

GRÄV DÄR DU STÅR

- ETT FÖRSLAG FÖR CENTRALA SÖDERHAMN UTIFRÅN UNGDOMARS PERSPEKTIV

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för stad och land

ANNA BENNET
AVDELNINGEN FÖR LANDSKAPSARKITEKTUR
EXAMENSARBETE VID LANDSKAPSARKITEKTPROGRAMMET, UPPSALA 2015

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet

EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© 2015 Anna Bennet, anna.e.bennet@gmail.com

Titel på svenska: Gräv där du står – ett förslag för centrala Söderhamn utifrån ungdomars perspektiv

Title in English: Dig where you stand – a proposal for central Söderhamn based on the perspective of the youth

Handledare: Ylva Dahlman, institutionen för stad och land

Examinator: Rolf Johansson, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Camilo Calderon, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Detalj från järnvägsviadukten, Anna Bennet

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsman. Om inget annat anges är författaren upphovsman.

Originalformat: A3

Nyckelord: medborgardialog, ungdomar, program, gestaltning, design, torg, offentliga rum, Söderhamn, landskapsarkitektur, stadsplanering, krympande städer

Keywords: citizen dialogue, youth, programme, design, town square, public space, landscape architecture, urban planning, shrinking cities

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

FÖRORD

Under min tid på landskapsarkitektprogramet har den problemrymd som målats upp främst handlat om landskapsarkitekturen i förhållande till förtätning. Det har talats om åker- och naturmark kring expanderande städer, om bortbyggnad av grönområden och om krympande skolgårdar. Våra blickar har riktats mot storstäderna då det är dessa som förnyas och utvecklas allteftersom befolkningen växer. Det är där vi bygger för framtiden. Sommaren innan jag startade detta arbete hade jag börjat fundera kring vilka konsekvenser storstädernas expansion har på resten av landet. För att något ska växa måste något annat krympa, även när det gäller befolkningar. Och i en tid när tillväxt ses som ett mål i sig uppstår det en polariserad bild av landets städer där vinnarna växer sig allt större medan förlorarna fortsätter att krympa.

Ämnet visade sig vara svårt att släppa. Tankar väcktes kring problem och möjligheter, kring människors och städers självbild, och framför allt kring hur man planerar bortom tillväxt som mål. Resultatet av alla dessa funderingar är detta arbete. Under en hel termin har jag fått tillfälle att gräva djupare i problematiken och möjligheterna i en stad med en krympande befolkning och fått möjligheten att fokusera på en liten del av ett komplext problemområde. Det har varit spännande, lärorikt och i omgångar otroligt motsträvt och jag hade inte klarat det på egen hand.

Jag vill passa på att ge ett stort tack till alla som har hjälpt mig på vägen. Till alla på Söderhamns kommun och Verkstäderna som har visat mig runt och svarat på frågor och till Eva Widergren i synnerhet som har inkluderat mig i sitt arbete med centrumutvecklingsprojektet. Till min handledare Ylva Dahlman som har guidat mig genom arbetet och kommit med konstruktiv kritik. Till familj och vänner som har hållit mitt humör uppe och försett mig med välbehövda pauser. Och framför allt till Joakim som har varit ett stöd genom alla fram- och motgångar och som låtit mig ockupera köksbordet med anteckningar och skisspapper.

TACK!

SUMMARY

BACKGROUND

During the last few decades many cities worldwide have experienced a decrease in population due to increasing urbanization and changes in demography. Though most Swedish towns are small this country is no exception from the trend. While the overall population is increasing the majority of the municipalities are losing citizens to the metropolitan areas and the university towns. Most of the losses are due to young people heading for bigger cities for education or work opportunities and never returning to their home areas. The young population's decisions to stay or leave, to return or not, has great impact on the identity of a place. For a town with a shrinking population it is therefore of particular importance to listen to the young inhabitants when planning for the future and clearly manifest that they are a valued part of the community.

The town I have chosen to work with is Söderhamn. A post-industrial town in the middle of Hälsingland that has experienced an unrelenting loss of population the last 40 years due to a number of industries closing down and young people leaving for opportunities elsewhere. Recently the municipality has initiated projects focusing on improving life quality in the region. One of these projects is the Centre development project (centrumutvecklingsprojektet) which aims to better the public places of the town centre in order to make it more lively and accessible.

This is the foundation on which I base this master's thesis. The development project defined by the municipality combined with the theory that it is essential to involve the young generation when planning for the future of a shrinking city led me to formulate this purpose:

To develop a programme for central Söderhamn and a design proposal for Köpmantorget based on the opinions and ideas of the town's young population

For this paper I have chosen to define youths as people between 13 and 25. This wide range includes both teenagers starting to seek their independence as well as the most mobile of the demographic groups. Geographically I have kept this work within the boundaries of the area that the municipality of Söderhamn has defined for its Centre development project.

In order to produce the intended design proposal I divided the aim into three research questions:

- How do youths in general use public space?
- How do the youths in Söderhamn use their town?
- What do the youths of Söderhamn think of the town's centre?

THE STUDY

To get a basic grasp of how youths make use of public space I conducted a literature study which mainly focused of two dissertation papers, by Mats Lieberg and Björn Andersson. This study gave me a greater understanding of what young people are looking for in the public realm as well as how the use of public space can vary due to age, gender, socioeconomic background etcetera.

I carried out an inventory and analysis of the area in two steps. During my first visit I focused on the entire area within the Centre development project in order to produce material for the dialogue. After I had decided which space to work with in greater detail I made a more comprehensive inventory and analysis of Köpmantorget.

A citizen dialogue was performed in order to find out what the young population of Söderhamn thought of its centre. The main part of this dialogue was an online survey where participants were encouraged to voice their opinions about nine different areas in the town centre. In the survey I posed questions about how often they used the area, whether they found the area more ugly or beautiful, more boring or exciting and more unsafe or safe. This was followed by three open questions where the participants could choose to explain why they liked the place, why they disliked the place and what they wished they could do there. In addition to the online survey I also observed some of the municipal dialogues with student councils and carried out my own dialogues with young people at bus stops in the town centre using printed maps. These verbal dialogues helped me get a wider perspective of what it is like to be young in Söderhamn and gave me information to compare and contrast with the results from the online survey. The citizen dialogue gave an insight to which spaces in the town centre that were valued or disliked among the people who answered. In addition to this the answers to the question of what the youths wished to be able to do in the town centre resulted in a list of functions that I aimed to integrate in the centre programme.

THE YOUTHS' REQUESTS

GENERAL QUALITIES:

- COSY / WELCOMING / PLEASANT / BEAUTIFUL
- LIGHTING
- CLEAN
- SAFE

IDEAS ABOUT CONTENT AND FUNCTIONS:

- PERFORM MUSIC, LISTEN TO MUSIC, STAGE
- SIT DOWN
- PARK CAR
- SKATEBOARD
- LARGER EVENTS AND ACTIVITIES – CONCERTS, LECTURES, FITNESS CLASSES, WATCHING MOVIES
- PAINT GRAFFITI
- PLAY AREA FOR CHILDREN
- BBQ
- ICE-SKATE
- OUTDOOR GYM/EXERCISE
- PLANTS
- SHOPS/RESTAURANTS/CAFÉS
- ART/LIGHT INSTALLATIONS/GRAFFITI/STATUES

Icons adapted from Freepik, (www.flaticon.com) CC BY 3.0

THE PROGRAMME

Using the information and ideas gained from the citizen dialogue combined with the literature study and site analysis I created a programme for the centre of Söderhamn focusing on the areas that were in the greatest need of an improvement while attempting to encourage the citizens' appropriation of public space.

1. Upgrade the parking spaces

Make the central part of the town a pedestrian dominated area where the cars are given a subordinated position.

2. Highlight Jazzparken as an entrance to the centre

Open up for passage though and make it possible to sit down. Improve the visual qualities of this space and commemorate jazz music and Jan Johansson in a more noticeable way

3. Strengthen and connect the main pedestrian area and Strykjärnsparken

Open up a passage in the western section of the park and activate the area by building a playground

4. Explore the alley's possibilities

Use this overlooked space as a canvas for street art

5. Cultivate knowledge in the old train station area

Use this open and empty central space for urban farming

6. Emphasise the river

Strengthen the visual connection to the water by removing some of the hedges that are hiding it. Build a boardwalk that brings the citizens closer to the water surface

7. Activate Köpmantorget

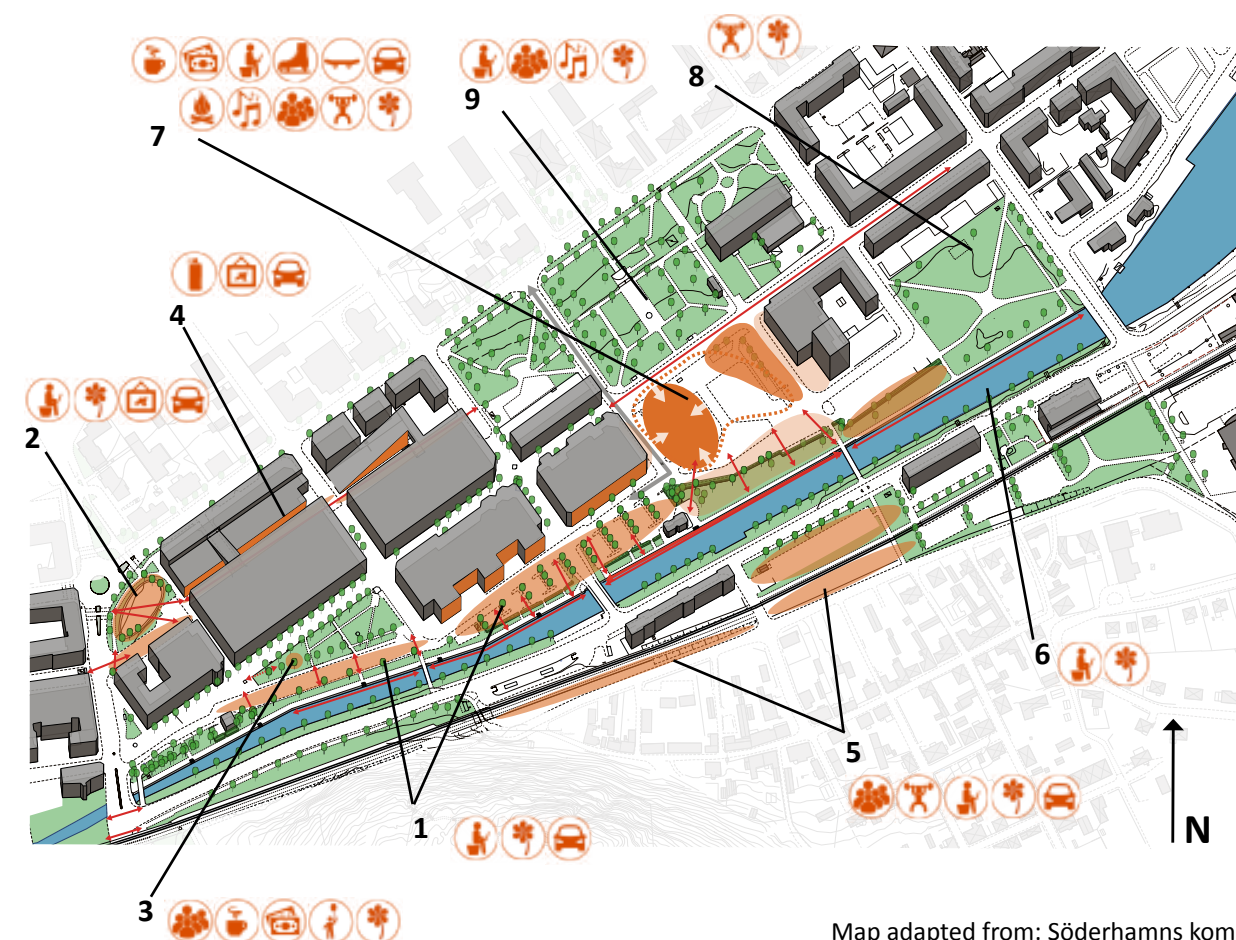
Highlight the youths' interests by bringing them to the central plaza

8. Update Gurkparken

Bring out the qualities of the open space as an activity park and upgrade the vegetation

9. Preserve Stadsparken

The park should remain the towns green oasis and appreciated event location

Map adapted from: Söderhamns kommun

KÖPMANTORGET - THE DESIGN

Based on the results of the dialogue I also chose to apply the young peoples' ideas and opinions in physical form using Köpmantorget as an example.

Köpmantorget is the central square in Söderhamn. The area used to be a bus station and the design has not been altered with the change of use. Today this relatively big area consists of a great deal of unused space and sparsely distributed parking lots.

Applying the title of this thesis, dig where you stand, on the design I chose to work with the regional landscape as a concept. Hälsingland's undulating hills and elongated islands was brought in to the square and given irregular and angular shapes

One of the aims of my design proposal was to reduce the cars' influence on the space by limiting their assigned area without reducing the number of parking lots. This way there is room to activate the square by providing a flexible space where the pedestrians are prioritised and the youths of Söderhamn are given a central position. The

proposal for Köpmantorget accommodates both more programmed areas close to the pedestrian street that allows for showing off and for people watching as well as more secluded areas along the riverfront for hanging out in smaller groups.

The main functions that were integrated in the design as a result of the dialogue with the youths were skateboarding, parkour, music (through speakers with a Bluetooth connection), spaces for barbecuing, informal stages, ice-skating, and a generous amount of parking lots as well as places to sit down.

INNEHÅLL

Förord.....	3
Summary.....	4

DEL 1 - INLEDNING

Bakgrund.....	9
<i>En urbaniserad värld</i>	9
<i>Människan som resurs</i>	9
<i>Söderhamn</i>	10
<i>Ungdomslyftet</i>	11
<i>Centrumutvecklingsprojektet</i>	12
<i>Val av stad</i>	12
Problematisering.....	13
Syfte.....	13
Frågeställningar.....	13
Avgränsning.....	13
Målgrupp & redovisning.....	13
Karta över Söderhamn.....	14

DEL 2 - METOD

Arbetsprocessen.....	17
Litteraturstudie.....	17
Inventering & analys.....	18
Medborgardialog.....	18
<i>Nivå av inflytande</i>	18
<i>Konstruktion av enkäten</i>	18
<i>Att nå ut till deltagarna</i>	20
<i>Den alternativa metoden</i>	20
Gestaltning.....	21

DEL 3 - UNGDOMAR I STADEN

Ungdomars offentliga liv i teorin.....	23
<i>Kategorisering av ungdomar</i>	23
<i>Ungdomarnas aktiviteter</i>	23
<i>Offentliga platser för ungdomar</i>	24
Reflektioner.....	26
Vad jag tar med mig i programarbetet.....	26

DEL 4 - SÖDERHAMN

Ung i Söderhamn.....	28
Årliga evenemang.....	28
Inventering.....	29
<i>Grönytor: parker, gräsmattor och stadsskog</i>	29
<i>Hårdgjorda ytor: Parkeringar, torg och gågatan</i>	30
Övergripande strukturanalys.....	31
<i>Målpunkter</i>	31
<i>Stråk</i>	32
<i>Landmärken</i>	32
<i>Barriärer</i>	33
<i>Områden (inom arbetsområdet)</i>	33
1. <i>Jazzparken</i>	34
2. <i>Bakgatan</i>	34
3. <i>Gågatan</i>	34
4. <i>Köpmantorget</i>	35
5. <i>Stadsparken</i>	35
6. <i>Gurkparken</i>	35
7. <i>Årummet</i>	36
8. <i>Strykjärnssparken</i>	36
9. <i>Gamla stationsområdet</i>	36
Reflektioner.....	37
Vad jag tar med mig i programarbetet.....	37

DEL 5 - DIALOG

Platser man brukar vara på/Platser man gillar.....	40
Platser man ogillar.....	41
Enkäten: "Jag gillar den här platsen för...".....	42
Enkäten: "Jag ogillar den här platsen för...".....	43
Enkäten: "Här önskar jag att jag kunde...".....	44
Åsiktsfrågor.....	45
En sammanställning.....	45
Reflektioner.....	46
<i>Jämförelse av de olika dialogerna</i>	46
<i>Reträtt- och interaktionsplatser</i>	46
<i>Trygghet</i>	46
<i>Tristess</i>	47
<i>"Här önskar jag att jag kunde..."</i>	47
Vad jag tar med mig i programarbetet.....	47

DEL 6 - PROGRAM

Riktlinjer.....	49
Val av plats.....	49
Övergripande program för Söderhamns centrum.....	50
<i>Markera Jazzparken som entré till centrum</i>	52
<i>Utforska Bakgatans möjligheter</i>	53
<i>Odla kunskap på Gamla stationsområdet</i>	54
<i>Aktivera Köpmantorget</i>	55

DEL 7 - KÖPMANTORGET

Inventering & analys.....	57
<i>Funktioner</i>	57
<i>Mark- och växtmaterial</i>	57
<i>Byggnader och siktlinjer</i>	57
<i>Stråk, målpunkter och barriärer</i>	57
Gestaltningsprogram.....	58
Idé.....	59
Illustrationsplan.....	60
Funktioner.....	61
Material.....	62
<i>Motverka tristessen!</i>	63
<i>Bilarna i centrum - men på fotgängarnas villkor</i>	65
<i>Staden som vardagsrum</i>	66
<i>Trygghet - för alla</i>	66
<i>Gör det själv!</i>	68

DEL 8 - DISKUSSION

Dialogen.....	71
<i>Utformningen av enkäten</i>	71
<i>Vilka har svarat?</i>	72
<i>Vad kunde jag ha gjort mer?</i>	72
Gestaltningen.....	72
<i>Landskapsarkitekturens möjligheter i en krympande stad</i>	73
Avslutning.....	73

DEL 9 - REFERENSER

Skriftliga källor.....	75
Muntliga källor.....	76
Bildkällor.....	76
<i>Kartor</i>	76
<i>Ikoner</i>	76
<i>Bilder</i>	76
<i>Skalgubbar</i>	76

DEL 10 - BILAGOR

Webbenkäten
Tidningsartikel
Sammanställning av ungdomarnas svar
Tabell över alla inkomna svar

INLEDNING

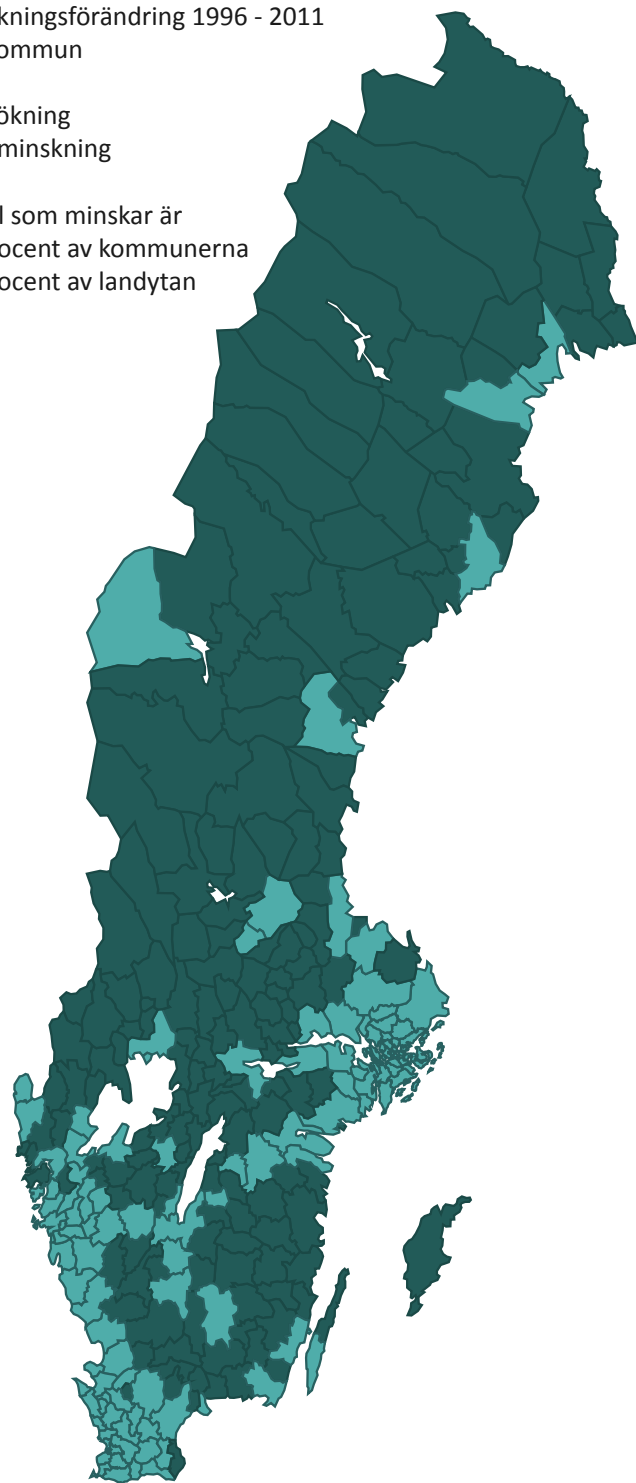
Detta kapitel rymmer bakgrund, problematisering, syfte, frågeställning, avgränsning, målgrupp, redovisning och en karta över Söderhamn

Promenadstråket ovanpå järnvägsviadukten

Befolkningsförändring 1996 - 2011
per kommun

■ = ökning
■ = minskning

Andel som minskar är
59 procent av kommunerna
81 procent av landytan

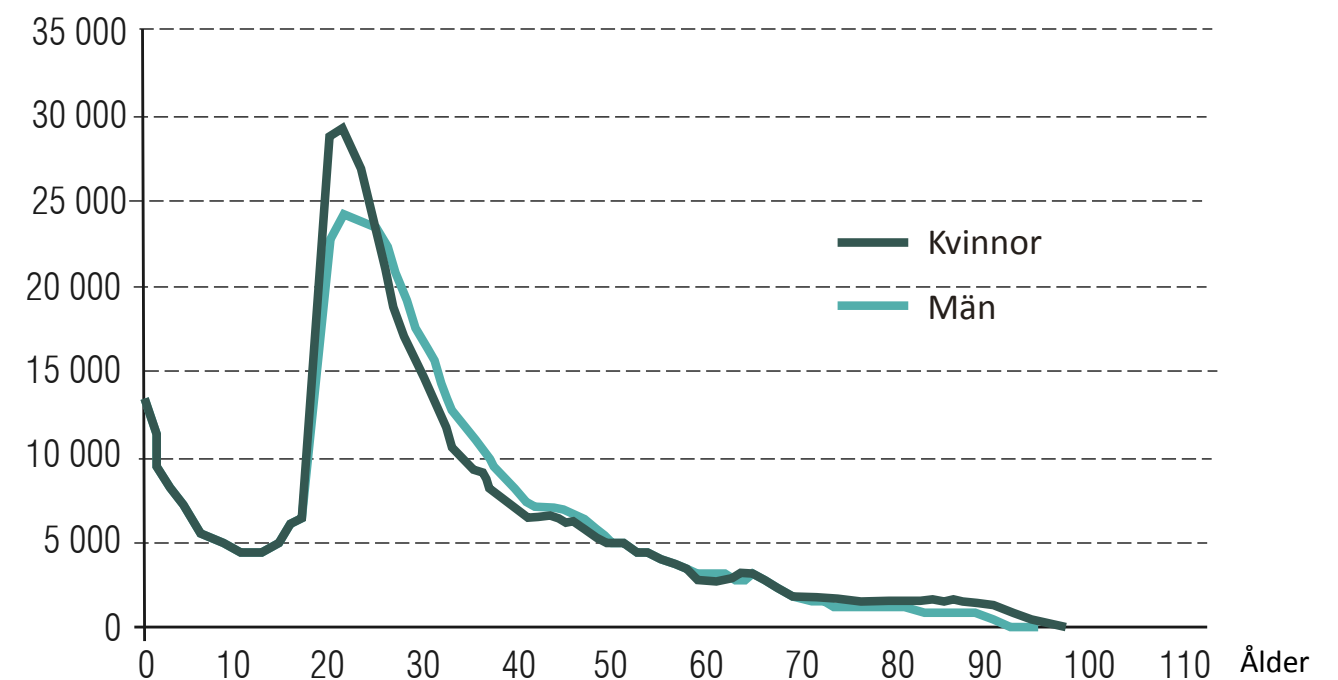
Befolkningsökning och befolkningsminskning 1996-2011
per kommun. Källa: Johansson 2012

Karta anpassad från: SWE-Map Kommuner2007.svg, (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SWE-Map_Kommuner2007.svg) av Lokal_Profil CC BY-SA 2.5

BAKGRUND

Mellan 1996 och 2011 minskade befolkningen i 59 procent av Sveriges kommuner samtidigt som landets totala befolkning ökade med 7 procent. Anders Johansson, arkitekt på Testbedstudio arkitekter, summerar i en text i antologin *Miljonprogrammet – utveckla eller avveckla?* (2012) hur situationen ser ut för Sveriges krympande städer. En minskande befolkning tar enligt Johansson ofta fysiska uttryck i form av obebodda lägenheter, folktomma områden, rivningstomter och förfall. Allteftersom tiden går och den fysiska miljön berörs av tecken på vanvård påverkas invånarnas självbild och tillit till orten. I svenska städer är det främst perifera miljonprogramsbyggnader som har tömts på folk och rivits men en minskning i invånarantal påverkar även städernas centrum då dessa alltmer framstår som ödsliga och händelselösa. Detta gäller särskilt på de orter där externa köpcentra lockar människor från stadskärnorna. Den avfolkning vi ser i svenska småstäder är, enligt Johansson, en spegling av det som sker i betydligt större proportion på flera håll i världen. Ett av de mer omtalade exemplen är forna Östtyskland där över en miljon bostäder stod tomma kring millennieskiftet. Stagnationen i de östtyska städerna fick sådana proportioner att man till slut insåg att man var tvungen att hitta en lösning på problemet. Ett initiativ togs till att satsa på "tillbakabyggnad" (Rückbau) och anpassa städerna efter det rådande befolkningsunderlaget genom att hitta nya funktioner för tomma byggnader och ödetomter. I arbetet med att bygga tillbaka städerna satsades det inte enbart på hårda frågor såsom rivning av byggnader utan även på att upprätthålla sociala strukturer och att förändra attityden till krympande städer. Trots att befolkningsminskningen i Sverige sker i de orter som redan är små menar Johansson att det finns mycket att lära av de mer storskaliga projekt som gjorts runt om i världen. Framför allt kan vi lära oss att även städer med en krympande befolkning kan ha en framtid och en stor potential till att vara bra livsmiljöer (Johansson 2012).

Antal inrikes flyttar

Antalet inrikes flyttningar 2011 efter kön och ålder. Källa: Boverket 2012

EN URBANISERAD VÄRLD

I Boverkets *Vision för Sverige 2025* (2012) lyfts fyra megatrender fram att ta hänsyn till när vi planerar för framtiden. Dessa är *Ett ändrat klimat*, *En globaliserad värld*, *En urbaniserad värld* och *En digitaliserad värld*. Av dessa fyra är urbaniseringstrenden särskilt relevant att förhålla sig till när man ska planera för framtiden i avfolkningsbygder. Enligt Boverket innebär denna megatrend att en allt större andel av befolkningen kommer att bosätta sig i landets tre storstäder eller i storstadsregionernas pendlingsorter medan glesbygden och de mindre orterna utanför pendlingsstråken kommer att fortsätta att tappa invånare. Trendbeskrivningen lyfter fram den allt mer uppdelade ålders- och könsfördelningen som innebär att andelen äldre växer i glesbygden medan de yrkesverksamma bosätter sig i storstäderna. Framför allt är det de unga vuxna (och särskilt de unga kvinnorna) som flyttar från sina hemkommuner till storstadsregionerna och högskoleorterna för att få ett större utbud av arbete, mångfald och kultur. Trots att antalet

flyttningar som en person gör i sitt liv har ökat väljer de allra flesta fortfarande att bo kvar i eller att återvända till det län där de är födda. Över hälften av de som flyttar över länsgränser är unga vuxna mellan 20 och 29 år och det är också denna grupp som står för den största andelen av flyttningar totalt sett. Efter 30 års ålder avtar flyttbenägenheten snabbt och många av glesbygdens och småstädernas utflyttade ungdomar väljer att bo kvar i de större städer dit de begav sig i tjugoårsåldern (Boverket 2012).

MÄNNISKAN SOM RESURS

Det är inte bara den fysiska miljön som har betydelse för en stads utveckling. Även den sociala miljön spelar en viktig roll. I Anna Modighs magisterarbete från 2009, *Planering i stagnerande orter*, diskuteras bland annat hur ungdomars flytt påverkar en stagnerande ort. Modigh framhäver att så länge ungdomarna återvänder med sin utbildning eller med sina erfarenheter från omvärlden är denna flytt något positivt och nödvändigt för att orten ska utvecklas och leva

vidare. Likväl påpekar författaren att det i orter med en åldrande befolkning är viktigt att satsa på de yngre invånarna för att skapa en vilja att bo kvar för att upprätthålla en grundläggande service i kommunen. Modigh tar i sin uppsats även upp olika metoder för att hantera orter med minskande befolkningsunderlag i Sverige och summerar fem punkter som är viktiga att tänka på i planeringen:

Samarbeten och utbyten med omvärlden ger ny energi
Underlätta för fritidsaktiviteter
Upprätthåll den offentliga miljön
Positiva invånare är de bästa ambassadörerna
Glöm inte bort glesbygden inom planeringen
(Modigh 2009, s. 58)

Modigh menar att man, genom att verka för att stärka sociala kontaktnät och en positiv inställning i hemkommunen, har en större chans att både locka tillbaks de utflyttade ungdomarna när de är redo att bosätta sig mer permanent och att framhäva möjligheterna för de som vill stanna kvar på orten. Hon menar att kommuner bör planera med utgångspunkten att de mänskliga resurserna är de ekonomiska resurserna då det är människan som ”bygger upp samhället, genererar skatteintäkter, startar företag och för livet vidare genom att skaffa barn som tar över” (Modigh 2009, s. 55). Samhället blir vad människorna gör det till och genom att ha en tydlig social riktning i planeringen med en stark förankring hos invånarna går det att ta till vara dessa människors idéer och energi. Om det finns ett starkt föreningsliv eller engagerade grupper på orten kan man dra nytta av det genom att till exempel se till att det finns bra lokaler som är lätta att ta sig till. Genom att uppmuntra kreativitet och engagemang hos invånarna kan man bidra till en positiv inställning till orten som möjligen kan smitta av sig. Författaren har även tagit fasta på begreppet tillbakabyggnad som ett sätt att höja kvaliteten på den offentliga miljön, skapa en identitet och visa uppskattning genom att ge invånarna en synlig valuta för sina skattepengar (Modigh 2009).

I doktorsavhandlingen *Vinna och försvinna?: drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter* från 2006 undersökte sociologen Lotta Svensson hur gymnasieelever i bruksorten Söderhamn i Hälsingland tänkte kring att flytta från staden eller att stanna kvar. En av de saker som Svensson kom fram till i undersökningen var att det fanns markanta klass- och könsskillnader i hur eleverna resonerade kring frågan. För de flesta av medelklassungdomarna, och särskilt för medelklassflickorna, var en flytt från Söderhamn en självklarhet och något som skulle förbättra deras möjligheter i framtiden. Av de som planerade att stanna i kommunen var en övervägande del av ungdomarna från arbetarklassen. Dessa såg inte någon betydande vinst med att söka sig till större städer och vägde i större utsträckning fördelarna med jobbmöjligheter mot förlusten av förankring och sociala relationer. Svensson kom även fram till att också många av de vuxna i kommunen, politiker och föräldrar, påverkades av den rådande attityden att ”det bättre” fanns någon annanstans och att det var en självklarhet att ungdomarna skulle flytta ifrån Söderhamn för att få en framtid. Ett viktigt begrepp för detta är storstadsnormen som enligt Svensson innebär att samhället genomsyras av en bild av att storstaden är den självklara plattformen för ett modernt och ungdomligt liv och därför något naturligt för varje ambitiös ung människa att sträva efter. Denna norm lyfter fram valet att flytta som överlägset valet att stanna och bidrar till en negativ bild av de ungdomar som väljer att bo kvar trots att det är dessa ungdomar som behövs för att staden ska fortleva. Svensson påpekar också att denna norm blir en självförverkligande negativ spiral då ungdomarnas flytt tär på stadens självbild.

”Ungdomen” sessom bärare av framtiden, både faktiskt och symboliskt, och de uppfattningar som ungdomar har och de beslut de fattar, t ex om att flytta eller stanna, blir av stor betydelse både för en regions faktiska förmåga att utvecklas och också för invånarnas framtidstro.
(Svensson 2006, s.37)

SÖDERHAMN

Söderhamn har en historia som är mycket starkt präglad av industrin. Orten fick sina stadsprivilegier under tidigt 1600-tal när en gevärsfabrik anlades och Hälsinglands alla vapensmeder beordrades att flytta dit för att effektivisera Sveriges vapenproduktion (Söderhamns kommun 2014-07-01). Vapenindustrin expanderade under 1700-talet och även linneproduktion och skeppsbygge för Söderhamns växande handelsflotta bidrog till att staden växte. Under andra halvan av 1800-talet nådde Söderhamn sin storhetstid. Den stora sågverksindustrin satte staden i centrum för Sveriges industriella expansion. Det var även under denna tid som Söderhamn upplevde sin historiskt största befolkningsökning, från 2 000 invånare till 11 000 (Söderhamns kommun 2014-07-01).

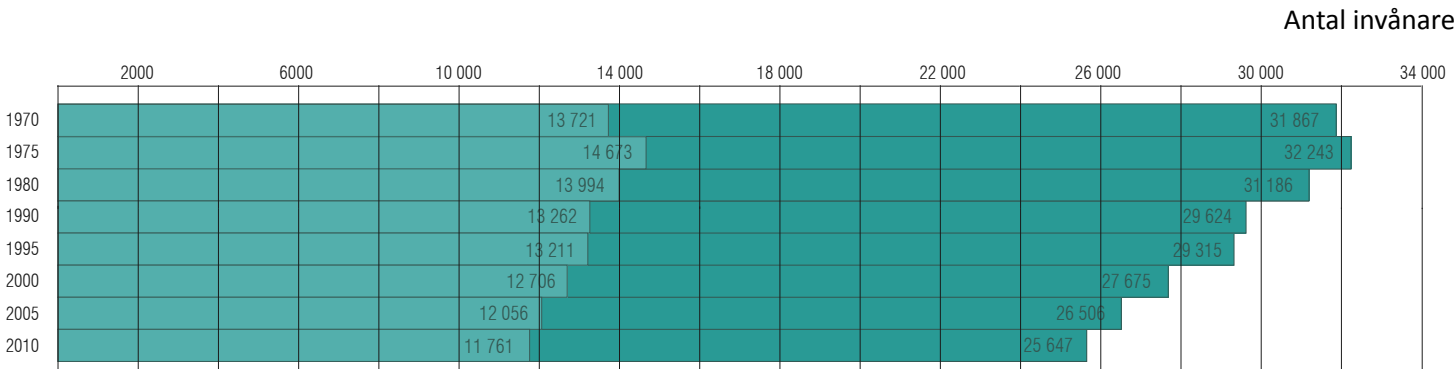
Kring sekelskiftet 1900 gjordes stora struktumvandlingar inom träindustrin. Produktionen koncentrerades till större anläggningar och flera av kommunens många sågverk lades ner (Isaksson 2008). De förlorade arbetstillfällena ledde till en första våg av stagnation med en befolkningsminskning som varade fram till 1940-talet då både Hälsinge flygflottilj och en Ericssonfilial etablerades i staden och förde med sig en ny period av tillväxt. Även skogsindustrin tog fart igen och fram till mitten av 1970-talet fortsatte befolkningen att öka. Under

1970-talets energikris drabbades staden av en andra, större våg av stagnation. Mellan 1975 och 1995 halverades antalet anställda inom industrin från 5 000 till 2 500. Dessa rationaliseringar följdes sedan av en rad andra nedläggningar. 1990 stängdes akutsjukhuset, 1996 lades flygflottiljen ner (500 jobb) och 2004 stängdes Ericssonfabriken, då uppköpt av Emerson (1 200 jobb) (Isaksson 2008). Förlusten av arbetstillfällen har lett till nästan 40 år av oavbruten befolkningsminskning.

Den demolering av bostäder som Anders Johansson (2012) beskriver gör sig gällande även i Söderhamn. Det kommunala fastighetsbolaget, Faxeholmen, har sedan slutet av 1990-talet rivit över 1200 lägenheter (vilket är mer än någon annan kommun i Sverige) och de har i dagsläget planer på att riva fler (Björnbom 2014). Rivningarna har framför allt skett i miljonprogramsområden i stadens utkant och i de mindre tätorterna i kommunen. Samtidigt menar Faxeholmen att det finns en mikrourbaniseringstrend som innebär att invånarna söker sig till centralorten Söderhamn. Därför finns även planer på att satsa på stadskärnan och bygga helt nya lägenheter där.

UNGDOMSLYFTET

Det har nu gått åtta år sedan Svenssons avhandling publicerades och Söderhamns kommun har sedan dess gjort en hel del satsningar på ungdomarna.

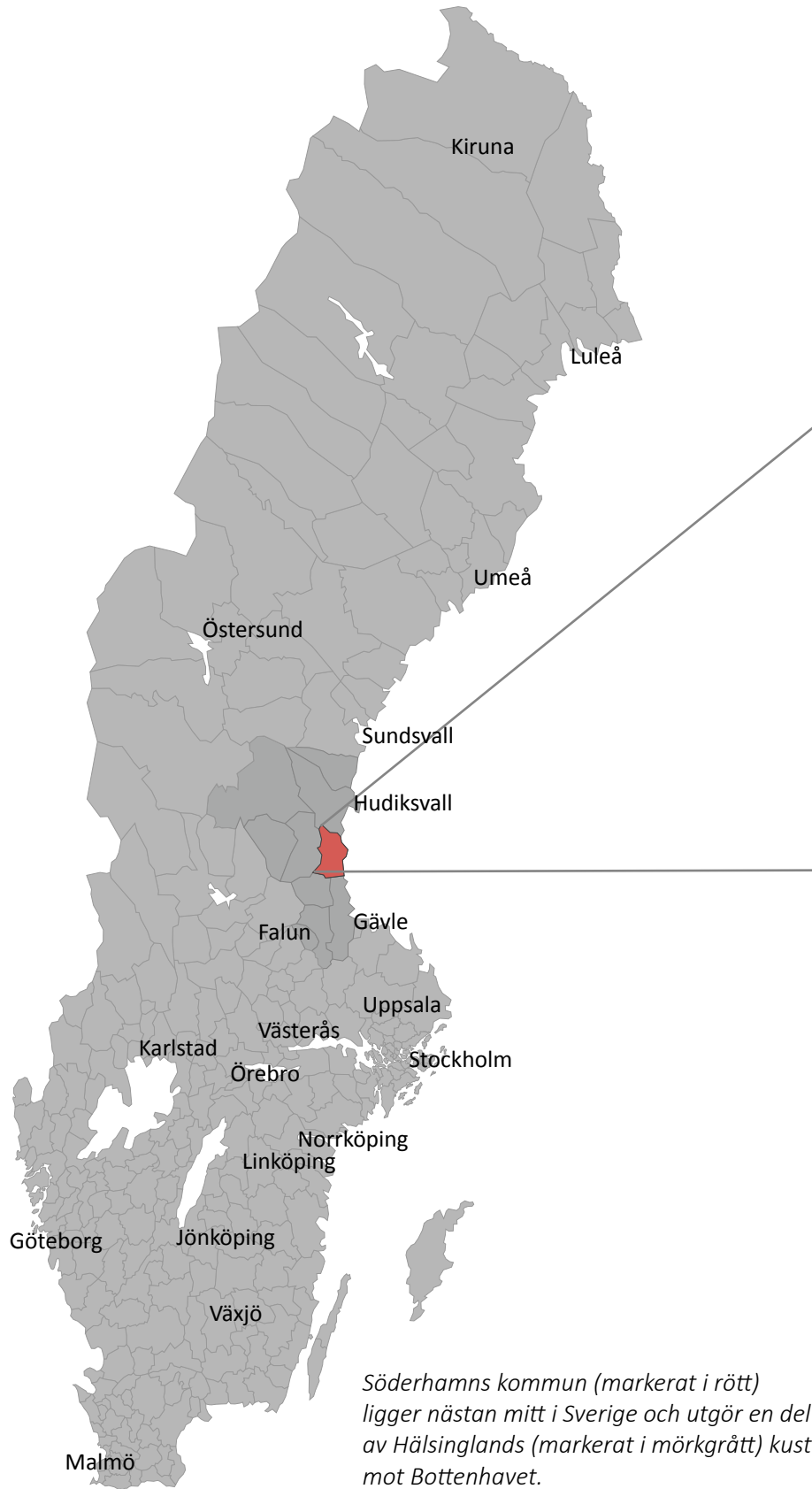

År

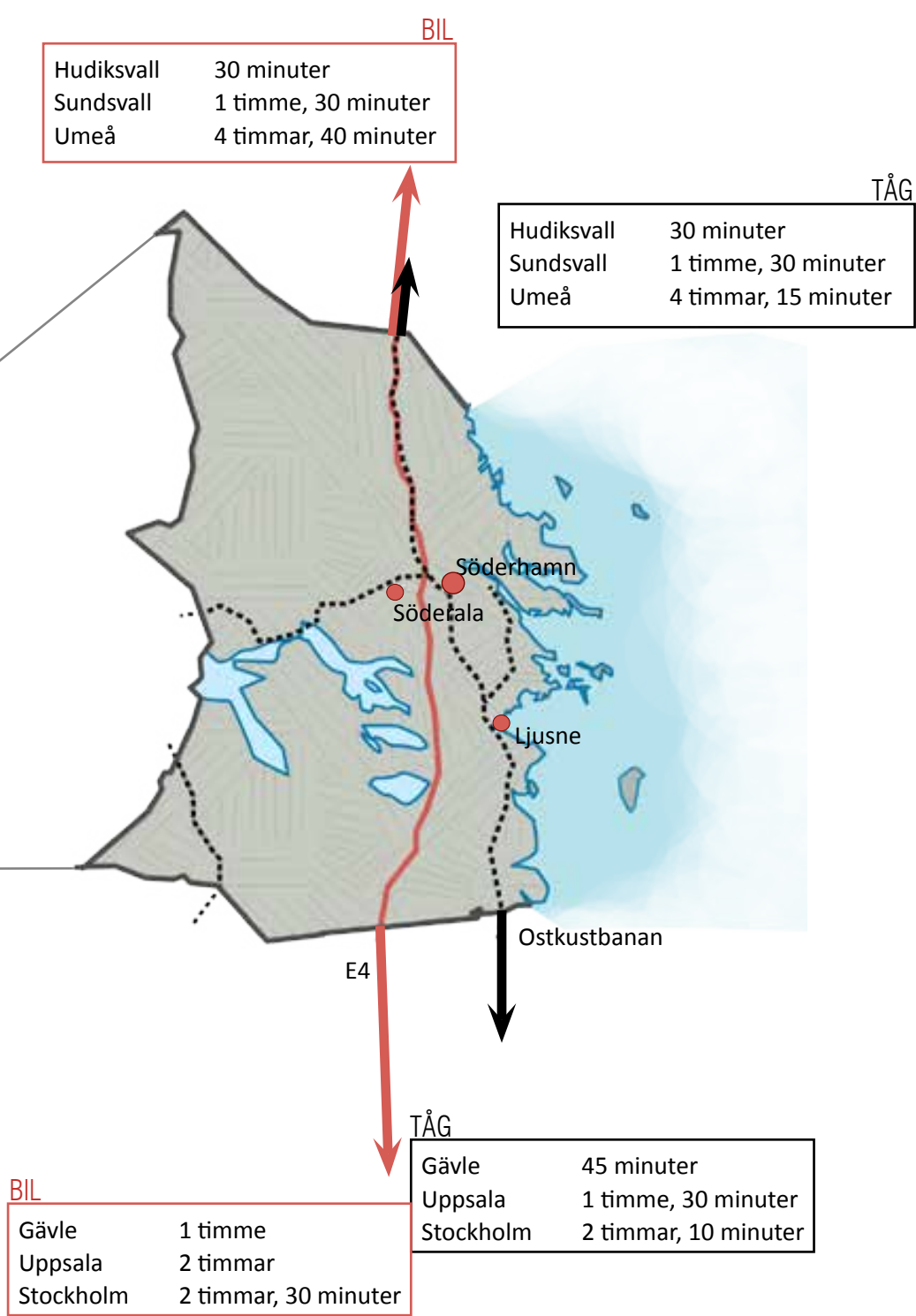
Diagrammet visar antalet invånare i Söderhamn tätort respektive Söderhamns kommun från 1970 till 2010 i femårsintervaller (med undantag för 1985). Källa: SCB 2014a, SCB 2014b och SCB 2014c

Under projektnamnet *Ungdomslyftet* (u.å.) ryms kommunens kanaler för ungdomsinflytande, stödgrupper, förebyggande arbete mot våld och droger och tillgång till lokaler och utrustning för ett flertal kreativa verksamheter. Lokalerna som används är delar av en gammal industribyggnad (Gradmekohuset) och går under samlingsnamnet *Verkstäderna*. Verkstäderna rymmer *Drömverksta'n* (ateljé, snickarverkstad, keramikverkstad, textilverkstad, galleri och en liten smedja), *A-huset* (en fritidsgård med pingis, filmrum, IT-café, streethall, musikstudio med mera), *Medieverkstan* (film- och fotostudio, utlåning av kamerautrusning, datorer med programvara för att redigera bilder och filmer), samt kontor för kommunens fältarbetare med flera. Alla mellan 13 och 25 har gratis tillgång till dessa verksamheter. Ungdomar från årskurs 4 upp till 18 år har även möjlighet att vara med i *Be Smart* som anordnar fester, resor och filmkvällar i A-huset i utbyte mot ett löfte om att avstå från alkohol, tobak, mobbing och andra destruktiva beteenden. Be Smart anordnar, tillsammans med ungdomarna, varje år *School's Out* i samband med skolavslutningen. Evenemanget är tillgängligt för alla och är en gratis endagsfestival i staden med aktiviteter och framträdanden av stora svenska artister som ungdomarna själva röstar fram.

Ett annat exempel på Söderhamns satsningar på unga är *Centrum för flexibelt lärande* (CFL) som är kommunens arena för vuxenutbildning. CFL erbjuder möjlighet att studera på flera nivåer (grundläggande vuxenutbildning, gymnasiekurser, omvårdnadsutbildning, svenska för invandrare, särsvux, yrkeshögskola, högskoleutbildningar och yrkesutbildningar på gymnasienivå). Det viktiga är att utbildningarna är flexibla så att den som studerar har möjlighet att anpassa tiderna efter sin livssituation, samt att centrumet finns på plats i Söderhamn vilket gör det möjligt för människor att utbilda sig utan att behöva lämna orten (Söderhamns kommun 2014-09-25).

Karta anpassad från: SWE-Map Kommuner2007.svg, (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SWE-Map_Kommuner2007.svg) av Lokal_Profil CC BY-SA 2.5

Staden Söderhamn är kommunens största tätort och ligger vid en djup vik vid Bottenhavet, Både E4an och Ostkustbanan passerar genom orten.

Karta anpassad från: © Lantmäteriet, i2014/764

Ytterligare en satsning på kommunens unga är X-trafiks införande av "Ung i Söderhamn"-kortet som innebär gratis kollektivtrafik inom kommunen för alla mellan 7 och 19 år. Kortet infördes 2010 och enligt en undersökning gjord bland ungdomar och föräldrar under 2014 har satsningen gett goda resultat. Undersökningen visar att ungdomarna tycker att det har blivit enklare att resa kollektivt, att de har fått ett rikare socialt liv, ökad självständighet samt en mer positiv inställning till kollektivtrafiken och till kommunen (X-trafik u.å.).

CENTRUMUTVECKLINGSPROJEKTET

2013 startade Söderhamns kommun ett centrumutvecklingsprojekt med mål att utveckla den offentliga miljön och skapa ett livfullt och tillgängligt centrum med skärgårdskänsla (Söderhamns kommun 2013-10-08). Under hösten 2014 valde kommunen att anlita Tengbom arkitekter för att framställa ett programförslag¹. I arbetet med att ta fram underlagsmaterial inför programarbetet har Söderhamns kommun lagt stor vikt vid dialog med bland annat barn och unga. Denna dialog har skett med elevråd från tre centralt belägna skolor. Stentägtskolan (förskola och lågstadium), Norrtullskolan (mellanstadium och högstadium) och Staffangymnasiet. Representanter från kommunen har först träffat de olika elevråden och haft en dialog kring ett flygfoto över centrum. Eleverna har fått skriva på postitlappar vad de brukar göra i centrum, vilka deras favoritställen är, vilka platser de inte gillar och vad de vill kunna göra på stan som de inte kan idag. Frågorna har tagits upp en och en och eleverna har fått berätta vad de har skrivit innan de har satt ut lapparna på det gemensamma kartunderlaget. Eleverna från högstadiet och gymnasiet erbjöds senare att delta i en gåtur i utbyte mot biobiljetter. Gåturen var uppbyggd så att eleverna fick varsitt formulär med frågorna kring vad de tycker om olika områden, vad de brukar göra där och vad de skulle vilja se på platsen om tio år. Tillsammans med representanter från

kommunen gick de en runda i centrum med sex stopp där de fick tillfälle att skriva ner svar på frågorna. Som en del av detta arbete observerade jag några av dessa dialoger.

VAL AV STAD

Jag har ingen personlig koppling till Söderhamn. Innan jag påbörjade detta arbete hade jag inte ens besökt staden. Valet av problemområde kom först och staden och projektet har valts efter hand. Anledningen till att det blev just Söderhamn som jag kom att arbeta med var dels tågförbindelsen med Uppsala som gjorde det ekonomiskt och tidsmässigt hållbart för mig att ta mig dit och dels att det sedan tidigare fanns forskning och pågående utvecklingsprojekter att utgå ifrån. Att det dessutom var en för mig okänd stad såg jag som en positiv utmaning då en stor del av detta arbete har gått ut på att lära känna Söderhamn genom dess invånare.

Kommunens gåtur med Staffangymnasiets elevråd

	SÖDERHAMN	UPPSALA	SVERIGEMEDEL
Invånare i kommunen	25 442	205 199	33 258
Medelålder	45,6 år	38,8 år	41,2 år
Invånare mellan 13 och 25 år	15,0%	19,3%	16,0%
Befolkningsökning	-0,8%	3,7%	2,4%
Andel högskoleutbildade	12,6%	39,9%	25,3%
Öppen arbetslöshet	11,4%	6,2%	8,5%
Andel förtidspensionärer	9,9%	4,5%	6,0%

Statistik över invånarna i Söderhamns kommun, Uppsala kommun och sverigemedel för att sätta Söderhamn i ett sammanhang
Källa: Ekonomifakta. (2014-10-09) och SCB 2014a

1. Eva Widergren, samhällsplanerare, Söderhamns kommun. Telefonsamtal (09-10-2014 kl. 11.55-12.20)

PROBLEMATISERING

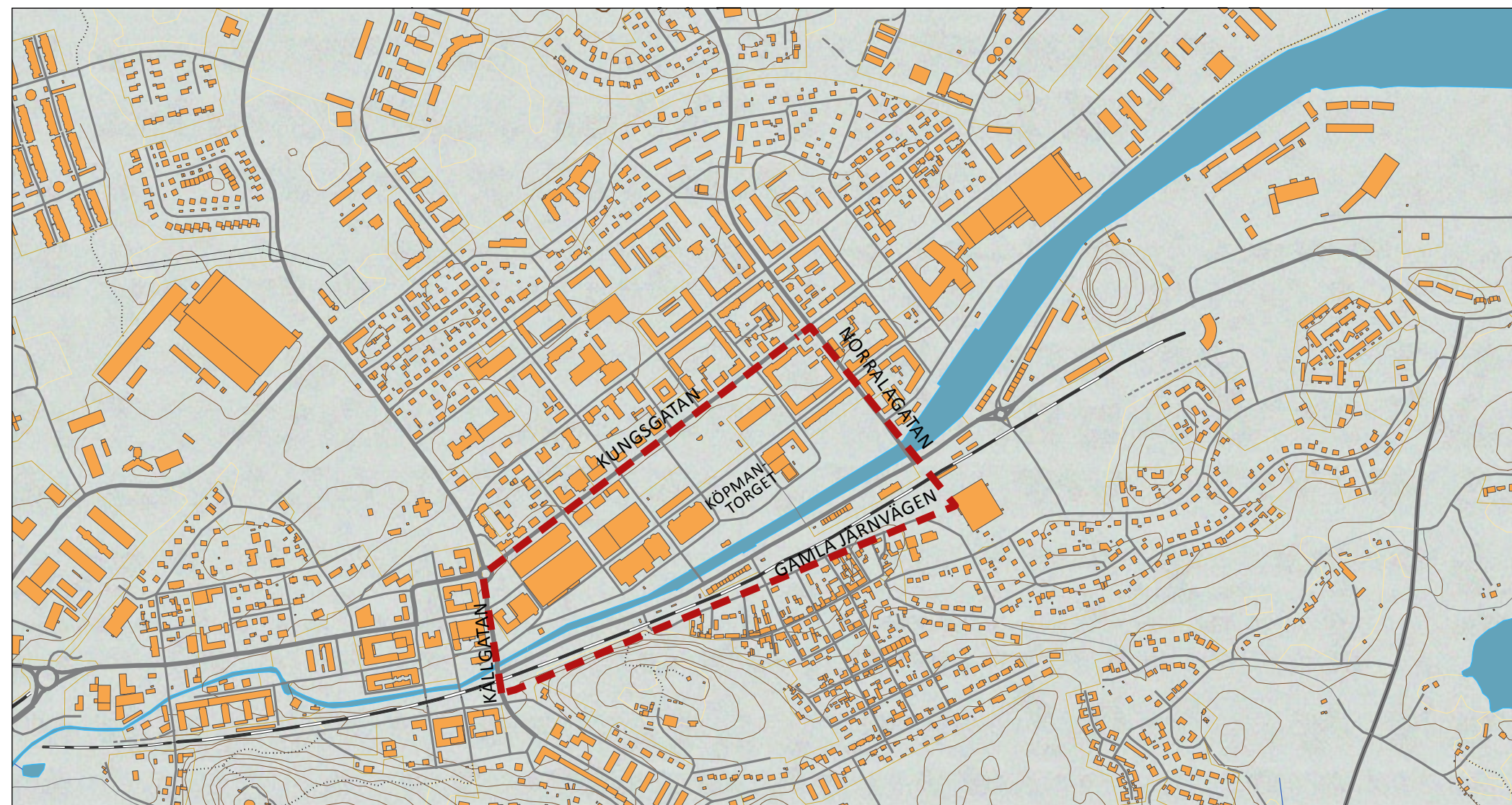
Jämfört med de flesta avfolkningsorter i Sverige har Söderhamn relativt goda förutsättningar att fortleva och utvecklas. Det finns en fungerande centralort med goda infrastrukturella kopplingar till resten av landet och det finns en medvetenhet och ett aktivt arbete med att satsa på kommunens ungdomar. Lotta Svenssons (2006) studie och de senaste decennierna av oavbruten befolkningsminskning visar dock att urbaniseringstrenden är något som staden måste förhålla sig till och arbeta med på alla plan. I mitt arbete utgår jag från att den fysiska miljön och ungdomars deltagande är viktiga faktorer att arbeta med i utvecklingen av Söderhamn. Arbetet kan därför delas in i två huvudsakliga problemområden. Dels att utföra en medborgardialog med unga om centrumområdet och dels att framställa ett förslag till förändring av detta område med fördjupning på Köpmantorget.

SYFTE

Syftet med detta arbete är att utifrån Söderhamns ungdomars åsikter och idéer kring stadens centrum utveckla ett program för centrumområdet och ett gestaltungsförslag för Köpmantorget.

FRÅGESTÄLLNINGAR

- Hur använder ungdomar i allmänhet offentliga rum?
- Hur använder Söderhamns ungdomar sin stad?
- Vad tycker Söderhamns ungdomar om stadens centrum?

Karta över arbetsområdet (inom den streckade röda linjen)

Karta anpassad från: © Lantmäteriet, i2014/764

AVGRÄNSNING

I detta arbete har jag valt att fokusera på ungdomars tankar och behov. Självklart måste offentliga platser vara till för och fungera för alla målgrupper och i en verklig planeringssituation går det inte att enbart fokusera på en åldersgrupp. Men då detta är ett teoretiskt arbete har jag valt att begränsa målgruppen för att utforska hur unga Söderhamnsbor upplever sin stad och vad de önskar. På så sätt vill jag belysa deras deltagande i den framtida stadsutvecklingen som viktig.

I min undersökning kommer jag att ha en bred definition av ungdom, mellan 13 och 25 år.

Geografiskt kommer jag att hålla mig innanför de gränser som Söderhamns kommun markerat i sitt centrumutvecklingsprojekt. Det vill säga det område som ligger innanför Källgatan, Kungsgatan, Norralagatan och den gamla järnvägen.

MÅLGRUPP & REDOVISNING

Arbetet riktar sig till landskapsarkitekter, studenter inom landskapsarkitektur och samhällsplanering, tjänstemän och politiker i Söderhamns kommun och alla med ett intresse för utvecklingen i mindre orter i kommuner med minskande befolkning.

Arbetet redovisas som rapport i A3-format.

KARTA ÖVER SÖDERHAMN

I detta arbete kommer en hel del platser att namnges, vissa i förbifarten och andra med mer ingående beskrivningar. För att förenkla läsningen har jag därför valt att på denna och nästa sida markera ut alla dessa platser på två flygfoton. Arbetsområdet är utmarkerat med en streckad röd linje.

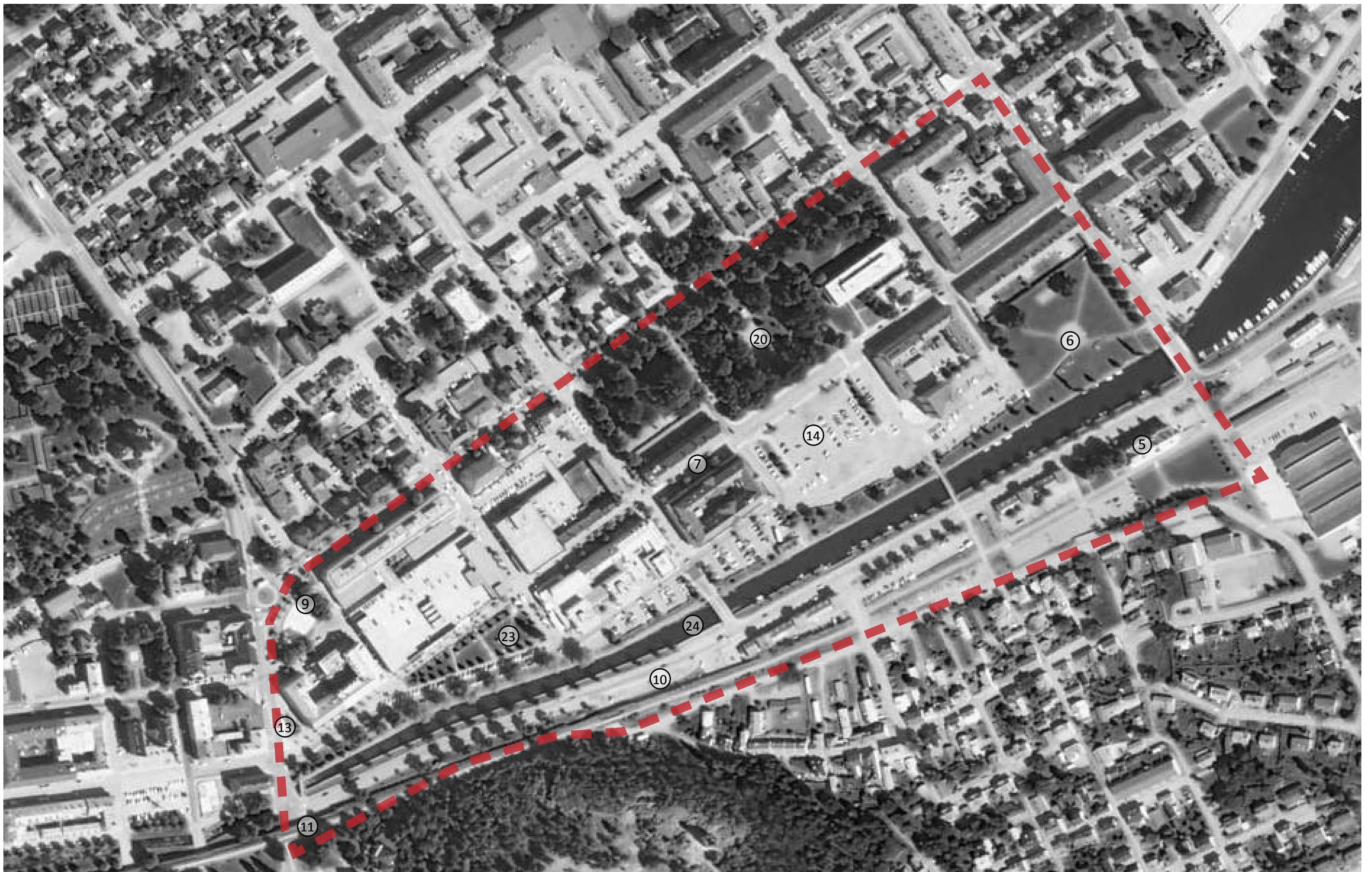
- ① **A-hallen** - Idrottshall
- ② **A-huset** – Verkstädernas fritidsgård
- ③ **Centrum för flexibelt lärande (CFL)** – Kommunal arena för vuxenutbildningar
- ② **Drömverksta'n** - Verkstädernas ateljé med snickarverkstad, keramikverkstad, textilverkstad, galleri och en liten smedja
- ④ **E-centrum** - Externt köpcentrum
- ⑤ **Gamla järnvägsstationen**
- ② **Gradmekohuset** - Gamla industrilokaler som rymmer Verkstäderna, Söderhamn Hardcore, skatehallen, Bildas replokaler, bowlinghall, gym med mera
- ⑥ **Gurkparken**
- ⑦ **Gågatan** - Längs med gatan finns HM, Wayne's coffee, stadsbiblioteket, Systembolaget, Eat and Meet, Willys, ICA med mera.
- ⑧ **Hällåsen** - stor idrottsanläggning med fotbollsarena, friidrottsanläggning, tennishall, utomhusanläggning för bandy, ishockeyhall och ett utbyggt elljusspår för längdskidåkning. Där finns även Aquarena simhall, med gym och skyttehall
- ⑨ **Jazzparken**
- ⑩ **Järnbrons busshållplats**

Flygbild anpassad från: Eniro/© Lantmäteriet, i2012/901

I bilden ovan är de platser som ligger utanför arbetsområdet markerade. På nästa sida är de platser som ligger innanför arbetsområdet markerade på en mer inzoomad flygbild.

- ⑪ **Järnvägsviadukten**
- ⑫ **Kulturskolan**
- ⑬ **Källgatans busshållplats**
- ⑭ **Köpmantorget**
- ⑮ **McDonalds**
- ② **Medieverkstan** – Verkstädernas film- och fotostudio
- ⑮ **Norrtullskolan** - Grundskola med elever från förskolan upp till årskurs nio
- ⑰ **Oscarsborg**
- ⑫ **Oxtorget**
- ⑱ **Resecentrum** - tågstationen och större busshållplats
- ⑲ **Rådhusstorget**
- ⑳ **Stadsparken**
- ㉑ **Staffangymnasiet** - kommunens enda gymnasieskola. Cirka 800 elever.
- ㉒ **Strandvallen** - fotbollsplaner
- ㉓ **Strykjärnsparcken**
- ㉔ **Söderhamnsån**
- ㉕ **Ulrika Eleonora kyrka**
- ② **Verkstäderna** – samlingsnamn för de lokaler som rymmer A-huset, Drömverksta'n och Medieverkstan
- ㉖ **Västra berget**
- ㉗ **Öster** - en äldre stadsdel i staden med villakvarter som klättrar på höjden
- ⑰ **Östra berget**

Flygbild anpassad från: Eniro/© Lantmäteriet, i2012/901

METOD

Detta kapitel rymmer en beskrivning av arbetets process och metod

Gurkparkens boulebana

ARBETSPROCESSEN

Arbetets titel "Gräv där du står" är ett uttryck som uppmanar till att utgå från den kunskap som finns på plats. Frasen är hämtad från en rörelse som uppstod under avindustrialiseringens 70- och 80-tal som fokuserade på att arbetarna själva skulle producera kunskapen om industrisamhällets historia (Samuelsson 2002). I denna uppsats har jag arbetat med detta uttryck som ledord för att skapa ett program och en gestaltning som är förankrad i Söderhamns förutsättningar och i stadens ungdomars åsikter och idéer.

I korthet består uppsatsen av inledning, förstudie, resultat och diskussion. Och parallellt har jag arbetat med gestaltning.

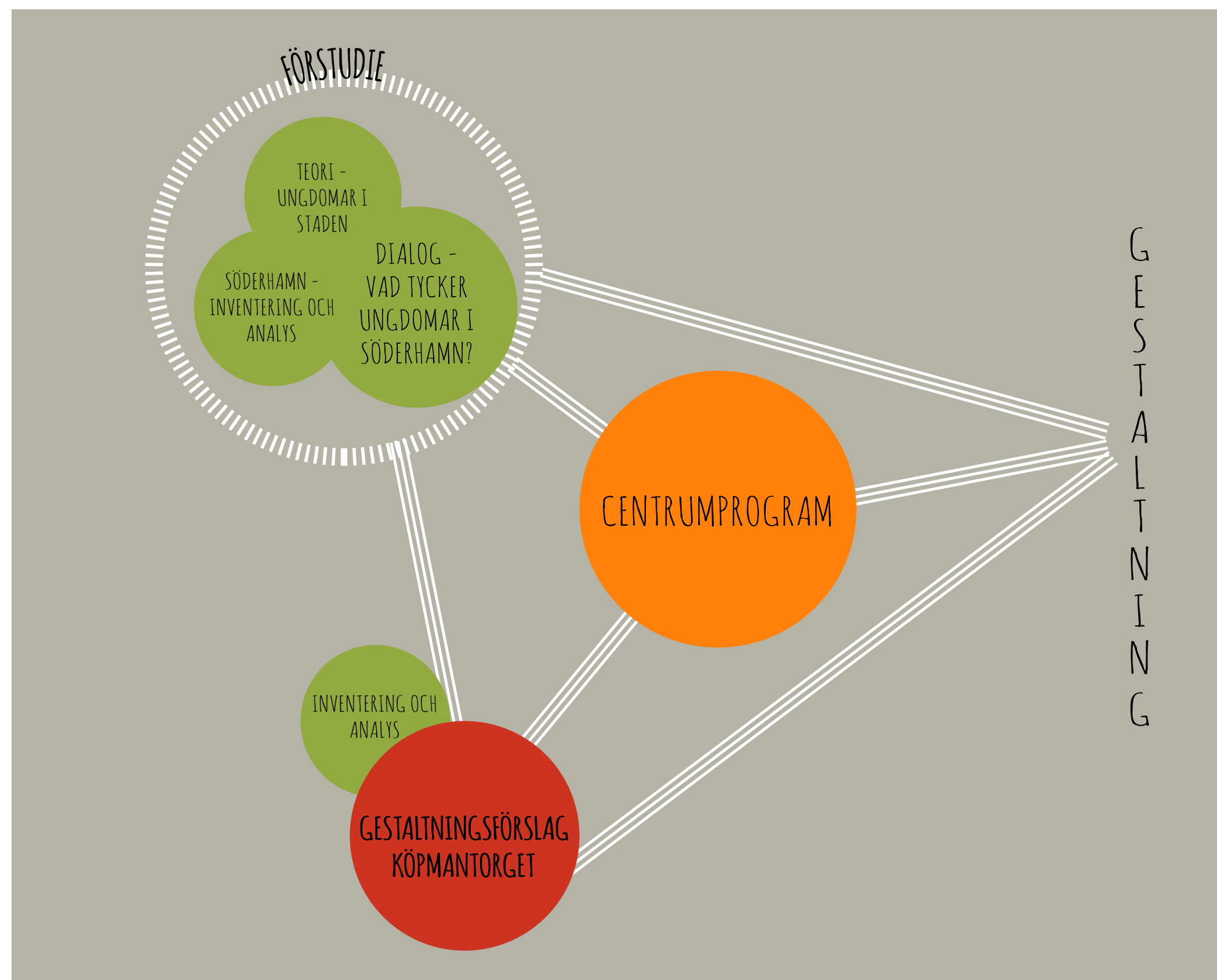
I förstudien ingår en **teoristudie** om ungdomar i det offentliga rummet, en övergripande **inventering och analys** på plats samt en **medborgardialog** som visar Söderhamnungdomarnas bild av sin stad.

Resultatet består av ett **program** för hela Söderhamns centrum samt ett **gestaltungsförslag** för Köpmantorget.

Tanken med arbetet har varit att fokusera på ungdomarna. Medborgardialogen har därför fått stort fokus. Det är ungdomarnas åsikter som ligger till grund för vilka platser som åtgärdas i programmet och det är med dialogen som grund jag har valt ut Köpmantorget som plats att gestalta.

LITTERATURSTUDIE

Målet med litteraturstudien var att identifiera hur ungdomar använder städers offentliga rum samt att hitta metoder för att involvera ungdomar i en medborgardialog. Jag har också inhämtat information om Söderhamns historia, nutid och framtida planer för att få en större förståelse för staden. För att få fram artiklar, böcker och studentarbeten använde jag SLU-bibliotekets

söktjänst *Primo* samt *Google* och *Google Scholar*. Genom att använda sökord som *Söderhamn, unga, ungdom, offentliga rum* och *medborgardialog* hittade jag en mängd källor att utgå ifrån.

För att få kunskap om hur ungdomar använder sig av offentliga rum i allmänhet har jag främst tagit hjälp av Mats Liebergs avhandling *Att ta staden i besittning – Om ungas rum och rörelser i offentlig miljö* (1992) och av Björn Anderssons avhandling *Öppna rum – om ungdomarna staden och det offentliga livet* (2002).

Information om Söderhamn kommer i första hand från kommunens egna publikationer på den officiella hemsidan. Där finns en översiktlig redogörelse över kommunens historia, översiktsplaner samt material från det arbete som hittills har gjorts med centrumutvecklingen. Utöver detta material har jag även haft avhandlingen *Vinna och försvinna?: drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter* (2006) av Lotta Svensson som underlag för ungas resonemang kring att leva i Söderhamn.

INVENTERING & ANALYS

För att gestalta en plats måste man se den i sitt sammanhang. Därför har jag gjort både en övergripande inventering av hela centrumområdet och en mer detaljerad inventering av den plats jag har valt att gestalta, Köpmantorget. Under arbetets gång har jag vid fyra tillfällen besökt Söderhamn för att inventera och observera hur stadens centrum används under olika tider på dygnet och för att prata med tjänstemän och invånare. Dessa besökt har ägt rum 18 september (10.30–18.00), 10 oktober (8.30–16.00), 14 oktober (8.30–15.30) och 15 oktober (12.30–19.30) 2014. Inför mitt första besök hade jag genom kartstudier markerat ut åtta platser inom arbetsområdet att inventera i detalj och en rutt mellan dessa för att jag systematiskt skulle kunna gå igenom centrum. Till inventeringen hade jag en checklista där jag

för varje plats gick igenom sol och skugga, vilka ljud som hördes, vilka funktioner som fanns i de omkringliggande byggnaderna, hur många våningar de hade och hur aktiva deras fasader var, var människor rörde sig och var de uppehöll sig, vilken typ av vegetation och möblering som fanns på platsen och hur fotgängarnas utrymme förhöll sig till bilarnas. Jag noterade även om platsen var öppen eller sluten, detaljrik eller tråkig, lugn eller livlig. Genom anteckningar, planskisser och fotografier dokumenterade jag platserna och kom även att lägga till ett område till de åtta som jag ursprungligen valt ut.

Med inventeringen som underlag sammanställde jag en Lynchinspirerad strukturanalys av området. Jag baserade analysmetoden på Kevin Lynchs (1960) uppdelning av stadens fysiska element i stråk, kanter/barriärer, områden, noder och landmärken. Lynchs analyser bygger på att invånarna själva får framställa hur de ser på staden genom mentala kartor. Det är dock en tidskrävande metod som jag inte har haft möjligheten att genomföra inom ramen för arbetet. Däremot har jag använt mig av begreppen, av uppdelningen av staden i olika element och utgått från mina egna upplevelser av hur Söderhamns centrum är uppbyggt. Särskild vikt lade jag på att dela in centrum i olika områden att använda i enkätundersökningen.

MEDBORGARDIALOG

Under mitt arbete observerade jag kommunens dialogmöten med Stentägtskolan och Norrtullskolan samt gåturen med Staffangymnasiet för att få en inblick i hur de arbetade med sin medborgardialog. Den dialog som jag genomförde bestod huvudsakligen av en enkätstudie.

NIVÅ AV INFLYTANDE

Medborgardialog är ett brett begrepp och det kan därför vara en fördel att sätta min dialog i perspektiv för att ge en större förståelse för hur

mycket inflytande de deltagande ungdomarna har fått. I Sherry Arnsteins artikel *A ladder of citizen participation* (1969) används en stega som liknelse för att beskriva olika nivåer av medborgarinflytande. Ju högre upp på stegen en process befinner sig desto större makt ges till medborgarna. Bottenstegen *manipulation* och *terapi* innebär, enligt Arnstein, ett ickeinflytande där syftet är att utbilda deltagarna snarare än att ge dem möjlighet att påverka ett beslut. *Information*, *konsultation* och *pacifiering* innebär att de som har makt informerar och lyssnar på medborgarna men att det inte finns garantier för att deras åsikter följs. Längst upp på stegen står *partnerskap*, *delegerad makt* och *medborgarkontroll* som olika grader av faktisk medborgarmakt. Den enkätundersökning och de samtal som jag har genomfört faller tydligt under kategorin konsultation. Jag har inhämtat information från medborgare som har fått stor betydelse i gestaltningsprocessen men det är jag som har bestämt vilka frågor som har ställts och hur ungdomarnas svar har använts. Arnsteins kritik mot denna nivå av inflytande är just detta att det ger ett sken av att de deltagande ges mer makt än vad de faktiskt har. Beslutsfattare kan hävda att de har involverat medborgarna i sin beslutsprocess genom till exempel en enkätundersökning, men deltagarna har inga garantier för att deras åsikter påverkar resultatet.

KONSTRUKTION AV ENKÄTEN

I *Enkätboken* (2007) går författaren Jan Trost genom vad man bör tänka på när man utformar en enkät. Då jag inte var ute efter en statistiskt representativ åsiktsinsamling utan ville få en förståelse för och hitta mönster i ungdomars tankar kring olika platser i centrum valde jag att genomföra en kvalitativ undersökning. Av samma anledning valde jag att göra det som Trost kallar ett bekvämlighetsurval av recipienter vilket innebär att jag inte hade en särskild lista på personer som jag skickade enkäten till utan enbart försökte att göra den tillgänglig för de som tillhörde min

METOD

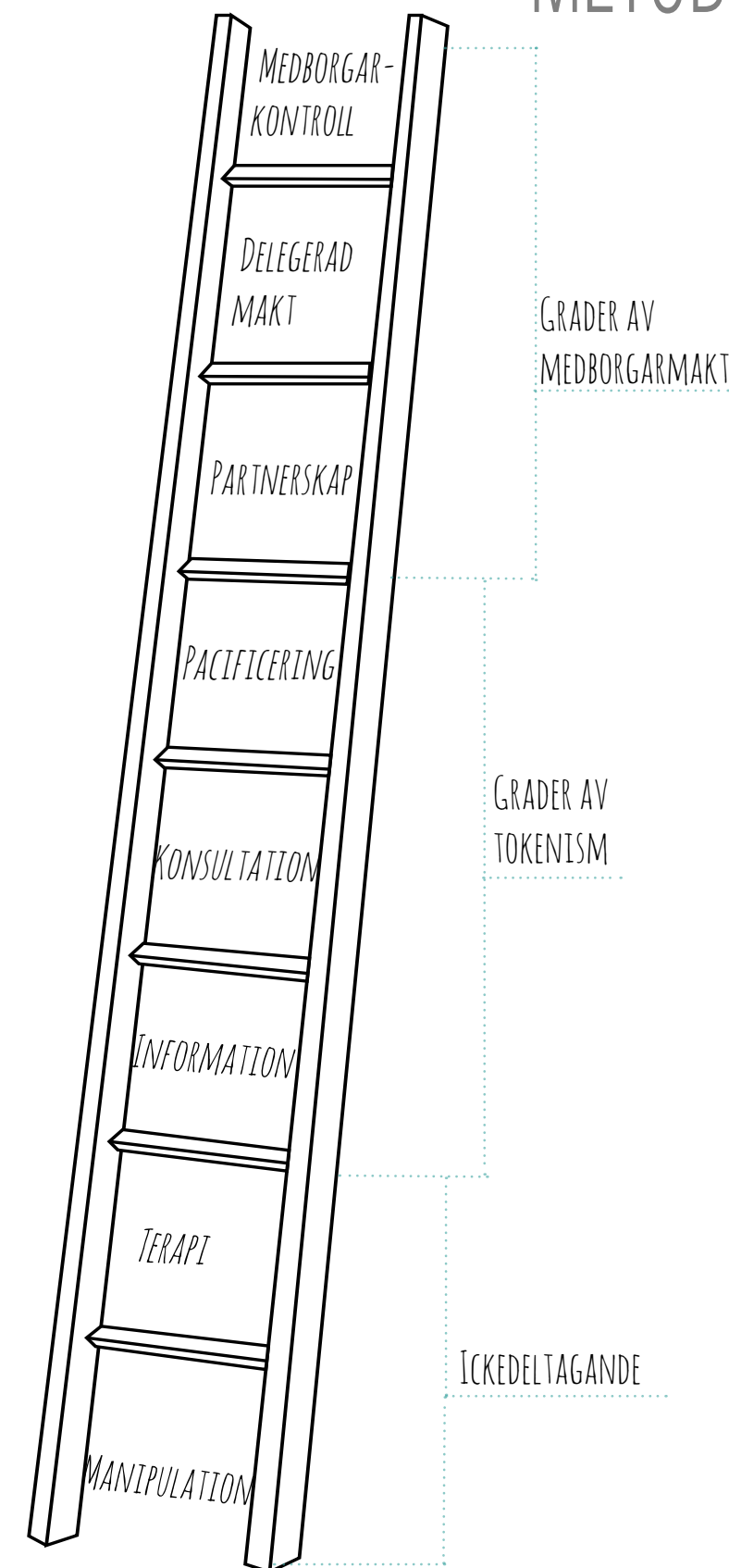

Illustration över olika nivåer av medborgarinflytande enligt Arnstein (1996).

6. Gurkparken

Hur ofta vistas du här?

☐ Aldrig
 ☐ Några gånger om året
 ☐ Varje månad
 ☐ Varje vecka
 ☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

☐ 1
 ☐ 2
 ☐ 3
 ☐ 4
 ☐ 5

Tråkig

☐ 1
 ☐ 2
 ☐ 3
 ☐ 4
 ☐ 5

Spännande

Pol

☐ 1
 ☐ 2
 ☐ 3
 ☐ 4
 ☐ 5

Vacker

Otrygg

☐ 1
 ☐ 2
 ☐ 3
 ☐ 4
 ☐ 5

Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

Bild på enkäten. Samma frågor upprepades för alla nio områden. Hela enkäten finns i bilaga 1.

urvalsgrupp. Med ett bekvämlighetsurval hade jag ingen uppfattning om vilka som valde att inte svara på enkäten och jag kunde inte räkna med att svaren som jag fick in var representativa för Söderhamns alla ungdomar.

För att göra enkäten tillgänglig för så många som möjligt ur urvalsgruppen ungdomar mellan 13 och 25 år valde jag att konstruera den i form av en webbenkät. Jag använde mig av *Google Drives* gratisverktyg för att utforma webbenkäter då detta verktyg erbjöd möjligheten att använda bilder och gav mig en relativt stor frihet i hur jag ville utforma enkäten utan att behöva bygga en egen sida.

Trost (2007) behandlar främst fysiska postenkäter men strukturen för en webbenkät är snarlik. Istället för missivbrev hade jag en introduktionstext i början av enkäten som kort förklarade syftet, vem enkäten kom ifrån, vad resultatet skulle användas till och kontaktuppgifter dit man kunde ställa frågor.

Jag konstruerade enkäten för att vara så enkel och överskådlig som möjligt. Av den anledningen valde jag att enbart fråga om födelseår och kön och inte fokusera på mer komplicerade frågor om till exempel socioekonomisk bakgrund, etnicitet eller funktionsnedsättning.

I enkäten är Söderhamns centrum uppdelad i nio olika delområden. Dessa områden är baserade på den strukturanalys jag gjorde under mitt första platsbesök. I den mån det var möjligt använde jag mig av platsernas officiella namn och där det inte fanns något försökte jag ge platserna beskrivande men neutrala namn. För varje område hade enkätdeltagaren möjlighet att fylla i fyra åsiktsfrågor och tre öppna frågor om platsen. Enligt Trost (2007) är det bra att gruppera åsiktsfrågor i grupper om tre eller fyra frågor i taget om man använder sig av många. Annars riskerar man att den som svarar på enkäten snabbt tröttnar eftersom det ser enformigt och besvärligt ut. Författaren varnar även för att använda öppna frågor. Dels kan det vara svårt att tolka svaren från dessa och dels finns risken att många inte svarar alls då dessa tar längre tid. Jag valde dock att ha öppna frågor eftersom jag ville ge deltagarna möjlighet att motivera sina svar. För att inte tappa allt för många deltagare betonade jag att man fick svara så mycket eller lite man ville, när jag spred enkäten. Den enda typen av öppen fråga som Trost (2007) rekommenderar är en i slutet för att ta in synpunkter och upplysningar som kan vara viktiga och som recipienten inte har fått uttrycka genom enkätsvaren. Detta tog jag fasta på och lade till en fråga om det var något som jag hade missat, i slutet av enkäten. Eftersom jag delade upp centrum i områden så som jag själv uppfattat dem under mitt inventeringsbesök fanns det en stor risk att jag förbisåg viktiga platser.

Andra detaljer som jag tog fasta på från Trost (2007) var att ha en fråga per fråga, att använda ett vanligt och begripligt språk, att undvika negationer, att undvika långa formuleringar, att vara konsekvent och att anpassa formuläret efter frågeställningen och målgruppen.

Enkätboken var till hjälp för hur jag skulle ställa mina frågor men för att komma fram till vilka frågor jag skulle ställa har jag inspirerats av Lena Steffners avhandling *Värdering av stadsmiljöer – en*

metod att mäta upplevelse (2009). Steffner har i sin enkät använt sig av representativa bilder från en viss stadskaraktär och ber enkätdeltagarna att från en lista ringa in känslor som de förknippar med platsen. Steffner menar att man genom att använda sig av bilder istället för att göra enkäten direkt på plats kan få en mer samlad minnesbild av hur platsen brukar upplevas och inte enbart hur man ser den just nu. Enkäten använder sig av arton olika känslor för att mäta upplevelsen av platsen.

På en Spännande plats kan deltagaren känna sig
Intresserad
Upplivad
Glad

På en Trivsamt plats kan deltagaren känna sig
Inspirerad
Stimulerad
Harmonisk

På en Trygg plats kan deltagaren känna sig
Trygg
Lugn
Avslappnad

På en Tråkig plats kan deltagaren känna sig
Ointresserad
Uttråkad
Nedstämd

På en Otrivsamt plats kan deltagaren känna sig
Irriterad
Frustrerad
Uppretad

På en Otrygg plats kan deltagaren känna sig
Stressad
Orodd
Rädd
 (Steffner 2009, s. 44)

Övre bilden: Järnbrons busshållplats

Nedre bilden: En del av materialet från dialogerna på busshållplatserna.

Eftersom jag ville göra enkäten så snabb och lättöverskådlig som möjligt valde jag att enbart använda de övergripande känslorna spännande – tråkig samt trygg – otrygg. Jag bedömde motpolen trivsamt – otrivsamt som för lika begreppen trygg och otrygg för att använda i min enkät och valde att istället ta med ful – vacker. Genom att placera de öppna frågorna efter åsiktsfrågorna hoppades jag att tankar kunde väckas kring varför man tyckte som man gjorde om platsen. Själva frågorna "Jag gillar den här platsen för...", "Jag ogillar den här platsen för..." och "Här önskar jag att jag kunde..." är hämtade från Nejra Lagumdizias examensarbete *Att aktivt involvera ungdomar i gestaltningsprocessen - med interaktiv mobilteknik som verktyg för medborgardialog, exemplet Västerholmsstråket, Skärholmen* från 2013.

Enkäten finns i sin helhet i bilaga 1.

ATT NÅ UT TILL DELTAGARNA

Min plan för att nå ut till enkätens målgrupp var att använda mig av redan etablerade kanaler för att nå ungdomarna där de befann sig. Genom sökningar på Facebook hittade jag lokala profiler, sidor och grupper som riktade sig till unga i Söderhamn. Baserat på antalet följare valde jag ut ett fåtal av dessa att ta kontakt med. Första steget var dock att kontakta Verkstäderna för att diskutera med dem om de kunde tänka sig att sprida enkäten och vad de trodde om mina planer för dialogen. Under ett möte med Marcus Wågström (projektledare för Be Smart) och Mats Pettersson (fältarbetare) kom vi fram till att om jag vill ha in svar på enkäten så var jag själv tvungen att aktivt arbeta med att få ungdomarna att svara. De gick med på att skicka med en länk till enkäten i sitt nyhetsbrev samt att ta med den via surfplatta när de pratar med ungdomar på stan eller i huset. Jag fick även komma förbi en kväll när de hade öppet för att prata med ungdomarna och be dem fylla i enkäten på plats.

Andra kanaler som jag lyckades sprida enkäten genom var Centrum för flexibelt lärande (CFL) som gick med på att skicka ut enkäten via mail till alla studerande under 25. Jag gick med i facebookgruppen *Nu styr vi upp stan!* (<https://www.facebook.com/groups/23922112797095/>). En grupp med cirka 2 400 medlemmar och vars gruppbeskrivning bland annat lyder "Gruppen fungerar som ett bollplank för nya peppiga idéer och ett forum för att sprida en positiv bild av Söderhamn.". Under de två veckor som jag bedrev min enkätundersökning lade jag vid tre tillfällen ut en länk till enkäten varpå jag fick in en mängd svar. I slutet av min undersökning gick även gruppen *Söderhamns Unga* med på att lägga ut en länk till enkäten på sin profils vägg.

Under arbetets gång blev jag dessutom kontaktad av en journalist på *Söderhamns-Kuriren* och ställde upp på en intervju om examensarbetet där de även länkade till enkäten i webbversionen av tidningen.

DEN ALTERNATIVA METODEN

Det tog någon vecka innan jag lyckades få en bra spridning på enkäten. Därför gjorde jag tidigt i processen ett försök att dela ut papperslappar med enkätlänken till ungdomar som jag pratade med på stan. Under en eftermiddag gick jag fram och tillbaka mellan två större busshållplatser i centrum och frågade de ungdomar jag mötte där om de ville svara på ett par frågor. Då alla under 19 har gratis busskort är det ganska stora samlingar av ungdomar på väg hem från skolan på dessa busshållplatser under eftermiddagarna. Efter att ha frågat dem om de kunde tänka sig att svara på en webbenkät bad jag dem att på en A3-utskrift av ett flygfoto över centrum markera med klistermärken vad de tyckte om olika platser. Under första försöket använde jag likande begrepp som i enkäten (otrygga platser, vackra platser, fula platser, tråkiga platser och platser jag brukar vara på). Det resulterade i intressanta samtal men allalternativen var alldeles för många och för lika

för att hinna gå igenom allt under ett så kort och spontant möte som väntan på bussen innebär. Jag ändrade därför alternativen till "Platser jag brukar vara på", "Platser jag gillar (vackra, spännande ...)" och "Platser jag inte gillar (fula, tråkiga, otrygga...)" för att efterlikna den dialog som kommunen haft med elevråden.

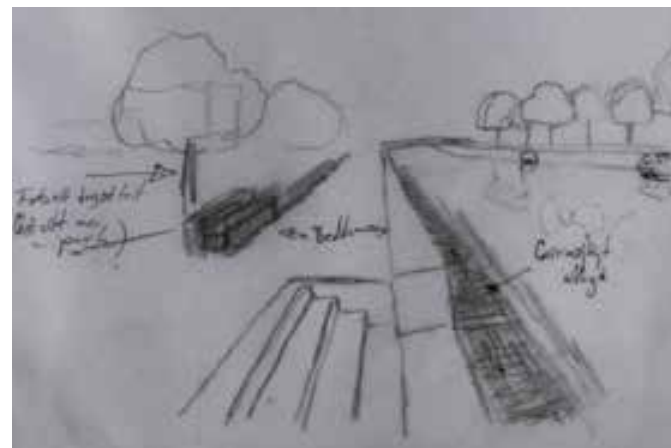
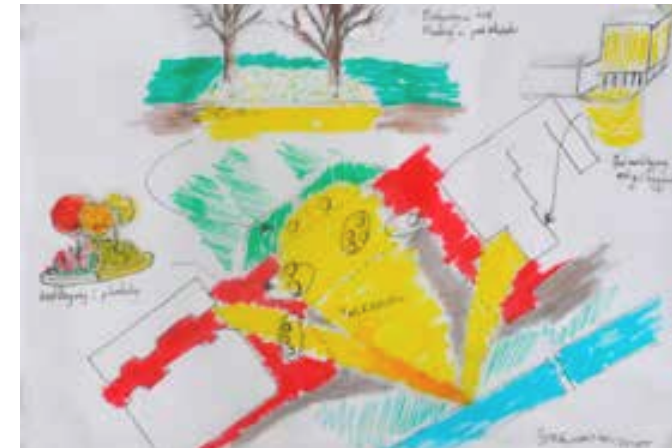
GESTALTNING

Baserat på litteraturstudierna, medborgardialogen och mina analyser av Söderhamn skapade jag ett övergripande program för centrumområdet och valde ut en plats, Köpmantorget, att göra ett gestaltungsförslag för.

Utifrån mina förstudier punktade jag ner ett antal begrepp och ledord som på olika sätt relaterade till staden och torget. Dessa har fungerat som inspiration i skissarbetet. För att undersöka rummets möjligheter började jag mitt arbete med att göra tidskisser för hand utifrån en del av dessa begrepp, till exempel: "Norra berget", "Röda mattan", "Rutnätsstad", "Från träd till trä", "Strålkastarljus".

Dessa tidskisser ledde fram till Hälsinglands landskap som idé att arbeta efter. Med konceptet som verktyg arbetade jag vidare med skisser och med enkla modeller av torget som helhet och av detaljer för att hitta ett passande formspråk. Genom fortsatta skisser, snitt och militärperspektiv har jag sedan arbetat fram en allt mer detaljerad gestaltning med koppling till plats såväl som till program.

Det slutgiltiga gestaltungsförslaget arbetades fram som illustrationsplan i *AutoCAD* och *Illustrator* med illustrerande perspektiv gjorda i en *SketchUp*-modell och bearbetade i *Photoshop*.

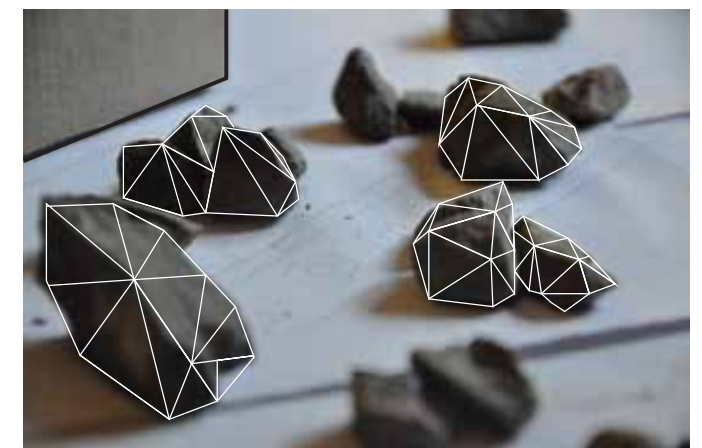
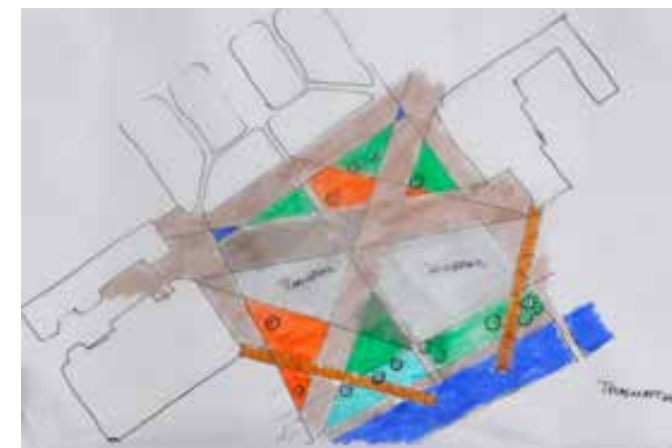

Bilderna illustrerar några delar av min gestaltungsprocess.

De två bilderna längst till vänster är tidiga skisser på idéer för olika platser i staden.

Mittenkolumnen visar några av de tidskisser jag gjorde i början av arbetet med Köpmantorget.

Den högra kolumnen visar några av de modeller jag arbetade med när jag undersökte formspråk och torgytans rumslighet.

UNGDOMAR I STADEN

I detta kapitel presenteras en teoretisk översikt av hur ungdomar använder städens offentliga rum.

Gågatan en varm septembereftermiddag

Barn och ungdomar är ofta de flitigaste användarna av offentliga miljöer. Stadens gator, torg och parker är viktiga arenor där ungdomar skapar mening och sammanhang i tillvaron utanför de vuxnas direkta kontroll. Deras behov och kunskaper om sin närmiljö är därför värdefull information som inte kan ersättas av vuxna röster (Boverket 2000).

UNGDOMARS OFFENTLIGA LIV I TEORIN

Mats Liberg (1992) har i sin avhandling, *Att ta staden i besittning: om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*, följt ungdomar i högstadieåldern i ytterstadsdelen Norra Fäladen i Lund och studerat vilken betydelse den offentliga miljön har för dem och hur de använder sig av sitt bostadsområde och av stadens centrum. I Björn Anderssons (2002) avhandling, *Öppna rum: om ungdomarna, staden och det offentliga livet*, utforskas hur ungdomar mellan 13 och 19 år från olika bostadsområden i Göteborg tar offentliga miljöer i anspråk och de strukturer, relationer och aktiviteter som utvecklas i samband med detta.

KATEGORISERING AV UNGDOMAR

Mats Lieberg (1992) utgår från att man genomgår två olika separationsfaser i livet. Den första mellan ett och tre års ålder när man upptäcker att man är och den andra under tonåren när man upptäcker vem man är. Denna tonårsseparation innebär att man kvalificerar sig till vuxenrollen genom att göra sig fri från föräldrar och familj samtidigt som man integreras i vuxenvärlden genom att lära sig att förstå och hantera samhället. Sättet att ta sig an det offentliga rummet är en del av denna förändring. Hur detta sker skiljer sig dock mellan olika ungdomar. Deras förhållande till varandra och till omvärlden påverkas av en mängd olika faktorer såsom socioekonomisk bakgrund, kön, uppväxt, subkultur med mera. Lieberg har i sin studie valt att dela in ungdomar i tre förenklade kategorier

(kamratorienterade, föreningsorienterade och hemorienterade ungdomar) för att visa några av dessa skillnader (Lieberg 1992).

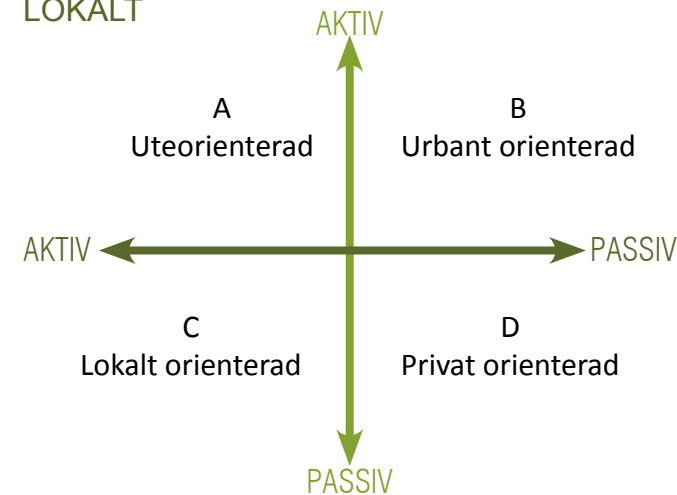
De *kamratorienterade* ungdomarna tillbringar större delen av sin fria tid med vänner ute i bostadsområdet och är flitiga användare av den offentliga miljön. Denna grupp är den minsta av de tre och har i regel bestått till stor del av killar från arbetarklassen. Studien visade att de kamratorienterade ungdomarna var starkt förankrad till sin stadsdels ungdomsgård och offentliga miljö som de behärskade fullt ut och kände sig trygga i. Innerstaden kunde dock upplevas som hotfull för denna grupp då de inte hade samma kontroll över dessa miljöer och inte kunde uppträda på samma självsäkra sätt som i den lokala miljön utan risk för konfrontation (Lieberg 1992).

De *föreningsorienterade* ungdomarna lade sin tid på olika former av organiserade verksamheter. Denna grupp vistades mer utanför den egna stadsdelen och lärde känna en hel del olika platser och sammanhang genom sina resor till och från aktiviteter. Dessa ungdomar lärde sig att röra sig obehindrat i olika typer av stadsmiljöer och var flitiga användare av lokaler i stadens centrum (Lieberg 1992).

De *hemorienterade* ungdomarna använde den offentliga miljön i väldigt liten utsträckning. De tillbringade merparten av sin fritid i hemmet med familj och vänner (Lieberg 1992).

Björn Andersson (2002) har valt att göra en annan indelning av ungdomarna i sin studie. Ungdomarna har placerats i en fyrfältstabell baserat på hur aktivt de använde sig av de offentliga rummen i sitt lokala grannskap och i stadens centrum. De flesta ungdomar befann sig någonstans i mitten på skalorna men Andersson lyfter fram de fyra ytterlighetskategorierna för att illustrera ungdomarnas olika förhållande till de offentliga

STADENS CENTRUM LOKALT

*Ungdomars förhållande till offentliga rum.
Källa: Andersson 2002 s. 240*

öppna rummen. Kategorierna är de uteorienterade, de urbant orienterade, de lokalt orienterade och de privat orienterade (Andersson 2002).

De *uteorienterade* vistades mycket i offentliga miljöer både i sitt eget grannskap och i centrum. Majoriteten av gruppen var yngre tonårsskilar, framförallt boende i lägenhet i förorten. När de rörde sig i centrala staden skedde det ofta i grupp vilket innebar att de syntes och hördes mycket. De uteorienterade ungdomarna spenderade mycket av sin tid tillsammans med kompisar, var genomsnittligt involverade i föreningsverksamheter, och väldigt närvarande i förortens centrum och fritidsgård (Andersson 2002).

De *urbant orienterade* rörde sig främst i stadens centrum. Denna grupp var äldre och bestod till stor del av tjejer. De hade lågt deltagande i föreningsverksamheter och vistades sällan i förortens centrum och fritidsgård. Istället sökte de sig till nöjes- och samlingsställen i stadens centrum (Andersson 2002).

De *lokalt orienterade* bestod framför allt av killar, boende i lägenhet. Kategorin rymde både yngre

tonåringar som ännu inte börjat söka sig in till staden och äldre ungdomar som ofta valde att fortsätta hänga på fritidsgården trots att de flesta där var yngre än dem. De spenderade mycket tid hemma hos varandra och höll sig i sitt grannskap. Dock vistades de inte riktigt lika mycket i förortens centrum och fritidsgård som de uteorienterade ungdomarna. Av de fyra kategorierna var det denna grupp som vistades minst på nöjes- och samlingsställen i stadens centrum (Andersson 2002).

Bland de *privat orienterade* fanns både ungdomar som var mycket orienterade mot hemmet och äldre ungdomar som umgicks mycket på café i staden (Andersson 2002).

UNGDOMARNAS AKTIVITETER

Jan Gehl formulerar i boken *Livet mellem husene: udeaktiviteter og udemiljøer* (2003) en välkänd teori om hur kvalitén på den fysiska miljön påverkar användningen. Gehl menar att man kan dela in aktiviteterna i det offentliga rummet i kategorierna: nödvändiga aktiviteter, valfria aktiviteter och sociala aktiviteter. De *nödvändiga aktiviteterna* (såsom att handla, gå till skolan eller vänta på bussen) kommer att äga rum i ungefär samma utsträckning oavsett kvalitén på det offentliga rummet. De *valfria aktiviteterna* (såsom att ta en promenad eller sitta i solen) beror till stor utsträckning på hur rummet är utformat. En bra utemiljö medför en större mängd frivilliga aktiviteter vilket även resulterar i ökad interaktion mellan människor i form av *sociala aktiviteter* (såsom barnlek, hälsningar, samtal). Enligt Björn Andersson (2002) fungerar ungdomars vistelse i det offentliga livet till stor del på samma sätt. Ungdomar söker sig till samma saker som vuxna (folkliv, caféer, affärer etcetera) men det som är viktigast är friheten och självständigheten. Möjligheten att hitta sociala och fysiska rum där ungdomar kan bestämma själva är, enligt Andersson, viktigare än närvaron av främlingar. Framför allt är det frihet från föräldrar och skola de

UNGDOMAR I STADEN

strävar efter. Lieberg (1992) betonar att ungdomar dels söker sig till platser där det händer något eller där det åtminstone finns potential för att något oväntat skulle kunna dyka upp. Enligt honom saknar ungdomarna den möjlighet som vuxna har att dra sig undan till privata platser och skapar därför dessa typer av utrymmen i den offentliga miljön (Lieberg 1992).

Lieberg (1992) använder sig av Hans-Edvard Roos begrepp *förbudszon*, *normzon* och *frizon* för att förklara den konflikt som finns mellan ungdomarna och vuxenvärlden. Ungdomarna strävar efter en frizon, någonstans att vara där de kan dra sig undan från vuxenvärldens krav och vistas utan något särskilt syfte annat än att det ska hända något oväntat. Normzon står för de mer institutionaliserade verksamheter och platser (till exempel skolan eller fotbollsplaner) som vuxna förespråkar för att hålla ungdomarna borta från gatorna. Förbudszonen innefattar kriminella handlingar och i gråzonen mellan förbuds- och frizonen ryms skolk, provocerande uppträdande och vandalism. Frizoner är viktiga i ungdomarnas frigörelse från vuxenvärlden och de söker sig därför till denna typ av platser. Lieberg menar att man inte ska anta att man genom att begränsa tillgången till frizonerna får ungdomarna att vistas i normzonerna. Snarare är det då är en större risk att ungdomarna drivs ut i förbudszonen. Lieberg anser att det heller inte går att planera fram frizoner utan att det snarare handlar om att sätta sig in i och få förståelse för ungdomarnas vardagsliv (Lieberg 1992).

Exempel på reträttplats och interaktionsplats i Uppsala. En egenbyggd skatepark på en gammal industritomt i nora delen av staden samt bryggan vid Fyrisån som används flitigt som samlingspunkt under soliga dagar.

Bildkälla för nedre bilden: Spring_01 (<https://www.flickr.com/photos/barbro2009/6990210970>) av Barbro Björnemalm CC BY-NC-SA 2.0

Genom sin studie har Lieberg (1992) kommit fram till att det finns ett antal olika typer av platser som ungdomarna söker sig till. Författaren delar in dem i motsatspolerna *reträttplatser* (dit de går för att vara för sig själva) och *interaktionsplatser* (dit de går för att vara med om något och möta vuxna eller andra ungdomar). Han har även delat in platserna i olika underkategorier beroende på om det är vuxenvärlden som ungdomarna vill dra sig undan från eller konfrontera eller om det är andra ungdomsgrupper. Reträttplatserna är indelade i underkategorierna *tillhåll*, *gömoställen* och *trapphusnära platser* och interaktionsplatser består av *favoritställen* och *stamställen* samt *stråk* och *öppna platser*. Hur dessa platser uppstår beror, enligt Lieberg, dels på rumsliga egenskaper (om platsen ligger centralt eller perifert i förhållande till andra platser, hur platsen kopplar till andra platser genom entréer, avstånd, insyn samt hur platsen är utformad och möblerad) och dels på hur platserna är avsedda att användas och hur andra grupper faktiskt använder dem (Lieberg 1992). En tabell över dessa platstypers egenskaper finns på nästa sida.

OFFENTLIGA PLATSER FÖR UNGDOMAR

När man idag planerar för platser där ungdomar är den huvudsakliga målgruppen görs det ofta genom någon form av aktivitetspark eller spontanidrottsplats (Björnson 2013). Dessa rymmer aktiviteter som man normalt förknippar med ett urbant ungdomsliv, såsom skate, graffiti eller fotboll. På senare tid har man börjat ifrågasätta vilka som egentligen är målgruppen för denna typ av platser. En undersökning av hur olika typer av spontanidrottsplatser i Stockholmsområdet utnyttjades under sommarhalvåret visade att bland ungdomar mellan 13 och 19 år var 80 procent av de som utnyttjade platserna pojkar och endast 20 procent flickor (Blomdahl, Elofsson & Åkesson 2012). I avfolkningsbygder där de unga kvinnorna tenderar att vara de mest flyttbenägna är detta något man bör ha i åtanke.

I Malmö har man tagit frågan om jämställda utemiljöer på allvar när man mellan 2010 och 2013 planerade en ny aktivitetspark i Rosengård (Björnson 2013). Inom ramen för projektet, som kom att kallas Rosens röda matta, anställde Malmö stad en grupp unga tjejer under en sommar som tillsammans med kommunen anordnade evenemang och workshops på den yta som skulle bli aktivitetspark för att i fullskala undersöka vad som kunde fungera i stadsdelen innan platsen

anlades. Resultatet blev en aktivitetsyta med gott om sittplatser och med funktioner som lutade mer åt kultur än idrott såsom dans, musik och scenshow (Björnson 2013). Någon uppföljning på om detta har haft någon effekt på jämställdheten i stadsdelens offentliga rum har ännu inte gjorts men som ett steg på vägen i arbetet med ungdomars offentliga miljöer är det ett relevant projekt att ha som referens.

RETRÄTTPLATSER

Platser där ungdomarna kan vara ostörda och för sig själva. Där de kan dra sig undan från vuxenvärlden eller andra ungdomar.

Tillhåll Platser där ungdomarna kan ta eget ansvar och kontroll, där de vistas mycket, känner sig hemma och kan visa att de duger i förhållande till vuxenvärlden och andra ungdomar.

Exempel från Liebergs studie: Musiklokaler på fritidsgården. Centralt placerade, lättillgängliga men insynsskyddade och ostörda. Ungdomarna som håller till där får vara ifred utan krav på prestation. Utöver gemenskapen är skapandet viktigt på dessa platser.

Aktiviteter: musik, koppla av, symboliskt arbete

Gömställen Platser och sammanhang där ungdomarna kan vara själva och slipper ta ansvar, där de kan dra sig undan från vuxenkontroll och kamrater och känna sig fria, okontrollerade och självständiga.

Exempel från Liebergs studie: Dammen och Gröningen, två platser i stadsdelsparken som är relativt centrala, går snabbt att ta sig till om de behöver retirera från stadsdelstorget, tydligt slutna rum med flera entréer och tillfartsvägar och bänkar där de kan sitta. Detaljer som eldstad respektive fontän gör att platserna blir levande för ungdomarna då de interagerar med dem genom att elda, grilla, leka vattenkrig och putta i varandra i fontänen.

Aktiviteter: dra sig undan, röka, supa, hyss

Trapphusnära platser Används främst av ungdomar i lägre tonåren. Portar, trappuppgångar, källare, garage och husgavlar som både bildar tillfälliga gömställen och bestående platser för socialt umgänge.

Aktiviteter: hänga, doing nothing, småprata, umgås

INTERAKTIONSPLATSER

Livliga och folktäta platser för att visa upp sig, se och synas samt söka upp, utmana och relatera till vuxenvärlden. Kännetecknas främst av socialt innehåll och aktiviteter.

T.ex innerstaden, förortscentrum och torg.

Favoritställen och stamställen Platser där möten och konfrontationer huvudsakligen sker med andra ungdomar. Olika grupper (baserade på t.ex. ålder, subkultur, bakgrund) har olika favoritställen där de brukar hänga och dessa kan växla över tiden. T.ex diskotek, kaféer, barer, restauranger eller offentliga platser.

Aktiviteter: umgås, roa sig, koppla av

Stamställen = platser som en grupp tillfälligtvis men regelbundet tar i besittning och gör till sitt område genom att ignorera de oskrivna regler som brukar gälla i offentliga rum. Även väldigt öppna och offentliga platser i centrum kan ockuperas för att skapa en känsla av trygghet och förutsägbarhet i ett annars komplext stadsliv. Detta skapar dock otrygghet för andra som ska passera platsen.

Aktiviteter: Ta i besittning, visa upp sig

Tvingande platser – tex enda kvällsöppna restaurangen som släpper in ungdomar

Aktiviteter: konfrontation, bråk, interaktion och möten

Stråk och öppna platser

Möten och konfrontation mellan alla grupper. Centralt läge, lättillgängligt för alla, väl utvecklade kopplingar till andra platser genom många entréer och tillfartsvägar. Det sociala livet kännetecknas av mångfald, variation och människor i ständig rörelse. Detta är frizoner i förhållande till hem, fritidsgård och föreningsverksamhet och är platser där ungdomarna kan visa upp sig, agera, vara åskådare, mötas, umgås, göra ingenting. T.ex. gågatan, torg och stadsdelscentrum.

En blandning av primära och sekundära funktioner dagtid (t.ex. promenera, titta på människor, umgås, fönstershoppa, dela ut flygblad, handla). Platserna tillåter variationsrikedom och det uppstår sällan konflikter mellan primära och sekundära funktioner. Kvällstid när affärerna har stängt är funktionerna mer ensidiga och även om en grupp ungdomar som hänger på en bänk har samma beteende dagtid som kvällstid upplevs de som mycket mer synliga och hotfulla när de är de enda som vistas på platsen.

Aktiviteter: flanera, visa upp sig, galna upptåg, rörelse, variation

Tabell baserad på Lieberg 1992, s.222-234

Ungdomar söker sig till platser där saker händer. Konsert i Lundagård (i Lund) under Lundakarnevalen. Ett evenemang skapat av studenter som lockar ungdomar från hela landet att delta.

REFLEKTIONER

Det är ungefär tolv år sedan Andersson publicerade sin avhandling, och tjugotvå sedan Lieberg publicerade sin. Det är därför relevant att ställa sig frågan om ungdomars förhållande till det offentliga rummet ser likadant ut idag. Har sociala medier och tillgången till ett mobilt internet gjort ungdomarna mer eller mindre bundna till hemmet? Har de ökande klassklyftorna påverkat hur ungdomar grupperar sig, hur mycket pengar de har att röra sig med och vilka lokaler de har tillgång till? Har den vidare kulturella mångfalden förändrat subkulturer? Har det fria gymnasievalet påverkat

vilka som vistas i de mindre städerna till vardags? Jag tror att detta är förändringar som påverkar hur ungdomar använder sig av offentliga rum men har i min relativt begränsade studie inte funnit svar på hur stor effekt de har. Dessa förändringar till trots utgår jag ifrån att det behov av frigörelse från familjen och möte med jämnåriga som de båda studierna beskriver fortfarande är lika viktigt i ungdomars liv och att detta är något som för många ungdomar sker i mer eller mindre offentliga rum. Det mest grundläggande i Mats Liebergs indelning är möjligheten att möta/konfrontera eller att dra sig undan från vuxenvärlden eller andra ungdomar. Även om själva rummen kan ha

förändrats och kanske blir delvis virtuella med tiden så utgår jag från att dessa behov fortfarande behöver fyllas även i den fysiska världen.

En skillnad mellan Anderssons och Liebergs studier och min medborgardialog är definitionen av vilka som är ungdomar. Jag har valt ett brett åldersspann mellan 13 och 25 år medan Lieberg fokuserar på högstadiesungdomar (13-15 år) och Andersson på ungdomar mellan 13 och 19 år. En 25-åring med egna medel, ett eget hem och kanske till och med egna barn har såklart inte samma behov som en trettonåring som precis har lämnat barndomen bakom sig och söker en egen identitet utanför familjen. Det jag har tagit vara på från litteraturstudien berör därför främst de yngre dialogdeltagarna. Skillnaden i åldersfokus i Anderssons och Liebergs studier påverkar antagligen även hur de har valt att dela upp ungdomarna i olika kategorier. I Anderssons studie med ett vidare åldersspann läggs större vikt vid hur åldern påverkar hur ungdomar rör sig i offentligheten. För många av de yngre tonåringarna är fritidsgården en viktig punkt medan de äldre ungdomarna tenderar att röra sig mer mot centrum och lokaler som kräver tillgång till egna pengar eller med åldersgräns på grund av alkoholservering. I Söderhamn ligger fritidsgården i princip i centrum men även där finns det en uppdelning mellan vilka som söker sig dit och vilka som vistas på andra platser, något som jag kommer att återkomma till i dialogkapitlet.

Ytterligare en viktig aspekt att ha i åtanke är att båda de studier som jag har refererat till fokuserar på förhållandet mellan förort och innerstad i lite större städer. I min dialog har jag inte någon uppfattning om var de som har svarat kommer ifrån (mer än de som skrivit att de bor i centrumområdet och att de jag pratade med som väntade på bussen efter skolan antagligen bor utanför tätorten) eller om Söderhamns centrum fungerar som centrum på samma sätt som Lunds eller Göteborgs innerstad eller om det snarare är Gävle som uppfyller den funktionen för de som har råd att ta sig dit.

Jag kommer att återkomma till Liebergs och Anderssons avhandlingar senare i detta arbete för att jämföra med de svar som jag har fått in i medborgardialogen och senare för att diskutera vad jag kunde ha gjort bättre för att få fram mer representativa svar.

VAD JAG TAR MED MIG I PROGRAMARBETET

- Ungdomar är inte en homogen grupp och det finns stora variationer i hur mycket och på vilket sätt de använder sig av det offentliga rummet.
- Möjligheten att hitta sociala och fysiska rum där ungdomar kan bestämma själva är viktig
- Liksom vuxna söker ungdomar sig till platser där människor rör sig och där det finns potential för att något ska hända
- Ungdomars närvaro kan upplevas som otryggt av andra grupper och även av andra ungdomar.
- Det viktigaste syftet för de flesta platser som Lieberg (1992) beskriver är möjligheten att mötas och umgås. Andra anledningar till att ungdomar söker sig till en plats kan vara möjligheten till olika former av kreativt skapande, att få ta plats och visa upp sig och att ha kul.
- Offentliga rum där idrott är i fokus tenderar att främst användas av killar. Vid ett projekt där tjejer har satts i centrum har resultatet blivit en plats som präglas mer av kultur såsom dans och musik.

SÖDERHAMN

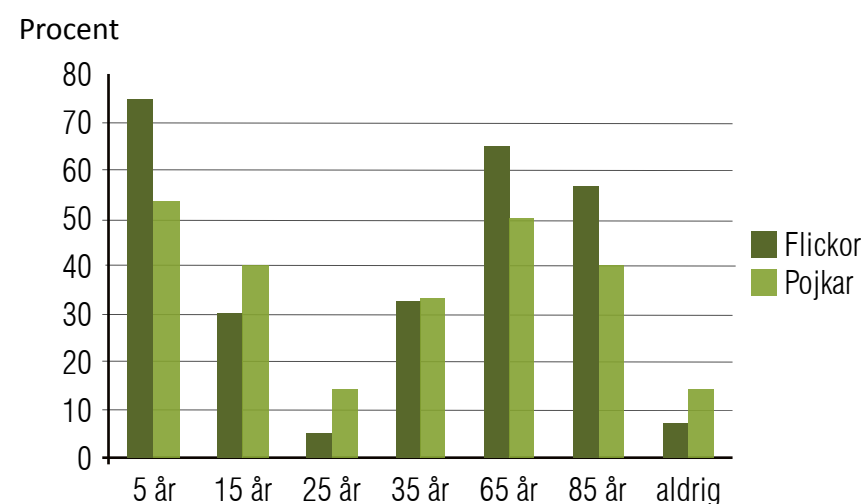
Detta kapitel rymmer observationer av Söderhamns ungdomskultur, en lista över årliga evenemang samt en inventering och övergripande analys av stadens centrum.

Detalj från fontän i stadsparken

I denna del presenteras hur Söderhamns ungdomar använder sin stad. Kapitlet inleds med observationer av vad som kännetecknar stadens ungdomskultur och återkommande evenemang som präglar stadslivet. Därefter redovisas en inventering av hur staden är uppbyggd och analys av hur de offentliga miljöerna används.

UNG I SÖDERHAMN

I Lotta Svenssons avhandling *Vinna och försvinna?: drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter* (2006) har frågan "När är Söderhamn bra att bo i?" ställts i en enkät till gymnasieungdomar. Svaret presenterades i följande diagram:

När är Söderhamn bra att bo i? Källa: Svensson 2006 s. 103

Från diagrammet kan man utläsa att det fanns skillnader mellan flickor och pojkar då flickorna hade högre tankar om staden under barndom och när man är äldre men lägre under ungdomstiden. Svensson lägger dock till att även klass spelade roll då det bland medelklassflickorna inte var en enda som svarade att Söderhamn var en bra stad att bo i när man är 25 och 21 procent av dem svarade att det aldrig är en bra stad att bo i.

Anledningarna till varför ungdomarna ansåg att det inte var en bra stad att vara ung i var dels att de kände att de saknade möjligheter att utvecklas, utbilda sig och göra karriär men även att de ansåg att det var en väldigt tråkig ort där det inte fanns någonting för tonåringar att göra. Svensson menar att det fanns en hel del föreningar i kommunen med verksamheter för unga men att detta var något som inte uppmärksammades av ungdomarna själva. Att det tekniskt sett fanns gott om aktiviteter för ungdomar hindrade alltså inte upplevelsen av att det var en tråkig stad.

Det är inte helt lätt att som utomstående få en uppfattning om en stads ungdomskultur men jag har försökt att få en inblick i vad som händer när ungdomarna får bestämma själva, utanför ramen av kulturskola och idrottsföreningar. Jag har tidigare i uppsatsen presenterat Verkstäderna som visserligen är kommunalt drivet men de verksamheter som finns i byggnaden är ofta initierade av ungdomar. Enligt Marcus Häggström¹ som visade mig runt i Verkstäderna är det ungdomarna själva som har kommit fram till vad de vill göra i lokalerna. Efter hand har utrymmen fått syften och form såsom den tomma våning som omvandlats till dans- och kampsportsstudio eller skrubben som byggdes om till en inspelningsstudio med hjälp av sponsorpengar införskaffade av ungdomarna.

Ungdomsdrivna verksamheter i större skala har jag hittat genom att leta bland de föreningar som är aktiva i sociala medier och i synliga i lokaltidningen. Bland dessa är det fyra grupper som sticker ut:

Klubb Bruket (<https://www.facebook.com/klubbbruket>) – en kulturklubb som drivs av unga söderhamnsbor för att styra upp olika evenemang i staden. Föreningen har bland annat arrangerat en minifestival i Gurkparken, en instagramkampanj och utställning av bilderna på stadsmuseet, konserter och konstutställningar.

Söderhamn hardcore (<https://www.facebook.com/shamnhardcore>) – musikförening som ordnar hardcorespelningar och har renoverat en konsertlokal i Gradmekobyggnaden för detta syfte. Hardcore verkar ha ett relativt starkt fäste i orten och åtminstone ett av stadens band har turnerat i Europa. Föreningen har mycket samarbete med skateboardföreningen (Shamnskate) som har lokaler i samma byggnad.

Söderhamns unga (<https://www.facebook.com/soderhamnsunga>) – en förening skapad av och för unga i Söderhamn. Har bland annat anordnat klubbar, konserter, idrottscuper och myskvällar.

Nu styr vi upp stan! (<https://www.facebook.com/groups/23922112797095/>) – en facebookgrupp som jag har presenterat i metodavsnittet. Även denna grupp är startad av en ung söderhamnsbo

ÅRLIGA EVENEMANG

Vårstimmet med Återvändardagar

Evenemang och framträdanden runt om i stadens centrum
Slutet av maj

School's Out

Endagsfestival i samband med skolavslutningen. Evenemang på Köpmantorget och artister på scen i Stadsparken
Början av juni

Söderhamn pride

Parad, föreläsningar och musik i Strykjärnsparken och på Östra berget
Juni

Sommartrivsel

Kända artister, musik, allsång, lekar och tävlingar på Östra berget
Juli

Söderhamn BBQ Battle

Skateboardtävling på parkeringsdäcket på bibliotekets tak
Augusti

Strömmingsleken

Tre dagars stadsfestival med tivoli, artister och marknad på Köpmantorget och Stadsparken
Slutet av augusti

Lyskväll

Eldar av olika slag tänds vid strandkanten. Vid lyskvällarna är ofta hela strandlinjerna smyckade med ljus och marshaller kring de större samhällena eller fritidsområdena i Hälsingland.
Sista lördagen i augusti

Ljuständning

Hundratals levande ljus tänds i Rådhuset, Drottningkronan vid Ulrica Eleonora kyrka, Kungakronan i Kungsbacken och i Oscarsborg Julhelgen, nyårsafton och trettondagen

Nyårsfirande på rådhuset

Fyrverkerier
Nyår

Källor: Söderhamns kommun (2014-10-13), Söderhamn pride (u.å.), Shamnskate - Traversen. (2014-08-17), Ungdomslyftet (u.å.)

1. Marcus Häggström, ungdomssamordnare, Söderhamns kommun. Samtal (10-10-2014 kl. 11.30-12.15)

INVENTERING

För att förstå centrum i sitt sammanhang har jag gjort en inventering och analys som sträcker sig utanför arbetsområdet. Inventeringen är en kartläggning av stadens centrala utemiljöer uppdelade i gröna ytor och hårdgjorda ytor och är baserad dels på observationer på plats och dels på kartstudier.

I topografikartan nedan synliggörs det böljande landskap i vilket Söderhamn är beläget. Söderhamnsån går som lägsta punkt genom stadens centrum och ut mot Bottenhavet. I de mer plana nordliga delarna följer stadskärnan åstranden och längs med den södra strandlinjen går det gamla järnvägsspåret.

GRÖNYTOR: STADSSKOG, PARKER OCH GRÄSMATTOR

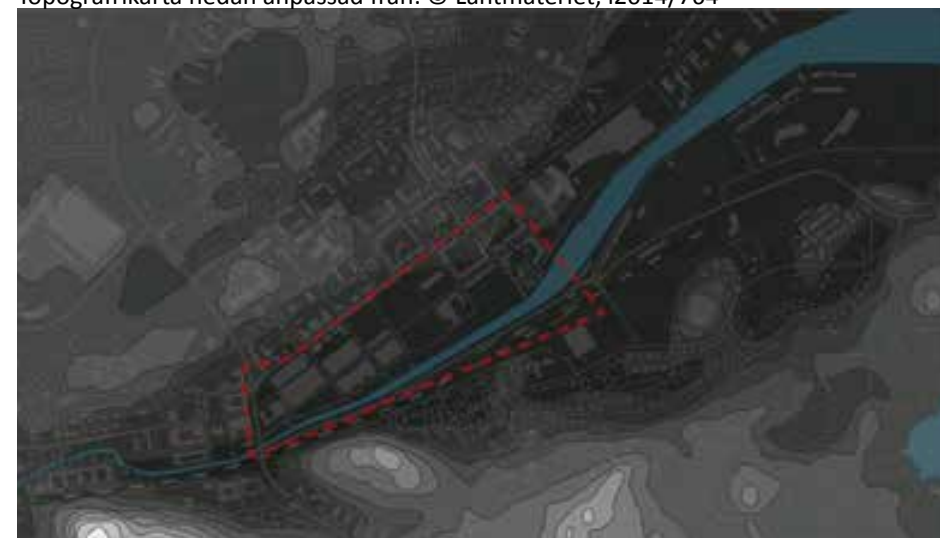
 Östra och västra berget reser sig brant i stadslandskapet. I inventeringskartan till vänster är dessa markerade som skogsbevuxna naturområden.

 Områden som på kartan benämns som parker. Även kyrkogården är medräknad här.

 Övriga grönytor såsom gräsmattor eller buskage

Bilderna nedan visar en topografikarta över centrala Söderhamn där varje höjdnivå är markerad i en ljusare färg. Till höger om den illustreras hur Östra berget möter omgivningen med en bild tagen från gamla stationsområdet. Längst till höger visas en bild av Söderhamnsån tagen från Gurkparken.

Flygbild till höger anpassad från: Eniro/© Lantmäteriet, i2012/901
Topografikarta nedan anpassad från: © Lantmäteriet, i2014/764

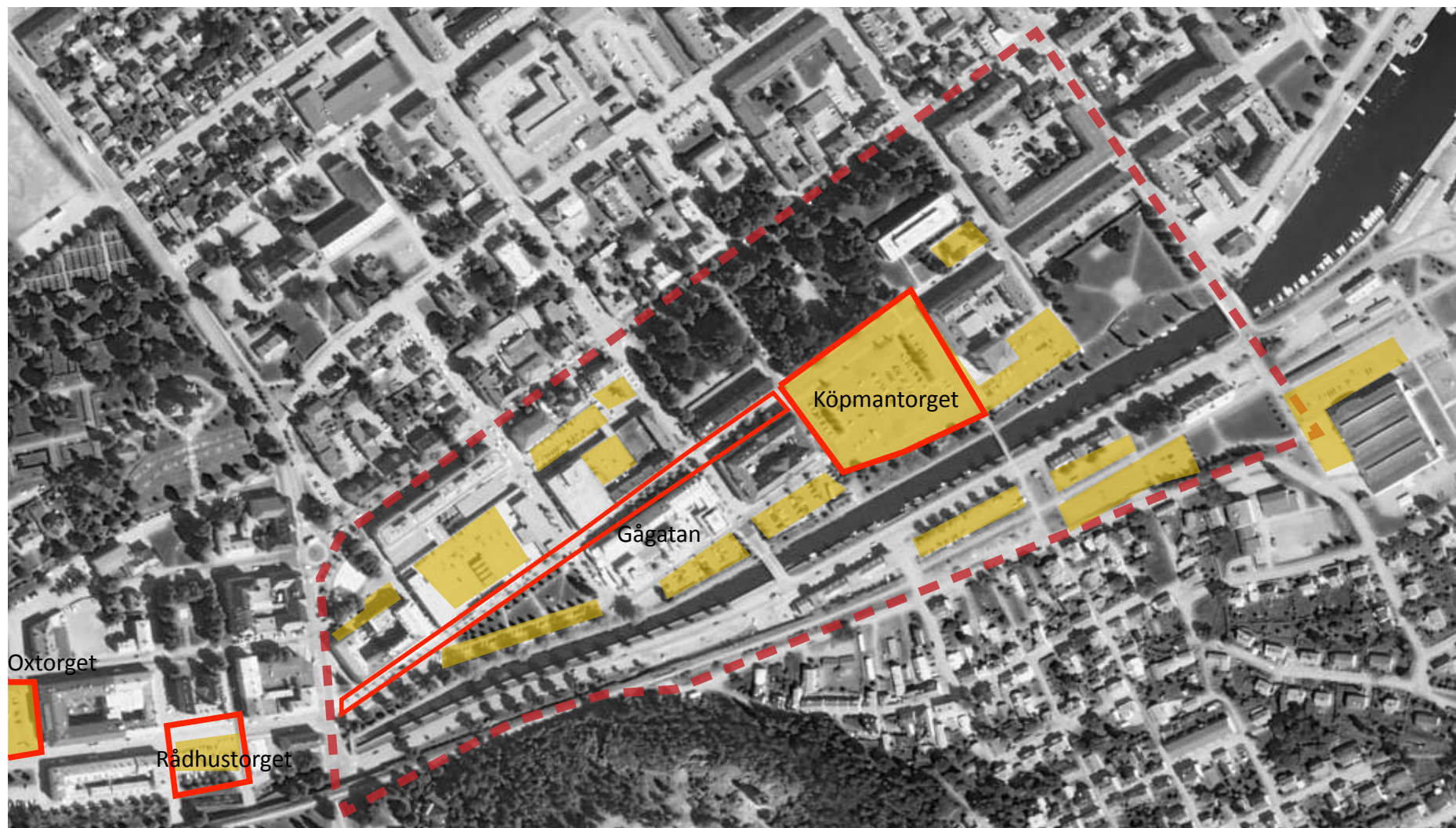

HÅRDGJORDA YTOR: PARKERINGAR, TORG OCH GÅGATAN

- Parkeringsplatser, på markplan och på byggnaders tak
- Torg, dessa fungerar till vardags som parkeringsplatser
- Gågatan, centrums enda bilfria hårdgjorda yta.

Bilderna visar gågatan och Söderhamns tre centrala torg. Dessa torg används alla som parkeringsplatser och både Oxtorget och Köpmantorget är gestaltade som parkeringsytor.

Flygbild nedan anpassad från: Eniro/© Lantmäteriet, i2012/901

ÖVERGRIPANDE STRUKTURANALYS

Under mina besök i Söderhamn har jag lagt mycket tid på att promenera runt i centrum under olika tider på dygnet för att observera var folk rör sig och på att använda mina sinnesintryck och upplevelser för att analysera hur centrum upplevs för en fotgängare.

Målpunktskartan markerar olika typer av verksamheter i centrala Söderhamn. Kartan lyfter särskilt fram målpunkter som är viktiga för ungdomar.

Kartan över **stråk** är baserad på mina observationer av var människor, och framförallt ungdomar, rörde sig till fots eller på cykel under olika tider på dygnet.

Kartan över **landmärken** visar de objekt som sticker ut i stadsbilden och är karaktäristiska för Söderhamn. Av denna anledning kompletteras kartan med fotografier på objekten.

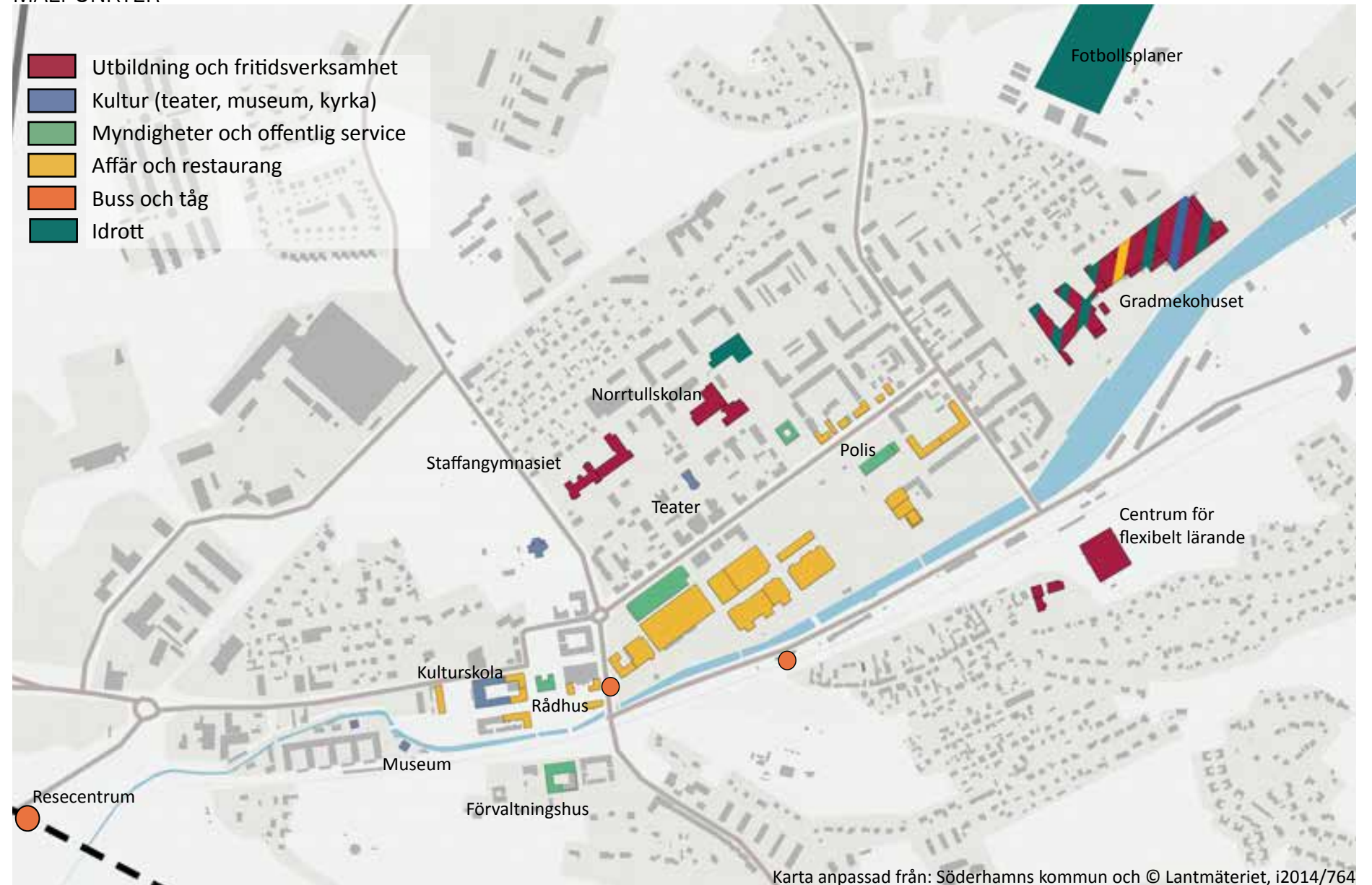
Kartan över **barriärer** grundas på mina upplevelser av var jag som fotgängare fick det svårare att ta mig fram eller upplevde att sikten blev begränsad.

Områdena i kartan på sida 33 är platser som har en enhetlig karaktär eller tydligt avgränsas av till exempel vegetation eller byggnadskroppar.

MÅLPUNKTER

För ungdomar under nitton år är skolorna ofta viktiga målpunkter. I Söderhamns kommun finns det tolv grundskolor utspridda i de mindre tätorterna. Av dessa är det tre skolor som har högstadielklasser: Stenbergaskolan i Ljusne, Bergvikskolan i Bergvik och Norrtullskolan i Söderhamn. För gymnasieelever finns det endast en skola att välja i kommunen, Staffangymnasiet i Söderhamn (Söderhamns kommun 2015-01-30). Detta gör att en stor del av kommunens ungdomar dagligen tar sig in till staden, framför allt med buss då de fram tills att de är nitton reser gratis med kollektivtrafiken. Med detta i åtanke blir Norrtullskolan, Staffangymnasiet och de närliggande busshållplatserna viktiga målpunkter för stadens ungdomar. Även CFL kan vara en viktig målpunkt för äldre ungdomar som väljer att vidareutbilda sig på orten eller nyanlända ungdomar som läser Svenska för invandrare. För de ungdomar som studerar eller jobbar i till exempel Gävle är resecentrum och tågstationen en viktig målpunkt.

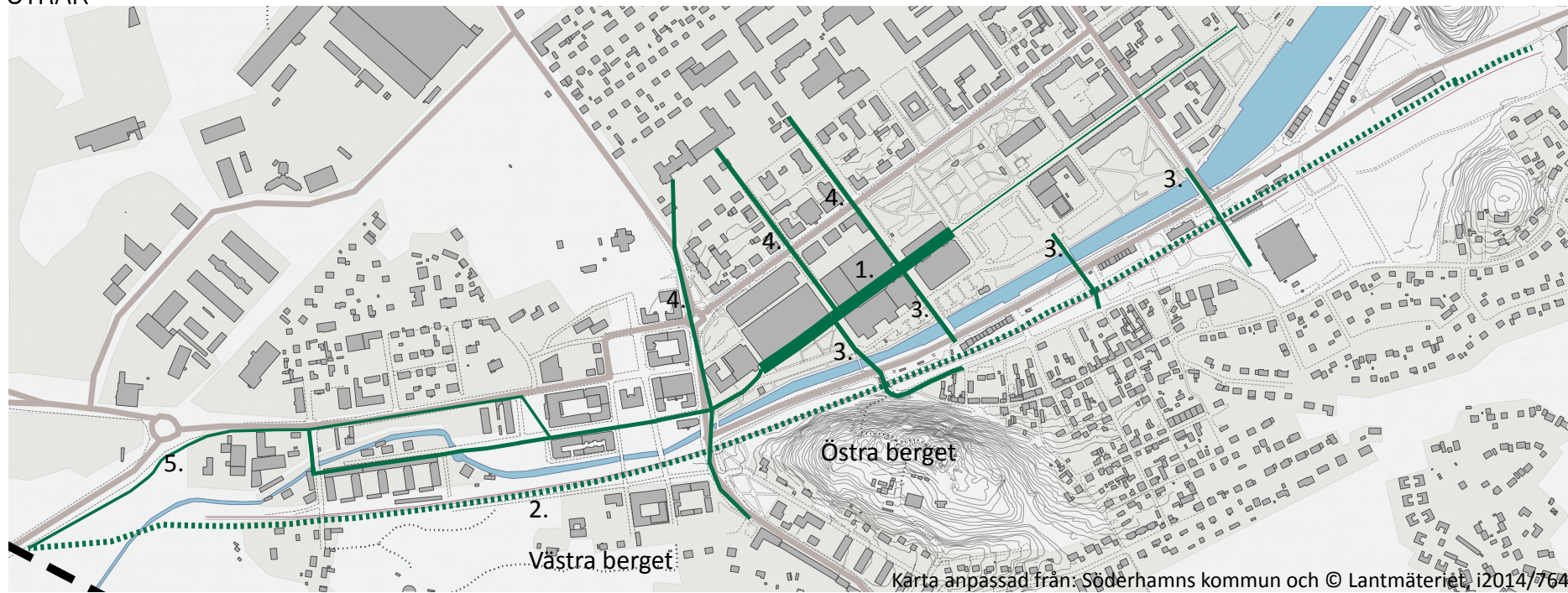
MÅLPUNKTER

Utöver transport och utbildning finns det två huvudsakliga kluster av målpunkter i staden. Det ena är gågatans byggnadskomplex där klädbutiker, mataffärer, restauranger, fik, bibliotek, banker och systembolag är koncentrerade. Det andra är Gradmekohuset där en blandning av verksamheter inom idrott och kultur, Verkstäderna och en stor secondhandbutik samsas om de gamla industrilokalerna.

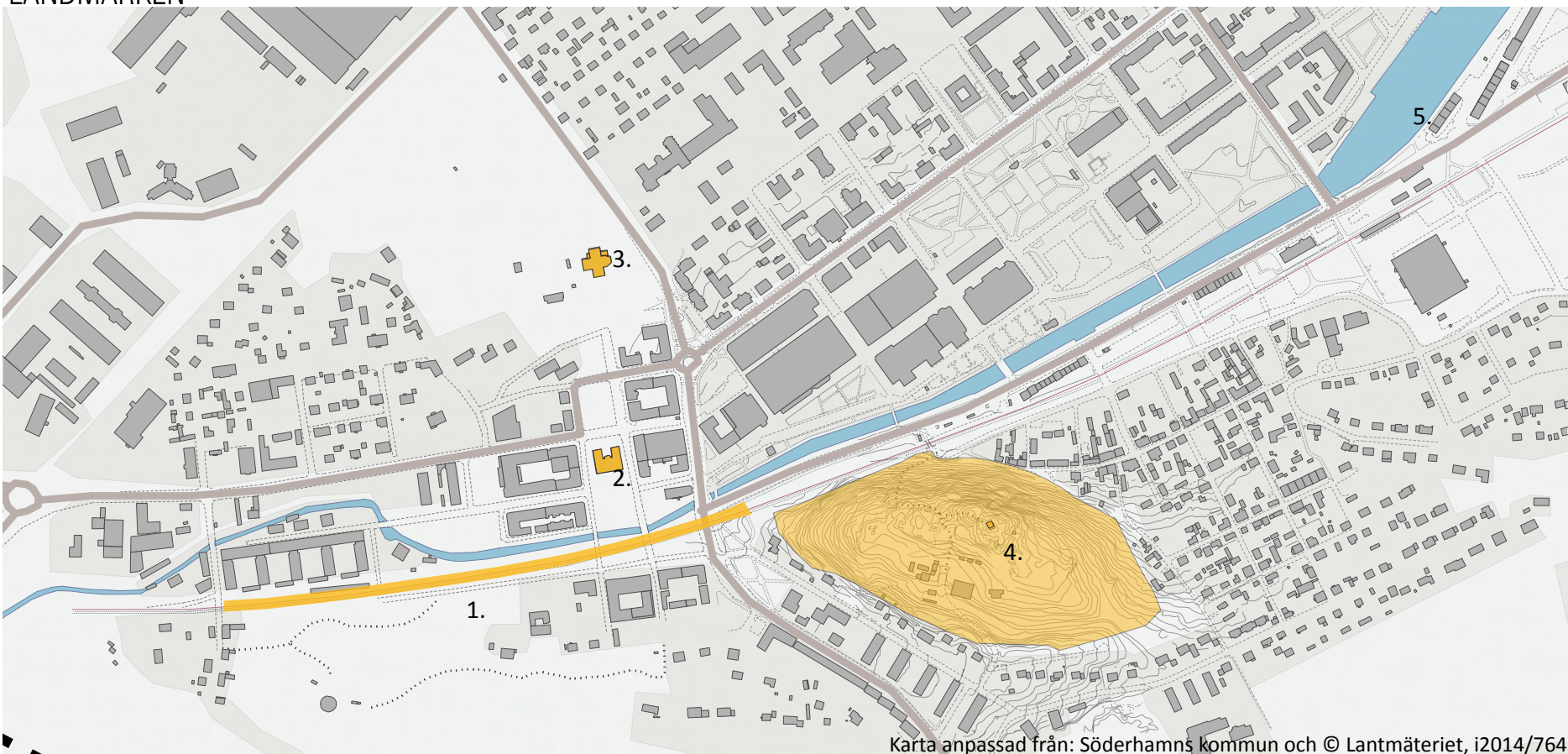
På kartan på sida 14 visas ytterligare målpunkter som är viktiga för ungdomarna i staden såsom det externa köpcentret E-center och den stora idrottsanläggningen och badhuset Hällåsen. Dessa platser ligger så pass långt från centrum att ungdomarna tar sig dit med buss, moped, epa-traktor eller bil.

STRÅK

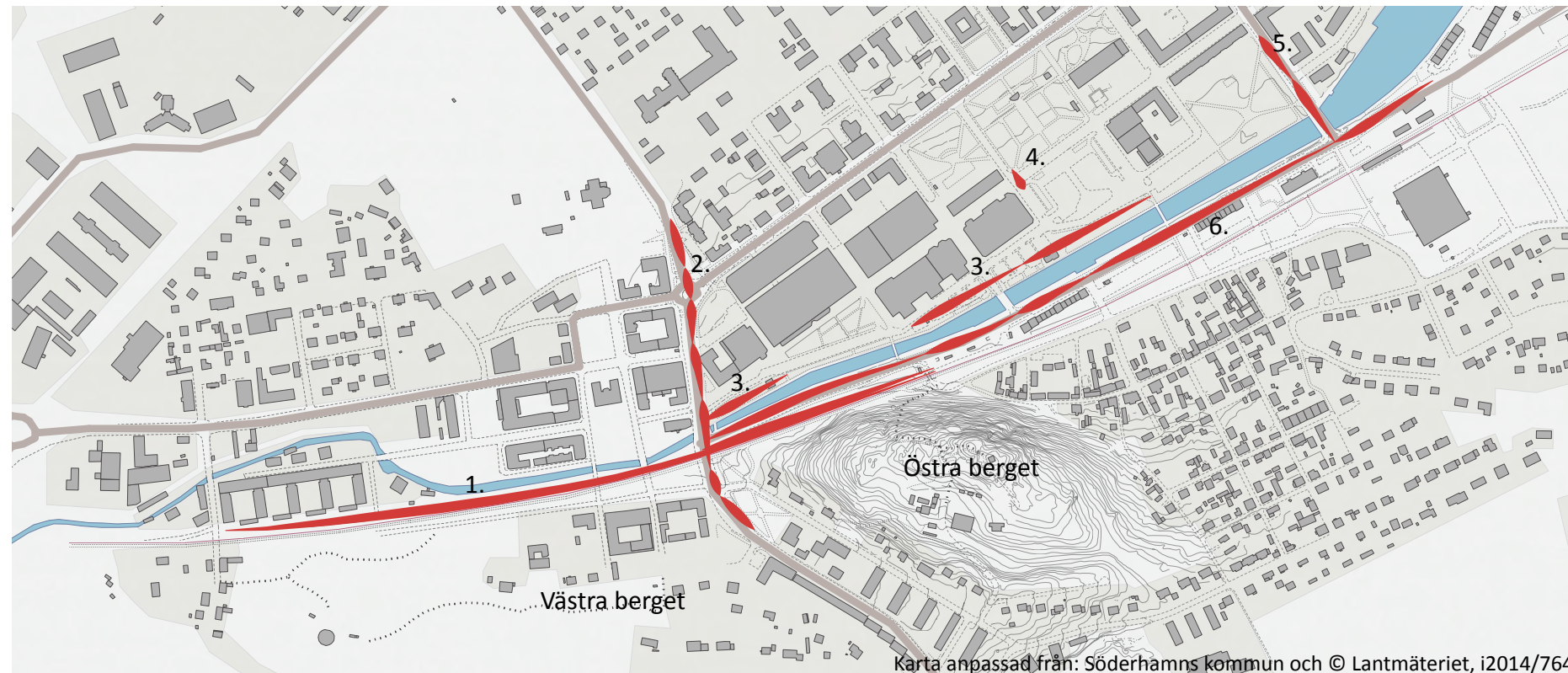
1. Gågatan
2. Promenadstråk längs med gamla järnvägen, leder ut till resecentrum
3. Viktiga korsningar för fotgängare och cyklister mellan norra och södra delen av staden
4. Vägarna från skolorna mot centrum och busshållplatser
5. Gång- och cykelväg mot resecentrum

LANDMÄRKEN

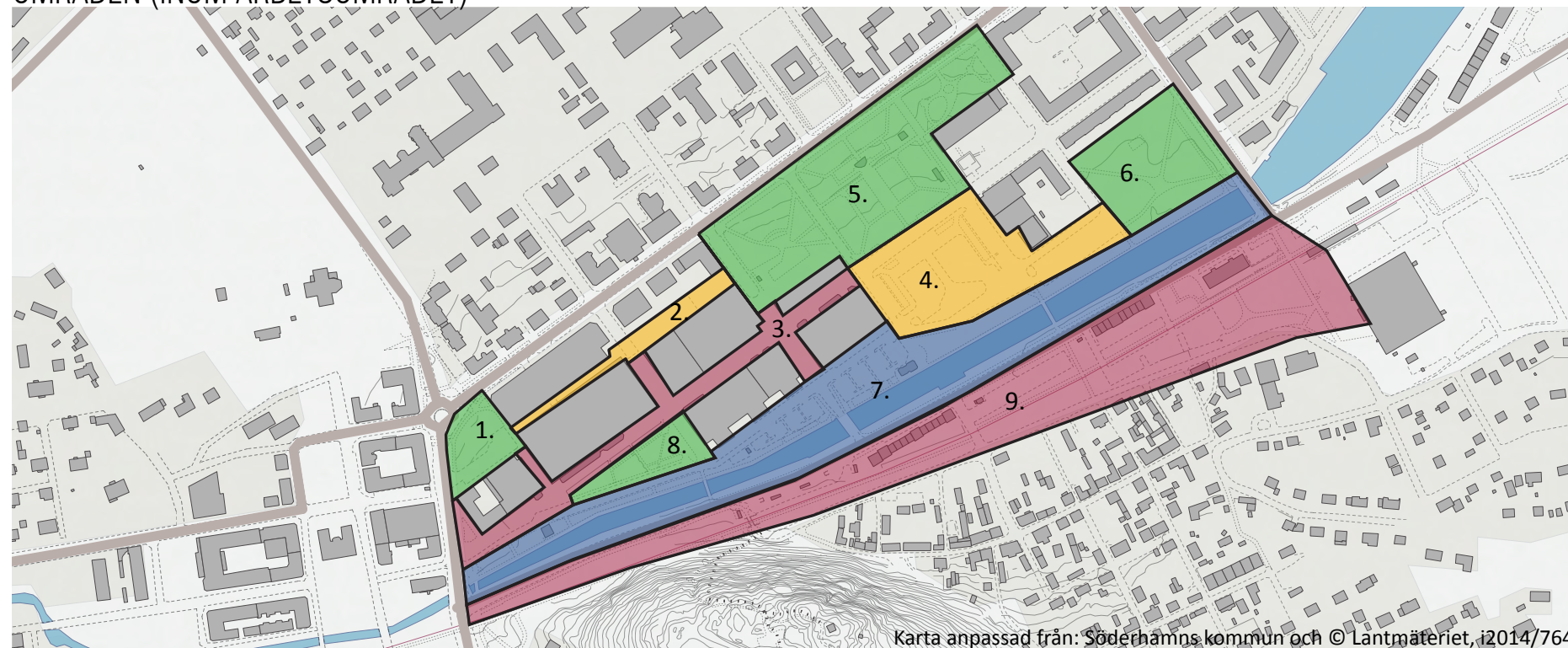
1. Järnvägsviadukten
2. Rådhuset
3. Ulrika Eleonora kyrka
4. Oscarsborg och Östra berget
5. Söderhamnsån

BARRIÄRER

1. Gamla järnvägen - en fysisk barriär vid Östra och Västra berget och en visuell barriär mellan dem
2. Källgatan - vältrafikerad bilväg och vid slutet/början av centrums gågata, ett tydligt avbrott mellan Söderhamns gamla och nya centrum
3. Parkeringsplatser och buskage längs med Söderhamnsån - en visuell barriär för centrums koppling till vattnet
4. Gågatan övergår i bilväg och fotgängarna blir tvungna att anpassa sig efter biltrafiken
5. Norralagatan - bred och lite upphöjd väg som bryter av åpromenaden
6. Södra hamngatan - monoton, vältrafikerad väg. En barriär för de som korsar ån

OMRÅDEN (INOM ARBETSOMRÅDET)

1. Jazzparken
2. Bakgatan
3. Gågatan
4. Köpmantorget
5. Stadsparken
6. Gurkparken
7. Årummet
8. Strykjärnsparken
9. Gamla stationsområdet

Områdesindelningen har använts som grund för den enkätundersökning som gjordes i samband med detta arbete. Därför rymmer följande sidor översiktliga inventeringsbeskrivningar för varje område.

1. JAZZPARKEN

Jazzparken avgränsas av Källgatan och Kungsgatan samt baksidan av tre större byggnadskroppar i centrum. Parken består av en vit grusoval, inramad av vit smågatsten på en sluttande gräsplan. I grusovalen finns ett antal belysningsarmaturer fästa i cirkulära betongfundament i marken. Tvärs över grusplanen står en rad av fyra högvuxna lönnar.

Jazzparken uppfördes mellan 2001 och 2002 i ett samarbete mellan arkitektkontoret C-O-M-B-I-N-E och konstnären Ebba Matz. I en broschyr om Söderhamns offentliga konst kan man läsa: "Den tidigare Apoteksparken har helt ändrat utseende till minne av jazzmusikern Jan Johansson, född i Söderala. Parken har två parallella landskap, ett övre kargt med fönster ner mot ett undre landskap fyllt av skimrande glaskulor. Fönstren med det inre ljuset blir i sig en serie toner." (Söderhamns kommun 2002, s. 13).

2. BAKGATAN

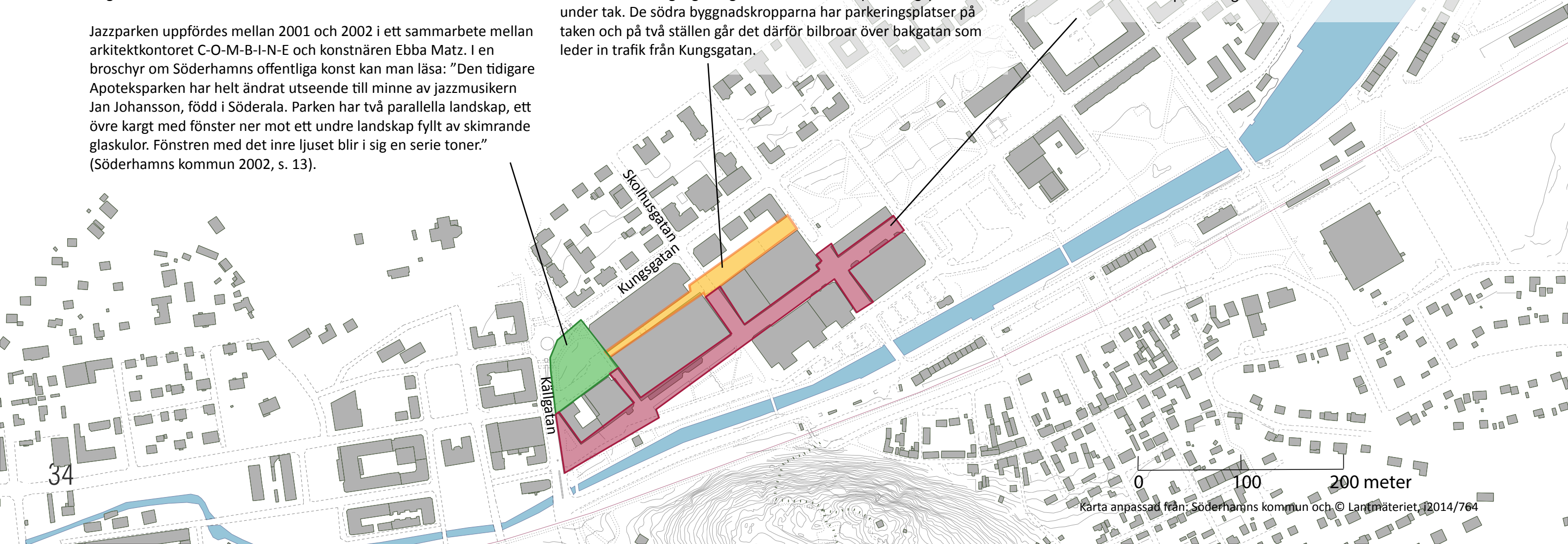

Bakgatan är den väg som går mellan de byggnadskomplex som vetter ut mot Kungsgatan och mot gågatan. Gatan består av två sträckor som bryts upp av Skolhusgatan i mitten. Vägen är främst ämnad för leveransbilar och för biltrafik till och från parkeringarna. Fasaderna är i stort sett slutna men rymmer ett fåtal garageportar och någon enstaka besöksingång. Längst österut finns det parkeringsplatser under tak. De södra byggnadskropparna har parkeringsplatser på taken och på två ställen går det därför bilbroar över bakgatan som leder in trafik från Kungsgatan.

3. GÅGATAN

Den bilfria centrumgatan (inklusive sidogator) kantas av affärer, matbutiker, caféer, bibliotek och systembolag. Ett fåtal lokaler står tomma. Hela området har en ljusröd betongstenläggning med markerad cykelbana och möbler i mörkt röda och gröna färger. Längs med gatan står två rader av lönnar och en del av gatans entréer markeras med ånnuellplanteringar.

4. KÖPMANTORGET

Köpmantorget är en stor och öppen yta avgränsad av byggnader i öst och väst, av Stadsparken i norr och av den häck som ramar in rummet i söder. Tidigare har platsen varit ett busstorg men numera fungerar den som parkeringsplats och som evenemangsyta under större tillställningar såsom Stömmingsleken och School's Out. I det gula punkthuset (Cityhuset) finns stadens biograf. I omgångar har det funnits planer på att bygga på torget.

5. STADSPARKEN

En relativt stor park med högvuxna lövträd. I mittaxeln står en liten scen och en fontän omgärdad av en skulptur. Axeln kantas av stora pelarthujor och sommartid finns där bänkar och annuellplanteringar. I den västra delen finns en lekplats och en av stadens mycket få offentliga toaletter. Efter min inventering har även ett utegym tillkommit. Tillsammans med Köpmantorget används stadsparken vid flera större evenemang i staden.

6. GURKPARKEN

Öppen gräsyta inramad av rader av oxlar i väst och öst, en klippt häck i norr och buskage av spirea och ölandstök i söder. En stor ek och en stor lind står i parkens västra del mellan vilka det ligger en boulevard. Två gångstråk korsar parken och möts i en grusyta i mitten där bänkar och belysning finns.

7. ÅRUMMET

Årumsströmmen sträcker sig från Källgatan till Norralagatan och innefattar en gräsklädd sluttning i söder och de buskage och parkeringsplatser som följer åns norra sida. Längs med hela norra stranden går ett promenadstråk med bänkar placerade med jämna mellanrum. Området borde egentligen delas in i tre delområden:

Mellan Källgatan och Strykjärnsparkeken är rummet slutet och smalt med höga barrväxtväggar.

I höjd med Strykjärnsparkeken är rummet öppet och lätt att passera under de stora silverpilarna.

Öster om Strykjärnsparkeken är rummet fysiskt avgränsat men visuellt öppet av de spireabuskgage som omgärdar parkeringsplatserna och minigolfbanan.

8. STRYKJÄRNSPARKEN

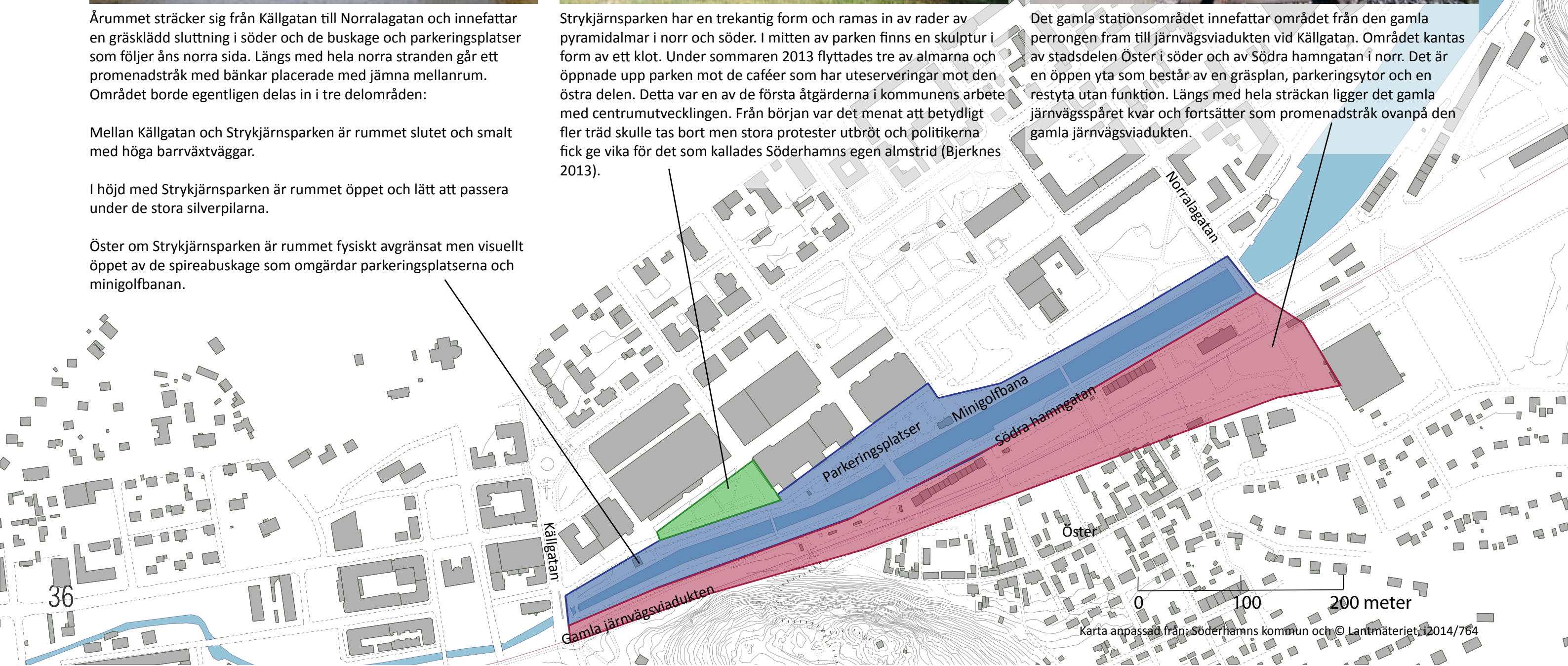

Strykjärnsparkeken har en trekantig form och ramas in av rader av pyramidalmar i norr och söder. I mitten av parkeken finns en skulptur i form av ett klot. Under sommaren 2013 flyttades tre av almarna och öppnade upp parkeken mot de caféer som har uteserveringar mot den östra delen. Detta var en av de första åtgärderna i kommunens arbete med centrumutvecklingen. Från början var det menat att betydligt fler träd skulle tas bort men stora protester utbröt och politikerna fick ge vika för det som kallades Söderhamns egen almstrid (Bjerknes 2013).

9. GAMLA STATIONSOMRÅDET

Det gamla stationsområdet innefattar området från den gamla perrongen fram till järnvägsviadukten vid Källgatan. Området kantas av stadsdelen Öster i söder och av Södra hamngatan i norr. Det är en öppen yta som består av en gräsplan, parkeringsytor och en restyta utan funktion. Längs med hela sträckan ligger det gamla järnvägsspåret kvar och fortsätter som promenadstråk ovanpå den gamla järnvägsviadukten.

REFLEKTIONER

Något som är utmärkande för Söderhamn är hur staden bär med sig sin historia och drar nytta av gamla byggnader för nya användningsområden. Av det jag har observerat har det inte tillkommit mycket nytt i stadens centrala delar med undantag för Centrum för flexibelt lärande. Däremot har många av industrins gamla byggnader fått nya syften med tiden. Magasinhusen längs med ån har gjorts om till butiker, kontor och bostäder, den gamla järnvägsstationen är idag kontorslokaler, järnvägsviadukten är ett promenadstråk och det stora industrikomplexet Gradmekohuset rymmer idag både bowling, konsertlokal, skatehall och fritidsgård bland mycket annat.

Trots att Söderhamns kommunala fastighetsbolag har rivit ett stort antal av sina hyreshus under de senaste decennierna präglas centralortens centrum inte av de tecken på befolkningsminskning som Anders Johansson (2012) beskriver. Även om en del butikslokaler står tomma längs med gågatan är det ett relativt livligt och välbefolkat stråk oavsett väderlek, åtminstone dagtid. Det externa köpcentret har till synes ännu inte tömt stadskärnan på invånare. Utanför detta stråk finns det däremot en del svaga punkter som upplevs som förfallna eller bortglömda delar av centrum där ingenting händer. De områden som jag har valt att kalla Köpmantorget och Gamla stationsområdet är stora, synliga och centrala platser som visserligen används till parkering men annars inte bidrar med något mer än tomma ytor. I en stad som där invånarna är väl medvetna om alla nedläggningar och rivningar bidrar ytor som dessa till en känsla av hopplöshet, att ingenting händer. Ännu värre är det område som jag kallar Bakgatan som visserligen bara är en leveransgata och parkering men det är en av stadens mest centrala platser och allt ifrån sprucken asfalt, till mossbevuxen betongarmatur, till sönderfallande puts och lukten av urin bidrar till intrycket av att det är en övergiven plats i staden.

Bilderna till höger visar hur gamla magasinbyggnader längs med ån har gjorts om till butiker, kontor och bostäder. Den nedersta bilden visar det gamla järnvägsspåret som numera är en gång- och cykelbana som bitvis går uppe bland trädkronorna.

VAD JAG TAR MED MIG I PROGRAMARBETET

- Söderhamn har ett koncentrerat centrum där gågatan utgör ett livligt huvudstråk med flera viktiga målpunkter. Andra huvudsakliga målpunkter är Verkstäderna, Norrtullskolan, Staffangymnasiet och de närliggande busshållplatserna. Viktiga stråk i centrum går därför mellan dessa punkter.
- Bilen har stort utrymme i staden med en stor mängd parkeringsplatser i hela centrum. Stadens tre torg används även för parkering till vardags och Oxtorget och Köpmantorget är gestaltade som parkeringsytor. Endast gågatan är bilfri.
- Centrum rymmer många tidslager. Flera av de gamla byggnaderna har fått nya användningsområden
- Centrum rymmer flera välskötta parker med mycket sommarblommor.
- Naturen är närvarande i staden genom Söderhamnsåns koppling till havet och framför allt de tornande Östra och Västra berget är tydliga värden för centrum.
- Söderhamns centrum står som arena för flera stora evenemang året runt. Framför allt Köpmantorget och Stadsparken har en viktig funktion för dessa då där finns stora och öppna ytor.
- Ungdomarna som deltog i Svenssons undersökning för sju år sedan ansåg att staden var tråkig och att det inte var en bra plats att bo på som ungdom.
- Under de senaste åren har ungdomsdrivna initiativ tagit plats. Det verkar finnas en vilja och en energi att ta saken i egna händer och arrangera egna evenemang
- Musik har spelat och spelar fortfarande en viktig roll i staden. Från Jan Johansson (och andra jazzmusiker), till evenemang med stort musikfokus, till den nystartade hardcoreföreningen som tagit plats i Gradmekobyggnaden. Söderhamn är på många sätt en musikstad.
- Ett flertal av delområden i arbetsområdet upplevs som händelselösa och slitna.

DIALOGEN

Detta kapitel rymmer en redovisning av de olika dialogerna med Söderhamns ungdomar

Parkeringsgaraget vid bakgatan

De två föregående delarna av denna uppsats presenterade dels en översiktlig bild av hur ungdomar generellt använder offentliga rum och dels en överblick av Söderhamn som stad. I denna del kompletteras litteratur och observationer med ett nutidsperspektiv över vad ungdomar mellan 13 och 25 år i Söderhamn tycker om sin stad. Genom dialogen redovisas vilka platser som ungdomarna i just Söderhamn använder, vad de tycker om olika områden i centrum och vad de önskar att de kunde göra där i framtiden.

På sida 40 och 41 redovisas kommunrepresentanternas dialog med Norrtullskolans elevråd samt de svar jag fick när jag pratade med ungdomar på busshållplatser

och i A-huset. I dessa dialoger har deltagarna fått markera platser som de brukar vara på, platser de gillar och platser de ogillar på en flygbild över centrum. De gula, gröna och röda prickarna representerar dessa markeringar. Jag har även valt att ta med ett urval av de kommentarer som dök upp i anslutning till att ungdomarna markerade platserna. Dessa står med som citat för att måla upp en mer levande bild av hur centrum används och vad ungdomarna tycker om sin stad. Totalt rör det sig om 13 elevrådsrepresentanter (8 mellanstadieelever och 5 högstadieelever) och ett trettiofem andra ungdomar. En del av mellanstadieeleverna är egentligen yngre än den urvalsgrupp som jag har valt att fokusera på men eftersom de satt med på samma dialogmöte som

högstadieeleverna har jag valt att inte sortera ut deras kommentarer.

På sida 42, 43 och 44 redovisas ett urval av de svar som skrevs på webbenkätens öppna frågor "Jag gillar den här platsen för...", "Jag ogillar den här platsen för..." och "Här önskar jag att jag kunde...". Alla skriftliga svar är ordagrant citerade, inklusive stavfel.

Enkäten fick 74 svar varav 46 var från rätt åldersgrupp. Jag valde att räkna med alla som var födda 1988, vilket var 4 stycken, trots att de skulle fylla 26 under 2014.

En fullständig sammanställning av ungdomarnas svar på webbenkäten finns i bilaga 2. Svar från de som var äldre eller yngre än min urvalsgrupp redovisas med listan över alla inkomna enkätsvar i bilaga 4.

Under mina besök i staden var gågatans bänkar välanvända och under taken längs med fasaderna stod folk i väntan att mötas eller hängde i grupper, i både regn och solsken

PLATSER MAN BRUKAR VARA PÅ (GUL) PLATSER MAN GILLAR (GRÖN)

DIALOGEN

"Var ligger A-hallen?"

"Den ligger där"

"Nej inte A-huset, absolut inte, A-hallen"

- Tjej, gymnasieåldern, samtal vid Kjällgatans busshållplats

"School's Out är ju där"

"Å sätt en prick åt mig också"

- Två tjejer, högstadiet, samtal vid Järnbrons busshållplats

"Man går genom stan varje dag, normala rundan. Stan, in om ICA och sen busstorget. ICA är det viktigaste stoppet. Jag missar hellre bussen än ICA"

- Kille, högstadiet

"Jag gillar HM, ska jag sätta en prick åt dig också?"

- Tjej, gymnasiet, samtal vid Kjällgatans busshållplats

"Jag är bara här när jag måste"

- Kille, gymnasieåldern, samtal vid Kjällgatans busshållplats

"På helgerna är man först hemma hos någon innan man drar ner till stan och sen till Donken. Donken är det viktigaste stället!"

- Kille, högstadiet

"På Epatorget är man på fredags och lördagskvällar. Alla samlas med epor och moppar, tar en runda till Donken och tillbaks igen"

- Kille, högstadiet

"Jag gillar A-huset, det är där alla brukar hänga. Det finns mycket att göra där, typ biljard, pingis, bowling. Jag hänger mycket i cafeterian"

- Tjej, mellanstadiet

"Vad gör man om man inte hänger här då?"
"Vet inte, sover kanske"

- Tjej, yngre tonåren, samtal i A-huset

"Vi är här tre gånger i veckan, från tre till åtta. Det är så ofta de har öppet"

- Tjej, tjugoårsåldern, samtal i Drömverksta'n

"Var ligger subway? Där gillar jag, det brukar vara massa raggarbilar"

- Kille, gymnasiet, samtal vid Kjällgatans busshållplats

"Where is SFI? I like that"

- Kille, övre tonåren, samtal vid Järnbrons busshållplats

"Om sommaren hänger man mest på berget, åker epa, hänger på busstorget. Man åker mest epa. Och så är man med kompisar ute på stranden och på Donken. Det händer inte så mycket på vintern"

- Tjej, högstadiet, samtal vid Järnbrons busshållplats

"Ingenting är fult egentligen, kanske när de tar bort träd det ser lite trist ut, och allt ser lite trist ut nu när det är höst"

- Tjej, högstadiet, samtal vid Järnbrons busshållplats

Donken = McDonalds
Epatorget = Köpmantorget
Busstorget = Köpmantorget
Bergat = Östra berget
A-huset = Verkstäderna
A-hallen = Idrottshall

0 100 200 meter

Karta anpassad från: Söderhamns kommun och © Lantmäteriet, i2014/764

PLATSER MAN OGILLAR (RÖD)

DIALOGEN

"Gamla IP har värdelös is på vintern och används knappt på sommaren heller. Det är gratis att åka skridskor på Hällåsen"

- Kille, högstadiet

"En massa tomt innan kyrkogården. Bygg något där!"

- Kille, mellanstadiet

"Jag tycker inte om människorna i Söderhamn, stan är det inget fel på men människorna är otrevliga"

- Tjej, tjugoårsåldern samtal vid Kjällgatans busshållplats

"Rondellen med det där vita, ingen tycker att den är speciellt fin. Ta bort den!"

- Kille, högstadiet

"Man cyklar full fräs bakom Willys. Aldrig att man bara går"

- Kille, högstadiet

"Bakom Willys, det luktar äckligt"

- Tjej, mellanstadiet

"Städa bakom Willys"

- Kille, mellanstadiet

"Ibland kallas det Döderhamn"

- Tjej, yngre tonåren, samtal i A-huset

"Söderhamn är en ganska tråkig stad"

- Tjej, högstadiet, samtal vid Järnbrons busshållplats

"Ni måste göra något åt toaletten vid lekplatsen!"

- Tjej, yngre tonåren, samtal i A-huset

"Det var en kille som blev stryptagen där"

- Kille, mellanstadiet

"A-huset. Det är så många som hänger där. En massa kaxiga typer som hänger där och man röker utanför fastän man inte får"

- Kille, högstadiet

"Det sitter fullgubbar utanför A-huset"

- Kille, mellanstadiet

"Jag skulle vilja att det var tryggare på kvällarna. Det är inte så kul att gå där nu"

- Tjej, högstadiet

"Framför biblioteket, det är fullgubbar där"

- Tjej, mellanstadiet

"Jag gillar inte platsen utanför biblioteket. A-lagare hänger där"

- Tjej, högstadiet, samtal vid Järnbrons busshållplats

"Inget på stan. Man går en runda sen hem, det finns inget att göra. Man ser de som alltid hänger på bänkarna utanför Willys, alltid. Man ser typ samma personer hela tiden. Jag fikar ibland, går in i en klädaffär ibland. Jag är mest på Hällåsen och spelar fotboll och bandy"

- Kille, högstadiet

"Det måste hända mer!"

- Tjej, yngre tonåren, samtal i A-huset

0 100 200 meter

ENKÄTEN: "JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR..."

DIALOGEN

"att den har ett ganska bra läge i stan"
Man -92

"Den är fin, kreativ" *Kvinna -97*

"Den är väl lite annorlunda." *Kvinna -98*

"Platsen där det händer!" *Kvinna -90*

"För att gågatan är fin. Man möter folk och kan handla om man vill det" *Man -92*

"Det är fint med träden som löper längst hela vägen och känns lite småmysigt att gå där. Både blandat gammalt och nytt. Jättefint på vintern kring jul med all belysning." *Kvinna -98*

"Man träffar oftast någon man känner när man går igenom där." *Kvinna -98*

"vattnet. det märks att det är en kuststad" *Kvinna -90*

"Den är fin. Mycket träd och vatten. Mycket sittplatser längst ån, det är bra." *Kvinna -98*

"Ån är schysst. Jag tycker om att det finns båtar och vatten som går rakt igenom stan."

Man -92

"Trivs vid vattnet, trevligt med havet som mynnar in i centrum. Smidigt att ta båten in till centrum från stugor/skärgården" *Man -92*

"Vatten, grönska, platser att sitta på vid ån"
Kvinna -95

"Det är en bra alternativ väg när man ska t.ex från bussen in mot centrum och ej vill gå genom staden" *Kvinna -95*

"fin, mysigt med de stora träden" *Kvinna -97*

"Jag gillar platsen för dem "event" som brukar vara där, bland annat School's out."

Kvinna -98

"Det händer någonting. En fin fontän och mycket stora och vackra träd runt omkring. På sommaren har jag sett att de har träningspass där vid scenen, som även är bra för olika festivalevenemang med artister eller liknande." *Kvinna -98*

"Det finns en scen" *Man -99*

"Det är en central plats med nära till centrum, parker, bio, polis osv." *Kvinna -95*

"Bra parkering för bilarna." *Kvinna -98*

"Har alltid tyckt att Gurkparken är lite mysig. Den är liksom utplanad, ligger nära centrum och jag passerar gärna här på promenad." *Kvinna -93*

"man kan gå med hunden där." *Man -94*

"Mycket grönska, bra ställe att rasta hundar på samt stora ytor att göra saker på (ex sola eller volleyboll)" *Kvinna -95*

"Att den är stor och ett perfekt ställe att ha picknick och spela kubb osv. på somrarna!" *Kvinna -95*

"Oscars borg syns så väl" *Kvinna -90*

"Dess gamla fina byggnader" *Kvinna -91*

"bra för promenader och joggingturer " *Kvinna -97*

"När de gjorde om där har det blivit mycket bättre och attraherande. Ser välvårdat ut och trevligt."
Kvinna -98

"Den är central och ser helt OK ut om man sitter på t.ex Eat & Meet" *Man -92*

"Det här är faktiskt en av mina favoritplatser i Söderhamn. Mysig att gå igenom, nära biblioteket och parkeringar och så gillar jag rymdskeppet som står där." *Kvinna -93*

"Blev öppnare när man tog bort några träd, mycket grönska och fina blommor på somrarna" *Kvinna -95*

ENKÄTEN: "JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR..."

DIALOGEN

"Dåligt utförd. En park utan plats sittplats eller möjlighet att vistas där. Som ett stort betongkonstverk de kallar park." *Kvinna -91*

"bortkastad" *Man -94*

"man kan inte riktigt hänga där, finns ju inga bord eller nått liknande." *Man -95*

"lite tråkig, det finns ingen stans man kan sitta och det "fina" är liksom under marken å man springer ju inte runt och kollar ner i hålen som när man var liten.." *Kvinna -97*

"Synd med tomma lokaler. Snutten mot köpmantorget känns lite mera bortglömd än från alenkrysset mot systemet." *Kvinna -88*

"Allt för få attraktiva butiker. Vi måste få hit fler för att göra staden mer attraktiv!"

Kvinna -89

"butiker bör lägga mer energi på deras skyltfönster samt att på andra sätt förbättra/förnya ytterväggar mot gatan" *Kvinna -95*

"det är många rökare här och alkoholister utanför bibblan och systemet" *Kvinna -97*

"skitigt vatten, för lite belysning kring ån, kunde bli jättevackert med punktbelysning" *Kvinna -95*

"Vattnet är skitigt" *Man -99*

"Otrygg och mörk." *Kvinna -88*

"Läskigbakgata. Delen mot Furanhuset känns mer trygg i och med fler folk och mer öppet." *Kvinna -88*

"Luktar illa, urin, framförallt" *Kvinna -90*

"Jag tycker den är lite ofräsch och ofta mycket skumt folk där" *Kvinna -95*

"den är tråkig och lång, ser halvdött ut lite zombie apokalypstider typ..." *Kvinna -97*

"Den känns otrygg och avskild. Läskigt att gå där ensam, dag som natt." *Kvinna -98*

"Ful och många konstiga filurer som rör sig här" *Man -99*

"det är lite obehagligt att gå där på nätterna, men det är alla ställen som är lite "avsidess"" *Kvinna -95*

"Finns inte så mycket att göra, bara se på. Man bara går förbi, kanske stannar och kollar ibland, och sedan fortsätter man liksom." *Kvinna -98*

"Den är ful och tråkig, trots att den har ett så bra läge" *Man -92*

"Ska platsen användas för parkering så bör hela torget kunna utnyttjas (syftar på de stora grusområdet) eller göra något vackert där!" *Kvinna -95*

"När jag går förbi där varje dag till och från skolan, är det nog den plats som jag minst lägger märke till. Finns ingenting där och det är bara grått, fult och fullt med bilar." *Kvinna -98*

"Finns inget här som lockar till att vare sig umgås eller strosa för sig själv. Kallades på min tid "skateboardparken" men rampen är borta och således utnyttjandet av parken med." *Kvinna -88*

"det finns inget mer än gräs" *Kvinna -90*

"att här stod en gång en skateramp. Det var det enda positiva med platsen. Men den flyttade man på av flummig anledning." *Man -92*

"att det är skitfult på gräsmattan/vägen/bänkarna." *Man -94*

"Lite sittplatser kanske. Finns inget att göra där riktigt. Man bara passerar utan att riktigt tänka på det." *Kvinna -98*

"Ser inte speciell trevligt ut..." *Man -92*

"Den känns inte jättetrygg på kvällstid i mörker." *Kvinna -93*

"Att den inte tas tillvara på" *Kvinna -95*

"den är ganska ful" *Kvinna -97*

"den är fortfarande lite för stängd så det blir ett bra ställe för A-lagarna att befinna sig samt att den blir otrygg" *Kvinna -95*

"Det finns ingenting att göra och finns knappt några sittplatser. Ifall man skulle vilja sätta sig där, finns det marken eller gå till ett annat ställe att välja på." *Kvinna -98*

ENKÄTEN: "HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE..."

DIALOGEN

"Göra omgivningen mysigare och mer välkomnande"
Kvinna -89

"sitta ner som i andra parker" *Kvinna -90*

"Anlägga en park med gräs och en staty på Jan Johansson samt kanske på något sätt uppmärksamma några andra musikaliska profiler från kommunen."
Kvinna -90

"Få upp en scen. Att tack vare lutningen kunde alla sitta/stå och ändå se scenen."
Kvinna -91

"höra Jan Johanssons verk ur träden/marken, och kanske kunna sitta eller ligga" *Man -92*

"ha någon stans att sitta och ha något fint att kolla på"
Kvinna -95

"Lite bord som man kan sitta vid." *Man -95*

"göra det lite mer privat, sätta upp nå mot vägarna, lite labyrnt känsla och sätta upp sittplatser" *Kvinna -97*

"Sätta dit mer belysning och åtminstone göra platsen något trivsammare." *Kvinna -98*

"Få hit fler affärer!" *Kvinna -89*

"gågatan känns ganska rak och inrutad. avskärmd från parken bland annat. Det hade kunna varit vackrare och kännas mer mysig" *Kvinna -90*

"Önskar att det låg fler butiker längs gågatan, med egna dörrar. Alternativt restauranger (som folk faktiskt besökte) med uteserveringar på sommaren och som gav ljus och liv till stråket på hösten och vintern!" *Kvinna -90*

"Jag tror inte att det går att göra så mycket. Gågatan består u mest utav skyltfönster från butiker. Vi har redan sittplatser och träd. Närliggande parker, borde satsa på mer lokal konst där och andra saker som händer. Liva upp lite på vardagar med" *Kvinna -91*

"Vara mer "liv"" *Man -94*

"sätta upp rökförbud" *Kvinna -97*

"Hitta fler uteserveringar" *Man -99*

"Få upp mer belysning" *Kvinna -88*

"Undvika att folk urinerar där genom bättre belysning samt skölja av gatan lite då och då. Eftersom det inte finns mer än garage där är det svårt och kanske onödigt att jobba mer med den gatan." *Kvinna -90*

"Se en ljus konstillation längs väggarna" *Man -92*

"STOPPA KNARKET" *Annan -95*

"På något sätt "fräscha till" och göra det med tryggt att gå där" *Kvinna -95*

"kanske ha grafittimålade väggar :)" *Kvinna -97*

"Få lite färg och belysning." *Kvinna -98*

"Se mera blommor och renare vatten" *Kvinna -88*

"Ha restauranger efter åkanten" *Kvinna -89*

"se lite fräschare vatten, och ha det upplyst bättre under kvällarna. (bygg INTE staket runt som det var snack om)" *Man -92*

"sitta på gräs vid ån och fika" *Kvinna -95*

"Hålla ån renare och fräschare" *Kvinna -95*

"göra rent vattnet" *Kvinna -97*

"bli bjuden på fler evenemang eller tillställningar som erbjöds här, förutom school's out och strömmingslekenh" *Kvinna -88*

"Rusta scenen och sätta dit en mycket större och finare fontän" *Kvinna -89*

"fika skulle ju kunna vara en idé. glassbar eller ett litet café som lockar folk under sommaren" *Kvinna -90*

"Se fler konserter" *Man -92*

"Sitta på en bänk i solen och njuta av fina blommor, kanske köpa en glass i något stånd eller vad som helst?" *Kvinna -93*

"kanske ha aktiviteter där, föreläsningar, gympa m.m." *Kvinna -97*

"Hitta på mer där. Det är ju en bra plats att faktiskt kunna göra någonting med. Nå aktiviteter eller liknande." *Kvinna -98*

"Se film och att scenen var större (som på Schools out)" *Man -99*

"hade hellre sett en byggnad med flera affärer för att ha en mer inramad riktig "gågata"." *Kvinna -88*

"se en mer lekvänlig miljö för barnen. Perfekt med fika efteråt!" *Kvinna -88*

"Ha en isbana där på vintern! Med bänkar runt om och möjlighet att grilla korv" *Kvinna -89*

"En fin betongskatepark vore perfekt i den del längst bort från Eat & Meet. Där finns ett helt tomt område där ingen är någon gång. Det skulle jag vilja." *Man -92*

"känna mig tryggare och se både in och ut ur parken lättare, dock absolut inte ta bort alla träd, bara några till" *Kvinna -95*

"få bort det konstiga folket" *Kvinna -97*

"Få något annat än en parkering,ett annat syfte att besöka platsen på kanske." *Kvinna -88*

"se något intressant" *Kvinna -90*

"Om det fanns efterfrågan, bygga nytt. lokaler eller bostäder spelar ingen roll." *Kvinna -90*

"Det är en parkering som behövs. Den enda centrala där man får stå hur länge man vill. Bra för folk som måste ta bilen till jobbet." *Kvinna -91*

"Åka skateboard" *Man -92*

"få se lite mer växter lite mer statyer" *Man -95*

"Bygga ut staden" istället för att bara ha parkeringar. Kanske någon affär, restaurang" *Kvinna -95*

"se något vackert på grusplätten på torget när jag kollar ut från min lägenhet" *Kvinna -95*

"ha en stor shoppinggalleria där" *Kvinna -97*

"Bättre sittplatser, umgås plats" *Kvinna -88*

"Se lite mer längs ån. Fina blommor exempelvis" *Kvinna -88*

"utnyttja området och trivas. En riktig park med blommor och skulpturer kanske?" *Kvinna -90*

"Åka skateboard igen, måla laglig graffiti och se lite fler konstverk i." *Man -92*

"ha mer grönska, ex blommor etc i mitten av parken utan att ta bort stora ytor" *Kvinna -95*

"få tillbaka den tidigare glansen som fanns där förut, men träd, buskar, damm å sånt" *Kvinna -97*

"Åka skridskor där på vintern!! På jul, kan man ställa dit en stor julgran, lika som i stan och på köpmantorget, och spola en isbana runt omkring. Tror det skulle bli riktigt uppskattat faktiskt. På sommaren skulle man kunna ha aktiviteter där, kanske träningspass och liknande som alla får delta på, som drop in utan kostnad. Bara för en kul grej." *Kvinna -98*

"Kanske någon träningsform. Utomhus gym?" *Kvinna -88*

"umgås med vänner eller motionera" *Kvinna -90*

"Skulle vara läckert med en spårvagn från området ut till e-center och ut till Stugsund exempel" *Man -92*

"Åka tåg helst. Annars skulle jag vilja bo här. Eller i alla fall få färg på stället på något sätt." *Man -92*

"fina upp den med träd m.m." *Kvinna -97*

0 100 200 meter

ÅSIKTSFRÅGOR

I listan nedan har jag sammanställt de områden där fler än hälften av de som har svarat på åsiktsfrågorna har gett platsen en etta eller tvåa respektive fyra eller femma på skalan tråkig – spännande, ful – vacker och otrygg – trygg. Från dessa frågor kan man i stora drag se vad ungdomarna tycker om de olika platserna medan de skriftliga kommentarerna förklarar mer ingående varför de tycker som de gör.

Det är i princip samma platser som anses tråkiga och fula med undantag för Gurkparken som anses vara tråkig men varken ful eller vacker. Bakgatan, Jazzparken, Köpmantorget och Gamla stationsområdet toppar de två listorna vilket tyder på att detta är platser som borde åtgärdas. Särskilt Bakgatan som är den enda av de nio områdena som har fått ett stort antal ettor och tvåor även när det gäller otrygghet är en svag punkt i stadens centrum. Som motvikt till Bakgatan var Gågatan

den enda plats som fick riktigt många fyror och femmor gällande trygghet. Gågatan ansågs även av många som vacker, liksom Stadsparken, Strykjärnsparken och Årummet. Ingen plats i centrum betraktades som spännande.

EN SAMMANSTÄLLNING

För att förtydliga och för att få ett bättre grepp om den stora mängd information som dialogen gav har jag gjort en kort sammanställning av åsikterna för de områden som var med i enkäten.

1. Jazzparken - Ett bortkastat utrymme eller en kreativ plats
Enligt dialogen en ful och tråkig plats som saknar funktion och möjligheten att sitta ner. De få positiva kommentarerna handlade om att det var en annorlunda plats. I de muntliga dialogerna var det få som anmärkte på detta område. Vid ett tillfälle frågade jag direkt en grupp killar som stod vid bushållplatsen bredvid parken vad de tyckte och de

uppgav att de inte ens hade tänkt på att den fanns där. Önskemålen för framtiden kretsade främst kring att platsen skulle vara mysigare, fungera som ett bättre minnesmärke för Jan Johansson och att det skulle vara möjligt att sitta ner.

2. Bakgatan - Ett läskigt tillhåll eller en bra genväg
Bakgatan var den plats som fick flest negativa kommentarer. Det var den överlägset fulaste, tråkigaste och mest otrygga platsen i hela centrum. De två enda positiva kommentarerna handlade om att platsen fungerade bra som genväg men utöver det var de flesta överens om att det var en obehaglig och händelselös plats där några menade att missbrukare höll till. Önskemålen handlade framför allt om belysning men även om att man skulle kunna använda utrymmet för gatukonst eller liknande.

3. Gågatan - Ett livligt stråk eller en skral shoppinggata
Gågatan sågs som trygg och ganska vacker och beskrevs med en hel del positiva kommentarer i enkäten. Många av de svarande tyckte att platsen var fin och uppskattade särskilt att det var en livfull del av centrum där människor rörde sig. När ungdomarna blev tillfrågade vad de brukade göra i centrum var det främst verksamheter (affärer och caféer) längs denna gata som påpekades vilket tyder på att gågatan är ett viktigt stråk i centrum. De negativa kommentarerna handlade framför allt om att man önskade fler butiker och bland de yngre var det några som ogillade människorna som hängde utanför systembolaget och biblioteket.

4. Köpmantorget - En parkeringsöken eller en parkeringsoas
Kommentarerna kring Köpmantorget handlade främst om parkering. De positiva kommentarerna menade att det var en bra parkeringsyta, centralt placerad och med många platser. De negativa menade att parkeringen var det enda som fanns och att torget var fult, tråkigt och dåligt utnyttjat. Önskemålen handlade om att platsen borde bli

vackrare eller att ge platsen en funktion eller byggnader som en fortsättning på gågatan. För en del av ungdomarna som jag pratade med fungerade torget som ett stamställe under fredags- och lördagskvällar.

5. Stadsparken - Lummig evenemangsplats eller en otrygg ödepark
Enligt enkäten var Stadsparken det vackraste området i centrum. Många positiva kommentarer menade att den var fin och mysig med sina träd. En hel del kommentarer knöt även an till School’s Out och andra evenemang som brukade äga rum i parken. De negativa kommentarerna handlade om att parken var otrygg eller tråkig, dock var det väldigt få som markerade den som tråkig eller otrygg i åsiktsfrågorna. Bland önskemålen fanns främst fler aktiviteter.

6. Gurkparken - En öppen aktivitetsyta eller händelselös gräsmatta
De positiva kommentarerna kring Gurkparken berörde främst att det var en stor, flexibel yta som man kunde använda till aktiviteter som krävde lite mer plats. De negativa kommentarerna berörde samma sak men menade att parken var tom och saknade funktion. Önskemålen handlade om olika typer av funktioner och om mer eller en bättre gestaltad grönska.

7. Årummet - Vattenvägen till centrum eller en smutsig å
Många positiva svar handlade om att de gillade att vattnet gick genom staden och att man kunde känna en koppling till kusten och skärgården. Majoriteten av de negativa svaren menade att vattnet var smutsigt och det var också det som de flesta önskemål handlade om, renare vatten.

8. Strykjärnsparken - En grön genväg eller A-lagarnas tillhåll
Strykjärnsparken var generellt sett uppskattad av de som har svarat på enkäten. Många tyckte att den var fin och uppskattade träden och

TRÅKIGA (MER ÄN HÄLFTEN ETTOR OCH TVÅOR)		SPÄNNANDE (MER ÄN HÄLFTEN FYROR OCH FEMMOR)	
Bakgatan	37 av 44		
Jazzparken	35 av 45		
Köpmantorget	33 av 45		
Gamla stationsområdet	25 av 41		
Gurkparken	21 av 42		
FULA (MER ÄN HÄLFTEN ETTOR OCH TVÅOR)		VACKRA (MER ÄN HÄLFTEN FYROR OCH FEMMOR)	
Bakgatan	40 av 44	Stadsparken	32 av 44
Jazzparken	32 av 44	Strykjärnsparken	28 av 43
Köpmantorget	30 av 45	Gågatan	24 av 45
Gamla stationsområdet	23 av 41	Årummet	22 av 43
OTRYGGA (MER ÄN HÄLFTEN ETTOR OCH TVÅOR)		TRYGGA (MER ÄN HÄLFTEN FYROR OCH FEMMOR)	
Bakgatan	33 av 44	Gågatan	31 av 45

Antalet svar varierar något för de olika områdena då några av de som har svarat på enkäten har valt att hoppa över vissa områden eller att inte fylla i hela. Jazzparken, Köpmantorget och Gågatan har 45 svarande medan Gamla stationsområdet har 40

blommorna. Flera av de som har svarat påpekade att det var en mysig passage till centrum och att ge gillade hur parken knöt an till caféerna i östra delen. Bland de negativa kommentarerna handlade majoriteten om att platsen var ett tillhåll för "A-lagare" vilket gjorde den otrygg, särskilt kvällstid. Andra negativa kommentarer handlade om att platsen kändes avskuren från gågatan och att det inte fanns något att göra där. Önskemålskommentarerna berörde antingen trygghet eller olika funktioner som man skulle vilja ha i parken.

9. Gamla stationsområdet - Ett motionsstråk med karaktär eller en ful ödetomt

En av de platser som många ansåg var tråkig och ful. Bland de skriftliga kommentarerna rådde det ganska spridda åsikter om detta område vilket kan ha att göra med dess storlek eller huruvida det användes av de som svarat eller inte. De positiva kommentarerna berörde att det var fint och välvårdat och påpekade kvalitéer i form av fina gamla byggnader och motionsstråk. De negativa kommentarerna menade att platsen var tråkig, saknar funktion och inte togs till vara ordentligt. Önskemålen för platsen berörde främst olika typer av funktioner såsom bostäder, spårvagn eller utomhusgym men även att på något sätt höja platsens kvalité med färg eller träd.

REFLEKTIONER

De totalt 46 ungdomar som svarade på enkäten utgör endast 1,2 % av kommunens alla invånare i denna åldersgrupp och är knappast ett statistiskt representativt underlag. Men jag vill ändå hävda att dialogen är en värdefull informationskälla och svaren från dessa 46 deltagare ger en stabilare grund att stå på för hur platserna i centrum används och upplevs än att enbart utgå från mina analyser. Därför kommer jag att ta stort stöd i enkätresultaten och de muntliga dialogerna i mitt program och i mitt val av plats att gestalta.

JÄMFÖRELSE AV DE OLIKA DIALOGERNA

Flera av de områden som fanns med i enkäten nämndes inte alls under de muntliga samtal som jag hade. Detta kan bero på att det är platser som åtminstone de ungdomar som svarat på enkäten inte använder så mycket. Ett exempel är Bakgatan som aldrig kom på tal bland de som jag pratade med. Under skoldialogen var det först när en av eleverna tog upp området som alla andra började diskutera platsen och hur obehaglig den var. Och från enkäten framgår det att det är många som har starka åsikter om området. Andra platser som sällan nämndes vid de muntliga dialogerna var Jazzparken, Årummet, Gurkparken och Gamla stationsområdet.

På motsvarande sätt är det en del information om centrum som dök upp under samtalen som inte syns i enkätsvaren, dels för att enkäten inte tog med de områdena som ungdomarna pratade om och dels för att enkäten inte frågade *hur* man använde sig av platserna idag. Det kan även vara så att de som använder platserna har valt att inte svara på enkäten. Exempel på detta är McDonalds ute vid resecentrum som i skoldialogen och samtalen på busshållplatsen lyftes fram som en viktig plats för åtminstone högstadiungdomarna. Detsamma gäller A-huset som var en central plats för några samt Köpmantorget och Östra berget som pekades ut som viktiga samlingsplatser under sommaren.

Med detta i åtanke finns det säkert fler platser som används av ungdomar som inte har deltagit i någon av dialogerna eller andra användningsområden och åsikter kring de nio områden som jag har tagit med i enkäten som inte finns representerade.

RETRÄTT- OCH INTERAKTIONSPLATSER

Centrums kommersiella rum och de närliggande institutionella lokalerna utgör målpunkter och bidrar till en relativ mångfald och variation av människor i rörelse. Delar av centrum hamnar

därför under kategorin stråk och öppna platser, dit ungdomarna enligt Lieberg (1992) söker sig för att möta och konfrontera vuxenvärlden och andra ungdomar. Från dialogerna verkar detta stämma. När man talar med ungdomarna om centrum är det främst fiken och affärerna som pekas ut som platser de brukar vistas på. Utöver gågatans lokaler pekas Köpmantorget, Östra berget, McDonalds och Verkstäderna ut som viktiga platser av en hel del av de som har svarat. Delar man in detta efter Liebergs lista så skulle jag påstå att hela centrumområdet och även McDonalds fungerar som interaktionsplatser, medan Östra berget och A-huset mer står som reträttplatser. Gågatan är ett tydligt stråk där ungdomar kan möta vuxenvärlden medan fiken längs med gatan samt Köpmantorget och McDonalds fungerar som stamställen som en del ungdomar tar i besittning då och då och möter andra ungdomar. Östra berget kan ses som ett gömställe. En kommentar jag fick från en av fältarbetarna på Verkstäderna var att de gärna skulle vilja ha bättre koll på just Östra berget vilket tyder på att det är en plats som en del ungdomar använder för att dra sig undan från vuxenvärldens kontroll. A-huset verkade för vissa fungera som ett tillhåll där de kunde koppla av tillsammans eller ägna sig åt olika former av skapande verksamheter.

En intressant punkt i de muntliga dialogerna är den stora skillnaden i åsikter om just A-huset. Det fanns de som verkligen ogillade fritidsgården eller tyckte att det var en obehaglig plats och så fanns det de som hängde där nästan varje kväll. Denna skillnad speglar det som Björn Andersson tar upp i sin avhandling. Andersson beskriver hur fritidsgårdarna framför allt lockar uteorienterade och lokalt orienterade ungdomar, det vill säga främst killar i yngre tonåren och ett fåtal äldre (Andersson 2002). Urbant orienterade och hemorienterade ungdomar väljer istället andra mötesplatser. Under skoldialogen var det främst de yngre eleverna som uppgav att de brukade befinna sig i A-huset medan flera av de äldre uttryckte att de ogillade stället eller tyckte att det var obehagligt.

En av Östra bergets utsiktsplatser

De få ungdomar som jag pratade med på stan som uppgav att de inte tyckte om A-huset sa även att de brukade hålla till i idrottslokaler (A-hallen, Hållåsen och Strandvallen) och någon uppgav kulturskolan som en plats hon brukade vara på. Det kan alltså vara så att mer föreningsorienterade ungdomar inte har sin umgängeskrets på fritidsgården och inte drar nytta av de resurser som finns att tillgå där.

TRYGGHET

Återkommande i både enkätsvaren och de muntliga dialogerna är att det finns en oro kring andra människor i centrum. I Mats Liebergs avhandling (1992) beskrivs konflikten mellan ungdomar och vuxna i centrum. Författaren menar att det under

dagtid finns en blandning av primära och sekundära funktioner bland de som vistas i centrum (till exempel utföra ärenden, eller sitta och titta på folk). I denna variation av aktiviteter smälter ett gäng ungdomar på en bänk in utan att väcka någon större uppmärksamhet. När affärerna har stängt upphör denna mångfald och det ungdomsgång som tidigare smält in blir kanske istället den enda och mest framträdande folksamlingen på platsen. Detta kan upplevas som hotfullt och Lieberg tar upp flera exempel på hur vuxenvärlden försöker kontrollera ungdomarnas användning av offentliga rum.

Oron för missbrukarna fungerar på ett liknande sätt. Söderhamns centrum är relativt litet så de missbrukare som håller till där blir väldigt synliga. Utgår man från Liebergs avhandling om ungdomar är den bästa trygghetsskapande åtgärden att aktivera centrum under större delen av dygnet för att få en blandning av människor som vistas där. Detta bekräftas till viss del av enkätresultatet som pekade ut Gågatan, där en hel del människor rör sig under dagen, som tryggast. Sätt att öka tryggheten kan därför vara längre öppettider eller att främja aktiviteter i centrum som inte är beroende av öppettider. En annan trygghetsåtgärd som även önskades av flera av de som har kommenterat är bättre belysning. Att få en bättre överblick över området man vistas i ökar känslan av trygghet så därför kan även fysiska åtgärder såsom bra siktlinjer och möjligheten att välja alternativa vägar kring en plats där man känner sig otrygg öka upplevelsen av trygghet.

TRISTESS

Att döma av dialogsvaren verkar uppfattningen om att Söderhamn är en tråkig stad fortfarande leva kvar. Jag vet inte om det är särskilt unikt för just Söderhamn eller om den eviga väntan på att något ska hända är något som tillhör ungdomstiden men jag anser att det är viktigt att försöka göra något åt det. Hur trivialt det än kan verka med kultur och nöje i förhållande till nedläggningar av viktiga samhällsfunktioner och en ökande arbetslöshet

så är det det som stärker sociala kontaktnät och gör staden till en plats man trivs i och är stolt över. School's Out är ett bra exempel på en sådan satsning. Det kostar en hel del och kräver mycket jobb för de som anordnar dagen men alla de ungdomar jag pratade med som nämnde evenemanget var överrens om att det var en av stadens höjdpunkter.

"HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE..."

Det kom in betydligt fler skrivna svar än vad jag hade räknat med och med dem en hel del idéer om vad som skulle kunna göras bättre. Önskemålen om platsernas framtid kan delas in i två kategorier: platsernas övergripande egenskaper och idéer kring funktion och innehåll. Platsernas egenskaper såsom belysning och trygghet ser jag som övergripande programpunkter för hela centrumområdet. Bland de olika idéerna kring anledningar att vistas på platserna finns en hel del kreativa tankar om hur centrum kan användas och förbättras som jag tar med mig i program och gestaltning.

VAD JAG TAR MED MIG I PROGRAMARBETET

- De platser som framför allt behöver åtgärdas är Bakgatan, Jazzparken, Köpmantorget, Gamla stationsområdet och Gurkparken
- Stadsparken, Strykjärnsparke, Årummet och framför allt Gågatan är de mest välfungerande i centrum dessa bör därför stärkas
- Centrum upplevs av många ungdomar som otryggt. Särskilt är det de man beskriver som A-lagare man är rädd för
- En hel del av ungdomarna tyckte att Söderhamn var en tråkig stad. Detta framkom även i enkäten där några platser pekades ut som extra tråkiga.
- Enligt enkäten finns det vackra och trygga platser men inga spännande. Här finns möjlighet att utmana vad som kan finnas i den offentliga miljön och bidra med något oväntat
- Det finns önskemål om att främja lokal konst, lokal musik och lokala initiativ
- Ungdomarna eftersöker funktioner och möjlighet att sitta i flera av områdena

UNGDOMARNAS ÖNSKEMÅL

Övergripande egenskaper:

- MYSIGT/VÄLKOMNANDE/TRIVSAMT/VACKERT
- BELYSNING
- RENT
- TRYGGT

Idéer kring innehåll och funktioner:

- FRAMFÖRA MUSIK, LYSSNA PÅ MUSIK, SCEN
- SITTA NER
- PARKERA
- ÅKA SKATEBOARD
- STÖRRE EVENEMANG OCH AKTIVITETER – KONserter, FÖRELÄSNINGAR, GYMNA, FILMVISNING
- MÅLA GRAFITTI
- LEK FÖR BARN
- GRILLA
- ÅKA SKRIDSKOR
- UTMUSGYM/MOTION
- VÄXTER
- AFFÄRER/RESTAURANGER/UTESERVERINGAR/GLASSBAR
- KONST/LJUSINSTALLATIONER/GRAFITTI/STATYER

Ikoner anpassade från Freepik, (www.flaticon.com) CC BY 3.0

PROGRAM

Detta kapitel rymmer ett övergripande program för centrumområdet

Järnvägsbron vid resecentrum.

De tre förgående delarna har fungerat som en förstudie som har besvarat uppsatsens frågeställningar. Jag har fått reda på:

Hur ungdomar i allmänhet använder offentliga rum.

En överblick av hur Söderhamn är uppbyggt och stadens ungdomskultur.

En redovisning av vad några av Söderhamns ungdomar själva tycker om sin stad.

I denna del sammanställs dessa förstudier i ett övergripande program för centrum. Därefter presenteras ett gestaltungs-förslag för Köpmantorget som ett exempel på hur man skulle kunna applicera ungdomarnas åsikter och idéer i fysisk form.

RIKTLINJER

Medborgardialogen har dels kartlagt vilka platser som behöver åtgärdas och dels har den gett en del idéer kring vad Söderhamns ungdomar vill kunna göra i centrum. Målet är att med små medel och punktinsatser förbättra livsmiljön och locka människor att ta det offentliga rummet i anspråk. Det är ett sätt att underbygga de sociala kontaktnät som Anna Modigh (2009) i sin uppsats menar är särskilt viktiga att främja i stagnerande orter. Genom att uppmuntra kreativitet och engagemang hos invånarna kan man bidra till en positiv inställning till orten som möjligen kan smitta av sig.

Programförslaget genomsyras av dessa övergripande tankar:

1. Motverka tristessen!

Både Andersson och Lieberg konstaterar att unga söker sig till platser där människor rör sig och där det finns potential för att något ska hända. Trots att det finns mycket verksamheter och evenemang för Söderhamns unga upplevs fortfarande staden av många som tråkig.

Använd centrums offentliga miljöer för att bryta av vardagstristessen med det oväntade. Extra fokus bör läggas på de centrala miljöer som upplevs som särskilt tråkiga idag.

2. Bilarna i centrum – men på fotgängarnas villkor

Epa-traktorer, mopeder och bilar spelar en central roll för Söderhamns ungdomsliv och parkeringsytorna ansågs viktiga för ett levande centrum.

Värna om parkeringsmöjligheterna men motverka bilarnas barriäreffekter och uppgradera gestaltningen. Parkeringsytorna ska ses som torg snarare än restytor när bilarna har avlägsnats. Fotgängarnas kopplingar prioriteras över bilarnas färdvägar och naturliga stråk ska inte hindras av höjdskillnader eller parkerade fordon.

3. Staden som vardagsrum

Ungdomar söker efter sociala och fysiska rum i den offentliga miljön där de kan bestämma själva. Centrum bör därför erbjuda både starka stråk för interaktion och möten och mindre rum att kunna dra sig undan och ta kontroll. Det offentliga rummet ska vara jämställt och ge utrymme för både killars och tjejers intressen.

Stärk stråken och koppla samman uppskattade platser och målpunkter. Placera ut fler sittplatser för att välkomna gamla som unga att vistas i centrum. Skapa flexibla platser med tydlig rumslighet att dra sig undan till där det är möjligt att appropriera ett mindre utrymme utan att stänga av platsen genom otrygghet för andra grupper. Främja fritidsintressen inom både sport och kultur

4. Gör det själv!

Kreativt skapande är en anledning att mötas och Söderhamn är full av kreativa människor.

Dra nytta av kreativiteten som finns bland befolkningen och uppmuntra egna initiativ. Belys det positiva i att invånarna går samman för att rusta upp sin stad.

5. Trygghet – för alla

Litteraturstudien lyfter fram att ungdomars närvaro kan uppfattas som otrygg och medborgardialogen visar att många av ungdomarna känner sig otrygga om nätterna och kring de man beskriver som A-lagare.

Satsa på belysning, rusta upp förfall, locka ut människor med evenemang och aktiviteter som inte styrs av öppettider för att befolka centrum under en större del av dygnet.

VAL AV PLATS ATT GESTALTA

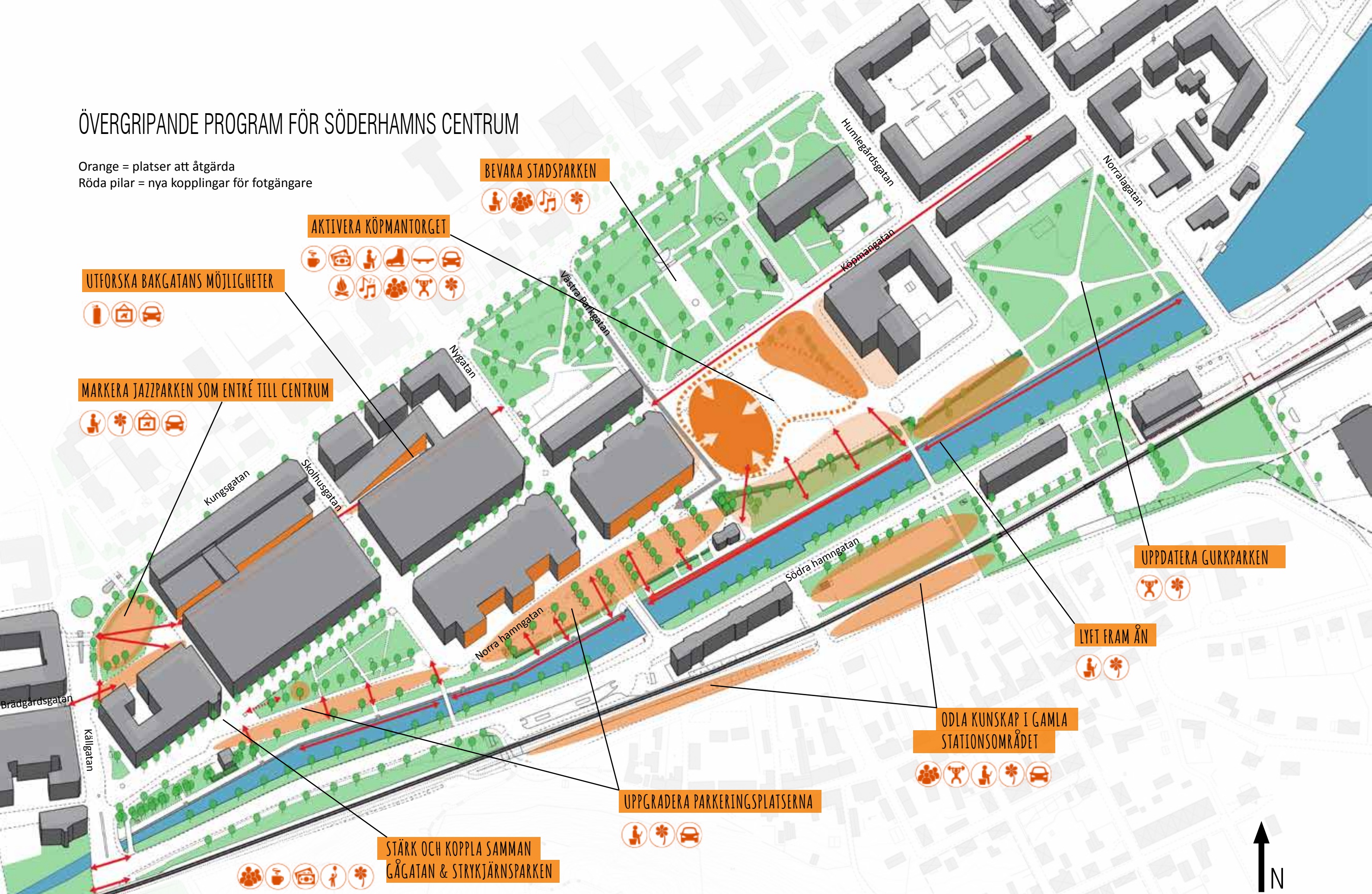
Enkätundersökningen pekar ut fyra områden i staden som är i särskilt behov av förändring: Bakgatan, Jazzparken, Gamla stationsområdet och Köpmantorget. Av dessa områden är Köpmantorget särskilt intressant med sitt centrala läge i staden, en befintlig gestaltning som lämnar mycket död yta och det faktum att det är en plats som många passerar dagligen (i enkäten var det 0 personer som svarade att de aldrig vistades på platsen jämfört med Jazzparkens 31, Bakgatans 18 och Gamla stationsområdets 9). Av den anledningen har jag valt att fördjupa mig i just Köpmantorget i nästa del.

St. Olofsgatan i Uppsala. Butiksägare på båda sidor om gatan har fått tillstånd att plantera egna växter kring sina butiker och i planteringsytorna under lindarna. Resultatet blir en mer detaljrik, personlig och ombonad gatumiljö.

ÖVERGRIPANDE PROGRAM FÖR SÖDERHAMNS CENTRUM

Orange = platser att åtgärda
Röda pilar = nya kopplingar för fotgängare

BEVARA STADSPARKEN

AKTIVERA KÖPMANTORGET

UTFORSKA BAKGATANS MÖJLIGHETER

MARKERA JAZSPARKEN SOM ENTRÉ TILL CENTRUM

UPPDATERA GURKPARKEN

LYFT FRAM ÅN

ODLA KUNSKAP I GAMLA STATIONSOMRÅDET

UPPGRADERA PARKERINGSPLATSERNA

STÄRK OCH KOPPLA SAMMAN
GÅGATAN & STRÖKJÄRNSPARKEN

Parkeringsytorna som shared space-område med enhetligt markmaterial, planteringar och sitttor

UPPGRADERA PARKERINGSPLATSERNA

Centrumområdet är fotgängarnas territorium och bilarna ska röra sig till och från parkeringsplatser på deras villkor. Gör denna sträcka till en gåfartsgata

- Ta bort höjdskillnader för fotgängare
- Exklusivare markbeläggning och mer detaljrik gestaltning för att höja kvalitén på utrymmet
- Särskild prioritering borde fotgängarna få över vägen vid Strykjärnsparkens entréer där inga parkeringsplatser bör finnas

BEVARA STADSPARKEN

Stadsparken bör även fortsättningsvis vara söderhamnsbornas gröna oas och uppskattade evenemangplats

MARKERA JAZZPARKEN SOM ENTRÉ TILL CENTRUM

Se sida 52

Strykjärnsparkens spetsiga västra hörn öppnas upp för passage och aktiveras genom till exempel lekobjekt

STÄRK OCH KOPPLA SAMMAN GÅGATAN & STRYKJÄRNSPARKEN

Aktivera Strykjärnsparkens västra del genom att anlägga en lekplats. Öppna upp för passage för att öka genomströmningen i parken och minska upplevelse av avskurenhet från gågatan.

UTFORSKA BAKGATANS MÖJLIGHETER

Se sida 53

ODLA KUNSKAP I GAMLA STATIONSOMRÅDET

Se sida 54

Ån med dess koppling till skärgården blir en tydligare del av stadsbilden och av Gurkparken med små medel såsom en brygga

LYFT FRAM ÅN

Vattnet görs till en tydligare del av staden genom att stärka den visuella kopplingen.

- Ta bort en del av de häckar som skärmar av årummet
- Aktivera fasaderna mot ån
- Låt fotgängarna komma närmare vattnet genom att anlägg bryggor längs med hela eller delar av ån

UPPDATERA GURKPARKEN

- Bevara den stora, öppna gräsyten och lyft fram kvalitén som aktivitetspark
- Skapa en tydligare gestaltning och uppgradera växtmaterialet

AKTIVERA KÖPMANTORGET

Se sida 55

MARKERA JAZZPARKEN SOM ENTRÉ TILL CENTRUM

Jazzparken ligger i en relativt vältrafikerad korsning i en slänt vilket inte ger särskilt goda förutsättningar för att det ska vara en behaglig plats att vistas på. Då det finns ett flertal andra parker med olika karaktär att välja på i staden finns det ingen egentlig anledning att göra några större satsningar för att detta ska bli en park man söker sig till. Däremot kan platsen ha en symboliskt viktig funktion som minnesmärke för jazzen och Jan Johansson och som entré till centrum, både för fotgängare och passerande bilar. Det visuella intrycket och möjligheten att passera är därför viktigt. Många påpekade att de ville kunna sitta ner i parken och oavsett om det är en behaglig plats att vistas på eller inte så är den intelligande busshållplatsen en målpunkt som innebär att många uppehåller sig där i väntan på bussen. Därför kan bänkar vara ett positivt tillägg till parken.

- Gör det möjligt att vistas på platsen (sittplatser)
- Ta tillvara platsens formspråk och öppna för passage genom parken
- Skapa en tydlig koppling till Bakgatan
- Låt platsen bli en tydlig entré till centrum – uppgradera belysning och växtmaterial
- Gör det möjligt att passera över Källgatan till Brädgårdsgatan
- Fotgängarna ska kunna passera över parkeringsinfarten utan nivåskillnader
- Ge platsen en mer konkret koppling till Jan Johansson och musik i allmänhet

Översta bilden: "Söderhamn blues" Enkla tillägg såsom sittplatser, perennplanteringar och en passage genom parken öppnar upp för möjligheten att använda platsen.

De nedre bilderna: Ett mer konkret minnesmärke för Jan Johansson och Söderhamns musikhistoria skulle antingen kunna vara någon form av staty eller att man lyfter fram musiken i parkrummet genom en ljudinstallation. Bilden till vänster visar Monica Zetterlunds plats i Stockholm. Det är en fickpark där Monica Zetterlund hyllas genom att hennes musik spelas när man sätter sig på bänken. Musiken och växtmaterialet skärmar av parkutrymmet från vägbullret vilket kan vara ett alternativ om man vill att Jazzparken ska bli en plats att vistas på.

Bildkälla, nedre bilden till vänster: Stockholm (<https://www.flickr.com/photos/lounge/15874796728>) av Emiliano CC BY-NC-SA 2.0

Bildkälla, Nedre bilden till höger: Jan Johansson 3.jpg (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Johansson_3.jpg#filelinks) av Heptagon-Anders CC BY-SA 3.0

UTFORSKA BAKGATANS MÖJLIGHETER

Bakgatan har egentligen inget annat syfte än att vara en transportsträcka för bilar. Utöver de få som uppgav att de använde gatan som genväg var det ingen som såg något värde i platsen. Därför finns alla möjligheter att experimentera med denna yta. Hela gatan skulle kunna ses som en plats för tillfälliga installationer och gatukonst. Antigen genom att göra som Borås som under det nystartade evenemanget *No Limit* bjuder in stora internationella gatukonstnärer till att täcka husväggar på olika platser i staden (No Limit, 2015). Eller genom att göra som Melbourne som tillåter all graffitti i stadens många gränder vilket skapar spretiga och färgsprakande miljöer. Kommunen skulle även kunna involvera gymnasiets byggprogram och estetiska program, Verkstäderna eller andra föreningar för att varje år omgestalta platsen med nya verk. Så länge leveranserna kan komma fram är möjligheterna oändliga och även med små medel går det att göra stora tillfälliga förändringar.

Även de inaktiva fasader som vetter mot ån skulle kunna användas på detta sätt

- Få platsen att kännas tryggare
- Installera mer belysning
- Aktivera fasaderna genom konst, färg eller ljus
- Lyft fram det positiva i att platsen är en bra genväg
- Reparera och håll rent
- Gör gatan till ett tydligt stråk med målpunkter (lekplatsen, gågatan, Jazzparken, busshållplatserna)

Tre grader av gestaltning. Nedre bilden till vänster är ett exempel från Melbournes gränder där graffitti är lagligt, överst en illustration av ett mer uppstyrt och samordnat projekt och nedre bilden till höger illustrerar punktinsatser med växtlighet och belysning.

Nedre bilden till vänster:
union-lane-2 (<https://www.flickr.com/photos/56001877@N04/8688713638/in/photostream/>) av runmonty CC BY-NC-ND 2.0

ODLA KUNSKAP I GAMLA STATIONSOMRÅDET

Med Centrum för flexibelt lärande som ledstjärna kan det gamla stationsområdet omvandlas till ett kunskapsstråk där odling och matproduktion får ta plats längs med den soliga öppna ytan i stadens centrum. Sträckan kan även användas för att sprida kunskap om biologisk mångfald genom till exempel ängsplanteringar och insektsbon med tillhörande informationsskyltar.

Odling togs visserligen inte upp som ett önskemål av de ungdomar som svarade på enkäten utan var en kommentar från en av de äldre deltagarna. Men funktionen sammanfaller väl med önskemålen om mer färg och växtlighet som bidrar till en mer varierad miljö längs med motionsstråket som följer det gamla järnvägsspåret

Odling i större eller mindre skala, gemensamt eller i smålotter, mat eller blomsterprakt, det är upp till de som vill engagera sig. En gemensam satsning som ger tillfällen att träffas och arbeta tillsammans och anordna skördefester och marknader.

Nedre bilden till vänster visar en annan variant på medborgarmedverkan om intresset för att odla marken själv inte finns. Engagera invånarna i att anlägga ängsmark över området genom små fröbomber. På så sätt blir platsen meningsfull och ängsvegetationen kan ses som ett gemensamt mål och inte ett tecken på en övergiven yta.

Bildkälla, nedre bilden till höger: SoFo (<https://www.flickr.com/photos/yukino/9639479856>) av Yukino Miyazawa CC BY-NC-SA 2.0

AKTIVERA KÖPMANTORGET

Till Köpmantorget kan majoriteten av de funktioner som ungdomarna efterfrågade koncentreras. Den stora ytan kan utan svårighet rymma en aktivitetspark där ungdomarnas intresse sätts i centrum och samtidigt fungera som torgyta och parkeringsplats. Torget kan tjäna till att synliggöra ungdomarna och skapa förutsättningar för liv och rörelse i centrum under en större del av dygnet och på så vis öka upplevelsen av trygghet.

KÖPMANTORGET

Denna del rymmer ett gestaltungsförslag bestående av en illustrationsplan, snitt och perspektiv

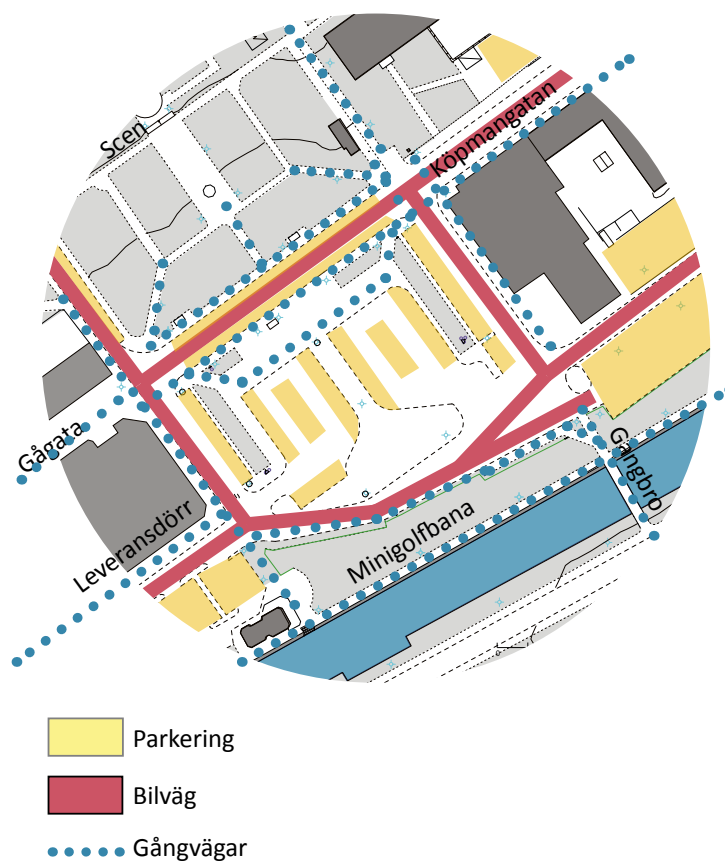

Köpmantorget

INVENTERING OCH ANALYS

För mitt gestaltningsförslag har jag valt att flytta på områdesgränserna. Jag vill lyfta in ån i stadsrummet via torgytan och har därför valt att låta arbetsområdet sträcka sig ner till vattnet.

FUNKTIONER

Köpmantorget består idag av ett flertal olika parkeringsytor omgivna av bilvägar. En stor del av ytan är i dagsläget oanvänd vilket är en rest från den tid då platsen fungerade som busstorg. Vid torgets västra hörn finns en leveransdörr till ICA.

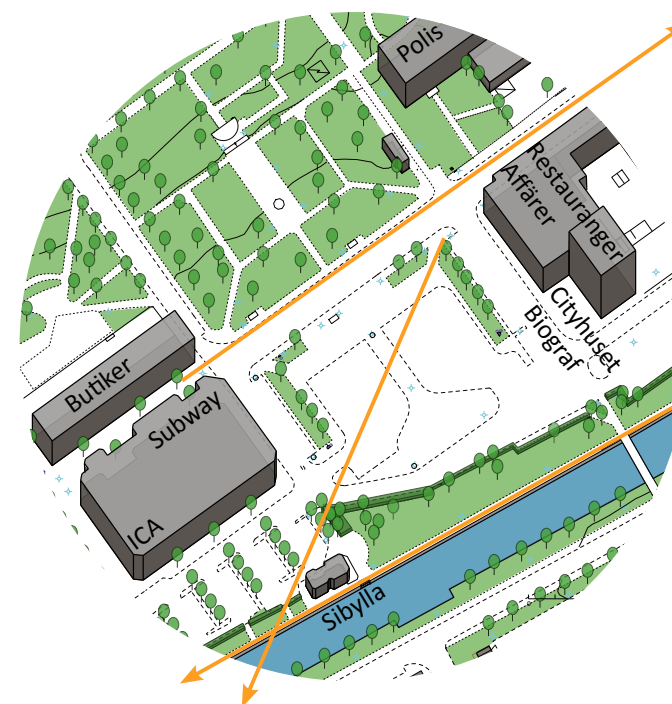
Själva torget rymmer idag cirka 125 parkeringsplatser och längs med Köpmangatan finns ytterligare ett tjugotal kantstensparkeringar.

MARK- OCH VÄXTMATERIAL

Torget är idag en öppen, plan och hårdgjord yta. Från vägg till vägg mellan byggnaderna i nordöst och sydväst mäter torget cirka 130 meter och från Stadsparken till Söderhamnsån cirka 125 meter. Stadsparkens storvuxna ekar, almar och lönnar skapar ett skuggigt och skyddat rum under de utsträckta krontaken. Rönarna på torget upplevs som små i det storskaliga rummet. En del av dem är skadade eller småväxta och ser inte ut att må särskilt bra. Årmmet är avskärmat från torget av en lång häck innanför vilken det finns en gräsmatta med en sliten minigolfbana under ett antal mindre träd.

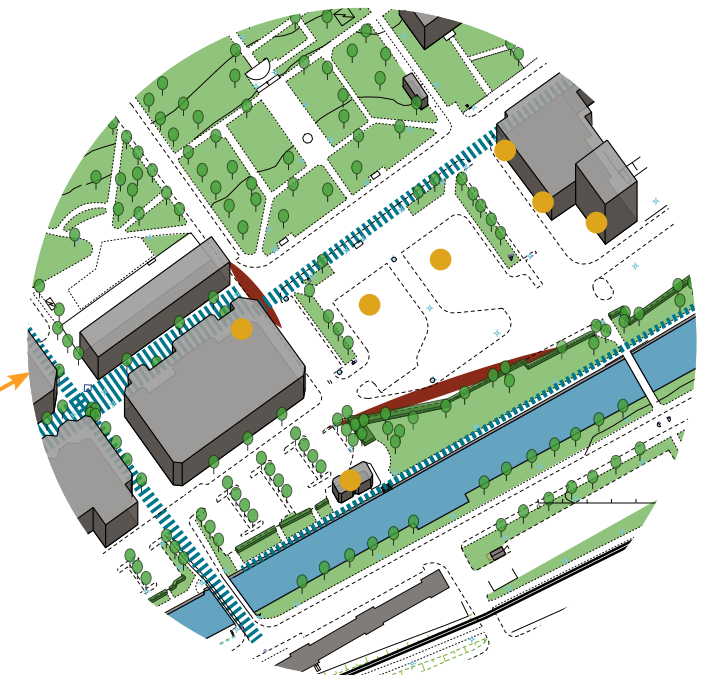
BYGGNADER OCH SIKTLINJER

Då torget är stort och öppet mot söder är det solgynnat större delen av dygnet. De byggnader som finns omkring platsen är tre våningar höga med undantag för Cityhuset som tornar i staden med sina sex våningar. Framför Cityhuset står en tre meter hög neonskylt som upplyser om att det finns en biograf i byggnaden. I de övriga byggnaderna runt torget ryms affärs- och restaurangverksamheter på bottenplan och bostäder ovanför. Inbäddad i Stadsparken ligger stadens polishus. Viktiga siktlinjer i området är den längs med gågatan bort mot Verkstäderna, sträckan längs med årmmet och mot villaområdet i stadsdelen Öster som klättrar på höjden mot Östra berget. Det kritvita Oscarsborg syns tydligt från torget, dag som natt

STRÅK, MÅLPUNKTER OCH BARRIÄRER

Det huvudsakliga stråket i området är gågatan men under mina besök var det även en del människor som rörde sig utmed trottoarerna längs med sträckan där vägen har övergått till bilväg. Andra stråk är årmmets promenadstråk och den väg som leder från Norrtullskolan över järnbron till den nya busshållplatsen. Alla restaurang- och affärsverksamheter utgör målpunkter i området liksom själva parkeringsytorna då många tar sig in till centrum med bil. De målpunkter som har pekats ut särskilt av ungdomar i dialogen är Subway, biografen och torget i sig själv.

I området finns två huvudsakliga barriärer. Dels den häck som helt skärmar av årmmet under en lång sträcka och dels det abrupta avslut på gågatan som gör torget till en plats där fotgängarna vistas på bilarnas villkor.

Kartor anpassade från: Söderhamns kommun

GESTALTNINGSPROGRAM

KÖPMANTORGET

Dra nytta av gågatans livlighet genom att förlänga det bilfria utrymmet längs med torget.

A-huset pekades ut som en viktig målpunkt för vissa av deltagarna, behåll den visuella kopplingen dit

Skapa tydliga kopplingar till Stadsparken och luckra upp de visuella hindren ner mot årummet.

Behåll parkeringsmöjligheterna men koncentrera ytan. Parkeringen ska vara en sekundär funktion, när bilarna är borta ska torget kännas som ett torg och inte en parkeringsplats.

Minska bilarnas utrymme och gör torget till en plats för framförallt fotgängare. Leveranser och bilar måste kunna ta sig fram i torgets södra del

Dela upp platsen i mindre områden så att det är möjligt för flera olika grupper att "ta över" platsen utan att det uppstår konflikter med andra grupper eller otrygghet för de som enbart vill passera genom området. Förse torget med gott om utrymmen och sittplatser dit ungdomar (och vuxna) kan dra sig undan för att observera torglivet, umgås för sig själva och göra ingenting

Ge utrymme för aktiviteter på torget för att skapa liv och rörelse. Ungdomar söker sig till platser där andra människor är och där det finns möjlighet för att något ska hända.

Köpmantorget ska vara ett flexibelt torg som fungerar för stora evenemang (Schools Out, Strömmingsleken, pride), marknader, demonstrationer, vardagshäng i solen och parkering. Skapa ett rum för stadsliv utan att det blir livlöst när det är folktomt

Utnyttja kanteffekten, arbeta utifrån och in. Koncentrera funktioner till torgets utkanter men lämna ytan i mitten relativt öppen

IDÉ

Ordspråket "Gräv där du står" går igen även i Köpmantorget gestaltningsförslag genom att lyfta fram det som karakteriserar regionen. Hälsinglands vågiga bergkullandskap och långsträckta skärgårdsöar abstraheras och får ta plats på torgytan. Det stiliserade naturlandskapet ramas in och binds ihop av ett formspråk som bryter upp från stadens rådande mönster och skapar en helt ny typ av plats i Söderhamn där ungdomarna sätts i centrum. Landskapets böljande former översätts i en lek med vinklar och höjder för att skapa en plats som lockar fram besökarens nyfikenhet och fantasi.

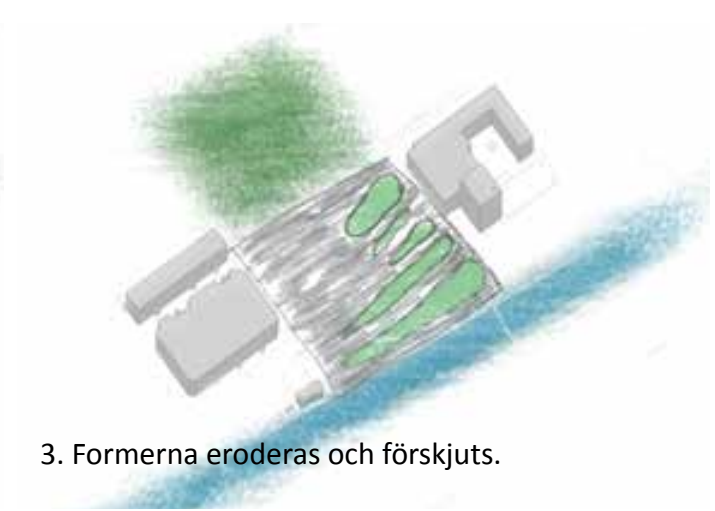
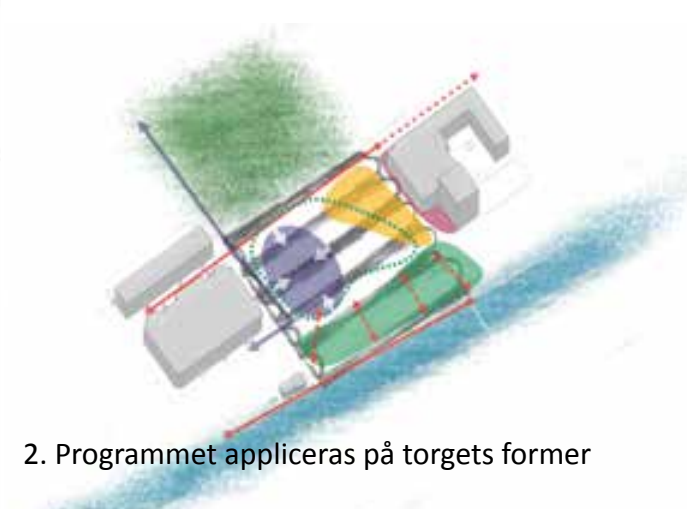
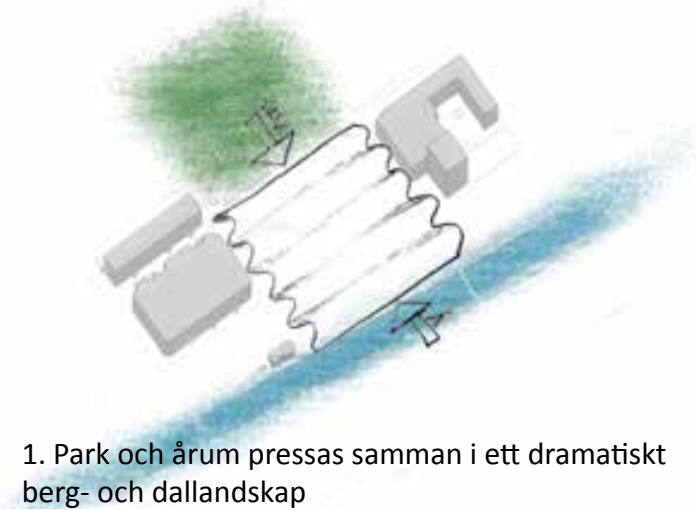
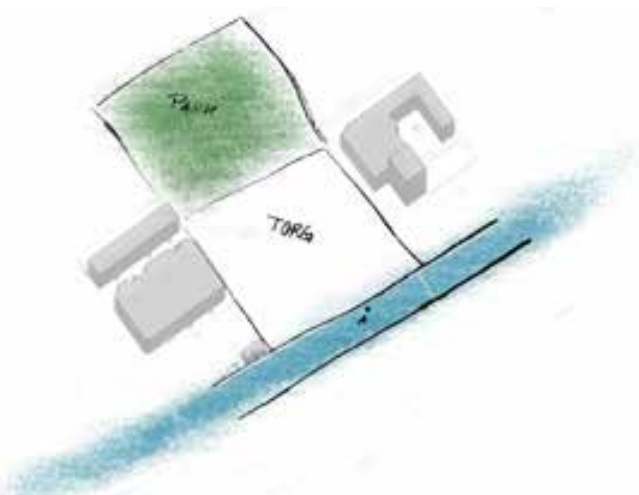

Övergången mellan hav och land eller plant och högt sker ibland plötsligt och dramatiskt och ibland gradvis och överlappande i det hälsingländska landskapet. På liknande sätt möter den öppna torgytan platsens olika element ömsom i en överlappning mellan markplattor och vegetation ömsom i plötsliga avbrott.

Bilderna visar Larsängsviken vid Hälsjö och berget Blacksås, båda i norra Hälsingland.

Bildkälla vänster bild: Larsängsviken (<https://www.flickr.com/photos/netzanette/8116392137/>) av netzanette CC BY-NC 2.0

Höger bild: Blacksås, Hälsingland (<https://www.flickr.com/photos/netzanette/8356647947/in/set-72157632461829680/>) av netzanette CC BY-NC 2.0

1. Park och årum pressas samman i ett dramatiskt berg- och dallandskap

2. Programmet appliceras på torgets former

3. Formerna eroderas och förskjuts.

Utsikt från Falkberget, Hornslandet, över Hudiksvallsfjärden i norra Hälsingland

Bildkälla: _DSC8865.NEF (<https://www.flickr.com/photos/johanneslundberg/6056268109/>) av Johannes Lundberg CC BY-NC 2.0

KÖPMANTORGET

Köpmantorget stärker centrum och fungerar som en knutpunkt genom att sammanlänka gågatan med årummet och stadsparken. Det är en flexibel plats som erbjuder parkering mitt i centrum, stora ytor för folkfest och firanden, aktivitetsytor som lockar med möjligheten att visa upp sig såväl som något att titta på, utrymmen att sitta i fred och snacka, snabba genvägar och händelserika omvägar över ett torg i rörelse.

ILLUSTRATIONSPLAN SKALA 1:600/A3

KÖPMANTORGET

FUNKTIONER

Köpmantorget blir vad man gör det till. Ytans flexibilitet inbjuder till kreativitet och lekfullhet i användande utan att sätta gränser för vilka funktioner som hör hemma på ett stadstorg. Torget öppnar upp för nya användningsområden och fyller centrum med energi.

 Den vanliga helgrundan är intakt. På Köpmantorget kan man fortfarande samlas, hänga och dra runt på stan med epa-traktorn eller mopeden. Bilarna har fortfarande sin plats i centrum om än på en mer koncentrerad yta.

 Över hela torget finns det generöst med sittplatser för att vänta, mötas, hänga eller ta en paus med en läsk eller en kopp kaffe. Sittytorna består av långsträckta bänkar och soffor utmed aktivitetsytor och stråk samt bryggor och gradänger där man kan lapa sol och hålla uppsikt.

 Musiken får ta plats i vardagen. Torget rymmer tre högtalarsystem som går att koppla till mobilen via bluetooth. Köpmantorget besökare får möjlighet att förändra ljudlandskapet och låta musiken forma rummet.

 Vid mindre evenemang kan högtalarna användas för till exempel musikframförande, teateruppsättningar, dansuppvisningar, demonstrationstal eller stämningsmusik kring marknader. Flera av de platser som fungerar som sittytor eller passager kan användas som informella scener för den som önskar.

För större tillställningar finns gott om utrymme att bygga upp större plattformar, slå upp tält eller marknadsstånd

 Bland de mer sportinriktade funktioner som ryms på torget finns skateboard, skridskoåkning och parkour. Möjligheten att utöva dessa intressen öppnar upp för att fler ska söka sig till Söderhamns centrum och fylla staden med liv och rörelse.

 En spolad isbana ger torget ett syfte om vintrarna som skridskoyta för de yngre

 Två fasta grillplatser finns placerade i skyddade lägen intill åpromenaden. Möjligheten att spontant ta en sväng in på ICA och dela på en påse grillkol och ett paket sojakorvar välkomnar invånarna att se på torget som sitt vardagsrum. Grillplatserna suddar ut gränsen mellan natur och stad, mellan park och torg och öppnar upp centrum för aktiviteter som inte begränsas av ålder, tid eller ekonomi.

Fågelperspektiv från sydväst

MATERIAL

Växtmaterialet på Köpmantorget går i en glidande skala från park till natur. I den norra delen av torget sätter träd med exotisk karaktär en urban prägel. En enkel rad av ullungrönn följer Köpmangatan och Västra parkgatan. Och över torgets mittaxel står bergskörsbär i en dubbelradig allé. Dessa träd utgör en stabil ram för torglivet, delar in den storskaliga ytan i mindre rum och bjuder på en färgsprakande årstidsupplevelse från tidig vår till sen höst.

Torget bøljljande, långsträckta planteringar är de hälsingländska skogarna i stiliserad form. Tallbuskar och -träd ger ett grönt inslag under hela året och undervegetationen varierar från perenner inspirerade av mossbäddar till ris och grästuvor ju högre över torgytan planteringen når. Varvat med växtmaterialet finns sten som lyfter fram landskapets morängrund.

Frodiga ängslika perennplanteringar fyller upp planteringsytorna utmed Västra parkgatan och återkommer på ett fåtal platser på torget. Dessa fyller området med blomsterprakt om sommarmånaderna och inslag av prydnadsgräs och fröställningar håller karaktären över vintrarna.

Övriga grönytor är flexibla gräsmattor att som kan tas i bruk när andan faller på.

Bild 1: Ullungrönnens stora, blad bildar dramatiska lövtak. Friskt gröna och blanka blad under sommaren, breda klasar av orangeröda frukter och en intensivt röd färgexplosion när hösten drar in över staden.

Bild 2 och 3: Även bergskörsbäret betonar årstidernas gång. Moln av ljusrosa blommor signalerar vårens ankomst och när hösten nalkas svarar även dessa pjäser med färgsprakande röda lövverk.

Bild 4 och 5 visar de olika karaktärer som de långsträckta planteringsytorna eftersträvar. Ju högre upp planteringarna når desto större inslag av ris, dvärgtall och prydnadsgräs har de. På den högsta höjden återfinns tallarna i form av träd.

Bild 1: Autumn leaves - Rowan (<https://www.flickr.com/photos/blondinrikard/10242439946>) av Blondinrikard Fröberg CC BY 2.0

Bild 2: Prunus sargentii (Moscow) 03.JPG ([http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prunus_sargentii_\(Moscow\)_03.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prunus_sargentii_(Moscow)_03.JPG)) av Kor!An CC BY-SA 3.0

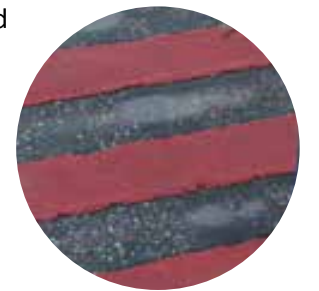
Bild 3: Sargent Cherry (<https://www.flickr.com/photos/kewonflickr/6189661348>) av ew on Flickr CC BY-NC-SA 2.0

Fågelperspektiv från sydost

KÖPMANTORGET

Parkeringsytorna markeras med målade linjer på marken för att behålla torgets flexibilitet vid större evenemang

Betongmarksten i två nyanser binder samman torget med ett storskaligt vågmönster som förstärker centrum's öst-västliga riktning.

Cortenstål markerar vertikala ytor och terrasseringar och återspeglar det röda färgtema som är genomgående för Söderhamns centrum

Betongmoduler och ytor av platsgjuten betong gör delar av torget lämpligt för skateboardåkning och rullskridskor

Träklädda ytor, däck och gradängar utgör behagliga platser att sitta på. Träindustrin har spelat en viktig roll för Söderhamns utveckling så att materialet används i centrum är en självklarhet.

Grupper av sittmöbler som lyser under dygnets mörka timmar ger ett stämningsfullt inslag till torgets belysning. Stadens röda färg återkommer på så sätt även nattetid.

MOTVERKA TRISTESSEN!

Gågatans livliga stråk sträcker sig längre utefter Köpmangatan, ända fram till Norralagatan, och Köpmantorget blir centrums kärna. Här har man alltid vägarna förbi och torget erbjuder vardagsupplevelser såväl som stora evenemang.

På Köpmantorget lyfts nya funktioner in i staden. Musik, skate, träning och grillplatser blir en del av stadens offentliga rum och skapar en målpunkt där det är möjligt att få uppleva något oväntat. Platsen uppmuntrar ungdomarnas intressen och tar Söderhamn in i framtiden genom att bryta upp från föreställningarna om vad som hör hemma i ett centrum.

Den öppna torgytan i den östra halvan av parken kan användas för alla möjliga aktiviteter. Loppmarknader, konserter, karuseller, demonstrationer och festligheter kan avlösa varandra under året. När vintern kommer spolas en skridskobana över torgytan och Köpmantorget blir återigen till en målpunkt och en utmärkt plats för julfirande eller vintermarknader.

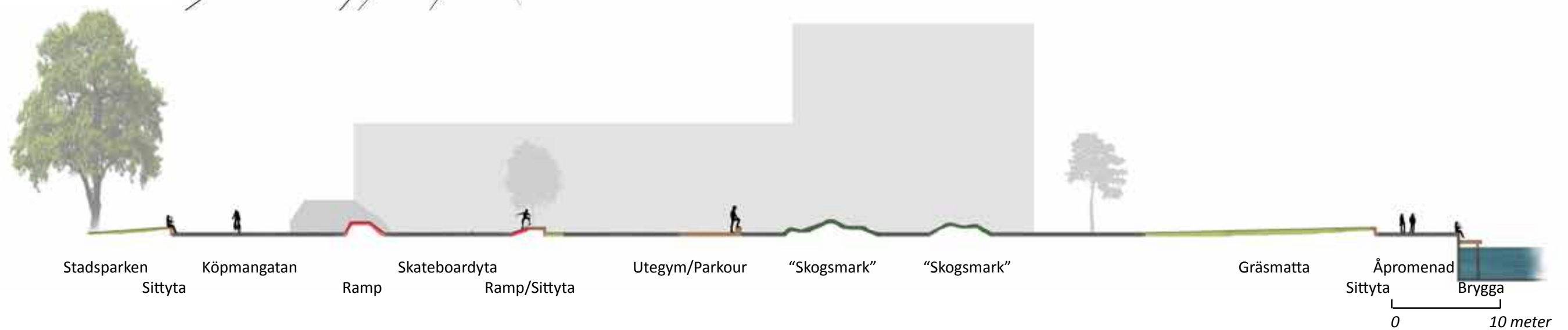

KÖPMANTORGET

Gågatan förlängs och de gående kan fortsätta rakt fram utan att behöva vika av åt sidorna. Västra parkgatan är fortfarande en korsande bilväg men fungerar som gåfartsgata där fotgängarna har företräde.

Det breda gaturummet smalnar av genom att Stadsparkens grönyta får sträcka sig in över torget. Upphöjda sitttor och soliga gräsmattor gör övergången mellan skuggig park och öppet torg mindre plötslig.

Där Köpmangatan möter torgets östra hörn aktiveras ytan genom ramper avsedda för skateboardåkning. Sporten blir ett mycket synligt inslag i det urbana rummet och lockar utövare och åskådare till centrum.

KÖPMANTORGET

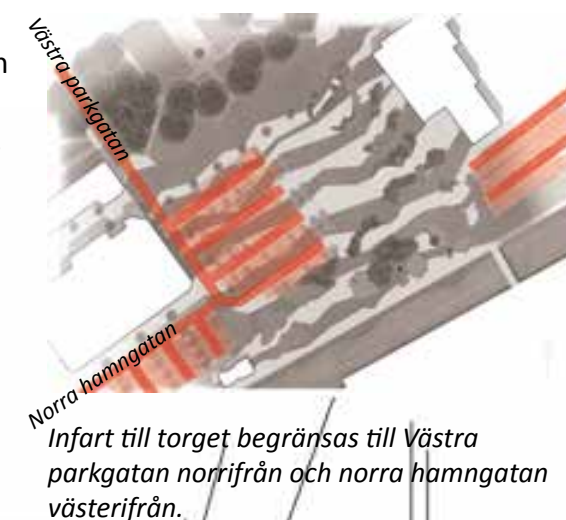
BILARNA I CENTRUM – MEN PÅ FOTGÅNGARNAS VILLKOR

Parkeringen är idag en viktig del av stadens och torgets liv. I detta förslag har bilarna fortfarande sin plats på torget men utrymmet begränsas till Västra parkgatan. Antalet parkeringsplatser är ungefär detsamma men dessa är nu koncentrerade till Köpmantorget västra del medan den östra är en bilfri torgyta.

Där Västra parkgatan möter torget och övergår i gåfartsområde markeras detta genom en upphöjd yta och förändring av markmaterial från asfalt till torgets betongmarksten.

En dubbelradig allé av prydnadskörbär bryter av mellan parkeringen och aktivitetstorgets öppna yta för att förtydliga bilarnas plats, skapa trygga hållpunkter och ett mer småskaligt torgrum. Vid behov kan parkeringen

expanderas förbi dessa ramar och över resten av torget. Och vid evenemang kan parkeringen utan bekymmer tömmas på bilar och användas som evenemangsyta.

STADEN SOM VARDAGSRUM

Torget välkomnar till appropriering. Gott om sittplatser och utrymmen gör det möjligt för flera olika grupper att hänga på ytan samtidigt utan att inkräkta på varandra. Möjligheten att kontrollera ljudlandskapet med sin egen musik tillför ytterligare en dimension av kontroll och öppnar upp torget för helt nya funktioner.

TRYGGHET - FÖR ALLA

Möjligheten att appropriera ytor medför även risken att de som inte deltar känner sig otrygga. Av denna anledning är höjden på de flesta planteringsytor låg för att den som rör sig över torget ska kunna ha god sikt och möjlighet att välja vilken väg man vill ta sig fram.

Torget välkomnar besökaren att stanna och uppehålla sig i centrum. Och de

aktiviteter som torget möjliggör är även de trygghetsskapande i det att platsen kan tas i bruk av fler människor och under en längre tid på dygnet som inte styrs av öppettider.

Det lilla torgutrymmet nere vid ån gör det möjligt att hålla flera olika mindre evenemang samtidigt. Detta är en av de platser som utrustas med högtalarsystem för att förstärka platskänslan.

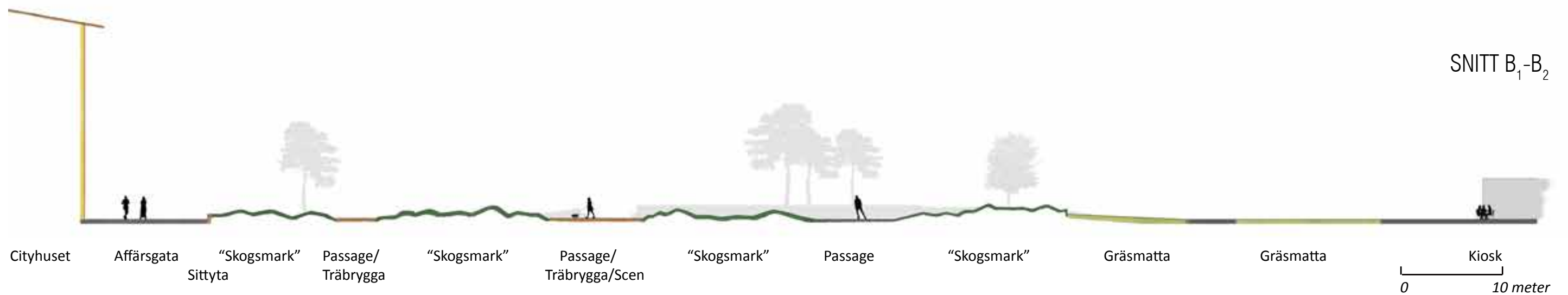
Den intilliggande kiosken utgör en målpunkt där mat alltid finns nära till hands och de generösa sittmöjligheterna gör det lätt att sätta sig ner med sin hamburgare och blicka ut över ån.

KÖPMANTORGET

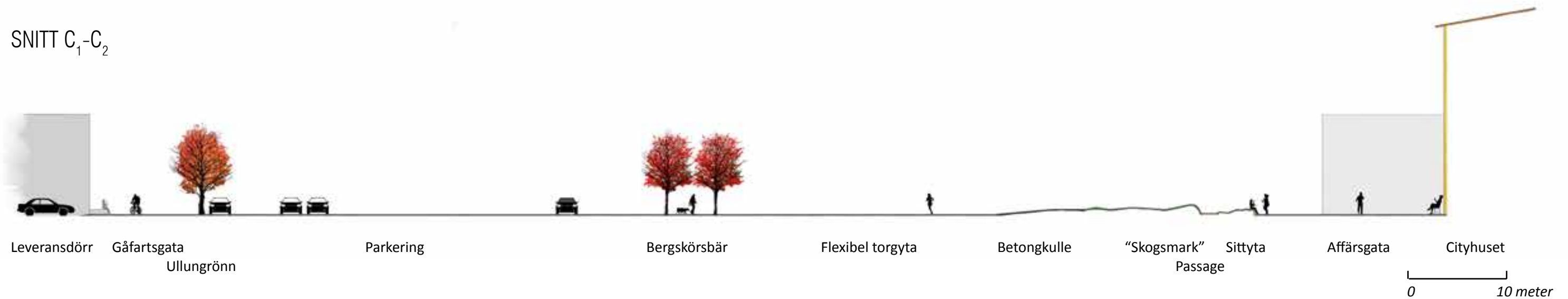
Det finns gott om sittplatser över hela torget vilket gör det till en plats för möten, en plats där det inte finns några hinder för att stanna upp en stund.

Detta är viktigt för de ungdomar som använder offentliga platser som vardagsrum men även för den ökande andelen äldre invånare som behöver gott om tillgängliga platser för vila. Majoriteten av sittplatserna är placerade med ryggen fri och vända mot passager och aktivitetsytor där de sittande kan njuta av sol och av liv och rörelse.

KÖPMANTORGET

SNITT C₁-C₂

GÖR DET SJÄLV!

Torget ska vara lätt att ta i bruk. Som mötesplats, som scen, som vardagsrum, som arena, som idrottsplats och som promenadstråk. Bara den egna fantasin sätter gränser för vilka funktioner man kan hitta i platsens former. Möjligheten att anpassa platsens skala efter event gör att stora evenemang såsom School's Out med lätthet får plats när Stadsparken och Köpmantorget slås ihop liksom mindre marknader eller möten kan äga rum på torgets något mer avgränsade ytor.

Parkour är en populär träningsform som går ut på att se alla hinder som en möjlighet och att på ett smidigt och akrobatiskt sätt ta sig fram genom dessa. Med träningsformen kan hela staden användas som en hinderbana och genom att anlägga ett antal grundredskap går det att skapa en utgångspunkt för utövarna i Söderhamn. Redskapen går att använda för många olika former av träning och lek.

KÖPMANTORGET

Om ån är vattenvägen in till staden så är Köpmantorget stadens väg till vattnet. Den gamla minigolfbanan omlokaliseras till gräsmattan nordöst om torget och gränsen mellan årummet och torget bryts upp och blir mer flytande. Köpmantorgets hårdgjorda yta letar sig ner till vattnet och själva promenadstråket breddas och bjuder in fler besökare.

Träbryggan som löper längs med kajkanten gör det möjligt att ta sig ända ner till vattenytan. Varma somardagar kan man sitta i solen med fötterna i vattnet, pröva fiskelyckan eller snabbt lägga till med båten för en glass på torget. Och den sista lördagen i augusti kan detta bli en plats att samlas för att säga farväl till sommaren.

Längs med stråket hittar man en grillplats i en skyddad vik dit man kan dra sig undan men fortfarande vara synlig på avstånd för de som passerar.

DISKUSSION

Trappan upp mot Östra berget

När jag påbörjade detta arbete hade jag gestaltning i fokus. Jag inspirerades av det jag hade sett och läst om tomrummen i Detroit, IBA-projekten i Östtyskland och Testbedstudios idéer. Det fanns så mycket spännande uppslag för hur man skulle kunna arbeta med krympande städer. Gemensamt för dessa projekt var att de alla utgick från människorna på orten, med stort fokus på identitet och social hållbarhet. Antingen de var initierade på gräsrotsnivå som Detroit's community gardens eller det var helhetsgrepp om en hel region som i Sachsen-Anhalt där varje stads identitet och lyftes fram och utvecklades efter de förutsättningar som rådde just där i en stor gemensam satsning.

Valet att titta närmare på en svensk stad med en krympande befolkning förde med sig att jag var tvungen att ha ett utifrånperspektiv. Jag är uppväxt i en region där allting växer och expanderar och lever själv i storstadsnormens mönster. Ingen av de städer som jag har en personlig koppling till genomgår en befolkningsminskning. Valet att arbeta med Söderhamn förde därför med sig ett behov av att utgå från stadens invånare för att hitta en platsspecifik lösning. Ledorden genom hela detta arbete har varit att gräva där man står. Att använda det som finns på plats, använda platsens identitet i ett helhetsgrepp. Mitt fokus skiftade därför från gestaltningen till att vila tungt på en medborgardialog för att lära känna Söderhamn som helhet och få en inblick i invånarnas tankar och idéer om det offentliga rummet. Ytterligare bakgrundsstudier kring krympande städer i Sverige ringade in ungdomar som en kritisk grupp att ha i åtanke. Och infallsvinkeln för mitt arbete blev därför ungdomarnas behov och åsikter.

De tre ämnesområdena för mina förstudier, ungdomar, Söderhamn och medborgardialog, har inneburit, för mig, helt nya och spännande utmaningar. För det första har jag fått lära känna en stad som jag inte hade några tidigare kunskaper om. Det i sig är inget nytt men det är alltid en lärorik utmaning att bilda sig en uppfattning om en plats att utveckla och arbeta med. För det

andra har jag fått tillfälle att lära mig mer om hur ungdomar använder sig av offentliga miljöer vilket har väckt nyfikenhet och frågor kring hur verkligheten idag förhåller sig till den relativt gamla litteratur jag har tagit del av. Och för det tredje har jag fått utforma och genomföra en medborgardialog vilket är något jag har varit intresserad av länge men aldrig fått tillfälle att göra.

Syftet med detta arbete har varit att, **utifrån Söderhamns ungdomars åsikter och idéer kring stadens centrum, utveckla ett program för centrumområdet och ett gestaltungs-förslag för Köpmantorget**. Vägen dit har varit full av insikter och nya frågor.

DIALOGEN

Jag har tagit mig an stadens centrum som en helhet och låtit dialogen styra vilka platser som behövde åtgärdas och vilken av dessa som skulle gestaltas. Detta har på många sett varit bra då jag genom dialogen har fått ta del av för- och nackdelar som jag inte identifierade under den inventering och analys jag genomförde inledningsvis. Samtidigt har det krävt mycket tid att förbereda, utföra och sammanställa en medborgardialog innan jag har kunnat välja en slutgiltig plats att gestalta. Tidsmässigt har därför dialogen fått ungefär lika stort utrymme som program och gestaltning.

Möjligheten att kunna genomföra en dialog som skulle vara till nytta för kommunens arbete har varit tursam. Som jag tidigare nämnt har jag länge varit nyfiken på medborgardialoger och ansett att de är otroligt viktiga för samhällsutvecklingen även om de ofta beskrivs som komplicerade och problematiska. Men att utan syfte ta människors tid för att få en chans att pröva på processen anser jag är att föra folk bakom ljust med falska förhoppningar. Därför har samarbetet med kommunen varit värdefullt då jag dels har kunnat bidra och locka med ett tillfälle att genom enkäten påverka centrumutvecklingen och dels har jag vågat använda mig av enkäten (trots många

tveksamma röster från folk med vana av att arbeta med enkäter och ungdomar) med vetskapen om att om den hade misslyckas så skulle jag åtminstone ha kunnat ta del av kommunens dialogresultat.

Att som utomstående försöka sätta sig in i Söderhamn med alla dess problem och möjligheter har varit en givande utmaning. Det kan på många sätt vara en fördel att komma utifrån och tolka det man ser som mest identifierande för en stad i en koncentrerad bild men samtidigt innebär det att det finns en stor risk att jag har missat eller misstolkat självklar information om Söderhamn och söderhamnarna som kan vara viktig.

Även i medborgardialogen har det haft sina för- och nackdelar att komma in som utomstående. Det positiva har varit att det förmodligen uppfattas som mer engagerande att någon utifrån intresserar sig för staden än att kommunen gör det. Det är dessutom ganska annorlunda att förklara för någon som aldrig har varit i Söderhamn vad som kännetecknar staden än för någon som bor där. I detta har min dialekt varit till hjälp för att tydligt placera mig som utomstående och mina nyfikna frågor har fått många långa entusiastiska svar om vad som är bra och dåligt med Söderhamn.

Det som har varit negativt i dialogen var avsaknaden av ett eget kontaktnät vilket gjorde det svårt att sprida min enkät. Eftersom det tog några dagar innan jag fick tillgång till facebookgruppen *Nu styr vi upp stan!* och innan Verkstäderna skickade ut länken i sitt nyhetsbrev hade jag till en början ingenstans dit jag kunde hänvisa de som ville svara. Jag hade hoppats på att få kommunen att lägga upp en länk på sin hemsida men det skedde inte under den tid då dialogen pågick. När jag pratade med folk på busshållplatserna försökte jag dela ut länken nedskrivren på en papperslapp. Adressen på lappen var dock lång och omständlig att skriva in för hand på mobilen vilket innebar en extra arbetsinsats för potentiella deltagare och som gjorde det mindre sannolikt att få in några svar. Däremot gick det väldigt bra att använda

mig av min surfplatta inne i A-huset där jag hade tillgång till WiFi. Jag kunde gå runt med enkäten på surfplattan och be de som var intresserade att fylla i den samtidigt som jag pratade med de ungdomar som satt intill. Kombinationen av personlig kontakt och att få använda en surfplatta var ett effektivt sätt att få in svar. Det är svårare att säga nej till en person som aktivt tar kontakt med en och surfplattan innebar ett snabbt och direkt sätt att lämna svar samtidigt som det för många fortfarande var ny och spännande teknik. Kanske finns det en möjlighet att i framtiden utföra enkäter på detta sätt, om WiFi blir en självklar del av städens centrum. Eller att åtminstone kunna föra över en länk till någons mobil utan att de behöver skriva in hela adressen bokstav för bokstav eller lämna ut sitt telefonnummer. Den metod som gav mest svar var att sprida enkäten via mail och facebook. Så fort den mailades ut eller lades upp i något nytt forum strömmade det in nya svar under ett par timmar innan intresset svalnade igen. Det är det som är webbenkätens styrka och svaghet. Den går snabbt att sprida men glöms också snabbt igen i det ständiga flödet av information.

UTFORMNINGEN AV ENKÄTEN

Jag lade ner en hel del tid på utformningen av enkäten för att hitta en bra kompromiss mellan enkelhet och frågor som skulle ge informativa svar. Ordval, valen av frågor, valet att ha med bilder, valen vilka bilder som skulle representera vilka områden, valet att dela in centrum i områden och hur dessa avgränsades namngavs var något som jag tänkte igenom både en och två gånger, lät handledare, vänner och kommunrepresentanter gå igenom för att försäkra mig om att enkäten var lätt att förstå, rimligt indelad och så icke-ledande som möjligt. Trots det kan jag nu i efterhand anse att jag inte helt har lyckats hålla mig neutral med benämningar som Bakgatan som uppfattas som mer negativt laddat och Årummet som känns mer positivt. Även de bilder jag har använt mig av från en solig septemberdag är långt ifrån neutrala och särskilt bilden på Gurkparken är tagen ur en väldigt gynnsam vinkel som inte är helt representativ

för hur parken upplevs. Jag vet dock inte hur jag generellt skulle ha gjort detta på ett bättre sätt för, som Lena Steffner (2009) konstaterar, sporrar det tankarna att få en bild och ett namn på den plats som man ska kommentera. Över lag har nog åtminstone de som har tagit sig tid att skriva sina svar en åsikt om platsen sedan tidigare.

Även ordningen i vilken de olika områdena dök upp var medvetet från min sida. De platser som jag var mest intresserad av och som jag antog att folk skulle ha mycket åsikter om kom först för att göra det mer sannolikt att deltagarna skulle svara på dessa. Ett fåtal slutade svara efter några frågor men de flesta gick igenom alla områden. Det kan dock ha påverkat resultatet genom att folk har tappat intresset efter några områden och inte gett de sista platserna lika mycket eftertanke.

Enkätens uppdelning av centrum i olika områden kan också diskuteras. Min första tanke när jag kom fram till att jag ville göra en webbenkät var att låta de som svarade markera ut platser på en karta där de kunde kommentera vad de tyckte var bra eller dåligt. Jag hittade inget bra sätt att lösa detta digitalt utan att konstruera något själv eller använda mig av en betaltjänst, vilket jag ville undvika. Nu blev det istället en undersökning färgad av hur jag upplevde centrum vilket jag ändå menar var något positivt. Områden som kanske inte skulle ha blivit påtänka tvingades deltagarna nu att ta ställning till. Och i och med att jag kombinerade enkäten med att vara ute och prata med folk och lyssna på kommunens dialog fick jag även reda på mycket som jag skulle ha missat med enbart enkäten. På så sätt så blev dialogerna bra komplement till varandra. Om jag hade fått göra om dialogen med det jag vet nu så skulle jag ha börjat från andra hållet. Det vill säga, först prata fritt kring ett flygfoto över centrum om vilka platser som faktiskt används och därefter göra en indelning i olika områden för en enkät. På så sätt tror jag att jag hade kunnat få ut ännu mer information om platserna som ungdomarna faktiskt använder.

Jag önskar även att jag lagt till frågor om hur ungdomarna använder de olika platserna idag samt mer övergripande vad de saknar i Söderhamn eller i centrum. Även att låta dem beskriva Söderhamns identitet i tre ord hade varit intressant för att få en helhetsbild.

VILKA HAR SVARAT?

Både Liebergs (1992) och Anderssons (2002) avhandlingar visar att det finns ett samband mellan bland annat klassbakgrund, ålder, kön och föreningsaktivitet och hur ungdomar tar sig an sin utemiljö. I Lotta Svenssons (2006) avhandling är detta faktorer som även påverkar hur ungdomarna tänkte kring att flytta eller stanna i Söderhamn. I den enkätundersökning jag genomförde valde jag att enbart ta med ålder och könstillhörighet för att göra det så enkelt som möjligt vilket gör att jag på inga sätt har tillräckligt med kunskap eller material för att göra någon form av kategorisering av ungdomarna i Söderhamn. Men jag anser ändå att det är viktigt att vara medveten om att även de andra faktorerna påverkar hur ungdomarna ser på centrum och att de som har valt att svara på enkäten och på mina frågor antagligen inte kan representera alla ungdomar i staden. I kommunens medborgardialog talade de enbart med elevrådsrepresentanter vilket sannolikt utgör en väldigt begränsad urvalsgrupp av skolornas elever då valet att sitta i ett elevråd, särskilt i gymnasiet, ofta är ett ambitiöst åtagande. Även om min dialog hade en bredare målgrupp så är det inga garantier för att jag har fått mer representativa svar. Då jag valde att göra ett bekvämlighetsurval är det heller inte möjligt att se vilka som valde att inte svara. Bland de som jag direkt frågade på busshållplatserna och i A-huset var det flera, särskilt äldre tonårsskillar, som inte ville svara på mina frågor eller på enkäten. Och en del av de ungdomar som jag pratade med på busshållplatserna kände även att de inte hade något att säga om centrum då de inte brukade vistas där så ofta utan höll sig till de mindre orter där de bodde. Kanske hade jag fått andra svar om

jag hade fokuserat på andra ungdomar än enbart de vid bussen och på fritidsgården.

Vid dialogerna på busshållplatserna upptäckte jag även att en hel del av de jag pratade med inte kunde svenska. Söderhamns kommun tar emot förhållandevis många asylsökande vilket jag inte hade haft i åtanke när jag utformade enkäten. Deras åsikter finns därför antagligen inte representerade i min undersökning.

VAD KUNDE JAG HA GJORT MER?

Nu i efterhand ser jag att jag skulle ha kunnat göra mycket mer för att få in svar. Dels kunde jag ha lagt mer tid på att gå runt och prata med folk i staden och dels kunde jag ha ansträngt mig ännu mer för att få kontakt med olika intressegrupper såsom idrottsföreningar, Söderhamn hardcore eller andra organisationer. Min tanke från början var att rikta mig till en så bred målgrupp som möjligt men jag inser nu att det dels inte finns några riktigt neutrala kanaler att sprida en enkät genom och dels kräver vissa svar att man aktivt söker upp de man vill ha svar från, annars riskerar man att det blir samma personer som alltid svarar på denna typ av enkäter som svarar. Ett tips jag fick från fältarbetarna och från mina samtal i A-huset var att anstränga mig och jaga in svar personligen. Enligt dem var det dessutom mer sannolikt att få in svar om de som svarade kunde få något för det. En idé som de hade som skulle ha varit intressant att pröva var att hålla till i skolorna med enkäten lättillgänglig på en dator och erbjuda en kopp kaffe som belöning för att svara. Det hade sannolikt varit en effektiv metod för att locka in fler svar från en bredare målgrupp. Men med tanke på de tillstånd och logistik som skulle krävas ansåg jag att jag fick begränsa mig.

Medborgardialogen har tagit mycket tid och energi i detta arbete men det är också den del som har varit mest intressant och energigivande. Jag är positivt överaskad av mängden skriftliga svar som jag har fått in. Det finns många tankar, idéer och åsikter, positiva som negativa om centrum. Jag ser ett stort värde i att basera och förankra stora

projekt bland medborgarna på detta sett. En enkät är ett relativt enkelt sätt att få delta i sin stads utveckling, att bli uppmärksammas på att något är i görningen och att få känslan av att kommunen bryr sig om vad man har att säga. Det finns även pengar att spara genom att låta medborgarnas åsikter styra var punktinsatser har störst effekt och genom att hitta de platser där medborgarnas egna kreativitet och intressen kan främjas.

Ser man till Sherry Arnsteins (1969) steg för medborgarinflytande finns det betydligt mer man kan göra för att öka ungdomarnas inflytande ytterligare. De flesta åtgärder ligger dock utom räckhåll för ett teoretiskt examensarbets tid och resurser. Och i en verklig planeringssituation är det sannolikt inte önskvärt att ge en åldersgrupp allt för mycket makt över utformningen av ett helt centrumområde. Men åtgärder som skulle kunna placera processen högre upp på stegen är att sammarbeta med en del av ungdomarna längre i processen, att låta dem vara med och fatta avgörande beslut eller, som i exemplet med Rosens röda matta, själva undersöka hur de skulle kunna använda platserna.

GESTALTNINGEN

Dialogen har varit ett utmärkt redskap för att kartlägga stadens bättre och sämre sidor och för att ge uppslag för olika typer av funktioner som skulle kunna ta plats i det offentliga rummet. Att översätta dessa till ett program för centrum har varit smidigt och inspirerande. Genom programmet illustreras hur en plats kan gestaltas på en mängd olika sätt och ändå fylla samma funktion. Programet har ett starkt fokus på hur man skulle kunna få människor att interagera med platserna och därmed fylla dem med mening. Projektet med Rosens röda matta i Malmö (Björnson 2013) är ett exempel på hur man kan ta medborgardialogen ett steg längre genom att låta ungdomar anordna evenemang för att undersöka i fullskala vilka aktiviteter som skulle kunna höra hemma i stadsdelens offentliga rum. Detta är ett engagerande och interaktivt sätt att

se på stadsplaneringen. I mina programförslag har jag använt denna tanke om fullskaleprojekt för att visa i teorin hur man skulle kunna ge en plats funktion och karaktär genom att uppmana invånarna att ta den i besittning och själva utgöra den förändring som utvecklar staden. Det skulle dock vara intressant att genomföra ett liknande fullskaleprojekt med ungdomar och se vad resultatet skulle bli för gestaltningen.

I gestaltningsfasen för Köpmantorget har dialogresultatet fungerat som en ram inom vilken jag har utformat min gestaltning. Med det underlag som mina förstudier gav skulle man ha kunnat hitta en mängd lösningar på Köpmantrogets gestaltning för att integrera platsens funktioner med ungdomars behov och idéer om hur den offentliga miljön kan användas. Gestaltningsförslaget ska därför inte ses som en absolut sanning utan som ett exempel på hur man skulle kunna översätta ungdomarnas tankar och åsikter i fysisk form. Om programarbetet var smidigt och inspirerande så var gestaltningsarbetet det motsatta för mig i detta projekt. Trots metervis med skisspapper, modellarbeten, inspirationsbilder och försöka att tänka om och pröva nya idéer i plan och perspektiv upplever jag att jag inte riktigt har hittat fram till en gestaltning som gör arbetet rättvisa. Funktionerna finns där men formmässigt är det spretigt och svagt.

En av de svårigheter jag hade var att hitta en balans mellan en flexibel yta och en behaglig rumslighet. Valet att få in en lika stor mängd parkeringsplatser som finns där idag utgjorde en begränsning som jag hade svårt att hitta en fungerande kreativ lösning på. Kanske borde jag ha försökt bortse från parkeringsutrymmet och fokuserat på en enhetlig gestaltning först och anpassat parkeringarna efter det. Går jag tillbaka till mina tidiga skisser är bilutrymmet redan där något som har tagit stor plats och påverkat mina tankebanor. Möjligen har det varit hämmande för gestaltningsarbetet då jag trots eftersökningar saknar inspirerande lösningar på hur tydliga parkeringsytor kan utformas.

LANDSKAPSARKITEKTUR SOM PROBLEMLÖSNING FÖR EN KRYMPANDE STAD

I en stad där mycket av det gamla försvinner och läggs ner är det viktigt att göra något nytt, att visa att man inte enbart existerar i förhållande till sin historia utan att man fortlever, förändras och förnyas med tiden. Även om mycket av detta arbete måste ske genom sociala kontakter, arbetsmöjligheter och över lag en attitydförändring så är även den fysiska miljön en viktig pusselbit. Platsen är helt enkelt viktig för identiteten. För att diskutera hur det förslag som jag har producerat skulle kunna påverka Söderhamn har jag tagit hjälp av de fem punkter som Anna Modigh (2009) summerar som viktiga i sin uppsats.

Samarbeten och utbyten med omvärlden ger ny energi – Denna punkt berör främst samarbeten i form av utbildning eller samhällsservice men även det offentliga rummet kan öppna upp för samarbete och utbyte. I mitt förslag tillgodoses detta genom att se till att det finns utrymme för de stora evenemang och nischade scener som lockar besökare till staden för att utbyta erfarenheter med invånare med likande intressen. Förslaget främjar även faktiska utbyten med omvärlden i form av till exempel gatukonst eller stadsodling i det offentliga rummet.

Underlätta för fritidsaktiviteter – Söderhamn har ett starkt föreningsliv som rymmer fritidsaktiviteter inom både idrott och kultur, särskilt för de unga. I mitt förslag har jag lyft fram några av dessa intressen i det offentliga rummet. Gatukonst, utrymme för skateboard och träningsformer såsom parkour och möjligheten att koppla in sin egen musik i ljudlandskapet är exempel på sätt att främja ungdomarnas intressen och göra dem centrala, tillgängliga och synliga för alla. I vanliga fall brukar man anordna denna typ av aktivitetsområden i parker eller städers utkanter men i en stad som Söderhamn där utrymme finns borde man ta möjligheten att lyfta in dessa funktioner i centrum

och göra dem lättillgängliga. Möjliga nackdelar som detta kan medföra är oljud och stök men jag anser att det är problem att föredra framför tomhet och förfall. Kommunens egna satsningar på verksamheterna i Verkstäderna och på de gratis busskorterna för unga är andra exempel på hur man kan arbeta för att underlätta för invånarnas fritidsaktiviteter och på så sätt värna om de sociala kontaktnäten.

Upprätthåll den offentliga miljön – En utgångspunkt för mitt arbete har varit att ytor som upplevs som bortglömda eller ovårdade i stadens centrum måste åtgärdas. Hur en stads centrala delar ser ut påverkar, enligt Anders Johansson (2012), självbilden hos dess invånare. Mitt arbete har identifierat de ytor som är i störst behov av att rustas upp och gett förslag på hur detta skulle kunna göras på ett sätt som samtidigt aktiverar centrum och främjar det sociala livet.

Positiva invånare är de bästa ambassadörerna – I denna punkt ingår att sträva efter att arbeta med invånarna i stadsutvecklingen, inte över deras huvud. Det är viktigt att lägga tid på dialog, och lyssna på vilka behov och önskemål som finns hos befolkningen och på så sätt dra nytta av deras energi och intressen. Kommunikationskanaler såsom facebook kan vara ett enkelt sätt att synliggöra dialogen med invånarna och lyfta in stadsplaneringen i deras vardag.

Glöm inte bort glesbygden – Mitt arbete har enbart fokuserat på de mest centrala delarna i en tätort. Men jag vill hävda att satsningar på centralorten i en avfolkningsbygd är till gagn även för den omkringliggande glesbygden. Ett fungerande centrum med tillgång till stadsliv och samhällsservice underlättar även för livet i de mindre orterna. Mitt förslag har även tagit fasta på bilens roll för livet i stadskärnan. Det är viktigt att främja kollektivtrafikförbindelserna men man bör vara försiktig med att bygga bort allt för mycket av den bilburna landsbygdens smidiga koppling till centrum.

AVSLUTNING

Urbaniseringstrenden och den demografiska utvecklingen håller på att förändra Sveriges städer, liksom de alltid har gjort. Vad som väntar i framtiden är aldrig säkert men att döma av befolkningsutvecklingen de senaste trettio åren är det troligt att många av våra mindre städer kommer att fortsätta att avfolkas. Vi måste vara beredda på detta och vi måste planera för att göra dessa städer till bra platser att leva på för de som stannar kvar och för de som kan tänka sig att återvända. Om en stads största resurs är dess medborgare så måste vi även hitta sätt att engagera dessa i samhällsutvecklingen och dra nytta av det sociala kapital som ryms på orten. Särskilt viktigt är det att lyssna på och aktivt involvera de unga medborgarna, dels för att dra nytta av deras kunskaper om den offentliga miljön men också för att skapa ett förtroende och en delaktighet i stadens framtid.

Med arbetets titel, gräv där du står, som ledord har jag undersökt hur man kan använda sig av unga medborgarnas tankar och åsikter. Bara några veckors aktivt engagemang från min sida gav upphov till väldigt mycket kunskap. Jag har fått svar på mina frågor men framför allt har jag fått upp ögonen för ett komplext problemområde där landskapsarkitektur bara är en liten del av en stor helhet. Och för en komplex metod som kräver mycket energi och eftertanke för att genomföra. Jag anser att dialog är viktigt. Och särskilt viktigt är att föra dialogen på medborgarnas villkor. Men jag har förståelse för att det ofta blir eftersatt då det är tidskrävande och svårhanterligt. Trots det vill jag lyfta fram vikten av samtal, inte enbart som ett planeringsverktyg utan som ett sätt för en kommun att visa att invånarna, och i det här fallet ungdomarna, är viktiga och en självklar del av det som utgör samhället. Att deras intressen värnas och lyfts fram sänder en viktig signal om vem staden egentligen är till för.

REFERENSER

hoppfull
omsorgsfull
kärleksfull
livfull
fridfull
kraftfull
förväntansfull
meningsfull

HURLÄTT ÄR
DET ATT VÄLJA
NÄR
ALKOHOL-
NORMEN
STYR?

Elskåp i Stadsparken

SKRIFTLIGA KÄLLOR

Andersson, B (2002). *Öppna rum: om ungdomarna, staden och det offentliga livet* [Elektronisk]. Institutionen för socialt arbete. Diss. Göteborgs universitet. Göteborg
Tillgänglig: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/15479> [2014-12-04]

Arnstein, S. (1969). A Ladder of Citizen Participation [Elektronisk]. *Journal of the American Planning Association*. Vol. 35 (4), ss. 216-224
Tillgänglig: <https://www.planning.org/pas/memo/2007/mar/pdf/JAPA35No4.pdf> [2015-03-06]

Bjerknes, K. (2013). Almstriden får politiker att backa. *Söderhamns-Kuriren*, 29 juli.
Tillgänglig: <http://www.helahalsingland.se/halsingland/soderhamn/almstriden-far-politiker-att-backa> [2015-02-06]

Björnbom, J. (2014). Här rivs flest lägenheter. *SVT Nyheter*, 8 december.
Tillgänglig: <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/gavledala/har-rivs-flest-lagenheter-1> [2015-02-06]

Björnson, M. (2013). Rosens röda matta: stadsplanering på tjejs villkor. *Plan* [Elektronisk]. 2013(67):5-6, ss. 10-15
Tillgänglig: <http://malmo.se/download/18.1388f79a149845ce3b9fdb/1415270461439/Artikel+i+tidssften+PLAN+om+Rosens+r%C3%B6da+matta+20131215.pdf> [2015-02-06]

Blomdahl, U., Elofsson, S. & Åkesson, M. (2012). *Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret* [Elektronisk]. Stockholm: Stockholms stads idrottsförvaltning
Tillgänglig: <http://www.stockholm.se/idrott/forskning> [2015-02-09]

Boverket (2000). *Unga är också medborgare – om barns och ungdomars inflytande i planeringen*. Karlskrona: Boverket, Stadsmiljöavdelningen

Boverket (2012). *Vision för Sverige 2025* [Elektronisk]. Karlskrona: Boverket.
Tillgänglig: <http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2012/vision-for-sverige-2025.pdf> [2015-02-06]

Ekonomifakta. (2014-10-09). *Söderhamn*.
<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/Oversikt-for-region/?region=2182&compare=0380> [2015-02-11]

Gehl, J. (2003). *Livet mellem husene: udeaktiviteter og udemiljøer*. 5. udg. København: Arkitektens forlag

Isaksson, P (2008). *Gislaved och Söderhamn: konsten att komma igen när storindustrin flyttat ut*. [Elektronisk] Stockholm: Globaliseringsrådet
Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/85/43/b7ee899e.pdf> [2014-09-29]

Johansson, A. (2012). Krympande städer – en fråga för de redan små. I: Johansson, B. (red), *Miljonprogrammet – utveckla eller avveckla?* [Elektronisk]. Stockholm: Forskningsrådet Formas, ss. 195-207.
Tillgänglig: http://www.formas.se/PageFiles/3678/Miljonprogrammet_Formas_Fokuserar.pdf [2014-09-16]

Lagumdžija, N. (2013) *Att aktivt involvera ungdomar i gestaltningsprocessen - med interaktiv mobilteknik som verktyg för medborgardialog, exemplet Västerholmsstråket, Skärholmen* [Elektronisk]. Sveriges lantbruksuniversitet. Landskapsarkitektprogrammet.
Tillgänglig: http://stud.epsilon.slu.se/6334/1/lagumdžija_n_131220.pdf [2014-10-20]

Lieberg, M. (1992). *Att ta staden i besittning: om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*. Diss. Lund : Univ.

Lynch, K (1960). *The image of the city*. Cambridge [Mass.]: M.I.T. Press & Harvard Univ. Press

Modigh, A. (2009). *Planering i stagnerande orter* [Elektronisk]. Blekinge tekniska högskola. Magisterprogrammet i fysisk planering.
Tillgänglig: [http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/54fa35527907730ac1257641006964ea/\\$file/Planering_i_stagnerande_orter_Anna_Modigh.pdf](http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/54fa35527907730ac1257641006964ea/$file/Planering_i_stagnerande_orter_Anna_Modigh.pdf) [2014-09-16]

No Limit (2015-01-28). *This is No Limit*.
Tillgänglig: http://nolimitboras.com/?page_id=131 [2015-02-09]

Samuelsson, J. (2002). Industrieriets födelse. *Historisk tidskrift* [Elektronisk]. 2002(122):2, ss. 333-341
Tillgänglig: http://www.historisktidskrift.se/fulltext/2002-2/pdf/HT_2002-2_333-341_samuelsson.pdf [2015-02-06]

SCB Statistiska centralbyrån (2014a). *Statistikdatabasen: Befolkning: Befolkningsstatistik: Folkmängd: Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. År 1968 - 2013*. [Elektronisk]. SCB.
Tillgänglig: http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/BefolkningNy/table/tableViewLayout1/?rxid=59c8b7f3-d2a6-4a23-9679-474e70583650 [2014-10-07]

SCB Statistiska centralbyrån (2014b). *Statistikdatabasen: Befolkning: Befolkningsstatistik: Folkmängd: Folkmängden per tätort med äldre och ändrade namn på tätorter. Vart femte år 1960 - 1980* [Elektronisk]. SCB.
Tillgänglig: http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/FolkmandTatortH/table/tableViewLayout1/?rxid=2f22a6b0-0829-452f-be14-174c51fea455 [2014-10-07]

SCB Statistiska centralbyrån (2014c). *Statistikdatabasen: Befolkning: Befolkningsstatistik: Folkmängd: Folkmängden per tätort. Vart femte år 1990 - 2010*. [Elektronisk]. SCB.
Tillgänglig: http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/FolkmandTatort/?rxid=2af5a025-655f-447d-a29d-b16a0fa137f2 [2014-10-07]

Shamnska - Traversen. (2014-08-17). *Söderhamn BBQ Battle & F.I.A.R.I 2014*. <https://www.facebook.com/events/1439274336355671> [2015-02-11]

Steffner, L. (2009). *Värdering av stadsmiljöer: en metod att mäta upplevelse*. [Elektronisk] Diss. Lund : Lunds universitet
Tillgänglig: <http://www.lu.se/lup/publication/1466064> [2014-10-20]

Svensson, L. (2006). *Vinna och försvinna?: drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter* [Elektronisk]. Diss. Linköping : Linköpings universitet
Tillgänglig: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:21857/FULLTEXT01.pdf> [2015-02-06]

Söderhamns kommun. (2002). *Konst – i Söderhamns kommun. Kulturavdelningen Söderhamns kommun*. [Broschyr]
Tillgänglig: <http://www.soderhamn.se/download/18.7d171384133d1a23cb780001849/1384395685772/KonstBroschyr.pdf> [2014-10-31]

Söderhamns kommun. (2013-10-08). *Projekt centrumutveckling 2013 – 2015*. <http://www.soderhamn.se/kommunochpolitik/utvecklingsprojekt/centrumutveckling.106.136135f613f3262372e1d7.html> [2014-09-29]

Söderhamns kommun. (2014-07-01). *Söderhamns kommuns historia*. <http://www.soderhamn.se/upplevaochgora/omsoderhamn/historia.4.7d9f35391181509ed33800010510.html> [2014-09-16]

Söderhamns kommun. (2014-09-25). *CFL – Centrum för flexibelt lärande*. <http://www.soderhamn.se/utbildningochbarnomsorg/vuxnaslarandecfl.4.10f07fba1165f3a0368800045249.html> [2014-10-31]

Söderhamns kommun. (2014-10-13). *Evenemang*. <http://www.soderhamn.se/upplevaochgora/evenemang.4.690f4f5b113b4faccf9800037169.html> [2015-02-11]

Söderhamns kommun. (2015-01-30). *Utbildning och barnomsorg i Söderhamn. Kreativitet i världsklass*. <http://www.soderhamn.se/utbildningochbarnomsorg.4.10f07fba1165f3a0368800068888.html> [2015-02-10]

Söderhamn pride. (u.å.). *Söderhamn pride*. <http://www.soderhamnpride.se/> [2015-02-11]

Trost, J. (2007). *Enkätboken*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur

Ungdomslyftet (u.å.) <http://www.ungdomslyftet.se/> [2014-09-29]

X-trafik (u.å.) *Fri kollektivtrafik för ungdomar kan skapa hållbara resemonster*. <http://www.x-trafik.se/Content/36703/utredning%20ung%20i%20soderhamn.pdf> [2015-02-06]

MUNTILGA KÄLLOR

Eva Widergren, samhällsplanerare, Söderhamns kommun.
Telefonsamtal (09-10-2014 kl. 11.55-12.20)

Marcus Häggström, ungdomssamordnare, Söderhamns kommun.
Samtal (10-10-2014 kl. 11.30-12.15)

BILDKÄLLOR

KARTOR

© Lantmäteriet, i2014/764

Eniro/© Lantmäteriet, i2012/901

SWE-Map Kommuner2007.svg, (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SWE-Map_Kommuner2007.svg) av Lokal_Profil CC BY-SA 2.5

SWE-Map Rike.svg, (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:SWE-Map_Rike.svg) av Lokal_Profil CC BY-SA 2.5

Söderhamns kommun

IKONER

Freepik, (www.flaticon.com) CC BY 3.0

BILDER

_DSC8865.NEF (<https://www.flickr.com/photos/johanneslundberg/6056268109>) av Johannes Lundberg CC BY-NC 2.0

Autumn leaves - Rowan (<https://www.flickr.com/photos/blondinrikard/10242439946>) av Blondinrikard Fröberg CC BY 2.0

Blacksås, Hälsingland (<https://www.flickr.com/photos/netzanette/8356647947/in/set-72157632461829680>) av netzanette CC BY-NC 2.0

Jan Johansson 3.jpg (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Johansson_3.jpg#filelinks) av Heptagon-Anders CC BY-SA 3.0

Larsängsviken (<https://www.flickr.com/photos/netzanette/8116392137>) av netzanette CC BY-NC 2.0

Prunus sargentii (Moscow) 03.JPG ([http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prunus_sargentii_\(Moscow\)_03.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Prunus_sargentii_(Moscow)_03.JPG)) av Kor!An CC BY-SA 3.0

Sargent Cherry (<https://www.flickr.com/photos/kewonflickr/6189661348>) av Kew on Flickr CC BY-NC-SA 2.0

SoFo (<https://www.flickr.com/photos/yukino/9639479856>) av Yukino Miyazawa CC BY-NC-SA 2.0

Spring_01 (<https://www.flickr.com/photos/barbro2009/6990210970>) av Barbro Björnemalm CC BY-NC-SA 2.0

Stockholm (<https://www.flickr.com/photos/loungerie/15874796728>) av Emiliano CC BY-NC-SA 2.0

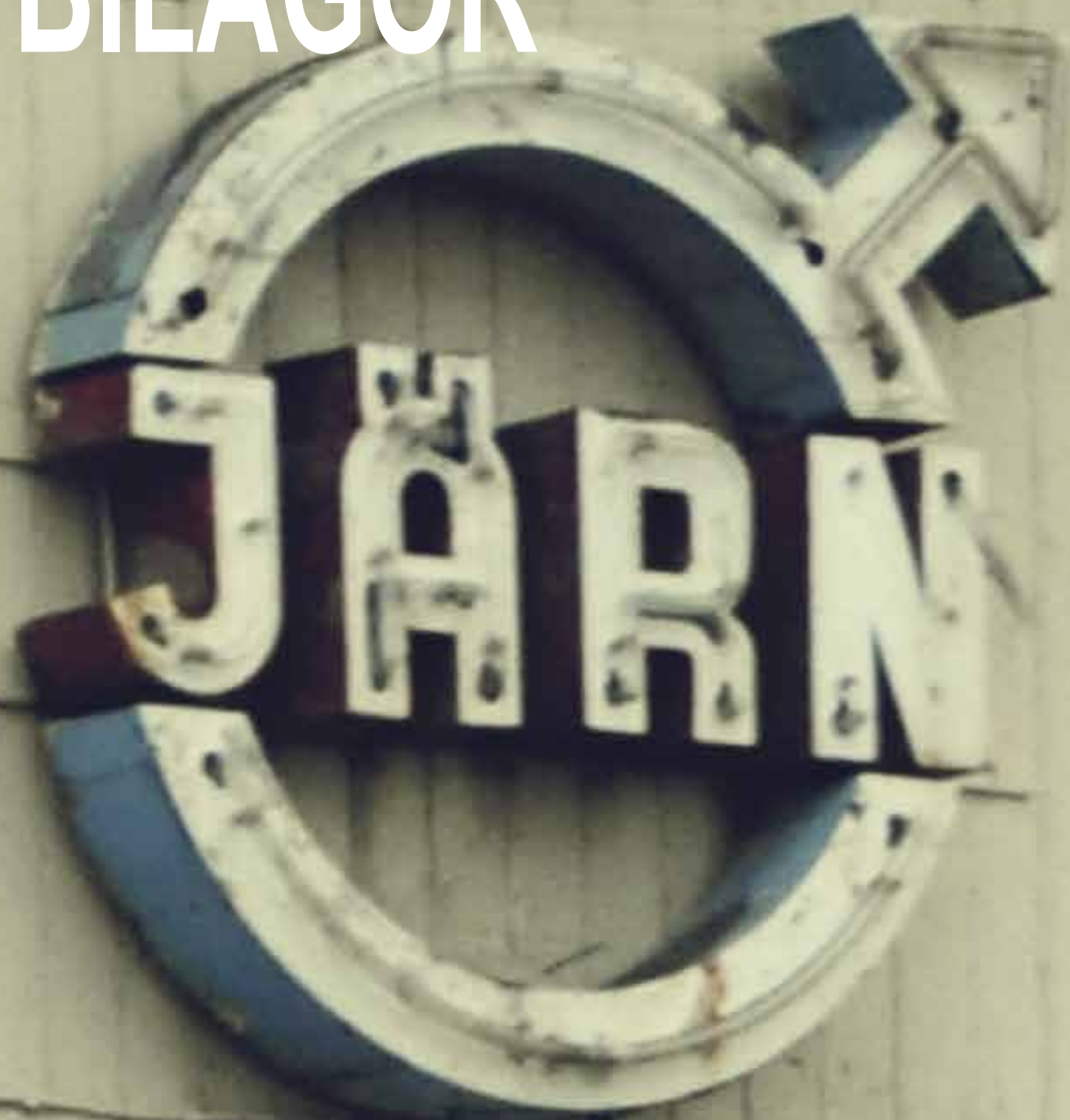
SKALGUBBAR

Immediate entourage (<http://www.immediateentourage.com/>)

Escalalatina (<http://www.escalalatina.com/#!apoyanos/cfvg>) av Color de Rosa

Skalgubbar (www.skalgubbar.se) av Teodor Javanaud Emdén

BILAGOR

Detalj på magasinbyggnad vid Söderhamnsån

BILAGA 1 - WEBBENKÄTEN

BILAGA 2 - SAMMANSTÄLLNING AV UNGDOMARNAS ENKÄTSVAR

I den fullständiga sammanställningen av ungdomarnas svar redovisas alla åsiktsfrågor i diagramform och från de öppna frågorna har jag plockat ut nyckelord eller nyckelfraser. Ju fler gånger ett liknande ord eller fras nämns i de öppna svaren desto större typsnitt har jag använt för att ge en lättöverskådlig bild av varje plats. Alla svar är citerade ordagrant, inklusive stavfel.

BILAGA 3 - TIDNINGSARTIKEL I SÖDERHAMNS-KURIREN

BILAGA 4 - SAMTLIGA ENKÄTSVAR SORTERADE EFTER FÖDELSEÅR

Vad tycker du om Söderhamns centrum?

Vilka planer finns det att hänga på i centrum? Stadens främsta ansvar? Var känner du dig trygg ute på en arbetsdag?

Jag ser vill mitt samarbete i landskapsutveckling och så ta fram ett förslag på hur Söderhamns centrum ska se ut om några år. Jag behöver därför en experthjälp på hur det ser ut om några år i Söderhamns centrum och vad du vill se om några år i centrum. Jag är främst ute efter åsikter från ungdomar mellan 13 och 25 år men alla som har tillit till här och vill tycka till är välkomna att tycka i enkäten, barn och pensionärer!

Mitt projekt görs i samarbete med Söderhamns kommun och resultatet från enkäten kommer att vara till nytta i deras pågående arbete med att ta fram ett program för att utveckla centrum.

Du behöver inte tycka till om alla platser eller svara på alla frågor i enkäten men all information du har om ge är värdefull och hjälper mig mycket i designprocessen!

Tusen tack!

/Anna

Läs mer om Söderhamns centrumutvecklingsprojekt här:
www.soderhamns.se/kommunochkultur/utveckling/centrumutveckling.htm

* Required

Födelseår *

Könsidentitet *

☐ Kvinna

☐ Man

☐ Annat

1. Jazzparken

Hur ofta vistas du här?

☐ Aldrig

☐ Några gånger om året

☐ Varje månad

☐ Varje vecka

☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Pol ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Örugg ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

2. Bakgatan

Hur ofta vistas du här?

☐ Aldrig

☐ Några gånger om året

☐ Varje månad

☐ Varje vecka

☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Pol ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Örugg ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

3. Gågatan

Hur ofta vistas du här?

☐ Aldrig

☐ Några gånger om året

☐ Varje månad

☐ Varje vecka

☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Pol ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Örugg ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

4. Köpmantorget

Hur ofta vistas du här?

☐ Aldrig

☐ Några gånger om året

☐ Varje månad

☐ Varje vecka

☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Pol ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Örugg ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

5. Stadsparken

Hur ofta vistas du här?

- ☐ Aldrig
☐ Några gånger om året
☐ Varje månad
☐ Varje vecka
☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Ful ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Otrygg ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

6. Gårkparken

Hur ofta vistas du här?

- ☐ Aldrig
☐ Några gånger om året
☐ Varje månad
☐ Varje vecka
☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Ful ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Otrygg ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

7. Årummet

Hur ofta vistas du här?

- ☐ Aldrig
☐ Några gånger om året
☐ Varje månad
☐ Varje vecka
☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Ful ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Otrygg ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

8. Strykjärnsparken

Hur ofta vistas du här?

- ☐ Aldrig
☐ Några gånger om året
☐ Varje månad
☐ Varje vecka
☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Ful ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Otrygg ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

9. Gamla stationsområdet

Hur ofta vistas du här?

- ☐ Aldrig
☐ Några gånger om året
☐ Varje månad
☐ Varje vecka
☐ Varje dag

Vad tycker du om platsen?

1 2 3 4 5

Tråkig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Spännande

1 2 3 4 5

Ful ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Vacker

1 2 3 4 5

Otrygg ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Trygg

Jag gillar den här platsen för...

Jag ogillar den här platsen för...

Här önskar jag att jag kunde...

Har jag nämnt något? Finns det andra platser i centrum som du brukar använda?

Tack för hjälpen!

Alltså
Landskapsarkitektkontoret
Sveriges Lantbruksuniversitet, Öppala

Mail: andreas@landstus.se

Feedback

Never submit passwords through Google Forms.

Powered by
Google Forms

This content created and published by Google.
[Report abuse](#) · [Terms of Service](#) · [Additional Terms](#)

JAZZPARKEN

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Annorlunda, Meditativ, Vacker, Intressant idé, Fin, Kreativ, Läget

“Annorlunda, meditativ, vacker” Kvinna -88

“Det är en intressant idé med hålen som lyser men väldigt dåligt utfört när det är det enda spm finns i parken. Och dom fingerar inte ens längre.” Kvinna -91

”att den har ett ganska bra läge i stan” Man -92

“Den är fin, kreativ” Kvinna -97

“Gillar inte den här platsen” Kvinna -98

”Den är väl lite annorlunda.” Kvinna -98

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Tråkig, Dåligt utförd, Belysningen fungerar inte, Ful, Nära vägen,

Inga sittplatser, Inga möjligheter att vistas där,

Ingen funktion,

Avskild, Hålls inte efter, Sned, För öppen, Bortkastad

”Ofunktionell, ingen sällskapsplats.” Kvinna -88

“Hålls inte efter som den ska” Kvinna -88

“Den fyller ingen funktion” Kvinna -88

“Den är intetsägande” Kvinna -89

“den är inte fin. det finns inget att göra. ingenstans att sitta” Kvinna -90

“Dåligt utförd. En park utan plats sittplats eller möjlighet att vistas där. Som ett stort betongkonstverk de kallar park.” Kvinna -91

“Den är ful och behöver åtminstone underhållas.” Kvinna -90

“För hur den blev efter man gjorde om den” Man -91

“inga sevärdigheter” Man -91

“att konstverket inte faller mig i smaken” Man -92

” ... att den är helt värdelös. Jag har aldrig någonsin sett eller hört någon som gått dit för att beundra något.” Kvinna -93

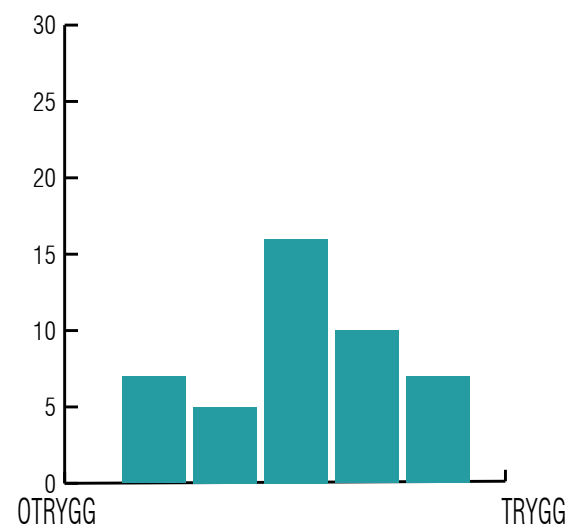
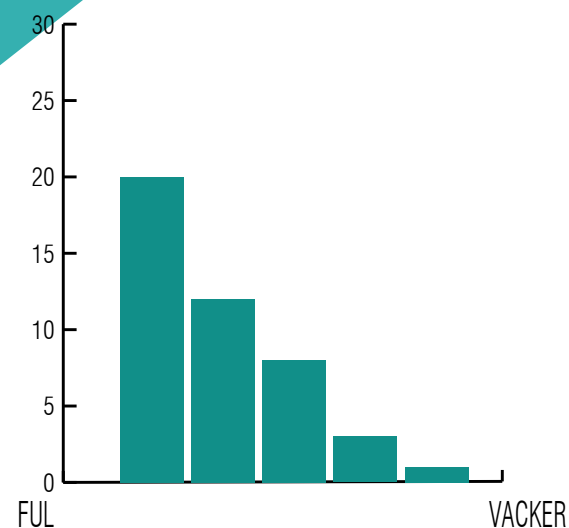
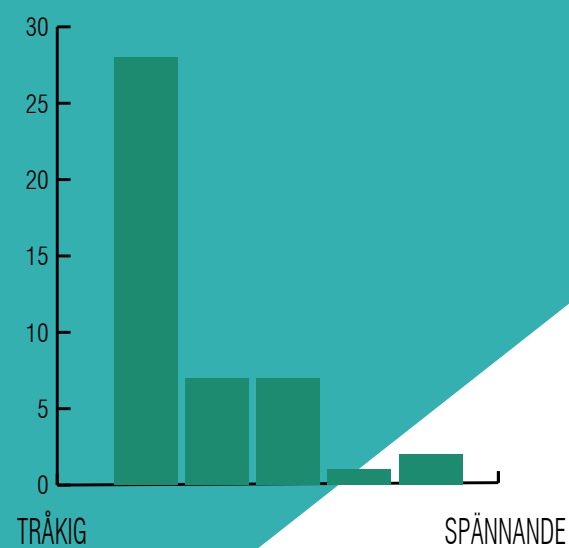
”Den är ful och ligger dumt till.” Kvinna -94

”bortkastad” Man -94

“Den har ingen mening nu när man inte ens kan se genom glasen över hålen samt att det inte finns platser att sitta” Kvinna -95

“man kan inte riktigt hänga där, finns ju inga bord eller nått liknande.” Man -95

“Det finns ingenting att göra där. Det finns inte ens bänkar och platsen e ju helt sne och

alldeles för öppen” Kvinna -96

“lite tråkig, det finns ingen stans man kan sitta och det “fina” är liksom under marken å man springer ju inte runt och kollar ner i hålen som när man var liten..” Kvinna -97

“Att platsen suger bror” Kvinna -98

“Det finns inget att göra och den är oattraherande. Den ligger nära vägen och känns väldigt avskild.” Kvinna -98

“Den är trist” Man -99

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Något finare att kolla på, En scen, Mysigare, Minnesmärke för

Jan Johansson (och andra musikaliska profiler), Någonstans

att sitta, Mer belysning,

“se något bättre där” Kvinna -88

“Göra omgivningen mysigare och mer välkomnande” Kvinna -89

“sitta ner som i andra parker” Kvinna -90

“Anlägga en park med gräs och en staty på Jan Johansson samt kanske på något sätt uppmärksamma några andra musikaliska profiler från kommunen.” Kvinna -90

“Få upp en scen. Att tack vare lutningen kunde alla sitta/stå och ändå se scenen.” Kvinna -91

“höra Jan Johanssons verk ur träden/marken, och kanske kunna sitta eller ligga” Man -92

“ha någon stans att sitta och ha något fint att kolla på” Kvinna -95

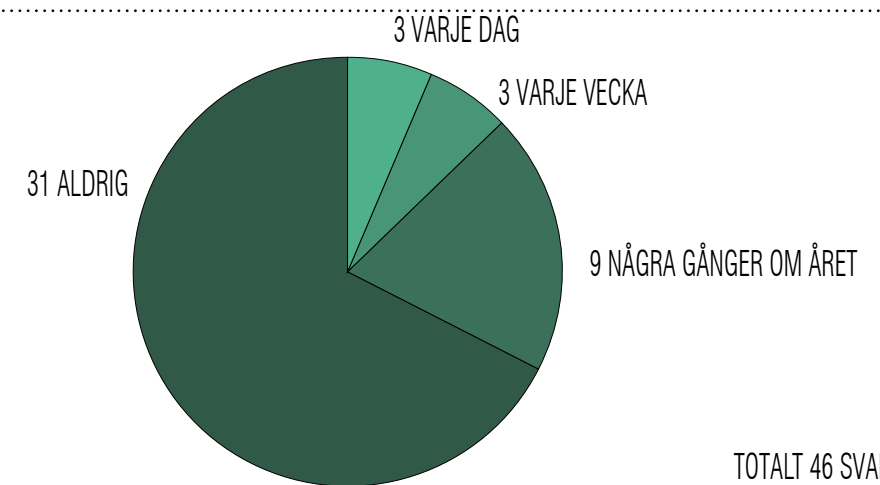
“Lite bord som man kan sitta vid.” Man -95

“göra det lite mer privat, sätta upp nå mot vägarna, lite labyrint känsla och sätta upp sittplatser” Kvinna -97

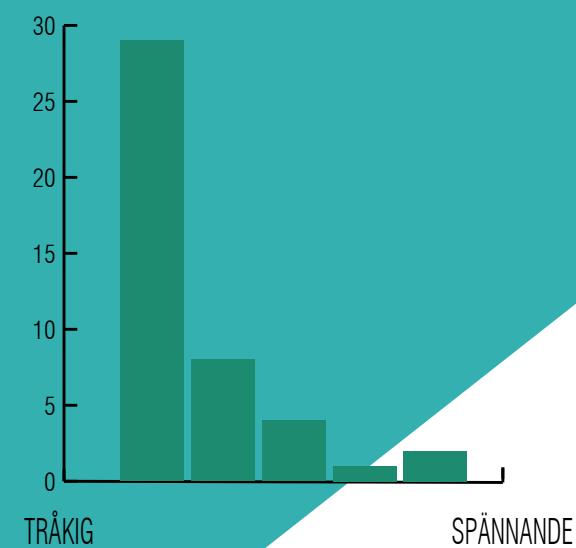
“Göra allt som man inte kan göra här. Det finns inga ungdomsfester på helgerna som tranan osv och det finns knappt några affärer här” Kvinna -98

“Sätta dit mer belysning och åtminstone göra platsen något trivsammare.” Kvinna -98

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

BAKGATAN

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Bra genväg

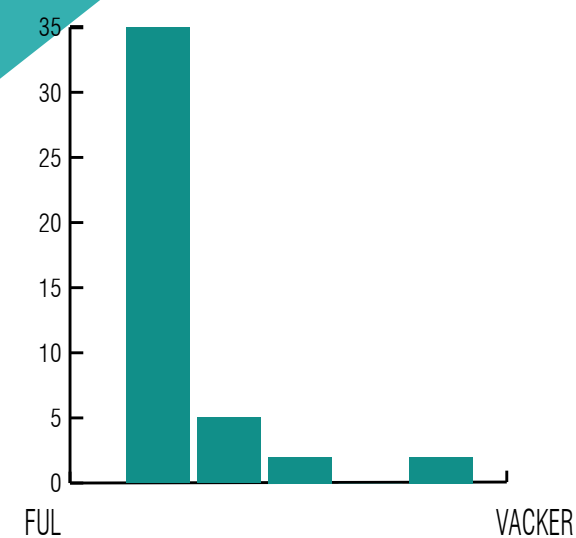
“Den var en bra genväg ibland när min buss gick från Källgatan.” Kvinna -90

“det gör jag inte” Kvinna -97

”Det är en bra alternativ väg när man ska t.ex från bussen in mot centrum och ej vill gå genom staden” Kvinna -95

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Lång, Läskig/otrygg, Missbrukare, Luktar illa, Förfaller, Avskild, Ful,

Mörk, Äcklig, Tråkig/inget som lockar, Tom

”Otrygg och mörk.” Kvinna -88

“Läskigbakgata. Delen mot Furanhuset känns mer trygg i och med fler folk och mer öppet.” Kvinna -88

“Den känns otrygg “ Kvinna -88

“Känns som en plats i centrum där det skulle kunna hända nått hemskt eftersom det är så mörkt och avskilt” Kvinna -89

“det finns inget som lockar här” Kvinna -90

“Luktar illa, urin, framförallt” Kvinna -90

“Fulla människor, hänger där.” Man -91

“Hemskt otrygg. Typisk plats man blir rånad, våldtagen eller mördad på. I alla fall på film.” Kvinna -91

“Ingen belysning“ Man -92

“Det är en väg på en bakgata. Vad finns det att gilla?” Man -92

”Det känns inte som en trygg plats för den ligger bakom staden och är ofta helt tom.” Kvinna -94

“Mörk och ett ställe som förfaller utan att någon lägger energiintag på förbättring av området” Kvinna -95

“Här knarkar man bara.” Annan -95

“Äcklig håla där det samlas folk.” Man -95

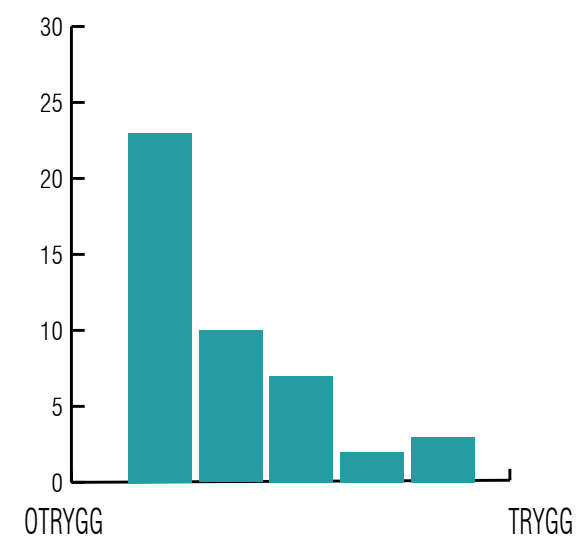
”Jag tycker den är lite ofräsch och ofta mycket skumt folk där” Kvinna -95

“För många pundare där” Kvinna -96

“den är tråkig och lång, ser halvdött ut lite zombie apokalypstider typ...” Kvinna -97

“Den känns osäkert att gå där själv, speciellt när det är sent på kvällen.” Kvinna -98

“Den känns otrygg och avskild. Läskigt att gå där ensam, dag som natt.” Kvinna -98

“Ful och många konstiga filurer som rör sig här” Man -99

“Det är massa fullgubbar där” Kvinna -02

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Bättre belysning, Se något annat, Undvika att folk urinerar, Skölja av gatan, Onödigt att satsa eftersom det bara finns parkering, Grafittimålade väggar, Stoppa knarket, Färg, Ljus konstinstallation, Fräscha till

”Få upp mer belysning” Kvinna -88

“se något annat,” Kvinna -90

“Undvika att folk urinerar där genom bättre belysning samt skölja av gatan lite då och då. Eftersom det inte finns mer än garage där är det svårt och kanske onödigt att jobba mer med den gatan.” Kvinna -90

“Se en ljus konstinstallation längs väggarna” Man -92

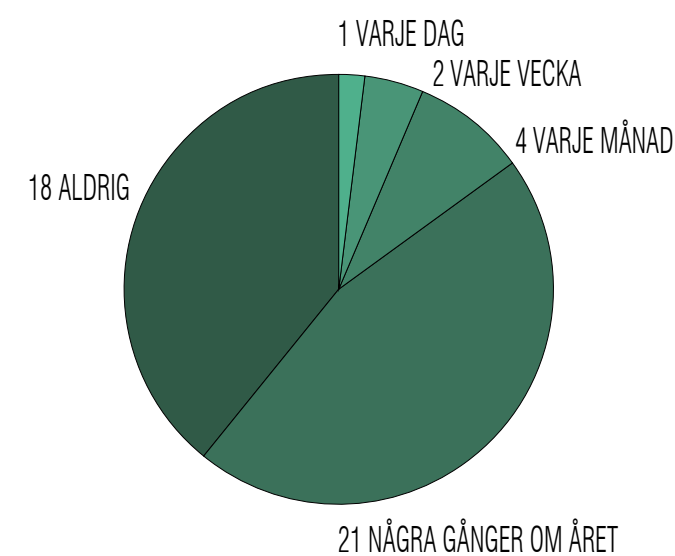
“STOPPA KNARKET” Annan -95

”På något sätt “fräscha till” och göra det med tryggt att gå där” Kvinna -95

“kanske ha grafittimålade väggar :)” Kvinna -97

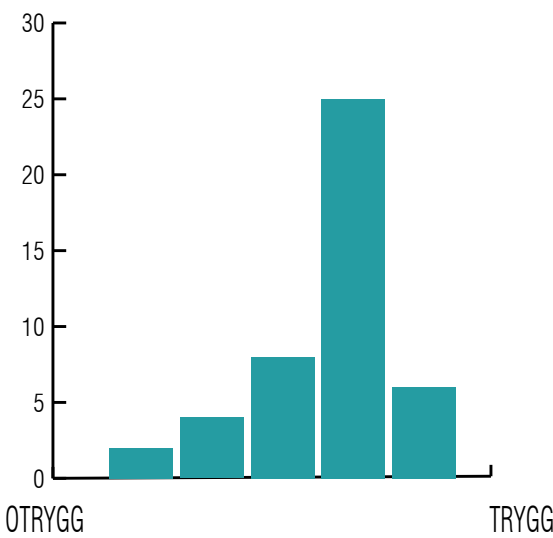
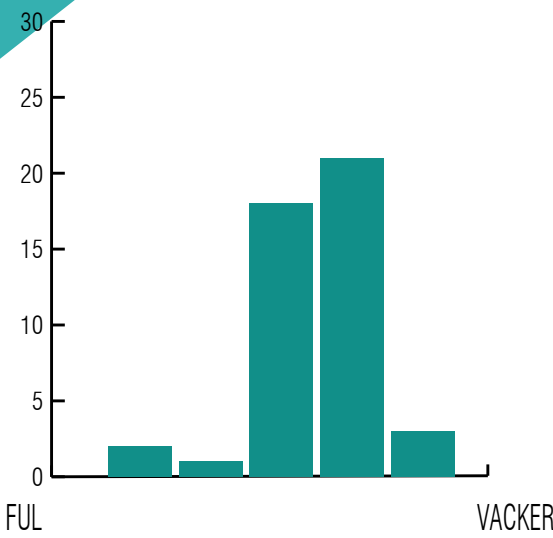
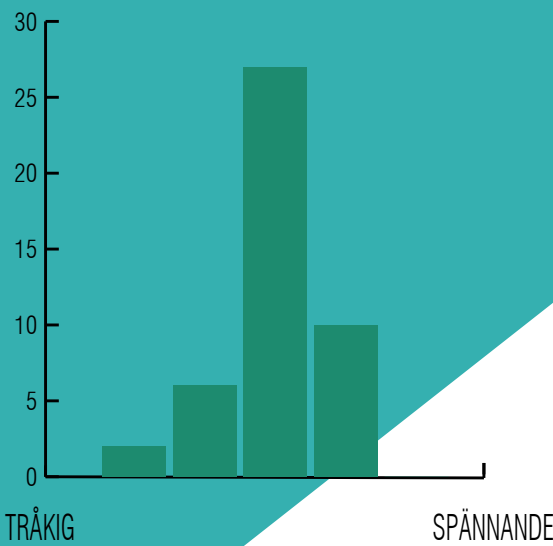
“Få lite färg och belysning.” Kvinna -98

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 46 SVARANDE

GÅGATAN

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Småmysigt, **Livfull**, Blandat gammalt och nytt, Julbelysning, Vackert

Träden, lagd sten, Cykelställ, Öppna ytor, Sommarblommor, Affärer, Belysning, Fin, Min hemgata, Affärer

“vackert lagd sten, bra med cykelställ på jämna avstånd.” Kvinna -88

“Det är här folket finns!” Kvinna -88

“Gatan är öppen och fin. Fina blommor om sommaren och ljusslingor om vintern”

Kvinna -89

“det ändå finns saker här att göra” Kvinna -90

“Platsen där det händer!” Kvinna -90

“Det är en rätt livfull del av stan” Kvinna -91

“Belysning, träd mm” Man -92

“För att gågatan är fin. Man möter folk och kan handla om man vill det” Man -92

”... att den är min hemmagata och jag är uppväxt med att strosa bland butikerna här.”

Kvinna -93

“Bra med grönska och hyfsad öppna ytor” Kvinna -95

“Ganska mycket folk där” Kvinna -96

“de flesta affärer ligger efter den här gatan” Kvinna -97

“Man träffar oftast någon man känner när man går igenom där.” Kvinna -98

“Det är fint med träden som löper längst hela vägen och känns lite småmysigt att gå där. Både blandat gammalt och nytt. Jättefint på vintern kring jul med all belysning.” Kvinna -98

“Det finns saker att titta på” Man -99

”de finns affärer” Kvinna -99

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Tomma lokaler, Sträckan mot Köpmantorget känns mer bortglömd, Missbrukare, För få attraktiva butiker, Inte optimal, Avskärmad från parken, Ingen känsla av handel och gemenskap

“Synd med tomma lokaler. Snutten mot köpmantorget känns lite mera bortglömd än från alenkrysset mot systemet.” Kvinna -88

“Allt för få attraktiva butiker. Vi måste få hit fler för att göra staden mer attraktiv!”

Kvinna -89

“den känns fortfarande inte optimal.” Kvinna -90

“Ogillar inte den här platsen” Man -92

”Det finns ingen känsla av handel och gemenskap som jag till exempel kan känna i städer som Sundsvall, Gävle, Mora, Falun, Göteborg osv. Eller bara så nära exempel som Bollnäs och Hudik. Det känns som att folk inte riktigt går på stan, och jag önskar att det fanns fler butiker och en anda som gjorde att man ville handla.” Kvinna -93

“butiker bör lägga mer energi på deras skyltfönster samt att på andra sätt förbättra/förnya ytterväggar mot gatan” Kvinna -95

“konstigt folk där” Kvinna -96

“det är många rökare här och alkoholister utanför bibblan och systemet” Kvinna -97

“Tycker det är obehagligt att passera där för alla alkoholister och invandrare/tiggare”

Kvinna -98

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Rökförbud, **Fler/andra affärer**, Satsa på lokal konst, Mer liv, Butiker bör fokusera mer på fasaderna mot gatan, Fler uteserveringar

“Shoppa billigare elektronik” Kvinna -88

“Få hit fler affärer!” Kvinna -89

“gågatan känns ganska rak och inrutad. avskärmad från parken bland annat. Det hade kunna varit vackrare och kännas mer mysig” Kvinna -90

“Önskar att det låg fler butiker längs gågatan, med egna dörrar. Alternativt restauranger (som folk faktiskt besökte) med uteserveringar på sommaren och som gav ljus och liv till stråket på hösten och vintern!” Kvinna -90

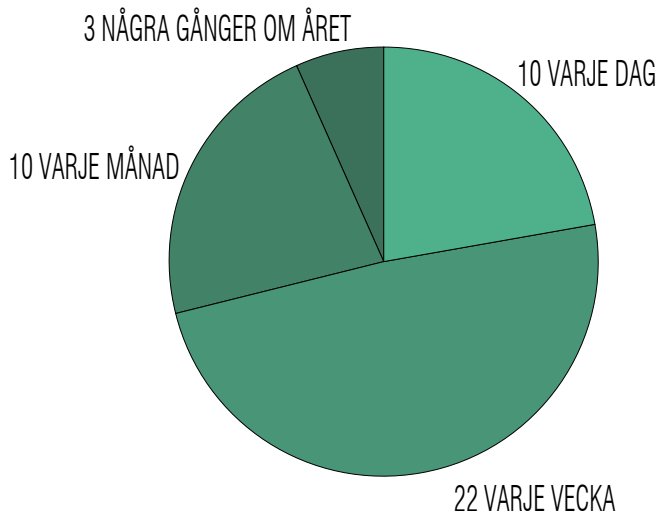
“Jag tror inte att det går att göra så mycket. Gågatan består u mest utav skyltfönster från butiker. Vi har redan sittplatser och träd. Närliggande parker, borde satsa på mer lokal konst där och andra saker som händer. Liva upp lite på vardagar med” Kvinna -91

”Vara mer “liv”” Man -94

“sätta upp rökförbud” Kvinna -97

“Hitta fler uteserveringar” Man -99

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 45 SVARANDE

KÖPMANTORGET

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Bra parkering

, Belysning, Stor öppen yta, Lite folk, Central

“Bra med parkeringar. Även utomboendes gillar det!” *Kvinna -88*

“Det finns bra parkeringar” *Kvinna -88*

“Mycket parkeringar” *Kvinna -89*

“parkeringarna som finns” *Kvinna -90*

“Mängden parkeringar!” *Kvinna -90*

“Belysning” *Man -92*

“Många parkeringsplatser nära centrum” *Kvinna -95*

“Det är en central plats med nära till centrum, parker, bio, polis osv.” *Kvinna -95*

“stor, öppen och lite folk” *Kvinna -97*

“Bra parkering för bilarna.” *Kvinna -98*

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Tråkigt utseende, Ful, Dåligt utnyttjad yta,

Tom

“Den är tråkig till utseendet” *Kvinna -89*

“det inte finns mer än parkeringarna” *Kvinna -90*

“Otroligt dåligt utnyttjad yta.” *Kvinna -90*

“Hemskt tråkig vy från köksfönstret.” *Kvinna -91*

“Den är ful och tråkig, trots att den har ett så bra läge” *Man -92*

“Ska platsen användas för parkering så bör hela torget kunna utnyttjas (syftar på de stora grusområdet) eller göra något vackert där!” *Kvinna -95*

“Att den står tom” *Kvinna -95*

“Det är en parkering? Asså va” *Kvinna -96*

“det är bara parkering här” *Kvinna -97*

“När jag går förbi där varje dag till och från skolan, är det nog den plats som jag minst lägger märke till. Finns ingenting där och det är bara grått, fult och fullt med bilar.”

Kvinna -98

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Se något intressant/vackert,

Ett syfte att besöka platsen,

Parkeringarna behövs,

Åka skateboard,

Bygga något,

Växter, Statyer

“Få något annat än en parkering,ett annat syfte att besöka platsen på kanske.” *Kvinna -88*

“se något intressant” *Kvinna -90*

“Om det fanns efterfrågan, bygga nytt. lokaler eller bostäder spelar ingen roll.” *Kvinna -90*

“Det är en parkering som behövs. Den enda centrala där man får stå hur länge man vill. Bra för folk som måste ta bilen till jobbet.” *Kvinna -91*

“Åka skateboard” *Man -92*

“få se lite mer växter lite mer statyer” *Man -95*

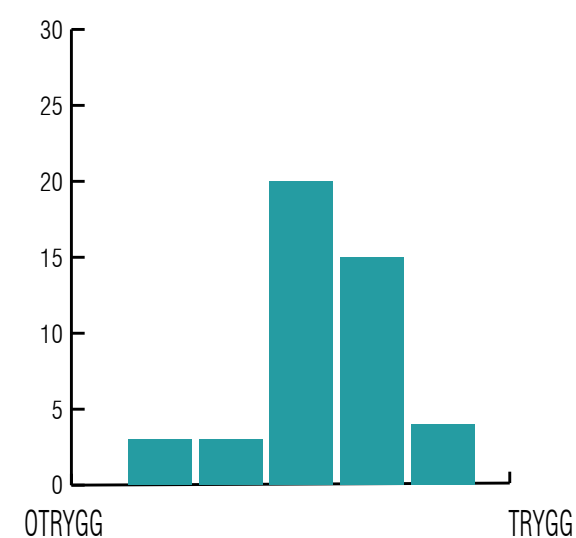
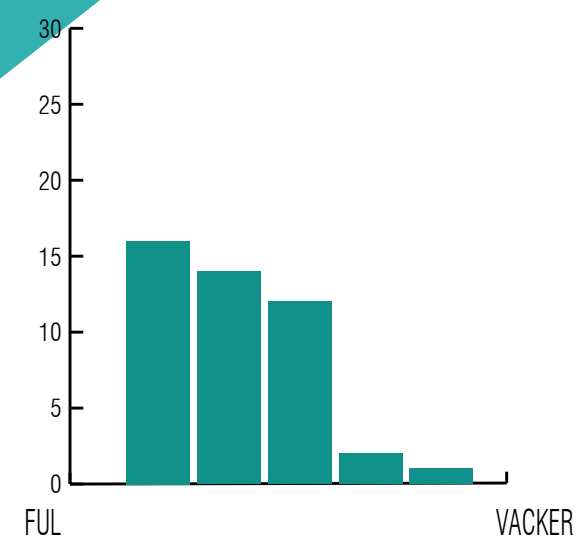
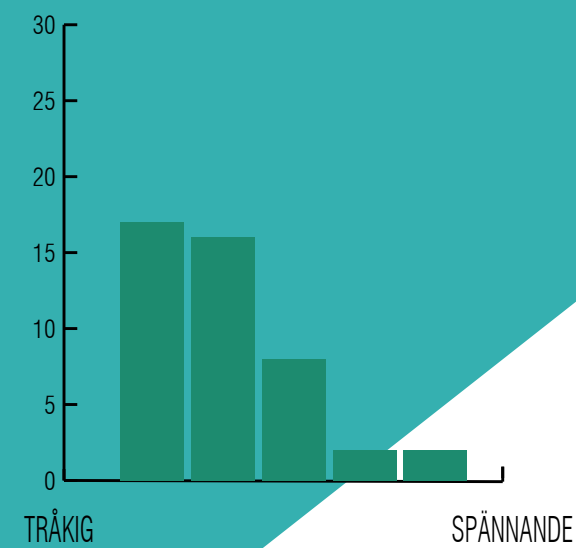
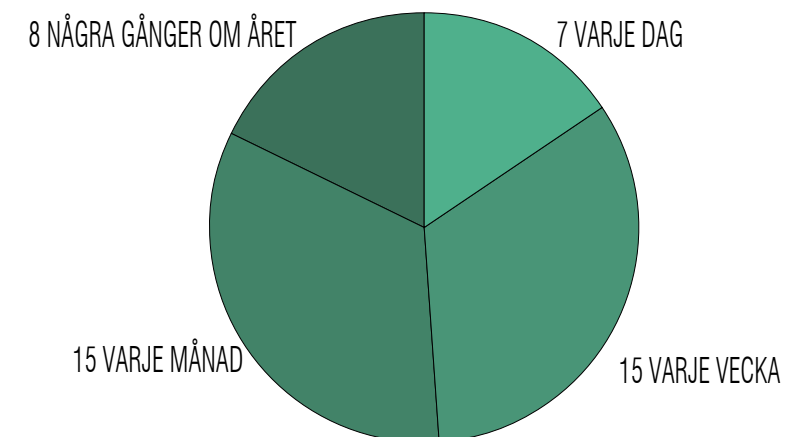
“”Bygga ut staden” istället för att bara ha parkeringar. Kanske någon affär, restaurang” *Kvinna -95*

“se något vackert på grusplattan på torget när jag kollar ut från min lägenhet” *Kvinna -95*

“ha en stor shoppinggalleria där” *Kvinna -97*

“Det känns inte som man skulle kunna göra så mycket. Att ta bort parkeringen vore dumdristigt på alla aspekter, så jag vet inte.” *Kvinna -98*

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 45 SVARANDE

STADSPARKEN

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Fin, Mysig, Aktiviteter, Fontän, Scen, Träden, Minnen

”Mysig och fin park.” *Kvinna -88*

”Fina träd. Ger skugga under sommaren för lekande barn och vuxna. Bra möjlighet att ha små uppträdanden på scenen.” *Kvinna -88*

”Några gånger per år är det aktiviteter där” *Kvinna -88*

”det är vackert och rogivande med träden” *Kvinna -90*

”Fin, börjat utnyttjas på ett bra sätt sedan Schools out” *Kvinna -90*

”Den är fin” *Man -92*

” Att jag har fina minnen härifrån förknippade med skolavslutning, student och Strömmingsleken.” *Kvinna -93*

”Att det är en fin omgivning” *Man -94*

”Mycket grönska” *Kvinna -95*

”Att den är fin och mysig!” *Kvinna -95*

”fin, mysigt med de stora träden” *Kvinna -97*

”Jag gillar platsen för dem ”event” som brukar vara där, bland annat School’s out.” *Kvinna -98*

”Det händer någonting. En fin fontän och mycket stora och vackra träd runt omkring. På sommaren har jag sett att de har träningspass där vid scenen, som även är bra för olika festivalevenemang med artister eller liknande.” *Kvinna -98*

”Det finns en scen” *Man -99*

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Otrygg, Mörk, Missbrukare, Fontänen förfaller, Tråkig

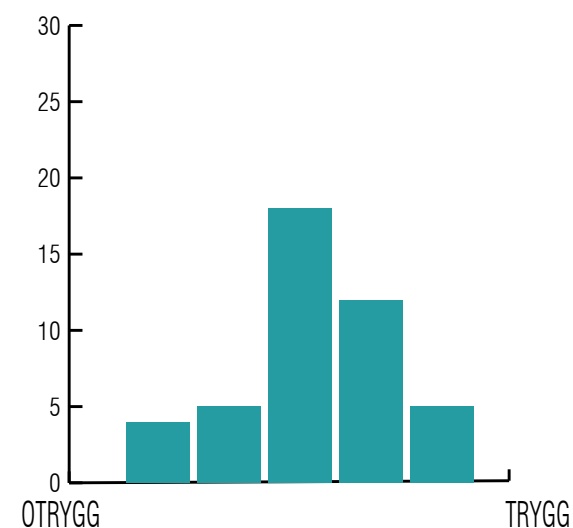
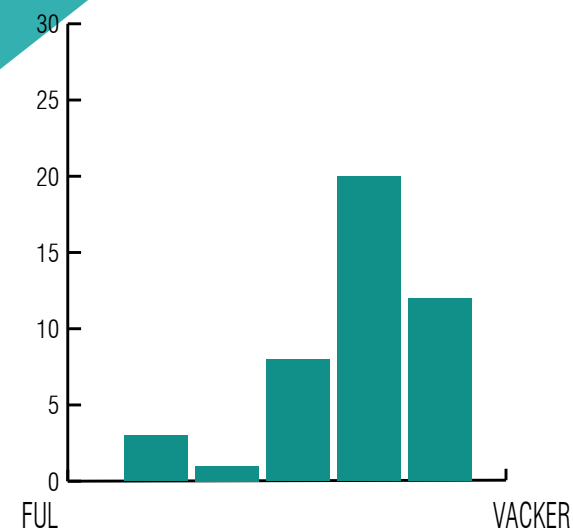
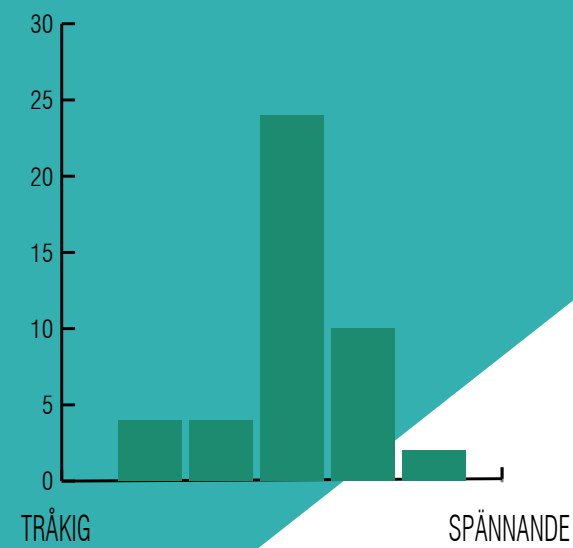
”Den känns inte trygg, mörkt” *Kvinna -89*

”det blir rätt tråkigt att hänga kvar här” *Kvinna -90*

”för några lampor, och att a-lagare och pundare jämt skräpar ner den och sitter där och är dryga.” *Man -94*

”Den känns inte ”underhållen”, och även dagtid tycker jag egentligen inte om att gå genom parken. Det känns som att någonting kan lura bakom ett träd eller vad som helst, och jag upplever den så pass insynsskyddad från gatan att man till exempel skulle kunna bli rånad här utan att någon märkte av det. Och när det är mörkt skulle jag aldrig, aldrig någonsin gå ensam genom Stadsparken.” *Kvinna -93*

”fontänen förfaller” *Kvinna -95*

”det är lite obehagligt att gå där på nätterna, men det är alla ställen som är lite ”avsidet”” *Kvinna -95*

”finns inte så mycket att göra där” *Kvinna -97*

”Finns inte så mycket att göra, bara se på. Man bara går förbi, kanske stannar och kollar ibland, och sedan fortsätter man liksom.” *Kvinna -98*

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Glassbar/Café, Fler aktiviteter, Större scen, Större och finare fontän, Sitta i solen, Fina blommor

”bli bjuden på fler evenemang eller tillställningar som erbjöds här, förutom school’s out och strömmingslekenh” *Kvinna -88*

”Rusta scenen och sätta dit en mycket större och finare fontän” *Kvinna -89*

”fika skulle ju kunna vara en idé. glassbar eller ett litet café som lockar folk under sommaren” *Kvinna -90*

”Se fler konserter” *Man -92*

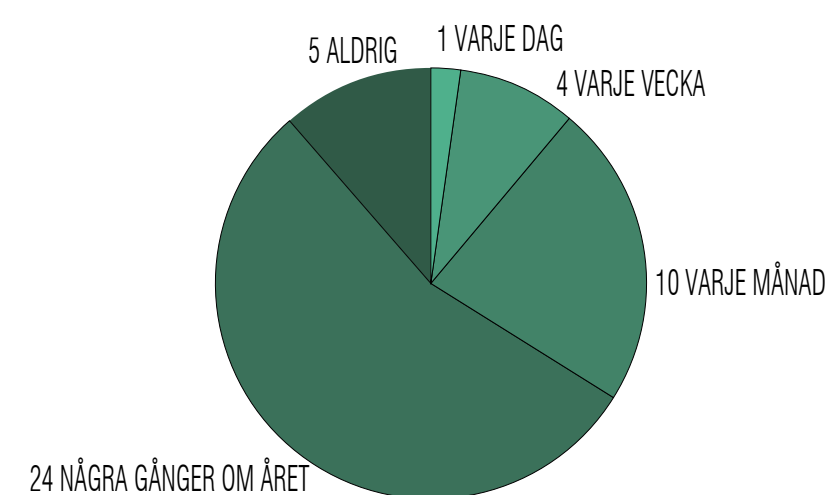
”Sitta på en bänk i solen och njuta av fina blommor, kanske köpa en glass i något stånd eller vad som helst?” *Kvinna -93*

”kanske ha aktiviteter där, föreläsningar, gympa m.m.” *Kvinna -97*

”Hitta på mer där. Det är ju en bra plats att faktiskt kunna göra någonting med. Nå aktiviteter eller liknande.” *Kvinna -98*

”Se film och att scenen var större (som på Schools out)” *Man -99*

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 44 SVARANDE

GURKPARKEN

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Stor yta

Nära centrum

”Jag bor bredvid. Det är en perfekt park att träffas och ha picknick på. Även spela kubb eller andra aktiviteter som kräver lite plats” *Kvinna -88*

”det positiva är läget vid vattnet” *Kvinna -90*

”Har alltid tyckt att Gurkparken är lite mysig. Den är liksom utplanad, ligger nära centrum och jag passerar gärna här på promenad.” *Kvinna -93*

”man kan gå med hunden där.” *Man -94*

”Mycket grönska, bra ställe att rasta hundar på samt stora ytor att göra saker på (ex sola eller volleyboll!)” *Kvinna -95*

”Att den är stor och ett perfekt ställe att ha picknick och spela kubb osv. på somrarna!” *Kvinna -95*

”stor, fin å mysig” *Kvinna -97*

”Den är stor och rymlig.” *Kvinna -98*

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Finns ingenting att göra,

Fult, Få sittplatser, Tom på grejer

”Finns inget här som lockar till att vare sig umgås eller strosa för sig själv. Kallades på min tid ”skateboardparken” men rampen är borta och således utnyttjandet av parken med.” *Kvinna -88*

Kvinna -88

”det finns inget mer än gräs” *Kvinna -90*

”att här stod en gång en skateramp. Det var det enda positiva med platsen. Men den flyttade man på av flummig anledning.” *Man -92*

”att det är skitfult på gräsmattan/vägen/bänkarna.” *Man -94*

”lite för lite att kolla på” *Kvinna -95*

”Den är ganska enkel och tom på grejer” *Kvinna -95*

”finns inte så mycket att göra” *Kvinna -97*

”Lite sittplatser kanske. Finns inget att göra där riktigt. Man bara passerar utan att riktigt tänka på det.” *Kvinna -98*

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Mer grönska/blommor

, Ha kvar stora ytor, skridskor,

julgran, aktiviteter, skateboard graffiti, konstverk, Bättre sittplatser, Plats att umgås

”Bättre sittplatser, umgås plats” *Kvinna -88*

”Se lite mer längs ån. Fina blommor exempelvis” *Kvinna -88*

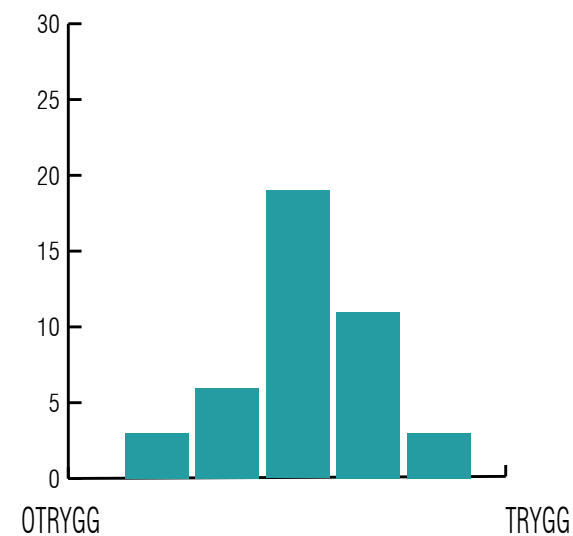
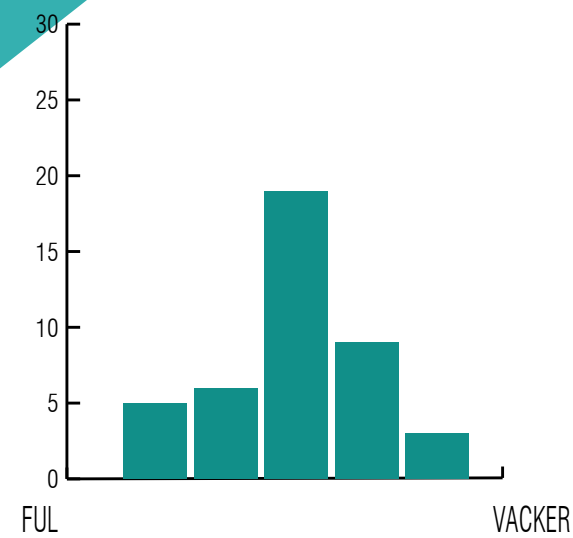
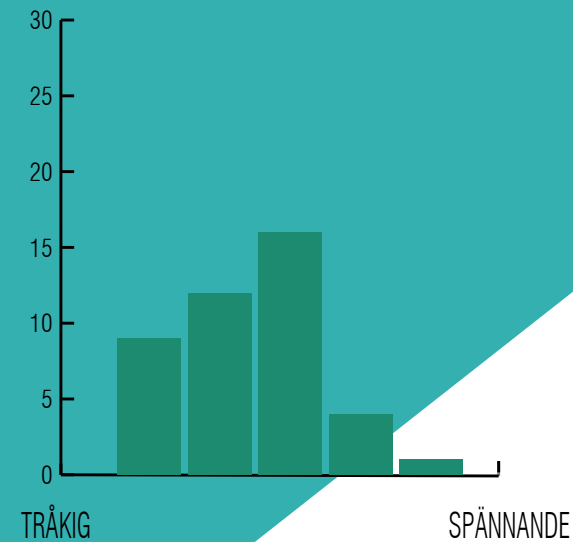
”utnyttja området och trivas. En riktig park med blommor och skulpturer kanske?” *Kvinna -90*

”Åka skateboard igen, måla laglig graffiti och se lite fler konstverk i.” *Man -92*

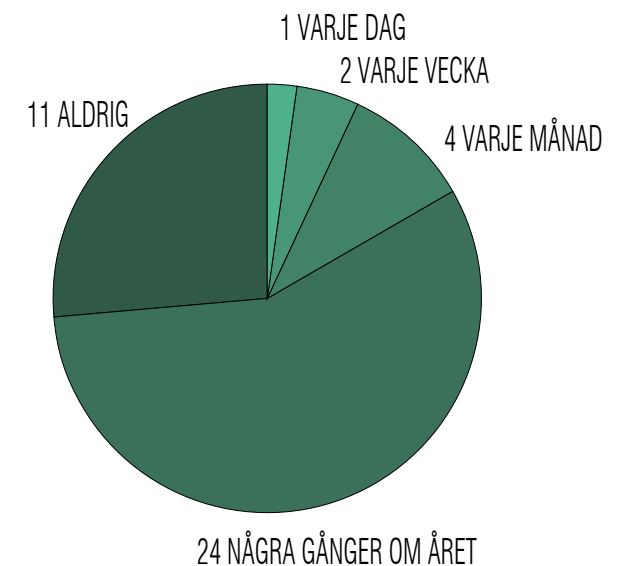
”ha mer grönska, ex blommor etc i mitten av parken utan att ta bort stora ytor” *Kvinna -95*

”få tillbaka den tidigare glansen som fanns där förut, men träd, buskar, damm å sånt” *Kvinna -97*

”Åka skridskor där på vintern!! På jul, kan man ställa dit en stor julgran, lika som i stan och på köpmantorget, och spola en isbana runt omkring. Tror det skulle blir riktigt uppskattat faktiskt. På sommaren skulle man kunna ha aktiviteter där, kanske träningspass och liknande som alla får delta på, som drop in utan kostnad. Bara för en kul grej.” *Kvinna -98*

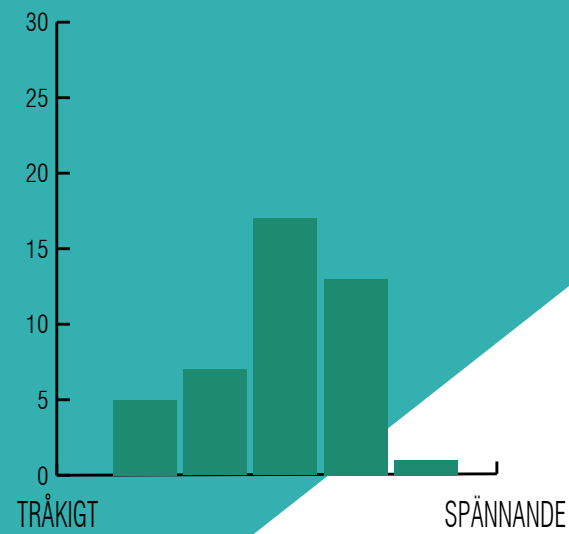

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 42 SVARANDE

ÅRUMMET

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Grönska, Flytbryggan, Smidigt att ta sig till centrum

med båt, Vattnet, Mycket sittplatser, Lugnt, Fint, Mysigt, Kopplingen till skärgården

“Flytbryggan som kommunen lagt i ån har jag faktist använt några gånger och fikat på med familjen. Bra sittmöjlighet där med både bord och bänk.” *Kvinna -88*

“Den knyter ihop skärgården med staden.” *Kvinna -88*

“Möjlighet för båtturister och lokalbor att ta sig in till stadskärnan” *Kvinna -89*

“vattnet. det märks att det är en kuststad” *Kvinna -90*

“Den är fin. Mycket träd och vatten. Mycket sittplatser längst ån, det är bra.” *Kvinna -98*

“Ån är schysst. Jag tycker om att det finns båtar och vatten som går rakt igenom stan.” *Man -92*

“Trivs vid vattnet, trevligt med havet som mynnar in i centrum. Smidigt att ta båten in till centrum från stugor/skärgården” *Man -92*

“Vatten, grönska, platser att sitta på vid ån” *Kvinna -95*

”Jag tycker ån är fin och mysigt att den rinner genom staden!” *Kvinna -95*

“det är fint, lugnt och mysigt” *Kvinna -97*

“Det finns vatten” *Man -99*

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Smutsigt vatten, Cyklar i vattnet, För lite belysning, Drunkningsolyckor

“vattnet är lortigt” *Kvinna -88*

“Man borde kunna fräscha upp det” *Kvinna -89*

”Allt. Folk har ramlat ner och drunknat här och mig veterligen finns det ingen stege eller liknande som du kan ta dig upp på, om det skulle hända en olycka. Jag tycker uppriktigt synd om dem som måste ha sina båtar här - det skulle jag aldrig vilja ha.” *Kvinna -93*

“att det ligger nog fler cyklar i vattnet där än vad det finns på land i söderhamn.” *Man -94*

“skitigt vatten, för lite belysning kring ån, kunde bli jättevackert med punktbelysning” *Kvinna -95*

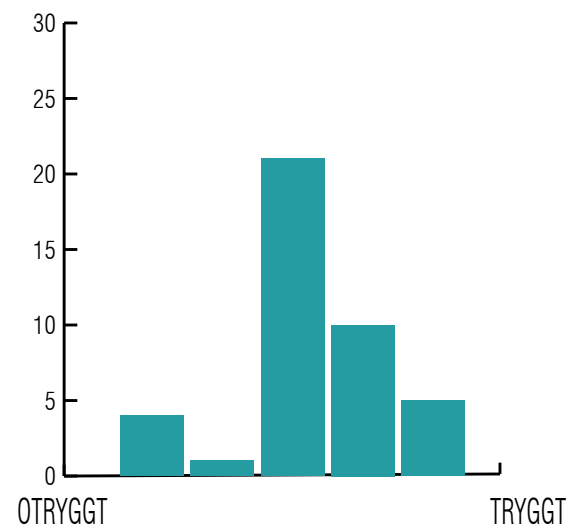
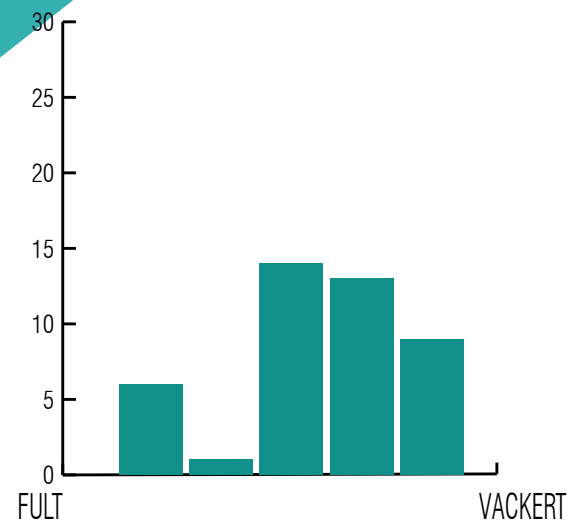
”Att ån är så smutsig” *Kvinna -95*

“Det är en äcklig sjö? Gillar ej att bada” *Kvinna -96*

“vattnet i ån är jättesmuttsigt” *Kvinna -97*

“smutsigt vatten” *Kvinna -97*

“Vattnet är skitigt” *Man -99*

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Bättre belysning, gräset och fika, Renare vatten, Restauranger, Mer blommor, Möjlighet att sitta i

“Se mera blommor och renare vatten” *Kvinna -88*

“Ha restauranger efter åkanten” *Kvinna -89*

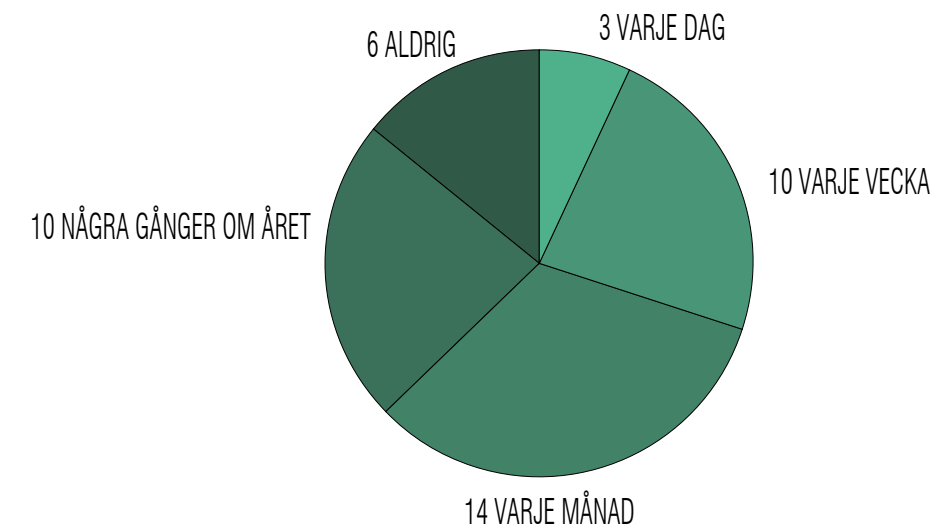
“se lite fräschare vatten, och ha det upplyst bättre under kvällarna. (bygg INTE staket runt som det var snack om)” *Man -92*

“sitta på gräs vid ån och fika” *Kvinna -95*

”Hålla ån renare och fräschare” *Kvinna -95*

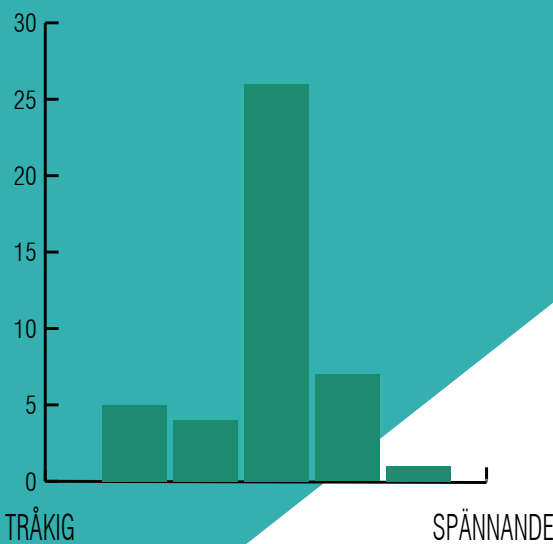
“göra rent vattnet” *Kvinna -97*

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 43 SVARANDE

STRYKJÄRNSPARKEN

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Central, Grönskan/fina blommor,

Livfull, Fiket, Nära parkering och målpunkter, Välkomnande, Mysig, Statyn,

Vacker

Öppnare efter att man tagit bort några träd, Går att släppa barnen i parken,

“Visst är den vacker. smidig genomfart från parkeringen till gågatan under dagtid.”

Kvinna -88

“Det är mycket folk i rörelse här. Perfekt att släppa sina barn i parken för lek om man vill ta en kaffe på Waynes” Kvinna -88

“Mysigt sedan Eat and meet öppnade, ser välkomnande ut” Kvinna -89

“grönskan” Kvinna -90

“Den är central och ser helt OK ut om man sitter på t.ex Eat & Meet” Man -92

“Det här är faktiskt en av mina favoritplatser i Söderhamn. Mysig att gå igenom, nära biblioteket och parkeringar och så gillar jag rymdskeppet som står där.” Kvinna -93

“Blev öppnare när man tog bort några träd, mycket grönska och fina blommor på somrarna” Kvinna -95

“Den är fin och central” Kvinna -95

“fint, med blommor, staty, träd å små “stigar”” Kvinna -97

“Den är fin med träden.” Kvinna -98

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Missbrukare, Otrygg, Bara passage,

Avskuren från gågatan, Få sittplatser, Inget att göra

“Mycket folk som är stamkunder på systembolaget sitter här. på kvällen efter en krogrunda skulel jag aldrig gå in i parken heller.” Kvinna -88

“det sitter alltför ofta fulla människor här” Kvinna -88

“den är avskuren och lite intryckt i stadsbilden” Kvinna -90

“Fulla människor” Man -91

“Det verkar som en helig plats som man inte får förändra för en äldre generation. Det gillar jag inte.” Man -92

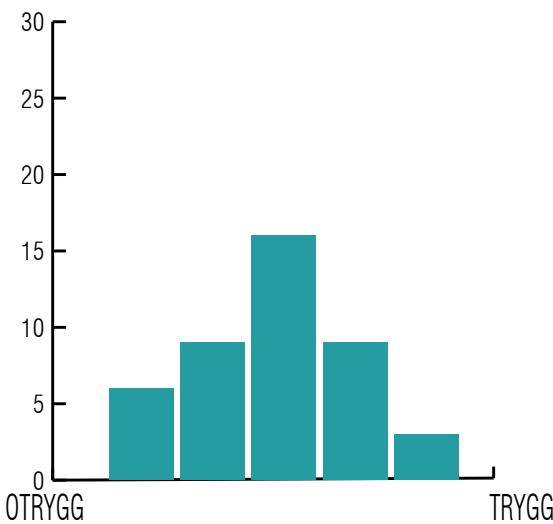
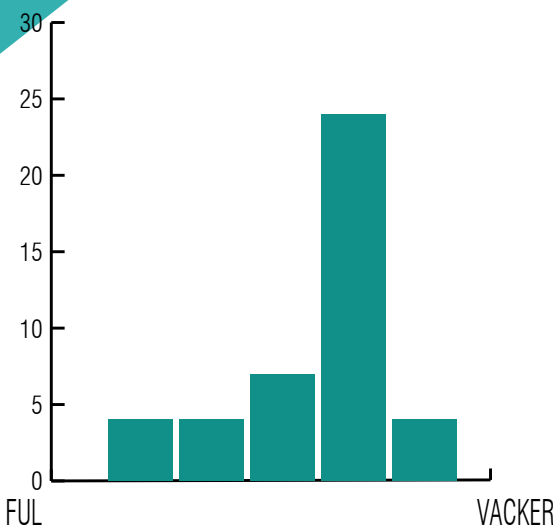
“A-LAG:ARE och Pundare” Man -94

“den är fortfarande lite för stängd så det blir ett bra ställe för A-lagarna att befinna sig samt att den blir otrygg” Kvinna -95

“Det blir mest bara en “passage” från parkeringen till centrum” Kvinna -95

“finns inget att göra, konstigt folk där ibland” Kvinna -97

“Det finns ingenting att göra och finns knappt några sittplatser. Ifall man skulle vilja sätta sig där, finns det marken eller gå till ett annat ställe att välja på.” Kvinna -98

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Byggnad med fler affärer, Mer lekvänlig miljö för barn, Isbana om vintern, Känna sig tryggare (kunna se både in och ut ur parken), Få bort missbrukarna, Fler bänkar, Fler aktiviteter, Betongskatepark

“hade hellre sett en byggnad med flera affärer för att ha en mer inramad riktig “gågata”.”

Kvinna -88

“se en mer lekvänlig miljö för barnen. Perfekt med fika efteråt!” Kvinna -88

“Ha en isbana där på vintern! Med bänkar runtom och möjlighet att grilla korv” Kvinna -89

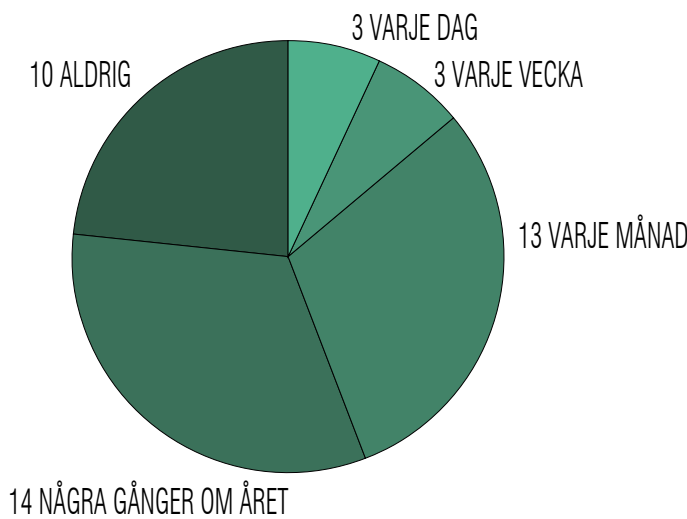
“känna mig tryggare och se både in och ut ur parken lättare, dock absolut inte ta bort alla träd, bara några till” Kvinna -95

“få bort det konstiga folket” Kvinna -97

“Ställa sig fler bänkar och kanske ha lite aktiviteter där.” Kvinna -98

“En fin betongskatepark vore perfekt i den del längst bort från Eat & Meet. Där finns ett helt tomt område där ingen är någon gång. Det skulle jag vilja.” Man -92

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 43 SVARANDE

GAMLA STATIONSOMRÅDET

JAG GILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Bra motionsstråk

Välvdad, Trevligt, Bra läge

, Rustik känsla, Gamla fina byggnader, Oscarsborg syns, Öppna ytor,

”Bra motionsstråk längs gamla järnvägen” *Kvinna -88*

”Rustik känsla, fint att det finns kvar” *Kvinna -89*

”Oscars borg syns så väl” *Kvinna -90*

”Dess gamla fina byggnader” *Kvinna -91*

”Att den har ett väldigt bra promenadstråk som jag gärna utnyttjar.” *Kvinna -93*

”Öppna ytor, kul å se skolor och förskolor hitta på saker där” *Kvinna -95*

”Den har bra läge” *Kvinna -95*

”bra för promenader och joggingturer “ *Kvinna -97*

”När de gjorde om där har det blivit mycket bättre och attraherande. Ser välvdad ut och trevligt.” *Kvinna -98*

JAG OGILLAR DEN HÄR PLATSEN FÖR...

Ful, Inget att se eller göra

Bara en rökplats,

Nästan sorglig, Otrygg, Tas inte till vara

”Tråkig och fyller ingen funktion” *Kvinna -88*

”Det är ju bara en rökplats nu, känns sunkigt” *Kvinna -89*

”det finns inget att se eller göra” *Kvinna -90*

”Den är ful och ser nästan sorglig ut” *Man -92*

”Ser inte speciell trevligt ut...” *Man -92*

”Den känns inte jättetrygg på kvällstid i mörker.” *Kvinna -93*

”Att den inte tas tillvara på” *Kvinna -95*

”den är ganska ful” *Kvinna -97*

”På vissa andra delar kanske det inte är lika fint.” *Kvinna -98*

HÄR ÖNSKAR JAG ATT JAG KUNDE...

Umgås med vänner, Motionera, Spårvagn ut till E-center eller Stugsund, Fler träd, Tåg, Bostäder, Färg, Utomhusgym

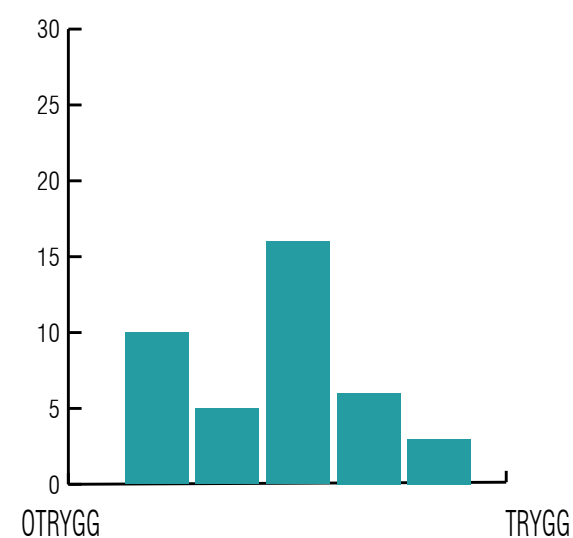
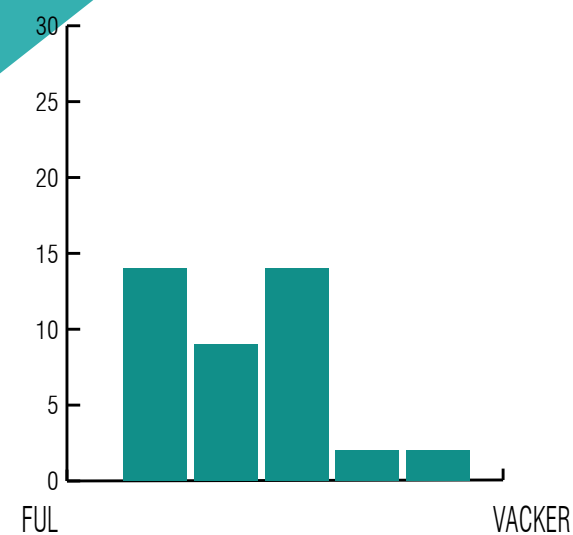
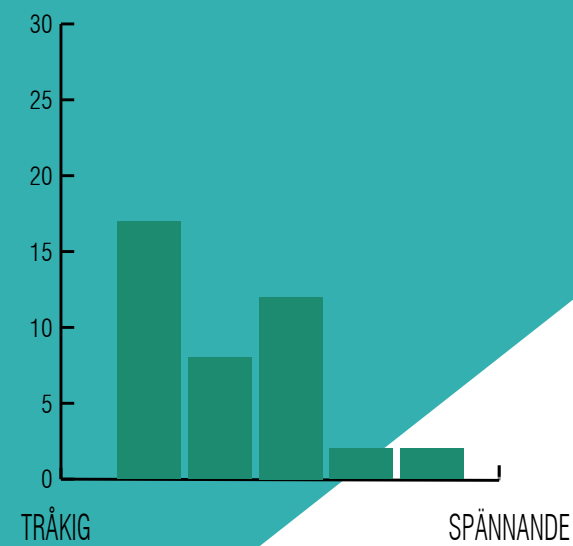
”Kanske någon träningsform. Utomhus gym?” *Kvinna -88*

”umgås med vänner eller motionera” *Kvinna -90*

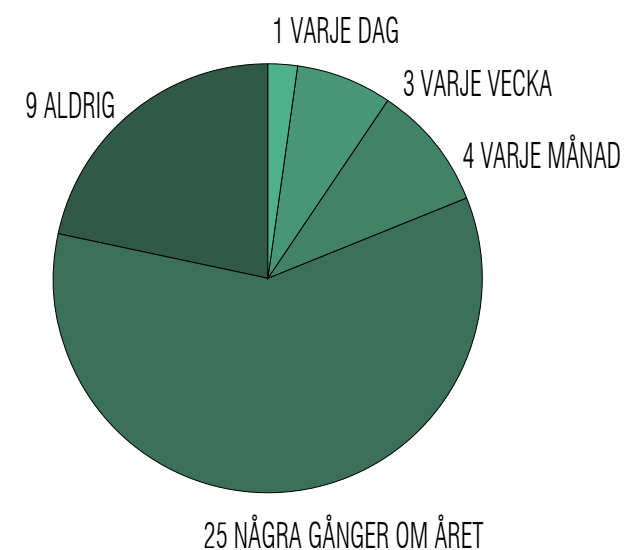
”Skulle vara läckert med en spårvagn från området ut till e-center och ut till Stugsund exempel” *Man -92*

”Åka tåg helst. Annars skulle jag vilja bo här. Eller i alla fall få färg på stället på något sätt.” *Man -92*

”fina upp den med träd m.m.” *Kvinna -97*

HUR OFTA VISTAS DU HÄR?

TOTALT 42 SVARANDE

HAR JAG MISSAT NÅGOT? FINNS DET ANDRA PLATSER I CENTRUM SOM DU BRUKAR ANVÄNDA?

“Hela centrum känns mer eller mindre otryggt som ensam tjej beroende på tid på dygnet och hur mycket folk som är i rörelse omkring en.” Kvinna -88

“Tänker använda denna rutan till min drömruta: Tänk er att CFL byggs ut, både på bredden och höjden, till Norrlands bästa Universitet. Hela Gradmekohuset (där Pingisen, Judon, Shamnskate, Verkstäderna, Drömverkstan, Söderhamn Hardcore och Bilda har lokaler kunde rustas upp och bli fint. Det skulle kunna bli världens kulturmecka med ett gigantiskt fritt kulturhus eller något. Haha.” Man -92

“Det är för öppet på väldigt många ställen och det kryllar av söderhamns pundare i varje hörn på just de gatorna som visas ovan.” Man -94

“Tycker att man i helhet kan jobba mer med punktbelysning i parker och gator längs stan då det gör mycket med lite ansträngning, allt blir både vackrare och mer spännande samt att ljus gör allt tryggare!” Kvinna -95

ÅLDER	MÄN	KVNNOR	ANDRA	TOTALT	
66-70 år (1943-1947)	1	-	-	1	
61-65 år (1948-1952)	-	2	-	2	
56-60 år (1953-1957)	-	-	-	0	
51-55 år (1958-1962)	2	4	-	6	
46-50 år (1963-1967)	-	3	-	3	
41-45 år (1968-1972)	1	2	-	3	
36-40 år (1973-1977)	-	2	-	2	
31-35 år (1978-1982)	1	2	-	3	
26-30 år (1983-1987)	4	3	-	7	27
21-25 år (1988-1992)	5	14	-	19	
16-20 år (1993-1997)	5	10	1	17	
11-15 år (1998-2002)	3	8	-	12	46
6-10 år (2003-2007)	-	-	-	0	
< 5 år (2008-)	-	1	-	1	1
	22	51	1	74	

Tabell över inkomna enkätsvar uppdelad efter kön och ålder i femårsintervaller.

BILAGA 3 – TIDNINGSARTIKEL I SÖDERHAMNS-KURIREN

Söderhamns-Kuriren Onsdag 29 oktober 2014

Centrumutveckling | "Parkeringsytorna borde ordnas upp"

Köpmantorget ser ut att få en central roll i Anna Bennets examensarbete. "Det är spännande hur folk använder det torget", säger hon.

Unga tycker till om Söderhamn

SÖDERHAMN Hur skulle centrala Söderhamn se ut om ungdomarna fick bestämma? Det undersöker den blivande landskapsarkitekten Anna Bennet i sitt examensarbete.

Anna Bennet pluggar till landskapsarkitekt i Uppsala och har ingen tidigare koppling till Söderhamn. Där emot är hon intresserad av hur man med hjälp av landskapsarkitektur kan locka fler ungdomar att stanna kvar i sina hemstäder, eller återvända efter att de till exempel studerat på annan ort.

– Jag började kolla på städer med krympande befolkning och då dök Söderhamn upp ganska snabbt, förklarar Anna Bennet.

Nu samlar hon in synpunkter från ungdomar i åldern 13 till 15 år, dels genom att söka upp dem på Verkstäderna och andra samlingsplatser, dels genom en enkät på kommunens hemsida. Ungdomarna får tycka till om en rad platser i centrum och ranka dem efter

Gränden bakom Willy's, eller egentligen biblioteket, är en plats de flesta upplever som otrygg.

faktorer som hur vackra de är och hur tryggt det känns att vistas där dag- och nattetid.

– Gågatan är den plats som de flesta tycker bäst om. Sämst och otryggast upplevs gränden bakom Willys, den har många väldigt negativa åsikter om, säger Anna Bennet.

Projektet pågår under hela höstterminen. Svaren

hon får in från ungdomarna kommer att överlämnas till kommunen, så att de kan inkorporeras i det pågående centrumutvecklingsprojektet.

Anna Bennet kommer även att välja ut ett område som hon i egenskap av landskapsarkitekt ritat om. Just nu lutar det åt att hennes val kommer att falla på Köp-

mantorget, som enligt henne har potential att bli en framtida knutpunkt i stads-kärnan.

– Jag tycker det är spännande hur folk använder det torget. Det är mest parkeringsplatser där men svaren visar att den används en del av vissa ungdomar och jag har förstått att den används till vissa evenemang. I dag utgör det en ganska

Anna Bennet, landskapsarkitektstudent.

tydlig gräns mot var centrum slutar. **Vad tycker du själv bör förändras i centrala Söderhamn?**

– Det finns mycket småsaker som skulle kunna göras. Det jag tänkt mest på är nog att parkeringsytorna borde ordnas upp. Nu känns det som att samtliga torgs främsta funktion är att vara parkeringsplatser och så skulle det inte behöva vara, säger Anna Bennet.

Text och foto Tobias Svensson 070-740 66 tobias.svensson@soderhamnskuriren.se

FOTO: POLISEN GÄVLEBORG

Alla spice-sorter kan bli olagliga

GÄVLEBORG Folkhälsomyndigheten vill förbjuda alla olagliga spicesorter i Sverige och lämnar snart över förslaget till regeringen.

Sedan slutet av september har tio personer fått uppsöka akut sjukvård efter överdoser av spice i Gävle. Förmodligen är det samma slags blandning som ligger bakom överdoserna. Det stora problemet är att alla varianter av drogen inte är olaglig, lagstiftningen släpar efter. Men nu kan det vara slut på det.

Folkhälsomyndigheten lämnar om några veckor över en lista på ett 20-tal spicesorter till regeringen, som myndigheten rekommenderar att förbjudas.

– Vi vill göra alla blandningar som finns i Sverige olagliga, det är en evig kamp, säger Anders Persson, utredare på Folkhälsomyndigheten.

Förra omgången som lämnades in till regeringen förbjöd 21 spiceblandningar, så sent som i augusti gick den igenom.

Problemet med att göra fler preparat olagliga är risken för att folk då provar sig på ännu mer okända och farliga spice-varianter.

– Känner man inte till något om drogen ökar risken för överdos. Men man tänker samtidigt efter mer nu eftersom man har hört om riskerna. Det är inte bra att stoppa i sig kemikalier, det kan gå väldigt illa, säger han.

Om regeringen antar förslaget kan alla spiceblandningar förbjudas i februari 2015.

Anton Emanuelsson

Öl och whiskey innan körning

SÖDERHAMN En man i 25-årsåldern från Söderhamn har blivit dömd för grovt rattfylleri. Mannen stoppades av polisen i centrala Söderhamn i september. Utandningsprovet visade en alkoholkoncentration på 0,53 milligram per liter, vilket motsvarar 1,06 promille alkohol i blodet.

Mannen har erkänt gärningen och berättat att han druckit starköl och whisky timmarna före körningen.

Mannen döms vid Huddiksvalls tingsrätt till en villkorlig dom med 50 timmars samhällstjänst.

BILAGA 4 – LISTA ÖVER ALLA ENKÄTSVAR

Jazzparken									Bakgatan						
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
1943	Man	Aldrig	1	1	3				Aldrig	1	2	2	Heter väl Apoteksgatan?		
1949	Kvinna	Aldrig	1	1					Några gånger om året	1	2	3			Skulle ej nyttja gatan i mörker
1949	Kvinna	Aldrig	1	1	1		bedrövtligt ful	hån mot Jan Johansson	Aldrig	1	1	1		karg o ful	
1958	Kvinna	Aldrig	2	2	4		intetsägande		Några gånger om året	2	2	1	Bra genväg	Mörkt o undanskymt	
1959	Kvinna	Aldrig	1	1	3		Så ful		Aldrig	1	1	1		Skumma personer sitter ofta där	
1960	Kvinna	Aldrig	1	2	4		ogästvänlig	sitta ner och njuta av växter och buskar	Aldrig	2	2	1		bara en passage	
1960	Man	Aldrig	1	1	3				Några gånger om året	1	1	3			
1962	Man	Aldrig	1	1	3				Aldrig	1	1	1			
1962	Kvinna	Aldrig	1	1	4				Aldrig	1	1	1			
1964	Kvinna	Aldrig	1	1				Bygga en vacker trädgård, med fontän.							
1967	Kvinna	Några gånger om året	2	2	2				Aldrig	1	1	2			
1967	Kvinna	Aldrig		4		Det är ett minnesmonument			Aldrig			1		Det är otäckt avsidet och mörkt	
1970	Kvinna	Aldrig	1	1	1			Bättre förr	Aldrig	1	1	1			
1970	Man	Aldrig	1	1	3		Den är helt enkelt inte trivsamt	Sitta på bänkar och titta på sprakande växter	Aldrig	2	1	1		Är ingen plats att vistas på då den saknar målpunkter	Ingenting
1972	Kvinna	Aldrig	1	1	1				Aldrig	1	1	1			
1975	Kvinna	Varje vecka	5	4	5	Den utmanar det klassiska parkutseendet och den ger mig saker att fundera över.									
1977	Kvinna	Varje månad	4	3	1	Idén kring konstverket och "det undre landskapet"	Dåligt underhållen. Lamporna har inte funkant, glasen har varit trasiga mm	bygga vackra och stilrena bänkar kring träden i parken där man kan lyssna på Jan Johanssons musik	Varje månad	1	1	2		Tråkig, ful och otrygg	Låta (grafitti)konstnärer måla vägg och gångbana, belysa det och spela bakgrundsjud (kanske Jan Johanssons musik?), musik eller dikter som läses upp,
1978	Kvinna	Aldrig	1	1	1		att den ser så tråkig ut		Aldrig	1	1				
1978	Man	Aldrig	2	3	4				Varje dag	2	2	2			
1982	Kvinna	Aldrig	1	1	2		Den är fruktansvärt ful		Aldrig	1	1	1			
1983	Man	Aldrig	1	1	5		Ett sjukt slöseri med utrymme.	Kolla på en fontän, spela schack, köpa en glass och sitta vid ett bord. Vad som helst i princip. En liten men påkostad scen hade kanske varit coolt?	Några gånger om året	1	1	3	Bra genväg.	Enda syftet är transport genom den, platsen är inte ett mål i sig.	Finns nog inte så mycket man kan göra här. Parkera kanske?
1983	Man	Några gånger om året	4	4	5	fin	ensamt		Några gånger om året	2	2	2			
1985	Kvinna	Aldrig	1	2	3			Se en modern plantering av blommor och växter.	Några gånger om året	2	3	1	Lite fin i sin bakgate-ruffiga stil	Otrygg plats.	
1986	Kvinna	Aldrig	3	2	4		tråkig		Aldrig	2	2	1		Känns som en äkta våldtäktser	
1986	Kvinna	Aldrig	1	1	3		vansinnigt fullt! var en betydligt finare park där innan.		Aldrig	1	1	1			
1986	Man	Aldrig	1	1					Aldrig	1	1	1			
1987	Man	Aldrig	1	2	3	Att den åtminstone har gett Söderhamn ett avtryck på kartan pga dess utformning.	Den ger inte betraktaren något direkt intryck. Men framförallt saknas den solklara kopplingen till Jan Johansson.	Sitta i grönska och se någon kaxig staty.	Aldrig	1	1	1			
1988	Kvinna	Aldrig	5	4	4	Annorlunda, meditativ, vacker	Hålls inte efter som den ska		Några gånger om året	1	1	2		Läskigbakgata. Delen mot Furanhuset känns mer trygg i och med fler folk och mer öppet.	
1988	Kvinna	Aldrig	5	5	1		Den fyller ingen funktion	se något bättre där	Aldrig	5	5	5		Den känns otrygg	
1988	Kvinna	Aldrig	1	1	2		Ofunktionell, ingen sällskapsplats.		Aldrig	1	1	1		Otrygg och mörk.	Få upp mer belysning
1988	Kvinna	Aldrig	1	2	3				Aldrig			1			
1989	Kvinna	Aldrig	1	2	5		Den är intetsägande	Göra omgivningen mysigare och mer välkomnande	Några gånger om året	1	1	2		Känns som en plats i centrum där det skulle kunna hända nått hemskt eftersom det är så mörkt och avskilt	
1989	Kvinna	Varje dag	4	3	4				Varje månad	1	1	1			
1990	Kvinna	Aldrig							Några gånger om året	1	1	3			
1990	Kvinna	Aldrig	1	1	5				Varje månad	1	1	1			
1990	Kvinna	Aldrig	1	2	3		den är inte fin. det finns inget att göra. ingenstans att sitta	sitta ner som i andra parker	Några gånger om året	1	1	2		det finns inget som lockar här	se något annat,
1990	Kvinna	Aldrig	1	1	3		Den är ful och behöver åtminstone underhållas.	Anlägga en park med gräs och en staty på Jan Johansson samt kanske på något sätt uppmärksamma några andra musikaliska profiler från kommunen.	Några gånger om året	2	2	4	Den var en bra genväg ibland när min buss gick från Källgatan.	Luktar illa, urin, framförallt	Undvika att folk urinerar där genom bättre belysning samt skölja av gatan lite då och då. Eftersom det inte finns mer än garage där är det svårt och kanske onödigt att jobba mer med den gatan.
1991	Man	Aldrig	1	1	4		För hur den blev efter man gjorde om den		Några gånger om året	2		2		Fulla människor, hänger där.	
1991	Man	Några gånger om året	1	2	3		inga sevärdigheter		Aldrig	1	1	1			
1991	Kvinna	Aldrig	1	2	4				Några gånger om året	1	1	1			

		Jazzparken					Bakgatan								
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
1991	Kvinna	Aldrig	2	1	3				Några gånger om året	1	1	1			
1991	Kvinna	Aldrig	1	1	3	Det är en intressant ide med hålen som lyser men väldigt dåligt utfört när det är det enda spm finns i parken. Och dom fingerar inte ens längre.	Dåligt utförd. En park utan plats sittplats eller möjlighet att vistas där. Som ett stort betongkonstverk de kallar park.	Få upp en scen. Att tack vare lutningen kunde alla sitta/stå och ändå se scenen.	Några gånger om året	1	1	1		Hemskt otrygg. Typisk plats man blir rånad, våldtagen eller mördad på. I alla fall på film.	
1992	Man	Några gånger om året	2	3	2				Aldrig	1	1	1		Ingen belysning	
1992	Kvinna	Aldrig	2	2	3				Några gånger om året	1	1	1			
1992	Man	Aldrig	1	1	3				Några gånger om året	1	1	3			
1992	Man	Några gånger om året	2	1	4	att den har ett ganska bra läge i stan	att konstverket inte faller mig i smaken	höra Jan Johanssons verk ur träden/marken, och kanske kunna sitta eller ligga	Några gånger om året	1	1	4		Det är en väg på en bakgata. Vad finns det att gilla?	Se en ljus konstinstallation längs väggarna
1993	Kvinna	Aldrig	1	1	5				Aldrig	1	1	3			
1993	Kvinna	Aldrig	1	1	5		... att den är helt värdelös. Jag har aldrig någonsin sett eller hört någon som gått dit för att beundra något.		Aldrig	1	1	3			
1994	Man	Aldrig	1	1	1				Aldrig	1	1	1			
1994	Kvinna	Aldrig	3	3	4				Några gånger om året		2	1			
1994	Kvinna	Aldrig	1	1	3		Den är ful och ligger dumt till.		Aldrig	1	1	1		Det känns inte som en trygg plats för den ligger bakom staden och är ofta helt tom.	
1994	Man	Aldrig	1	1	3		bortkastad		Aldrig	1	1	1			
1995	Kvinna	Aldrig	1	2	3				Aldrig	1	1	1			
1995	Kvinna	Aldrig	1	1	2		Den har ingen mening nu när man inte ens kan se genom glasen över hålen samt att det inte finns platser att sitta	ha någon stans att sitta och ha något fint att kolla på	Några gånger om året	3	1	1		Mörk och ett ställe som förfaller utan att någon lägger energitag på förbättring av området	
1995	Annat	Varje vecka	1	1	1		Se svar 1		Några gånger om året	5	1	1		Här knarkar man bara.	STOPPA KNARKET
1995	Man	Aldrig	1	2	1		man kan inte riktigt hänga där, finns ju inga bord eller nått liknande.	Lite bord som man kan sitta vid.	Några gånger om året	1	1	1		Äcklig håla där det samlas folk.	
1995	Kvinna	Aldrig	3	2	1				Några gånger om året	4	5	5	Det är en bra alternativ väg när man ska Lex från bussen in mot centrum och ej vill gå genom staden	Jag tycker den är lite ofräsch och ofta mycket skumt folk där	På något sätt "fräscha till" och göra det med tryggt att gå där
1996	Kvinna	Aldrig	1	1	5		Det finns ingenting att göra där. Det finns inte ens bänkar och platsen e ju helt sne och alldeles för öppen		Aldrig	1	1	2		För många pundare där	
1997	Man	Aldrig	1	1	5				Varje vecka	2	1	5			
1997	Man	Varje vecka	3	3	4				Varje vecka	3	3	3			
1997	Kvinna	Några gånger om året	3		4	Den är fin, kreativ	lite tråkig, det finns ingen stans man kan sitta och det "fina" är liksom under marken å man springer ju inte runt och kollar ner i hålen som när man var liten..	göra det lite mer privat, sätta upp nå mot vägarna, lite labyrint känsla och sätta upp sittplatser	Några gånger om året	2	1	2	det gör jag inte	den är tråkig och lång, ser halvdött ut lite zombie apokalypstider typ...	kanske ha grafitmålade väggar :)
1997	Kvinna	Aldrig	2	4	5				Några gånger om året	1	1	1			
1998	Kvinna	Varje dag	1	1	1	Gillar inte den här platsen	Att platsen suger bror	Göra allt som man inte kan göra här. Det finns inga ungdomsfester på helgerna som tranan osv och det finns knappt några affärer här	Varje dag	1	1				
1998	Kvinna	Varje vecka	3	4	3				Några gånger om året	2	2	1		Den känns osäkert att gå där själv, speciellt när det är sent på kvällen.	
1998	Man	Några gånger om året	3	3	3				Aldrig	3	3	3			
1998	Kvinna	Några gånger om året	2	2	2	Den är väl lite annorlunda.	Det finns inget att göra och den är oattraherande. Den ligger nära vägen och känns väldigt avskild.	Sätta dit mer belysning och åtminstone göra platsen något trivsammare.	Aldrig	1	1	1		Den känns otrygg och avskild. Låskigt att gå där ensam, dag som natt.	Få lite färg och belysning.
1998	Man	Några gånger om året	1	1	1				Några gånger om året	2	2	3			
1999	Kvinna	Aldrig	1	2	2				Aldrig	1	1	1			
1999	Man	Några gånger om året	2	1	3		Den är trist		Varje månad	1	1	2		Ful och många konstiga filurer som rör sig här	
1999	Kvinna	Aldrig	1	2	3				Aldrig	2	2	2			
2000	Kvinna	Aldrig	1	3	3				Aldrig	3	1	2			
2000	Kvinna	Varje dag	1	3	4				Varje månad	2	1	2			
2002	Kvinna	Några gånger om året	3	3	4				Aldrig	1	1	1		Det är massa fullgubbar där	
2009	Kvinna	Några gånger om året	3	2	3				Aldrig	1	1	1			

		Gågatan					Köpmantorget								
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
1943	Man	Varje vecka	3	3	3		Cykelbanan bör tas bort		Varje månad	2	2	3			Få fart på KUS-nämnden som ska göra fler P-platser
1949	Kvinna	Varje vecka	3	3	5			är inte ute på stan i mörker	Några gånger om året	1	2	5			inte ute i mörker
1949	Kvinna	Varje vecka	3	4	1	för lite affärer	rökning vid entreer,knarkaffärer	rökning vid		1	1	1		kal grå o tråkig	bygg galleria
1958	Kvinna	Varje dag	3	4	5	central o bred för både cyklister o gående. Flera fik			Varje månad	2	2	5		odeplats mitt i stan	Lite fart
1959	Kvinna	Varje vecka	2	4	3				Några gånger om året	3	2	3			
1960	Kvinna	Varje vecka	3	3	4				Några gånger om året	2	2	3		känns tråkig	
1960	Man	Varje vecka	4	4	3				Varje vecka	2	2	3			
1962	Man	Varje dag	3	4	3				Några gånger om året	1	1	3			
1962	Kvinna	Varje månad	3	3	2				Varje månad	1	1	4			
1964	Kvinna														
1967	Kvinna	Varje månad	3	3	3				Några gånger om året	2	2	2			
1967	Kvinna	Varje vecka		5		Fin gågata			Några gånger om året		3				
1970	Kvinna	Varje vecka	4	4	4			Fler affärer så blir det bättre	Några gånger om året	2	2	2			
1970	Man	Varje vecka	4	4	4	Söderhamns paradgata där det på dagtid är en trevlig plats. På kvällstid blir den otrygg och ingen plats jag vistas på då.	Skulle behöva vara öppnare mot Strykjärnsparken.	Träffa folk, fika, hänga och umgås utan fulla och påverkade människor .	Varje vecka	3	3	5	Den är en bra parkering		
1972	Kvinna	Varje månad	3	3	3				Aldrig	1	1	3			
1975	Kvinna														
1977	Kvinna	Varje vecka	2	3	4	Folklivet kring lunchtid och på helger	Ganska trist	Skapa en miljö som andas enhetlighet men som ändå utmanar	Varje månad	1	1	3	Närheten till Stadsparken enkelt att parkera	För att den är tråkig och ful	Bygga en coolt hus för olika typer av verksamhet. Shopping, restauranger, kultur och scenkonst mm. Ej boende.
1978	Kvinna	Varje vecka	3	3	3				Varje vecka	1	1	3			
1978	Man	Varje dag	4	4	4				Varje vecka	1	1	2			
1982	Kvinna	Varje månad	3	2	1				Varje månad	1	1	1			
1983	Man	Varje månad	3	4	5	Alltid kul med en gågata.	Alkisarna som hänger utanför bibblan, varför daltas de med som barn istället för att köras därifrån så vanliga människor slipper deras svineri?	Sitta på en inglasad uteservering under vintern.	Några gånger om året	1	2	5	Stor parkering.	Stor parkering bara.	Parkera antar jag, inget att anmärka på.
1983	Man	Varje dag	2	2	2				Varje vecka	2	2	2			
1985	Kvinna	Varje vecka	3	3	4				Varje månad	3	3	4		Lite platt och tråkig. En parkeringsplats.	
1986	Kvinna														
1986	Kvinna	Varje vecka	3	3	3			Mera liv! tycker varken bu eller bå om platsen nu, men mera liv! och mindre nedskräpning vore trevligt	Aldrig	1	3	4		känns tomt och tråkigt.	
1986	Man	Varje månad	3	4	3				Varje månad	3	2	3			
1987	Man	Varje månad	3	4	3	Det finns grönska som följer hela gatan.	Att den kan upplevas otrygg när det är mörkt ute.	Ha en mer livlig central gata med fler uteserveringar.	Några gånger om året	1	2	4	Den fyller sitt behov som parkeringsyta.	Den delar av centrum i två delar.	Sammanfoga centrumdelarna tydligare genom Busstorget.
1988	Kvinna	Varje vecka	3	4	5	vackert lagd sten, bra med cykelställ på jämna avstånd.	Synd med tomma lokaler. Snutten mot köpmantorget känns lite mera bortglömd än från alenkrysset mot systemet.		Några gånger om året	1	1	4	Bra med parkeringar. Även utomboendes gillar det!		
1988	Kvinna	Varje vecka	3	3	1	Det är här folket finns!		Shoppa billigare elektronik	Varje dag	5	5	1	Det finns bra parkeringar		
1988	Kvinna	Varje vecka	3	4	4				Varje månad	3	3	4			Få något annat än en parkering,ett annat syfte att besöka platsen på kanske.
1988	Kvinna	Varje vecka	3	5	3				Varje månad	2	2	3			
1989	Kvinna	Varje vecka	3	4	4	Gatan är öppen och fin. Fina blommor om sommaren och ljusslingor om vintern	Allt för få attraktiva butiker. Vi måste få hit fler för att göra staden mer attraktiv!	Få hit fler affärer!	Varje vecka	1	1	2	Mycket parkeringar	Den är tråkig till utseendet	
1989	Kvinna	Varje vecka	3	4	4				Varje månad	2	2	4			
1990	Kvinna	Varje vecka	3	4	4				Varje vecka	3	2	3			
1990	Kvinna	Varje månad	3	4	4				Några gånger om året	1	1	4			
1990	Kvinna	Några gånger om året	3	3	4	det ändå finns saker här att göra	den känns fortfarande inte optimal.	avskärmad från parken bland annat. Det hade kunna varit vackrare och kännas mer mysig	Några gånger om året	1	2	4	parkeringarna som finns	det inte finns mer än parkeringarna	se något intressant
1990	Kvinna	Varje månad	3	3	3	Platsen där det händer!		Önskar att det låg fler butiker längs gågatan, med egna dörrar. Alternativt restauranger (som folk faktiskt besökte) med uteserveringar på sommaren och som gav jus och liv till stråket på hösten och vintern!	Varje månad	1	1	3	Mängden parkeringar!	Otroligt dåligt utnyttjad yta.	Om det fanns efterfrågan, bygga nytt. lokaler eller bostäder spelar ingen roll.
1991	Man	Varje vecka	3	4	4				Varje vecka	2	2	3			
1991	Man	Varje dag	3	4	4				Varje månad	2	2	4			
1991	Kvinna	Varje vecka	3	3	4				Varje vecka	1	1	4			

		Gågatan					Köpmantorget								
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
1991	Kvinna	Varje dag	4	4	4				Varje dag	2	2	3			
1991	Kvinna	Varje vecka	2	2	2	Det är en rätt livfull del av stan		Jag tror inte att det går att göra så mycket. Gågatan består u mest utav skyltfönster från butiker. Vi har redan sittplatser och träd. Närliggande parker, borde satsa på mer lokal konst där och andra saker som händer. Liva upp lite på vardagar med.	Varje dag	2	1	1		Hemskt tråkig vy från köksfönstret.	Det är en parkering som behövs. Den enda centrala där man får stå hur länge man vill. Bra för folk som måste ta bilen till jobbet.
1992	Man	Varje vecka	3	4	4	Belysning, träd mm			Varje vecka	3	3	4	Belysning		
1992	Kvinna	Varje månad	4	4	4				Varje månad	2	2	3			
1992	Man	Varje vecka	3	3	4				Varje månad	3	3	3			
1992	Man	Varje dag	4	4	4	För att gågatan är fin. Man möter folk och kan handla om man vill det	Ogillar inte den här platsen		Varje dag	1	1	4		Den är ful och tråkig, trots att den har ett så bra läge	Åka skateboard
1993	Kvinna	Varje månad	4	4	5				Varje månad	2	2	4			
1993	Kvinna	Varje månad	3	3	4	... att den är min hemmagata och jag är uppväxt med att strosa bland butikerna här.	Det finns ingen känsla av handel och gemenskap som jag till exempel kan känna i städer som Sundsvall, Gävle, Mora, Falun, Göteborg osv. Eller bara så nära exempel som Bollnäs och Hudik. Det känns som att folk inte riktigt går på stan, och jag önskar att det fanns fler butiker och en anda som gjorde att man ville handla.		Några gånger om året	3	3	5			
1994	Man	Varje månad	2	1	3				Varje vecka	2	1	3			
1994	Kvinna	Några gånger om året	3	4	3				Några gånger om året	3	3	3			
1994	Kvinna	Varje vecka	3	5	4				Varje vecka	2	3	2			
1994	Man	Varje vecka	3	3	5			Vara mer "liv"	Varje vecka	1	2	5			
1995	Kvinna	Varje vecka	2	3	3				Varje månad	1	1	2			
1995	Kvinna	Varje dag	3	4	4	Bra med grönska och hyfsad öppna ytor	butiker bör lägga mer energi på deras skyltfönster samt att på andra sätt förbättra/förnya ytterväggar mot gatan		Varje dag	1	3	5	Många parkeringsplatser nära centrum	Ska platsen användas för parkering så bör hela torget kunna utnyttjas (syftar på de stora grusområdet) eller göra något vackert där!	se något vackert på grusplätten på torget när jag kollar ut från min lägenhet
1995	Annat	Varje vecka	3	3	2				Några gånger om året	1	1	3			
1995	Man	Varje månad	3	3	4				Varje månad	1	1	3			få se lite mer växter lite mer statyer
1995	Kvinna	Varje vecka	1	1	1				Varje vecka	4	3	1	Det är en central plats med nära till centrum, parker, bio, polis osv.	Att den står tom	"Bygga ut staden" istället för att bara ha parkeringar. Kanske någon affär, restaurang
1996	Kvinna	Varje dag	3	4	5	Ganska mycket folk där	konstigt folk där		Varje vecka	1	1	4		Det är en parkering? Asså va	
1997	Man	Varje dag	2	3	5				Några gånger om året	1	1	5			
1997	Man	Varje dag	4	5	5				Varje vecka	5	4	4			
1997	Kvinna	Varje vecka	3	4	3	de flesta affärer ligger efter den här gatan	det är många rökare här och alkoholister utanför bibblan och systemet	sätta upp rökförbud	Varje månad	2	3	3	stor, öppen och lite folk	det är bara parkering här	ha en stor shoppinggalleria där
1997	Kvinna	Varje dag	3	3	4				Varje vecka	2	1	3			
1998	Kvinna														
1998	Kvinna	Varje månad	2	3	2	Man träffar oftast någon man känner när man går igenom där.	Tycker det är obehagligt att passera där för alla alkoholister och invandrare/tiggare		Varje månad	3	2	3			
1998	Man	Några gånger om året	2	3	2				Några gånger om året	2	1	3			
1998	Kvinna	Varje vecka	4	4	3	Det är fint med träden som löper längst hela vägen och känns lite småmysigt att gå där. Både blandat gammalt och nytt. Jättefint på vintern kring jul med all belysning.			Varje dag	1	1	3	Bra parkering för bilarna.	När jag går förbi där varje dag till och från skolan, är det nog den plats som jag minst lägger märke till. Finns ingenting där och det är bara grått, fullt och fullt med bilar.	Det känns inte som man skulle kunna göra så mycket. Att ta bort parkeringen vore dumdristigt på alla aspekter, så jag vet inte.
1998	Man	Varje vecka	1	3	4				Varje vecka	4	4	3			
1999	Kvinna	Varje månad	3	4	3				Varje månad	2	3	3			
1999	Man	Varje vecka	4	3	4	Det finns saker att titta på		Hitta fler uteserveringar	Varje vecka	2	2	4			
1999	Kvinna	Varje månad	4	3	4	de finns affärer			Varje månad	3	3	3			
2000	Kvinna	Varje vecka	4	4	4				Varje månad	1	2	4			
2000	Kvinna	Varje dag	4	4	4				Varje vecka	1	3	3			
2002	Kvinna	Varje dag	3	3	4				Varje dag	2	2	4			
2009	Kvinna	Varje dag	3	3	3				Varje vecka	2	1	4			

Stadsparken								Gurkparken							
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
1943	Man	Några gånger om året	3	3	3				Några gånger om året	1	1	3			
1949	Kvinna	Några gånger om året	4	4	5			inte ute i mörker	Aldrig	3		5			
1949	Kvinna	Varje dag	4	5	1		otrygg kvälls o nattetid		Aldrig	1	1	2		trist kal o tråkig	återställa den som den såg ut på 50-60 talet
1958	Kvinna	Varje dag	3	4	2	Rofylid allmän plats			Varje vecka	3	3	3	grönområde för picknick		
1959	Kvinna	Några gånger om året	3	4	3				Några gånger om året	2	3	3			
1960	Kvinna	Några gånger om året	2	3	3		borde utnyttjas mer med tex ett café och vi borde lära oss en kultur att vistas i parker	sitta ner med en kaffe och glass, smörgås etc	Aldrig	1	2	3			sitta ner vid fikabordet med egen fika, spela boule etc
1960	Man	Några gånger om året	5	5	3				Några gånger om året	3	3	3			
1962	Man	Några gånger om året	4	4	3				Aldrig	2	3	3			
1962	Kvinna	Aldrig	3	3	3				Aldrig	3	3	3			
1964	Kvinna														
1967	Kvinna	Några gånger om året	3	3	2				Aldrig	1	1	1			
1967	Kvinna	Några gånger om året		5		Den är vacker			Några gånger om året		5		Är vacker på sommaren		
1970	Kvinna	Några gånger om året	4	5	4	Fint på sommaren med alla blommor			Aldrig	3	3	3	Öppet och bra		kunde vara någon aktivitet eller. En glass kiosk på sommaren
1970	Man	Några gånger om året	2	3	1		Lite dyster och mörk		Aldrig	2	2	5		Det är bara en öppen yta	Träna och sitta och titta på fina växtligheter
1972	Kvinna	Några gånger om året	3	4	3				Aldrig	1	3	3			
1975	Kvinna														
1977	Kvinna	Några gånger om året	3	3	2	Grönskan	För att den är trist	göra så att parken lockar till aktivitet! Kreativa sittplatser och mötesplatser. Kreativa inslag i parkmiljön så att folk har något att mötas och prata om...	Några gånger om året	2	2	3	Grönskan	Den är trist	skapa förutsättningar gör aktivitet
1978	Kvinna	Några gånger om året	4	5	3				Några gånger om året	3	3	3			
1978	Man	Varje vecka	4	4	3				Varje månad	3	4	4			
1982	Kvinna	Några gånger om året	3	3	3				Aldrig	1	1	1			
1983	Man	Några gånger om året	3	5	4	Lummig och fin.	Gräsmattan är lite blöt och tveksam på sina ställen. Men finns inte mycket annat att gnälla på.		Några gånger om året	3	3	5	Lämplig för större sammankomster. Filtar, öl, fika e.t.c.	Rätt oinspirerande och omysig.	Plantera några träd och buskar.
1983	Man	Varje månad	2	2	2					2	2	2			
1985	Kvinna	Några gånger om året	3	3	3	Lummig. Härligt med stora och gamla träd.	Lite mörk.		Några gånger om året	3	3	4	Öppen plats. Soligt på sommaren. Fint att vara vid vattnet.		
1986	Kvinna														
1986	Kvinna	Några gånger om året	3	4	2	fint med rabatterna på sommaren!			Aldrig	2	2	3			här önskar jag att en allmänl park kunde byggas. med eventuella möjligheter för barn att plaska i en plaskdamm eller liknande, ett schysst picknickområde skulle passa perfekt ställe då det är synligt för eventuella turister som kanske är ute och åker runt.
1986	Man	Några gånger om året	3	5	3				Några gånger om året	3	3	3			
1987	Man	Varje vecka	4	4	4	Känns lugn och avkopplande med det porlande vattnet. Scenen är ett viktigt inslag för utvecklandet av evenemang i centrum.			Några gånger om året	3	4	3	Stora ytor med grönområden, närhet till än.	Att den inte utnyttjas fullt ut.	Få söderhamnarnas att använda parken mer; picknick, bollspel, kubb osv.
1988	Kvinna	Några gånger om året	2	3	4	Fina träd. Ger skugga under sommaren för lekande barn och vuxna. Bra möjlighet att ha små uppträdanden på scenen.		bli bjuden på fler evenemang eller tillställningar som erbjuds här, förutom school's out och strömmingslekenh	Aldrig	1	2	3		Finns inget här som lockar till att vare sig umgås eller strosa för sig själv. Kallades på min tid "skateboardparken" men rampen är borta och således utnyttjandet av parken med.	
1988	Kvinna	Några gånger om året	3	3	4	Några gånger per år är det aktiviteter där			Några gånger om året	3	3	1	Jag bor bredvid. Det är en perfekt park att träffas och ha picknick på. Även spela kubb eller andra aktiviteter som kräver lite plats		Se lite mer långs än. Fina blommor exempelvis
1988	Kvinna	Aldrig	3	4	2	Mysig och fin park.			Några gånger om året	2	3	4			Bättre sittplatser, umgås plats
1988	Kvinna	Varje vecka	3	5	3				Några gånger om året	2	3	4			
1989	Kvinna	Varje vecka	3	2	1		Den känns inte trygg, mörkt	Rusta scenen och sätta dit en mycket större och finare fontän	Några gånger om året	1	2	4			
1989	Kvinna	Varje månad	4	4	2				Några gånger om året	3	4	2			
1990	Kvinna	Några gånger om året	3	4	3				Aldrig						
1990	Kvinna	Aldrig	3	5	5				Aldrig	1	1	3			
1990	Kvinna	Några gånger om året	3	5	3	det är vackert och rogvivande med träden	det blir rätt tråkigt att hänga kvar här	fika skulle ju kunna vara en idé. glassbar eller ett litet café som lockar folk under sommaren	Aldrig	2	2	2	det positiva är läget vid vattnet	det finns inget mer än gräs	utnyttja området och trivas. En riktig park med blommor och skulpturer kanske?
1990	Kvinna	Aldrig	3	4	3	Fin, börjat utnyttjas på ett bra sätt sedan Schools out									
1991	Man	Några gånger om året	3	3	3				Några gånger om året	2	2	3			
1991	Man	Varje månad	3	3	5				Några gånger om året	3	3	3			
1991	Kvinna	Några gånger om året	3	3	2				Några gånger om året	2	1	3			

Stadsparken						Gurkparken							
Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
Varje dag	3	5	4				Varje månad	3	4	4			
Några gånger om året	3	4	2				Några gånger om året	3	2	2			
Några gånger om året	3	4	3				Några gånger om året	3	4	3			
Några gånger om året	4	5	4				Några gånger om året	3	3	3			
Några gånger om året	3	4	3				Några gånger om året	3	3	3			
Varje månad	4	5	4	Den är fin		Se fler konserter	Varje vecka	1	1	4		att här stod en gång en skateramp. Det var det enda positiva med platsen. Men den flyttade man på av flummig anledning.	Aka skateboard igen, måla laglig graffiti och se lite fler konstverk i
Varje månad	4	5	3				Några gånger om året	2	3	3			
Aldrig	1	3	1	Att jag har fina minnen härifrån förknippade med skolavslutning, student och Strömmingsleken.	Den känns inte "underhållen", och även dagtid tycker jag egentligen inte om att gå genom parken. Det känns som att någonting kan lura bakom ett träd eller vad som helst, och jag upplever den så pass insynsskyddad från gatan att man till exempel skulle kunna bli rånad här utan att någon märkte av det. Och när det är mörkt skulle jag aldrig, aldrig någonsin gå ensam genom Stadsparken.	Sitta på en bänk i solen och njuta av fina blommor, kanske köpa en glass i något stånd eller vad som helst?	Några gånger om året	3	3	3	Har alltid tyckt att Gurkparken är lite mysig. Den är liksom utplanad, ligger nära centrum och jag passerar gärna här på promenad.		
Några gånger om året	2	3	1	Att det är en fin omgivning	för några lampor, och att a-lagare och pundare jämt skräpar ner den och sitter där och är dryga.		Varje månad	1	1	2	man kan gå med hunden där.	att det är skitfult på gräsmattan/vägen/bänkarna.	
Några gånger om året	4	5	3				Några gånger om året	4	4	3			
Några gånger om året	3	4	3				Några gånger om året	3	5	3			
Några gånger om året	3	5	3					3	4	3			
Varje månad	2	4	3				Varje månad	4	5	3			
Några gånger om året	3	4	4	Mycket grönska	fontänen förfaller		Varje dag	3	3	5	Mycket grönska, bra ställe att rasta hundar på samt stora ytor att göra saker på (ex sola eller vollyboll!)	lite för lite att kolla på	ha mer grönska, ex blommor etc i mitten av parken utan att ta bort stora ytor
Några gånger om året	3	4	2				Aldrig	1	3	3			
Aldrig													
Några gånger om året	2	1	3	Att den är fin och mysig!	det är lite obehagligt att gå där på nätterna, men det är alla ställen som är lite "avsides"		Några gånger om året	2	3	1	Att den är stor och ett perfekt ställe att ha picknick och spela kubb osv. på somrarna!	Den är ganska enkel och tom på grejer	
Aldrig	1	1	5				Aldrig	1	3	4			
Varje månad	1	4	5				Aldrig	2	4	5			
Varje vecka	5	5	5				Varje månad	5	5	5			
Varje månad	3	4	4	fin, mysigt med de stora träden	finns inte så mycket att göra där	kanske ha aktiviteter där, föreläsningar, gympa m.m.	Några gånger om året	3	4	3	stor, fin å mysig	finns inte så mycket att göra	få tillbaka den tidigare glansen som fanns där förut, men träd, buskar, damm å sånt
Varje månad	4	5	4				Några gånger om året	2	3	3			
Några gånger om året	5	4	3	Jag gillar platsen för dem "event" som brukar vara där, bland annat School's out.			Aldrig	1	3	2			
Några gånger om året	3	4	3				Aldrig	3	2	2			
Varje vecka	4	4	4	Det händer någonting. En fin fontän och mycket stora och vackra träd runt omkring. På sommaren har jag sett att de har träningspass där vid scenen, som även är bra för olika festivalevenemang med artister eller liknande.	Finns inte så mycket att göra, bara se på. Man bara går förbi, kanske stannar och kollar ibland, och sedan fortsätter man liksom.	Hitta på mer där. Det är ju en bra plats att faktiskt kunna göra någonting med. Nå aktiviteter eller liknande.	Varje vecka	2	4	4	Den är stor och rymlig.	Lite sittplatser kanske. Finns inget att göra där riktigt. Man bara passerar utan att riktigt tänka på det.	Aka skridskor där på vintern!! På jul, kan man ställa dit en stor julgran, lika som i stan och på köpmantorget, och spela en isbana runt omkring. Tror det skulle blir riktigt uppskattat faktiskt. På sommaren skulle man kunna ha aktiviteter där, kanske träningspass och liknande som alla får delta på, som drop in utan kostnad. Bara för en kul grej.
Några gånger om året	1	1	1				Aldrig	1	1	1			
Några gånger om året	4	4	3				Aldrig	2	3	4			
Varje månad	3	4	4	Det finns en scen		Se film och att scenen var större (som på Schools out)	Några gånger om året	3	3	4			
Några gånger om året	4	4	3				Några gånger om året	4	4	4			
Några gånger om året	3	3	4				Några gånger om året	2	3	4			
Varje månad	3	5	4				Några gånger om året	3	3	3			
Några gånger om året	4	4	3				Några gånger om året	4	3	3			
Några gånger om året	3	4	4				Några gånger om året	3	3	3			

Ärummet									Strykjärnsparken						
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
1943	Man	Varje vecka	3	3	3				Varje månad	3	3	3	Central	Instängd. Ojämn yta	
1949	Kvinna	Varje vecka	4	5	5				Några gånger om året	4	4	3			
1949	Kvinna	Aldrig	1	1			trist			2	1	3		de har tagit almar o rensat den från de som en gång var vackert	återställ den som den var innan de gick lös på den
1958	Kvinna	Varje vecka	3	4	3	Fint med vatten genom stan och båtar.	Sjögräs/alger o skräp. Fallrisk		Varje vecka	3	4	4	Blommor, bänkar		
1959	Kvinna	Varje vecka	3	3	3				Varje vecka	3	4	1			
1960	Kvinna	Varje vecka	2	3	3	promenadvänlig			Några gånger om året	3	4	3	vacker, centralt	mycket tillhåll för missbrukare	sitta vid ett cafebord från caféerna som finns i närheten
1960	Man	Varje månad	4	4	3				Varje månad	3	4	3			äverskapa den i dess fina forna skick
1962	Man	Varje månad	2	2	3				Varje månad	3	4	3			
1962	Kvinna	Aldrig	3	3	3				Aldrig	3	3	1			
1964	Kvinna														
1967	Kvinna	Några gånger om året	2	3	2				Några gånger om året	3	3	3			
1967	Kvinna	Några gånger om året		5		Fin skärgårdsmiljö och känsla när båtarna kommer på sommaren			Aldrig			1			
1970	Kvinna	Några gånger om året	4	4	3	Skönt att hå efter ån			Några gånger om året	4	4	4	Vacker liten park		
1970	Man	Varje vecka	3	3	4	Vatten är alltid trevligt	Man ser inte vattnet utan att gå till kanten. Vattnet är stilla och grumligt.	Titta på vatten och ljus spel	Varje månad	4	4	4	Mitt i centrum	För många fulla människor och för lite sittbänkar	Fika, hänga och umgås med kompisar
1972	Kvinna	Några gånger om året	2	3	3				Aldrig	1	1	1			
1975	Kvinna														
1977	Kvinna	Varje vecka	2	2	2	Vattnet	Trist och outnyttjad		Varje vecka	2	3	3			
1978	Kvinna	Några gånger om året	4	4	3				Varje månad	4	4	3			åka skridskor påvintern
1978	Man	Varje dag	5	5	4				Några gånger om året	2	1	1			
1982	Kvinna	Aldrig	1	1	1				Några gånger om året	3	3	3			
1983	Man	Några gånger om året	3	5	5	Ån är fin.	Den känns inte optimalt tillvaratagen.	Sitta och titta på ån på andra ställen än från Sibylla. En servering på en bro? Jamenvisst!	Några gånger om året	3	5	3	Fin, central.	Alkisarna/tiggarna/asylerna.	Förstå varför ett gäng ungdomar som sköter sig bra men dricker en flaska vin inte får sitta där medan alakisarna grisar ner fullständigt och tillåts vara kvar.
1983	Man	Varje vecka	2	2					Varje vecka	3	3	3	Myskvällar med Söderhamns unga		
1985	Kvinna	Varje månad	4	3	3			Vore kul om ån och området runtomkring togs tillvara på mer.	Några gånger om året	3	3	2	Fin och central park.	Ofta lite av ett tillhåll för "alkisar".	
1986	Kvinna														
1986	Kvinna	Varje vecka	4	4	4	vackert på sommaren	kunde vara finare på vintern, mer belysning tex tycker heller inte om att gå långs ån med min son vore trevligare om det var räcken på fler ställen....		Några gånger om året	3	3	4	fint på sommaren	många "a-lagare" som sitter och skränar	
1986	Man	Några gånger om året	3	4	3				Några gånger om året	3	4	2			
1987	Man	Varje månad	5	4	2	Närheten till vatten så pass centralt.	Känns otrygg och otrevlig ju längre västerut (mot Kalles) man kommer.	Se ett större användningsområde av ån som dragningskraft för befolkningen. Trädäck, fikaplatser.	Några gånger om året	3	4	3	Den har potential med sina grönområden, perfekt att den öppnas upp mot uteservering.	Träden skapar en anonym park från gågatan. Det i sin tur ger en möjlighet för folk ned ljusskygga planer att uppehålla sig i parken.	Se mer aktiviteter.
1988	Kvinna	Varje vecka	4	3		Flytbryggan som kommunen lagt i ån har jag faktiskt använt några gånger och fikat på med familjen. Bra sittmöjlighet där med både bord och bänk.			Aldrig	2	4	2	Visst är den vacker. smidig genomfart från parkeringen till gågatan under dagtid.	Mycket folk som är stamkunder på systembolaget sitter här. på kvällen efter en krogrunda skulel jag aldrig gå in i parken heller.	hade hellre sett en byggnad med flera affärer för att ha en mer inramad riktig "gågata".
1988	Kvinna	Varje vecka	3	3	1	Den knyter ihop skärgården med staden.	vattnet är lortigt	Se mera blommor och renare vatten	Några gånger om året	2	2	1	Det är mycket folk i rörelse här. Perfekt att släppa sina barn i parken för lek om man vill ta en kaffe på Waynes	det sitter alltför ofta fulla människor här	se en mer lekvänlig miljö för barnen. Perfekt med fika efteråt!
1988	Kvinna	Några gånger om året	3	4	4				Aldrig	3	4	4			
1988	Kvinna	Varje månad	4	5	4				Varje månad	3	4	2			
1989	Kvinna	Några gånger om året	4	4	5	Möjlighet för båtturister och lokalbor att ta sig in till stadskärnan	Man borde kunna fräscha upp det	Ha restauranger efter åkanten	Varje månad	3	4	3	Mysigt sedan Eat and meet öppnade, ser välkomnande ut		Ha en isbana där på vintern! Med bänkar runtom och möjlighet att grilla korv
1989	Kvinna	Varje månad	4	5	3				Varje månad	4	4	3			
1990	Kvinna	Varje vecka	3	3	3				Några gånger om året	3	4	3			
1990	Kvinna	Aldrig	3	3	4				Några gånger om året	3	4	3			
1990	Kvinna	Några gånger om året	3	4	3	vattnet. det märks att det är en kuststad			Några gånger om året	3	4	3	grönskan	den är avskuren och lite intryckt i stadsbilden	
1990	Kvinna														
1991	Man	Några gånger om året	3	4	3				Aldrig	1	1	1		Fulla människor	
1991	Man	Några gånger om året	3	3	3				Några gånger om året	4	4	4			
1991	Kvinna	Varje månad	3	3	3				Varje månad	3	3	2			

		Ärmmet				Strykjärnsparcken									
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...
1991	Kvinna	Varje vecka	4	5	4				Varje vecka	4	5	4			
1991	Kvinna	Varje vecka	4	4	3				Aldrig	2	2	3			
1992	Man	Varje vecka	4	5	5	Trivs vid vattnet, trevligt med havet som mynnar in i centrum. Smidigt att ta båten in till centrum från stugor/skärgården			Några gånger om året	3	4	3			
1992	Kvinna	Varje månad	4	4	3				Aldrig	3	4	2			
1992	Man	Varje månad	3	3	3				Aldrig	3	3	3			
1992	Man	Varje månad	1	3	4	Än är schysst. Jag tycker om att det finns båtar och vatten som går rakt igenom stan.		se lite fräschare vatten, och ha det upplyst bättre under kvällarna. (bygg INTE staket runt som det var snack om)	Varje vecka	3	2	4	Den är central och ser helt OK ut om man sitter på t.ex Eat & Meet	Det verkar som en helig plats som man inte får förändra för en äldre generation. Det gillar jag inte.	En fin betongskatepark vore perfekt i den del längst bort från Eat & Meet. Där finns ett helt tomt område där ingen är någon gång. Det skulle jag vilja.
1993	Kvinna	Några gånger om året	4	4	3				Varje månad	3	4	1			
1993	Kvinna	Aldrig	1	1	1		Allt. Folk har ramlat ner och drunknat här och mig veterligen finns det ingen stege eller liknande som du kan ta dig upp på, om det skulle hända en olycka. Jag tycker uppriktigt synd om dem som måste ha sina båtar här - det skulle jag aldrig vilja ha.		Några gånger om året	4	4	4	Det här är faktiskt en av mina favoritplatser i Söderhamn. Mysig att gå igenom, nära biblioteket och parkeringar och så gillar jag rymdskeppet som står där.		
1994	Man	Några gånger om året	1	1	1		att det ligger nog fler cyklar i vattnet där än vad det finns på land i söderhamn.		Några gånger om året	1	1	1		A-LAG:ARE och Pundare	
1994	Kvinna	Några gånger om året	3	4	3				Några gånger om året	4	4	2			
1994	Kvinna	Några gånger om året	3	5	3				Några gånger om året	3	4	1			
1994	Man	Varje vecka	3	5	3				Varje vecka	4	4	4			
1995	Kvinna	Varje månad	2	3	3				Varje månad	2	3	3			
1995	Kvinna	Varje dag	4	5	5	Vatten, grönska, platser att sitta på vid ån	skitigt vatten, för lite belysning kring ån, kunde bli jättevackert med punktbelysning	sitta på gräs vid ån och fika	Varje dag	3	4	3	Blev öppnare när man tog bort några träd, mycket grönska och fina blommor på somrarna	den är fortfarande lite för stängd så det blir ett bra ställe för A-lagarna att befinna sig samt att den blir otrygg	känna mig tryggare och se både in och ut ur parken lättare, dock absolut inte ta bort alla träd, bara några till
1995	Annat	Aldrig	2	2	2				Aldrig	3	1	2			
1995	Man														
1995	Kvinna	Varje vecka	2	3	3	Jag tycker ån är fin och mysigt att den rinner genom staden!	Att ån är så smutsig	Hålla ån renare och fräschare	Några gånger om året	3	2	2	Den är fin och central	Det blir mest bara en "passage" från parkeringen till centrum	
1996	Kvinna	Aldrig	1	1	1		Det är en äcklig sjö? Gillar ej att bada		Aldrig	1	1	3			
1997	Man	Varje månad	1	1	5				Några gånger om året	1	4	5			
1997	Man	Varje dag	5	5	5				Varje dag	5	5	5			
1997	Kvinna	Varje månad	3	4	3	det är fint, lugnt och mysigt	vattnet i ån är jättesmuttigt	göra rent vattnet	Varje månad	3	4	2	fint, med blommor, staty, träd å små "stigar"	finns inget att göra, konstigt folk där ibland	få bort det konstiga folket
1997	Kvinna	Varje månad	3	1	3		smuttigt vatten		Varje månad	3	4	3			
1998	Kvinna														
1998	Kvinna	Några gånger om året	4	5	3				Varje månad	3	4	1			
1998	Man	Aldrig	3	3	3				Aldrig	3	3	3			
1998	Kvinna	Varje dag	4	4	4	Den är fin. Mycket träd och vatten. Mycket sittplatser längst ån, det är bra.			Varje månad	3	4	4	Den är fin med träden.	Det finns ingenting att göra och finns knappt några sittplatser. Ifall man skulle vilja sätta sig där, finns det marken eller gå till ett annat ställe att välja på.	Ställa sig fler bänkar och kanske ha lite aktiviteter där.
1998	Man	Varje månad	4	4	4				Varje månad	4	5	5			
1999	Kvinna	Aldrig	2	3					Några gånger om året	3	4	2			
1999	Man	Varje vecka	2	3	4	Det finns vatten	Vattnet är skitigt		Varje månad	3	3	4			
1999	Kvinna	Varje månad	3	4	3				Varje månad	3	4	3			
2000	Kvinna	Varje månad	2	3	4				Några gånger om året	1	3	4			
2000	Kvinna	Varje vecka	3	4	4				Aldrig	3	3	3			
2002	Kvinna	Varje månad	2	1	3				Varje dag	3	5	3			
2009	Kvinna	Några gånger om året	1	1	3				Några gånger om året	2	4	1			

Gamla stationsområdet										
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Har jag missat något? Finns det andra platser i centrum som du brukar använda?	Svarstid
1943	Man	Varje månad	2	1	3		Riv gamla järnvägen!!			10/20/2014 18:21:09
1949	Kvinna	Varje vecka	4	3	5					10/20/2014 21:20:01
1949	Kvinna	Aldrig	1	1	1		vansinnigt fult	gör nånting därn vettigt	Gångvägen efter ån mot Forsbacka	10/26/2014 23:16:54
1958	Kvinna	Några gånger om året	1	1	2		Den är inte iordninggjord		Rådhusorget är trevligt och parken bakom men de tär ju inte precis centrum. Alla platser ni frågat om önskar jag att det går att locka ut människorna ur sofforna till gemenskap o promenader o träffas. Gamla som unga.	10/21/2014 16:11:26
1959	Kvinna	Aldrig	2	2	2					10/20/2014 20:05:24
1960	Kvinna	Varje vecka	1	1	2		fult	gå i en vackrare miljö		10/20/2014 19:00:11
1960	Man	Varje månad	3	3	3					10/26/2014 11:46:55
1962	Man	Några gånger om året	1	1	3					10/26/2014 11:33:19
1962	Kvinna	Aldrig	2	2	3					10/26/2014 12:43:24
1964	Kvinna									10/26/2014 23:17:23
1967	Kvinna	Aldrig	1	1	2					10/20/2014 20:19:44
1967	Kvinna	Varje månad	1				känns som ett rivningsområde			10/24/2014 17:02:02
1970	Kvinna	Några gånger om året	4	3	4	Bra att både gå springa cykla				10/21/2014 5:12:34
1970	Man	Några gånger om året	4	4	4	Trevligt gångstråk				10/22/2014 22:27:45
1972	Kvinna	Aldrig	1	1	2					10/20/2014 23:50:17
1975	Kvinna									10/21/2014 11:27:26
1977	Kvinna	Varje månad	3	3	2	Den har potential	outnyttjad	Odla! Typ High Line i NYC	Västra Berget! Toppenställe.	10/21/2014 23:09:49
1978	Kvinna	Några gånger om året	2	2	3					10/20/2014 16:42:03
1978	Man	Varje vecka	4	4	4					10/23/2014 6:19:29
1982	Kvinna	Aldrig	1	1	1					10/20/2014 21:16:02
1983	Man	Några gånger om året	2	3	4	Bra promenadspår.				10/16/2014 13:20:17
1983	Man	Några gånger om året	1	1	1					10/26/2014 23:22:42
1985	Kvinna	Varje månad	3	3	3	Bra promenadstråk!				10/16/2014 18:13:05
1986	Kvinna									10/20/2014 17:17:45
1986	Kvinna	Aldrig	2	3	3				Lekparken i centrum hade jag önskat lägga synpunkter på. gärna fräschare toaletter och kanske plasmmöjligheter för barnen på sommaren precis som i borgarparken i hudiksvall. tyvärr är det många ensamstående som arbetar hela somrarna som kanske knappt hinner ta sig iväg till stränderna utanför stan med sina barn, det vore väldigt bra om det fanns mer centrala möjligheter att plaska och leka lite för dessa barn.	10/20/2014 20:49:45
1986	Man	Några gånger om året	3	3	3					10/27/2014 2:45:07
1987	Man	Några gånger om året	3	3	4				- Faxeparken, vid lekplatsen och de offentliga toaletterna. En park som känns otrygg att gå i men som är på g att få upprustning med utegym och mer lampor. - Äpromenaden, populärt och mysigt gångstråk från centrum till Forsbackabron.	10/20/2014 1:21:11
1988	Kvinna	Några gånger om året	2	3	3	Bra motionsstråk längs gamla järnvägen				10/16/2014 15:13:13
1988	Kvinna	Några gånger om året	3	3	1					10/20/2014 17:25:51
1988	Kvinna	Några gånger om året	1	1	1		Tråkig och fyller ingen funktion	Kanske någon träningsform. Utomhus gym?		10/26/2014 12:09:03
1988	Kvinna	Några gånger om året	1	2					Hela centrum känns mer eller mindre otryggt som ensam tjej beroende på tid på dygnet och hur mycket folk som är i rörelse omkring en.	10/27/2014 1:53:49
1989	Kvinna	Några gånger om året	1	3	3	Rustik känsla, fint att det finns kvar	Det är ju bara en rökpplats nu, känns sunkigt			10/20/2014 17:37:08
1989	Kvinna	Några gånger om året	2	2	2					10/20/2014 19:22:28
1990	Kvinna	Aldrig								10/15/2014 18:35:22
1990	Kvinna	Aldrig	1	1	1					10/20/2014 16:44:40
1990	Kvinna	Aldrig	1	2	3	Oscars borg syns så väl	det finns inget att se eller göra	umgås med vänner eller motionera		10/21/2014 8:07:29
1990	Kvinna									10/21/2014 9:26:09
1991	Man	Några gånger om året	2	3	3					10/15/2014 18:55:49
1991	Man	Några gånger om året	3	3	4					10/20/2014 16:46:55
1991	Kvinna	Varje vecka	1	1	1					10/20/2014 17:06:16

Gamla stationsområdet										
Födelseår	Könsidentitet	Hur ofta vistas du här?	Tråkig (1) - Spännande (5)	Ful (1) - Vacker (5)	Otrygg (1) - Trygg (5)	Jag gillar den här platsen för...	Jag ogillar den här platsen för...	Här önskar jag att jag kunde...	Har jag missat något? Finns det andra platser i centrum som du brukar använda?	Svarstid
1991	Kvinna	Varje vecka	3	4	4	Dess gamla fina byggnader				10/20/2014 18:40:24
1991	Kvinna	Varje månad	1	1	1					10/22/2014 10:15:54
1992	Man	Några gånger om året	3	2	3		Ser inte speciell trevligt ut...	Skulle vara läckert med en spårvagn från området ut till e-center och ut till Stugsund exempel		10/15/2014 18:30:05
1992	Kvinna	Aldrig	1	3	3					10/16/2014 17:21:24
1992	Man	Några gånger om året	3	3	3					10/20/2014 17:19:02
1992	Man	Några gånger om året	1	1	4		Den är ful och ser nästan sorglig ut	Aka tåg helst. Annars skulle jag vilja bo här. Eller i alla fall få färg på stället på något sätt.	Tänker använda denna rutan till min drömruta: Tank er att CFL byggs ut, både på bredden och höjden, till Norrlands bästa Universitet. Hela Gradmekohuset (där Pingisen, Judon, Shamnskate, Verkstäderna, Drömverkstan, Söderhamn Hardcore och Bilda har lokaler kunde rustas upp och bli fint. Det skulle kunna bli världens kulturmecka med ett gigantiskt fritt kulturhus eller något. Haha.	10/24/2014 10:21:33
1993	Kvinna	Aldrig	1	1	3					10/21/2014 0:22:16
1993	Kvinna	Några gånger om året	4	1	2	Att den har ett väldigt bra promenadstråk som jag gärna utnyttjar.	Den känns inte jättetrygg på kvällstid i mörker.			10/26/2014 11:39:00
1994	Man	Några gånger om året	1	1	4				Det är för öppet på väldigt många ställen och det kryllar av söderhamns pundare i varje hörn på just de gatorna som visas ovan.	10/16/2014 14:49:34
1994	Kvinna	Aldrig	2	2	2					10/16/2014 18:13:31
1994	Kvinna	Varje månad	3	4	3					10/26/2014 13:56:13
1994	Man	Några gånger om året	3	3	3					10/27/2014 22:48:27
1995	Kvinna	Några gånger om året	2	2	2					10/15/2014 18:18:13
1995	Kvinna	Varje månad	3	3	4	Öppna ytor, kul å se skolor och förskolor hitta på saker där			Tycker att man i helhet kan jobba mer med punktbelysning i parker och gator längs stan då det gör mycket med lite ansträngning, allt blir både vackrare och mer spännande samt att ljus gör allt tryggare!	10/20/2014 17:02:54
1995	Annat	Några gånger om året	5	5	5					10/22/2014 0:11:35
1995	Man									10/26/2014 23:11:58
1995	Kvinna	Några gånger om året	4	3	3	Den har bra läge	Att den inte tas tillvara på			10/27/2014 11:16:49
1996	Kvinna									10/26/2014 23:47:18
1997	Man	Några gånger om året	2	3	5					10/20/2014 18:20:50
1997	Man	Varje vecka	5	5	5					10/20/2014 23:14:22
1997	Kvinna	Varje månad	3	1	3	bra för promenader och joggingturer	den är ganska ful	fina upp den med träd m.m.		10/21/2014 13:21:03
1997	Kvinna	Några gånger om året	1	1	1					10/27/2014 2:51:30
1998	Kvinna									10/15/2014 18:02:38
1998	Kvinna	Aldrig	1	1	1					10/15/2014 19:20:09
1998	Man	Aldrig	1	1	1					10/17/2014 10:59:26
1998	Kvinna	Varje dag	3	3	3	När de gjorde om där har det blivit mycket bättre och attraherande. Ser välvärdat ut och trevligt.	På vissa andra delar kanske det inte är lika fint.			10/23/2014 21:55:12
1998	Man	Några gånger om året	1	1	1					10/27/2014 1:10:05
1999	Kvinna	Aldrig	2	3	2					10/20/2014 14:55:50
1999	Man	Några gånger om året	2	2	4					10/20/2014 22:57:04
1999	Kvinna	Några gånger om året	3	3	3					10/27/2014 18:24:42
2000	Kvinna	Några gånger om året	1	2	3					10/15/2014 18:11:27
2000	Kvinna	Några gånger om året	3	2	3					10/15/2014 18:43:01
2002	Kvinna	Några gånger om året	1	1	1					10/15/2014 18:49:14
2009	Kvinna	Aldrig	1	1	1					10/20/2014 18:42:21